

Анастас Желязков, д-р

Проект „Третото освобождение“

Част 1

(1810 – 1878 г.)

*Из забравените или забранени случки
от българската история*

Анастас Желязков, д-р

Проект „Третото освобождение“

Част 1

(1810 – 1878 г.)

*Из забравените или забранени случки
от българската история*

София, 2024

Copyright © 2024 Анастас Желязков

Всички права запазени.

Дизайн на корицата от Автора

Дизайн на книга от Автора

ВСЯКА част от тази книга МОЖЕ да бъде възпроизвеждана под каквато и да е форма или писмено, електронно или механично, включително фотокопиране, запис или чрез каквато и да е система за извличане на информация, и БЕЗ РАЗРЕШЕНИЕ ОТ АВТОРА, но позоваването на този източник, ще приемем с благодарност.

Публикувано от Автора

Целият текст може да бъде намерен и на адрес

<https://www.osvobojudenie.net/>

Въпреки че са взети всички предпазни мерки при подготовката на тази книга, авторът не поема отговорност за грешки или пропуски. Също така не се поема отговорност за щети, произтичащи от използването на информацията, съдържаща се тук.

ISBN 978-619-92977-0-4

Анастас Желязков, д-р

**Проект
„Третото освобождение“**

Част 1

(1810 – 1878 г.)

*Из забравените или забранени случки
от българската история*

София, 2024

„Si les faits que je raconte sont faux, qu'on les nie; si les conséquences que j'en tire sont erronées, qu'on les réfute: rien de plus simple; mais si le vrai domine dans mon œuvre, il faut me laisser la satisfaction de penser que j'ai atteint mon but, qui était, en montrant le mal, d'engager de bons esprits à chercher le remède”

Astolphe de Custine, La Russie en 1839, sec. ed., Paris, 1843, p. VII

***

„Ако фактите, за които разказвам, са неверни, нека бъдат опровергани; ако следствията, които извличам от тях, са погрешни, нека бъдат отхвърлени – няма нищо по-просто от това; но ако истината господства в моето произведение, трябва да ми оставите удовлетворението да мисля, че съм постигнал своята цел, която бе да покажа злото, за да подтикна добронамерените умове да потърсят лек от него”.

Астолф дьо Кюстин, „Русия през 1839”

„Робството не започва от робовладелците. Робството започва от робите.

То не започва когато някой извади оръжието и принуди хората да му работят. То започва когато хората се откажат сами да се грижат за себе си и за своите семейства, когато и поискат някой друг да им осигурява необходимите неща - до края на живота им. Робството идва тогава, когато човек изостави отговорността да взема решения за своя живот, и остави тези решения на други хора.

Истинската същност на робството е в съзнателната замяна на свобода за сигурност. Робството се състои в съзнателно предаване на индивидуалните права и отговорности на други хора или институции.

Робството е в овчия инстинкт да търсиш овчар да те пасе и стриже. На съвременния политически и обществен език можем да кажем, че робството – това са социалните грижи. В здравното осигуряване за хората, които никога не полагат грижи за здравето си. В пенсионното осигуряване за хората, които никога не искат да мислят за бъдещето. В безплатното държавно образование за децата на родителите, които могат да създават деца, но не желаят да се грижат да тях. В регулациите на икономическия и личния живот.

Всички тези неща са робство. В основата си те имат един и същ мотив: Желанието на човека да избяга от отговорността за своя собствен живот и работа. Хората, които държат да ги получават, надават същия вик като онези израилтяни в старо време: „Добре си ни беше с рибата, която ядохме даром, и с праза, чесъна и лука.“ Имаше някой да се грижи за нас. Искаме и сега някой да се грижи за нас. Дори ако това означава да ни бият с камшици и да работим по цял ден под тропическото слънце. Дори ако това означава да ни товарят с 60% данъци, да ни карат да чакаме на опашки пред бездушни мързеливи бюрократи, да ни унижават и да ни

отнемат живота, свободата и собствеността. Дайте си ни безплатната коричка хляб всеки ден !

Народ от роби няма бъдеще. По един или друг начин той умира. Било от външно нашествие, от емиграция на младите активни хора (децата на робите) или от естествена смърт. Никакъв Европейски съюз не може да го спаси. Никакви обещания за още безплатни корички хляб не могат да го спасят – те само ще го убият повече. Робите не носят мироглед за бъдещето и затова не могат да имат бъдеще.

Само свободният човек има бъдеще. Бъдещето принадлежи на онези, които сами поемат отговорността за него. Останалото е самозаблуда и утопия....“.

[Борис Стругацки](#) ¹

---

¹ <https://drugata-realnost.com/робството-започва-от-робите/>

„Съдия пита убиеца на бившия египетски президент Ануар Садат:

- „Защо убихте Садат?“

Убиецът: - „Защото беше светски“

Съдията: - „Какво означава светски?“

Убиецът: - „Не знам.“

...

По случая на покойния египетски писател Нагиб Махфуз съдията пита мъжа, който го е намушкал:

- „Защо го намушкахте?“

Престъпникът: - „Заради романа - Децата на нашата алея“

Съдията: - „Чете ли този роман?“

Престъпникът: - „Не“

...

Друг съдия пита терориста, който уби египетския писател Фарадж Фуда:

- „Защо го убихте?“

Терористът: - „Защото е неверник“

Съдията: - „Как разбра че е неверник?“

Терористът: - „Според книгите, които е написал“

Съдията: - „Коя от книгите му ви накара да повярвате че той е неверник?“

Терористът: - „Не съм чел книгите му!“

Съдията: - „Как?“

Терористът: - „Нито мога да чета, нито да пиша!“

...

Омразата никога не се разпространява чрез знание!

Разпространява се от невежество.

Познанието те прави толерантен!

Повечето от хората, които те мразят, не знаят нищо за теб!!!“

от мрежата / автор - неизвестен

Проект „Третото Освобождение“

Защо това заглавие?

Откъде-накъде „Трето освобождение“? От кого?

Защо „Проект“?

Защото тази дума с пълна сила навлезе в езика ни. Помните ли Седларов, онзи от филма „Опасен чар“, който „реализираше“ кучета-касички, и на когото Тодор Колев отговаряше с думите на своя герой – *„вече не се казва сковавам кочина – казва се – реализирам кочина“!* Така и днес - вече не вършим работа, не работим по задачи или по идеи - всички работим по „проекти“!

Представете си „проекта“ на съседа, който изхвърля от „мазата си“ кацата с ланшното кисело зеле! Е, смрадта, която се носи из целия панелния блок е безплатна екстра към неговия „проект“! Но всъщност и в моя „проект“ май ще мирише! И то по-лошо от киселото зеле! Но, това е живота – едни деликатеси слагаш на масата, а после какво излиза (във WC-то имам предвид)!

А защо „Трето освобождение“?

Защото Историята показва, че зад първото „освобождение“ на България, се крие просто амбицията на Руската империя за реванш за загубената 20 години по-рано, война! И стъпка към заветната цел – Проливите!

Защото следващата война на Русия през 1916 г, този път срещу България, щеше да мине под мотото „освобождение на България от немското влияние“, визирайки Фердинанд!

Защото терористичните актове на Съветска Русия през периода 1923 – 1944 г., се извършваха с аргумента за „освобождение“ от „фашисткия режим на Цанков“ !

Защото митът за „освобождението от монархо-фашизма“ на 9 септември 1944 г., всъщност ни „освободи“ от самите нас - от министри, депутати, държавни служители, банкери, от голяма част от интелигенцията, от предприемачите, от частната собственост на голяма част от българските граждани, като ни натрапи един човеконенавистен режим, под прякото управление на Москва!

Защото ако не се освободим от зависимостите, които ни водят към Евразия, разбирай – Азия на монголската орда, никога няма да бъдем свободни хора!

Това е Проект за „Освобождение“ от мита за „Двойното освобождение“!

„И ще познаете истината, и истината ще ви направи свободни“ (Йоан 8:32)

Съдържание

Предговор	12
Малко биография (и неизбежната самокритика!).....	16
Свободата, Санчо.....	24
Нёкои съображения... и за Соца!	32
Русофили ли? Или рублофили... ..	41
Преход.....	67
Кой построи Паметниците или памет по заповед.....	79
Паметниците като колективна памет	81
Колко всъщност са загиналите?.....	83
Паметниците на руско-турската война	90
Катедрален храм „Св. Св. Кирил и Методий“.....	95
Александър Невский – светец, патрон или	97
Руски паметници	114
Съветските паметници	117
МОЧАААА!	138
И Виена... ..	143
1810 – „Изгорялството“ в Свищов	146
Опожаряването на Свищов	149
Завръщане и нова руска „визита“	155
Второто опожаряване на Свищов.....	158
1828–1856 – Но първо - малко история	164
Петър, наречен „Велики“	164
Екатерина, и тя „Велика“	174
Пък и Суворов?	179
Осмата война	180
Деветата война	189
1861 – „Преселение в Русия или руската убийствена политика“.....	193
За начало – Захари Стоянов	194
Раковски - „Преселение в Русия или ... “	198
И мнението на Ботев за Русия	204

1876 – 1877 – Приказка за Цар и още нещо.....	208
Батюшка Царь (и може би „вся остальная сволочь!“).....	208
Цариградска конференция	221
Външната политика на Великобритания	230
1877 – 1878 - Руско-Турска война – Десетата!	237
Утин и Достоевски	254
... и фон Хун	265
Нагайката.....	272
... и Немирович – Данченко	273
И отново Утин.....	277
Захари Стоянов за Васил Левски (и за Русия)	289
1877 – Шипка.....	294
Българското опълчение	295
Опълченците на Шипка!... ..	305
Руският поглед върху историята	311
1878 – или приказка за един 3-ти март	321
Одринско примирие или „Основи на мира“	327
Сан Стефано.....	335
1878 – Берлински конгрес	351
След Сан Стефано... ..	358
Берлински конгрес.....	362
„Записката“ на граф Шувалов	364
Българският Рожден ден	390
1878 – Приказка за Граф, и още нещо.....	394
Граф Игнатиев – „Българският княз“	394
В Цариград	397
„Графът“ за „г(р)афа“	417
Послепис	456
Библиография	462

Мислех да озаглавя тази част „Празни мисли на един празен човек...“, защото сигурно най-точно отговаря на написаното в нея, но – не става!

Първо, защото празни мисли няма - мисълта е енергия, която някои твърдят, че се записва някъде в Акашовите хроники.

Второ, защото празни хора няма - будистите казват „Всеки, с когото се срещаш в този живот, идва да те научи на нещо“!

И трето - оказа се, че това заглавие ми го е откраднал преди много години Джером К. Джером - е, халал да му е!

Така че, ще си остане...

Предговор

Здравей, Уважаеми Читателю и благодаря, че сме заедно! Благодаря и, че си намерил време и желание да четеш книги!

Сигурно те е привлякло заглавието (Хайде пак поредната теория...!), или непознатият автор (Абе нещо, много писатели се навъдИха!).

Ще обясня – обикалям из нета и що да видя – в Русия, Владимир Мединский написал [учебник по история за 11 клас](#)²! Слава богу, не у нас - в Русия! Ама както е тръгнало, се притесних бая - може да ни накарат, ако не да гледаме „Програма Время“ в петък вечерта, поне да учим историята от техните учебници - както винаги „най-правилните“ в Света!

Та Мединский, който послушно играе ролята на „помощник на президента на Руската федерация“ (доктор по история, с доста [противоречива дисертация](#)³, та почти да му вземат докторската титла), написал учебник, различен от всички досега, по който да учат руските деца, и да стават патриоти. Руски патриоти! Една друга история - за разпада на СССР, за анексията на ГДР... Браво! Добре е решил човека! Патриотизъм трябва! Особено там, дето няма какво друго да предложим!

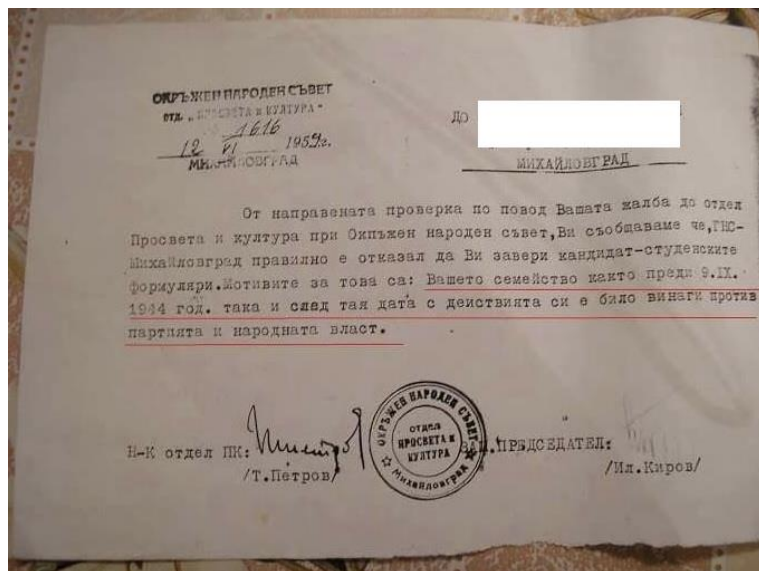
Е, аз не съм историк, но и аз съм доктор! Нямам докторат по история, пък и очевидно не съм помощник на президента на Руската федерация, но няма и да пиша учебник - да ме мразят учениците! Ще сглобя само един сборник, а който иска - нека чете! Една различна История, а дали тя учи на патриотизъм, или на родолюбие ... „*всеки сам си преценя!*“. Не, не съм писател и нямам претенции да бъда. Аз съм колекционер и малко крадец. Да, да, колекционер! Някои колекционират марки или монети, други колекционират пеперуди или рибки. Аз колекционирам... факти! Исторически случки, волно или неволно забравени, документи и бележки, съзнателно или несъзнателно прикривани, изказвания на личности, които сякаш не искаме да си спомняме. Тук, уважаеми Читателю, ще изложя през теб част от моята колекция, събирана повече от 10 години.

А защо крадец? Защото цялата тук изложена информация е „открадната“ от исторически и документални книги, от документални филми, от мрежата. Тя съществува, но никога не е била систематизирана и лесно достъпна. Първоначалните планове бяха за малка информационна брошура, после дойде ред на книга, страхувам се, че за обилния материал, с който разполагам, ще е необходимо многотомно издание, което не говори добре, колко много е укритото или забравеното в нашата история. Прелиствайки страниците, ще

---

³ www.rbc.ru/society/20/10/2017/59e972679a79474f4c4d7a12

разберете защо. Ще срещнете имена на герои в българската история, често забравени или пропускани по политически причини, но почти няма да видите имена на национални предатели - те заслужават забравата, а и техните наследници нямат вина! Един друг строй преследваше наследниците до дупка, наричаше ги „бивши хора“, като ги обявяваше за „засегнати от мероприятията на народната власт“ и силно ограничаваше дори елементарните им човешките права!

„Вашето семейство винаги е било против партията и народната власт“.

По-наблюдателните от вас ще забележат избобилието цитати на различни хора, живели в различни времена. Така е, целият труд е базиран на цитати от събития, документи и личности. Целта не е да се демонстрира образоваността на автора, а да се избегне ефекта на Дънинг-Крюгер⁴ - когнитивна склонност, при която неквалифицирани индивиди страдат от

⁴ https://bg.wikipedia.org/wiki/Ефект_на_Дънинг_–_Крюгер

илюзорно превъзходство, изразяващо се в надценяване на собствените познавателни способности. Тоест, някои неспособни хора са твърде некомпетентни, за да осъзнаят своята некомпетентност. Ефектът има и друга страна - хората, които са по-способни от обикновения човек, понякога не го разбират. Колкото по-знаещ или опитен си в дадена област, толкова повече виждаш пропуските и ограниченията в знанията си. Оттам се поражда и недоверието към собствените ти възможности. Затова предпочитам вместо мен да говорят личности, доказали себе си през вековете.

„Шопенхауер е препоръчвал Всяка книга да се чете два пъти, защото само така тя може да бъде истински разбрана. Не без влиянието на Шопенхауер същата препоръка е давал на читателите на не една от своите книги и Томас Ман.“ (Паси, 1994)

Да пази Господ, но аз ще препоръчам точно обратното – не четете тази книга два пъти! Може дори да не я четете, ако не ви е интересна! Оставям на всеки сам да избере кои глави и в какъв ред да прочете. Ако някоя тема отегчава или просто не Ви интересува – пропуснете я (те са подредени хронологично, но без пряка връзка) или просто хвърлете поглед върху получерният текст (в повечето случаи, този **bold** е мой - това е същността) – и нека се замислим!

Брилянтния есеист и философ Хосе Ортега-и-Гасет, в уникалния си труд „Бунтът на масите“, пише:

„Може би греши, но писателят, когато взима перото, за да пише по тема, която дълго е проучвал, трябва да знае, че средният читател, който никога не се е занимавал с този въпрос, го чете не за да научи нещо, а напротив - за да произнесе присъдата си над него, когато написаното от автора не съвпада с простотиите, с които е пълна главата му.“ (Ортега-и-Гасет, 2015)

И все пак, уважаеми Читателю, ще изложа тезата си, в очакване на твоята „присъда“.

Малко биография (и неизбежната самокритика!)

Роден съм точно в средата на Соца. Родителите ми, хора с много добро образование, не бяха нито репресирани, нито пък имаха привилегии. Ако е права езотериката, че човек още преди раждането си избира семейството, значи аз съм избрал точните хора. Като всички добри родители, те искаха да се образовам добре (разбирай да уча няколко чужди езика), а аз, като всички „добри“ деца, им създавах проблеми. Не че бях слаб ученик, успехът ми винаги е бил отличен, но не обичах парадигмите на училището. Не приемах критиките на учителката ми (която сега оценявам като много добър педагог), че пиша разни кукички и ченгелчета накриво. Ами аз, още в първи клас вече четях и пишех на два чужди езика, френски и немски... Още в първи клас „излипсвах“ от училище около месец. Същото продължи през цялото ми начално и средно образование, та чак до 11 клас. Не обичам и до ден-днешен някои силно ограничителни, но безсмислени правила и традиции (не казвам закони!). Обичах да чета много книги, вкл. и на руски език, който научих много рано, но ходенето на училище не ми беше любимо занимание. Въпреки това завърших с отличие добра софийска гимназия и УПК (чете се У Пе Ка). За по-младите, които не са и чували, ще обясня - видни учени бяха решили, че на държавата ѝ трябва да не интелегенти, мислещи и знаещи хора, а работници и без значение, каква гимназия учиш, в XI клас трябваше да се „ориентираш професионално“. Това беше т. нар. „[Учебно-производствен комплекс](#)“⁵, въпреки че зевзеците му дадоха поточно определение – „Упадък на Просветата и Културата“. То и така си беше - въпреки, че учех в елитно училище с разширено изучаване на английски език, попаднах в Строителния техникум – така и така ще е загубено време, ами поне да ми е

---

⁵ <https://socbg.com/2024/07/диплома-за-средно-с-упк-снимки-ето-как.html>

близо. И там не се появявах много често, така и не научих на строителния занаят (уж стажувахме на строежа на „Зона Б-5“, пък баща ми, лекар, ме научи на много повече умения с ръцете), но по неведоми пътища завърших с примерно поведение - бяхме първия випуск и май не знаеха какво точно да правят с мен. Изкарах една абитуриентска вечер с чисто нов бял костюм и бях поканен да отида в „родната казарма“. Не че имах възможност да откажа „любезната“ покана. Днес е пълно с радатели на задължителната, в краен случай доброволната казарма поне за няколко месеца, ама тогава тарикатите намираха начин да освободят синчетата си от тая „гордост“. Един от министър-председателите ни в по-ново време, чийто баща беше секретар на ЦК на БКП в ония години, изцяло си я беше спестил! Казармата, де! Май щото беше съветски гражданин. Той и в Съветската армия не беше ходил, но това разбрахме доста по-късно! А българско гражданство придобил едва през 1996 г. когато се [отказва от руското](#)⁶! Но това не му попречи да ръководи Държавата, начело на Тройна коалиция пълен мандат от 4 години. Без „родна казарма“! Май, той и трудов стаж преди това нямаше – бил на „свободна практика“!

Та аз като редови гражданин на Народната република изкарах две изгубени години в поделение, в което цял батальон беше съставен от танкове Т-34. Да, точно онези от филмите за Втората световна. Дето били съветски, но голяма част от производството, частите и оборудването им – [американско по Lend-Lease](#)⁷. Те не се движеха, но „кемафите“ (така наричахме на жаргон танкистите) ги „нафтираха“ един път годишно (разбирай танковете биват намазани обилно с нефта, да изглеждат нови и лъскави)! Повечето от танковете в полка ни все пак бяха Т-55, чийто прототип е създаден още 1946г.! И повечето от тях се движеха! Ти да видиш!

---

⁶ https://bg.wikipedia.org/wiki/Сергей_Станишев

⁷ <https://youtu.be/K3IqKMjIdDY?si=rcxpX2yUM-D1zpg>

Много мъже на средна възраст сигурно ще припознаят „моето“ поделение като тяхното поделение. Грешите уважаеми „набори“ – не сме служили заедно - просто всички поделения бяха еднакви - със стара техника, трудно поддържана, често наблягаща на количество и външен вид, но без качество! В Русия има прекрасен термин в подобна връзка – „[Показуха](#)“⁸. И без да говорите руски език, сигурно разбирате, че е нещо за „показ“! Нещо като „[показните магазини](#)“⁹ през Соца. Веднага след промените подарихме голяма част от тези танкове на „братска“ Македония, а те пък ги продадоха някъде в Африка – вероятно само за там ставах! Въпреки, че великата руска армия [използва такива във войната с Украйна](#)¹⁰!

Както в много други области, липсата на качество, компенсирахме с количество, с което, като член на Варшавския договор, да се пазим от НАТО, разбирай турците! Гърците по не ни пречеа! Да задържим 6-7 часа турския и гръцкия аскер да не стигне Балкана, защото толкова трябвало на „братушките“ и целия „[Варшавски договор](#)“¹¹ да направят въздушен десант някъде край Казанлък и да ни спасят. После се оказа, че те „дубутру“ не могат да кажат за толкова време, ама нейсе!

Учеа ни на любов към нашата Родина, но не по-малко и към Съветския съюз (често не разбирахме кой да е на първо място и кой – на второ), към Ленин, а по едно време и към Сталин! Такъв ни беше и Химна – „[Българийо мила](#)“¹² от 1950 до 1964 г., който аз, слава Богу пропуснах, но който иска да си

---

⁸ <https://ru.wiktionary.org/wiki/показуха>

⁹ https://bg.wikipedia.org/wiki/Показен_магазин

¹⁰ <https://news.bg/int-politics/rusiya-izvadi-stari-savetski-tankove-t-54-i-t-55.html>

¹¹ https://bg.wikipedia.org/wiki/Варшавски_договор

¹² https://bg.wikipedia.org/wiki/Българийо_мила

го причини, [може да го чуе](#)¹³ в сайта на Националното радио – предупреждавам - сам ще си е виновен!

Този вариант на химна съм го пропуснал - млад съм, но пък трябваше да пеem следващия химн на „Народната република“ – май единственият химн в света, в чийто текст се пее за чужда столица!

По-младите не са го чували, затова ще цитирам:

*„Дружно братя българи,
с нас Москва е в мир и бой!
Партия велика води,
нашият победен строй!“.*

Добре, че го махнаха тоя химн, защото с Москва в мир, че и в бой, ми идва в повечко!

А колкото до „великата Партия“ (вече преименувана в БСП) - тя заведе някои хора в Лондон и Виена, като им даде и куфарчета (за из път). Но повечето от нас ни заведе в Жан-Виденовата зима!

„*Инфлацията за февруари над 100%*“, гласи заглавие във в-к „24 часа“ в броя от 19 февруари 1997 г. - според Икономическия институт на БАН, чийто директор тогава прогнозира, че България скоро ще навлезе в спиралата на хиперинфлацията. Академиците обаче са били прекалени оптимисти (или платени лъжци). Само няколко седмици по-късно излизат официалните данни на НСИ, че **през февруари**, сравнено с януари същата година, **цените всъщност са нараснали с 242,4%**. Или просто казано, цените у нас тогава са се **удвоявали на всеки 17 дни**. Според същото изследване българската хиперинфлация от 1996-1997 г. е класирана на 21 място в света за последните 100 години. За сравнение, прословутата инфлация в Германия, за която сме чели в „Черният обелиск“ на Ремарк, е класирана на 4-о място. Тогава

---

¹³ <https://bnr.bg/radiobulgaria/post/100499257/1964-g-istoriata-na-balgarskia-nacionalen-himn>

- през 1922 и 1923 г., цените са се удвоявали на всеки три дни. През февруари 1997 г. „24 часа“ публикува непрекъснато материали как килограм сирене сутринта е струвало 2000 лв., а следобед – 3500. В крайна сметка за целия период на управлението на Виденов – едни непълни три години, **цените нараснаха с 2554%** - няма грешка! Едно от главните действащи лица, тогава вицепремиер (за когото се разбра впоследствие, че е секретен сътрудник на Държавна сигурност с псевдоним „Економов“¹⁴) в правителство, което печаташе пари¹⁵, за да спасяват куците държавни предприятия, днес е професор и ни учи на икономика! И беше мераклия за Европарламента! И никой от журналистите не го попита, той кога е научил икономиката, но карай... Кратка е човешката памет – не помним!

Обратно в родната казарма – помня, учиха ни на безпрекословно подчинение към командирите (някои от които май бяха полуграмотни), учиха ни да набиваме с „цинтарите“ по плаца и на някои „войнски умения“. Сега сигурно ще ви издам „военна тайна“ - за тия две години служба бях един път на стрелби, където ни дадоха да изстреляме по 9, повтарям ДЕВЕТ патрона и да хвърлим по една учебна граната! Е, оказа се, че нито съм стрелял по моята мишена, нито съм хвърлил гранатата, както и където трябва, но вината беше на взводния командир, който така и не ни обясни, какво се иска от нас. Бях телеграфист, но и до днес по морза мога да изтракам само името си. Ама го мога много бързо! Не че днес някой ползва морзовата азбука!

Офицери и старшини, с доста нисък коефициент на интелигентност (и с доста повече килограми, дотам че да не

---

¹⁴ <https://agentibg.com/index.php/bg/2014-02-18-16-15-51/189-2015-01-02-10-13-58>

¹⁵ <https://banker.bg/2021/12/20/hiperinflaciata-i-bsp-svaliat-jan-videnov-ot-premierskiia-post-prez-1996-g/>

могат да се вмъкнат в танка), но с пагон, на които си подчинен, и имаха единствената цел да те пречупят, за да погалят собственото си его и комплекси за малоценност пред „кестените“, (така наричаха нас, софиянциите), да те превърнат в изпълнител на заповеди от всички по-горни нива, без значение, колко са смислени. Трябваша им не мислещи същества, а работи, изпълнители на тяхната воля! (Покрай „специалната военна операция“ разбрахме, че по-скоро им трябва пушечно месо!) И системните издевателства на „старите кучета“! Комична гледка! Всъщност - трагична! Пълни глупости и загуба на време!

И там се проявявах с доста кръшкания в „цивилизацията“, както наричахме всичко, което е извън оградата. Пък тя беше не повече от метър и често я прескачах (късоглед съм и трудно я забелязвах!) кога за час-два, кога за ден. Едно кафе или някой филм в градското кино и вече се чувстваш в друго измерение. По една паста с маслен крем в градската сладкарница – крем, който днес не бих опитал дори, но тогава беше доста по-вкусен от „медузите“, който даваха за обяд. Не знаете какво е „медузи“ на армейски жаргон? Обяснявам! Вземете парче свинско от най-мазното - сланина почти без месо по нея и го стответе дълго на някаква яхния. Наречете я с каквото име искате. Добива вид на медуза, която плува в олио с 2-3 парченца картофи. Единствено хлябът ставаше за ядене, но и него изчакваха да поизсъхне хубаво, за да се консумира по-малко. Че иначе ако го дадат топъл... Редовно си дояждахме в лавката на поделението, да е жива и здрава лавкаджийката (естествено съпруга на един от старшините), че и тя, жената беше някъде към 150 литра. Прескачах в „цивилизацията“, за да се почувствам поне за малко Човек. То малко му трябва на човек да е щастлив. И отново моят невероятен ангел-хранител ме е пазил, да не ме хванат, защото за „бягство“ от казармата, дори и за час, можеше и да се посети и някой затвор за определен срок!

Докато съм жив, ще помня един от най-щастливите дни в живота ми - денят на Уволнението. Пиша думата с главна буква, защото трудно се описва усещането за Свобода. Уволних се точно след 2 години, защото бях приет за студент и учебната година започваше. Повечето от наборите ми обаче останаха още три месеца до Нова година. Трябваше някой да работи за социалистическото стопанство и най-евтината, направо безплатна работна ръка си бяха войниците - как да ги изпуснеш! Имаше войници, които не бяха приети студенти, но записвах какви ли не никому непознати техникуми (както тогава се наричаха професионалните гимназии) след средно образование, само да си спестят „задръжката“ от още три месеца, както наричахме тая законна ангария. Помня как всички уволнени се изнесохме на бегот от поделението до гарата, от страх този сън да не бъде прекъснат и да бъдем върнати обратно. Сега много мъже си спомнят с носталгия за ония години, но според мен, това е носталгия по младостта, а не по онова безвремие, в което всеки път на вечерна проверка, брояхме дните до Уволнението. Точно 730! За мен, това си остава лош спомен. Не го пожелавам на сина си! Както и на ничий син!

...

После завърших медицина и станах ДОКТОР. Ти да видиш! ... Но затова – някой друг път.

По-наблюдателните от вас са забелязали „грешката“ в изписването на името с „д-р“ на корицата. Не е грешка! Това е и протест, и почит.

Протест, защото от времето на Царство България, с „доктор“ са били титулувани лекари - д-р Иванов, д-р Петров, а съпругите им са били изписвани като Мария д-р Иванова. Дори и в Соца, никой не използваше обръщението „докторе“ към адвокат, икономист, философ или която и да е друга уважавана професия. Ако скитайки из Европа или където и да е по света видиш табела с надпис „Dr.“ пред името, това със сигурност е специалист в някаква област на медицината. А надписът

„Doctor” в някои курорт, често дори е синоним на спешен кабинет – медицински разбира се! Изведнъж обаче се напълни с „доктори“ - някой написал някакъв научен труд (моите уважения, но понякога непрочетен от никого), бърза да забодее пред името си „доктор“. Сигурно има основание, не знам, но нещо не ми звучи добре! Доктор – адвокат? Доктор – философ? Обичайно е, това да се пише след името, като „доктор на науката „X“.

Това е и почит към покойния Стойко Тонев, който създаде уникалния „[Хроно-Синкластичен Инфундибулум](#)“¹⁶. Още с появата си през 2002 година, седмичните шаржове на новините, списвани под псевдонима „Тони Филипов, д-р“, станаха събитие, което не се пропускаше. „Из делниците на един луд“ вероятно е най-дълго просъществувалата рубрика в българската журналистика, за съжаление прекъснатата от живота без време. Струва си да бъде четена и днес – препоръчвам и книжната версия на „Делниците...“, издадена преди няколко години! Но, това е съдбата!

А моята съдба ме срещна с колеги и приятели, с Хора, който до голяма степен предопределиха по-нататъшния ми живот. И мироглед.

Приписват на Платон фразата, че на този свят има няколко процента читави хора, с които си струва да прекараш живота си, а смисълът или изкуството е да ги намериш! Аз съм щастлив, защото сигурно съм ги намерил! Един от моите учители в хирургията ме научи да вярвам в себе си. Мой колега и приятел събуди интересът ми към езотериката и източната философия. Друг колега и приятел - родолюбец, с когото 20 години провеждаме конкурси и всяка година даваме по 3-4 стипендии на студенти от НХА ме запали по историята. Точно така – не патриот, а РОДОЛЮБЕЦ! Не „патриот“ – тази дума вече май носи негативен смисъл, защото я обсебиха хора, които

---

¹⁶ <https://www.reduta.bg/author/dr-tonyfilipovabv-bg/>

размахват българското знаме (не рядко в комбинация със знамето на Руската федерация, татуирали си Ботев и Левски по малко странни места на тялото! И викащи с цяло гърло – „*Да живеят България!*“. Не, той е родолюбец, който не парадира с това, което прави за Род и Родина! А той прави много – издава родолюбивото списание „Път“, отделя от силите си, от времето си и от личните си средства, за да организира вече близо 40 години [поход „По пътя на четата на Таньо войвода“](#)¹⁷, работи по проект за [музей, посветен на Тутраканската епопея](#)¹⁸...

Спонтанно у мен дойде и интересът към класическата философия и историята. И всичко това, съчетано със страстта ми за четене, промени моя начин на възприемане на света около нас. В семейството ми сме хора, които мислим по сходен начин и обсъждаме идеи! Нали знаете онзи афоризъм: „*големите хора обсъждат идеи, обикновените хора – събития, а посредствените - обсъждат другите хора!*“. Не знам дали сме „големи“, но много четем, много наблюдаваме, опитваме се да анализираме! И обсъждаме...

Свободата, Санчо...

Защо разказвам тези епизоди, с които много хора не биха се гордели? Направо биха се срамували! Или някои психолози биха сложили дори „диагноза“. Разбирам го едва сега. Това е подсъзнателният ми стремеж към Свобода! И чувството за Справедливост! Това е съпротивата ми срещу догми и митове! Вечната дилема между Свободата и Хляба! И двете с главна буква. Изборът е категоричен за тези, които знаят цената и могат да я платят - с това какво са, какво могат и какво искат или не искат да бъдат! И разбира се „*Човек има нужда от малко*

¹⁷ <https://www.ludogorie.org/pohod>

¹⁸ <https://www.museumtutrakan.com/?cid=2&NewsId=154>

лудост, в противен случай никога няма да се осмели да среже въжето и да бъде свободен“. Думи на Никос Казандзакис, погребан на о. Крит на неосветена земя, защото бил отлъчен от православната църква заради смелостта си да напише „Капитан Михалис“, а година по-късно и „Последното изкушение на Христос“, където представя Исус като нормален и естествен човек. На гроба му е изписана следната епитафия:

*„Δεν ελπίζω τίποτα. Δε φοβούμαι τίποτα. Είμαι λείψτερος.“
„Не се надявам на нищо, не се страхувам от нищо.
Аз съм свободен.“*

Е, аз се чувствам свободен! И Свободата е тази, която ме кара да изложя малка част от информацията, която съм събрал в „Колекцията“ си, да я споделя с Вас. Да споделя моята гледна точка, а не „другата“!

Защо пиша „другата“ в кавички? Самата конотация на израза „другата гледна точка“ вече предполага, че тя е „друга“ по отношение на доминиращата, на общоприетата в обществото.

Покрай Ковид пандемията, от страна на големи групи „антиваксъри“, някои от които и досега отричат и наличието на такъв вирус, се прокламираше активно – „да чуем и другата гледна точка!“. Заливаха ни „факти“ (повечето измислени или неправилно интерпретирани), изказвания на „водещи специалисти“, които никой не беше чувал. Даваше се трибуна предимно на математици, които „разбираха“ от медицина, вируси и инфекциозни болести повече от всеки друг, докато болниците, където кислородът не достигаше, изглеждаха като Чистилицето, да не кажа като Ада, и хора умираха с десетки хиляди повече от предходните години. Никой обаче не обясни, защо през 2020 година, в България са си отишли близо 20 000 човека в повече от предходните години, а [през 2021г. - 40 000](#)¹⁹! **В повече!** Или за двете ковидни години общо около 60 000 човека, които техните близки никога повече няма да видят! Млади и стари, без разлика от професия, религия или политически пристрастия! И ако ние се отървахме, нека помислим за другите, които си отидоха... Въпреки „специалистите“, които твърдяха, че такъв вирус няма!

Но както пише Айн Ранд в „Атлас изправи рамене“ – „...**хората не искат да мислят. И колкото повече закъсват, толкова по-малко искат да мислят. Инстинктивно те чувстват, че трябва да го правят и това ги кара да се чувстват виновни. Така че ще благославят и следват всеки, който им даде оправдание да не мислят. Всеки, който превърне в добродетел — високо интелектуална добродетел — онова, което те знаят, е техен грях, слабост и вина.**“ (Ранд, 2009).

Една от мечтите ми е хората да започнат да мислят. Или поне част от тях! Да излязат от стереотипите и да започнат да мислят! Дори 5-10 % от хората са достатъчни да променят

---

¹⁹ https://bg.wikipedia.org/wiki/Смъртност_в_България

света! Нали мисълта е свойство на висшата материя. Нали сме Homo sapiens sapiens (дали?).

Странно или всъщност - закономерно за повечето наблюдатели и анализатори, както и за хората с критично мислене е, че голяма част от „антиваксърите“, след това подкрепиха и ужасната и неприемлива от всякаква гледна точка руска агресия спрямо Украйна. Започвайки с това, че „украинците са си го заслужили“, стигайки дъното, че те „сами се избивали“, а руските войски (наемници, затворници и полуграмотни от далечни републики), само погребвали мъртвите??? Имало американски „лаборатории“ (че какви други) от всякакъв вид – то не бяха биологични, то не бяха химични, за които всички са чували, обаче никой не видял или заснел с мобилния си телефон.

А вие знаете ли за [епидемията от „Сибирска язва“ в Свердловск](#)²⁰ през 1979 г., когато от руска секретна военна лаборатория, разработваща биологични оръжия (абсолютно забранени с международна конвенция), поради небрежност са изпуснати в атмосферата спори на антракс и загиват десетки?

А вие помните ли 17 септември 2019 г., 2-3 месеца преди началото на Ковид-19, който промени историята на Света и затри милиони, когато в Кольцово, (Русия), имаше [пожар в руската лаборатория „Вектор“](#)²¹, в която се съхраняват вирусите на едрата шарка, антракса, а и много други (може би дори неизвестни), достатъчно опасни. И това на 20 км от Новосибирск, който е третият по население град в Русия с над 1,5 милиона жители. И е достатъчно близо до Китай. И след като информацията обиколи света, руските власти излязоха с комюнике, че пожарът бил далеч от вирусите, и контаминация с вируси нямало! (То и Чернобил го нямаше!) Не, не казвам, че

---

²⁰ https://bg.wikipedia.org/wiki/Епидемия_от_антракс_в_Свердловск

²¹ www.dnes.bg/russia/2019/09/17/vzriv-v-ruskata-laboratoriia-vektor-tam-paziat-ebola-edra-sharka-spin.423171

пожарът има връзка с Ковид! Всъщност, знае ли човек, като добре познаваме руската (дез)информационна практика ...

Истината! Забележете, „те“ искат да натрапят тяхната „истина“! Една кохорта от платени тролове (борещи се за кликове в социалните мрежи), ботове (разбирай стотици компютри, които генерират или препредават информация) или просто обикновени глупаци, мислещи се за умни, отново ни карат да чуем и „другата гледна точка“.

Да, Демокрацията е възможност да се изказват и защитават различни гледни точки и различни мнения, но лъжата не е друга алтернативна гледна точка, никога не е била и надявам се – никога да не бъде! Вие ще приемете ли, в сутрешните предавания на телевизиите да гастролират убийци, крадци, педофили, за да чуем и „тяхната гледна точка“? Те ще намерят аргументи да докажат „правотата“ си! Държавният тероризъм и лъжата обаче **НЯМАТ** друга гледна точка! И точка! Вижданията, както на психопата или педофила, така и на диктатора, масовия убиец и всякакви там извращенияци **НЕ СА ДРУГА ГЛЕДНА ТОЧКА!** Те са просто гнусна пропаганда, която трябва да бъде разкрита и заклеймена! И точка!

Да се върнем в 2016 година, когато новоизбраният президент Тръмп каза, че на неговото встъпване в длъжност е имало повече хора, отколкото на тази на Обама. Всички, забележете - всички медии извадиха снимки, които показваха, че публиката на Обама е била поне 1/3 повече. „*Президентът Тръмп не излъга, просто предостави алтернативни факти*“, рече неговата тогавашна говорителка. И бива веднага [контрирана от водещия на предаването](#) на CNN: „*Няма такова нещо като алтернативни факти. Има факти и има лъжи*“²².

Дали някога ще видим подобна реакция и у нас?

---

²² www.dw.com/bg/blgaria-zlobata-grozotata-i-lzata-okolo-nas/a-67408460

А когато говорим за пропаганда, един от най-сериозните изследователи по темата е проф. Димитър Вацов. На [въпрос на Deutsche Welle](#)²³:

„Кои са ключовите тези (тъй наречените опорки) на руската пропаганда и имат ли тук някаква специфично българска насоченост?“, той отговаря:

„Големият разказ на руската пропаганда е изграден като семпла конспиративна теория: Един голям Злодей („колективният Запад“, САЩ, НАТО, Брюксел, Сорос...), тайно, скрит зад паравана на демокрацията (правата на човека, на малцинствата, разделението на властите и т.н.) чрез своите марионетки (платени протестъри, анализатори и политици, „толерастии“ и „джендъри“) дирижира живота и изцежда кръвчицата на обикновените хора (народа). Разбира се, срещу Злодея се възправя един голям Спасител – и това е Русия.“

Друго изследване и тема на [интервюто на „Свободна Европа“](#)²⁴ (представяте ли си – „Свободна Европа“, която слушахме тайно преди 1989 г., и която прекрати излъчванията си за България, с аргумента за настъпилата демокрация и оттам – свобода на медийно изразяване, се наложи да възстанови дейността си, като онлайн издание, като алтернатива на новите, уж независими медии! За срам на българските „журнала“, които един премиер нарече дори „мисирки“²⁵, и забележете – почти никой от тях не възрази, не се обиди – може би се припознаха!):

„През 2018 г. ФХСИ („Фондация за хуманитарни и социални изследвания – София“) анализира национал-популистката и проруската пропаганда в България за периода 2013-2017 г. Пристъпвайки към новото си изследване,

---

²³www.dw.com/bg/лъжата-не-е-друга-гледна-точка-кой-върти-руската-пропаганда-в-българия/a-62404191

²⁴ www.svobodnaevropa.bg/a/31851762.html

²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=4MpEnm7wnYk>

авторите са установили, че езикът на пропагандата се е изменил, но посланията са останали същите;

Че САЩ, НАТО и Западните държави търсят **световно господство** (използват се думи като „**колективният Запад**“, „**анти-Русия**“, „**дерусификация**“);

Че „**продажните**“ либерални елити им помагат в това (използват се думи като „**джендъри**“, „**коментарият**“, „**пискливи либерали**“);

Че Европа загива (използват се думи като „**пост-Запад**“, „**протекторат [на САЩ]**“);

Че Русия се възражда и може да стане единствен спасител на Европа (използват се думи като „**високоточни [оръжия]**“, „**руската триада**“, „**руски свят**“ (**русский мир**)).

Отделни послания на руската пропаганда са и твърденията, че санкциите срещу Русия вредят само на тези, които ги налагат, както и твърденията, че Украйна се управлява от неонацисти.“ (Свободна Европа, 2022)

Милион пъти сте срещали тези изрази, нали? Е, да знаете, кой ги пробутва и формира девиантно общественото мнение! Поне на по-ограничените от нас!

Изключително задълбочени изследвания, озаглавени: „[Антилиберални дискурси и пропагандни съобщения в българските медии: разпространение и социално възприятие](#)“²⁶ и „[Руската пропаганда в българските медии онлайн](#)“²⁷, които за наше, българско нещастие, не получиха необходимата гласност, камо ли да бъдат анализирани, могат да бъдат прочетени на страниците на „[Фондация за хуманитарни и социални изследвания – София](#)“.

Но ние, като хора вярващи в либералната демокрация и човешките ценности, вярващи в правото на избор и правото на глас, ще дадем и друга гледна точка в този паноптикум от

²⁶ <https://hssfoundation.org/анти-либерлани-дискурси-и-пропагандн/>

²⁷ <https://hssfoundation.org/3970/>

исторически случки - мненията на различни участници и наблюдатели. Хора известни, хора с постове, хора, оформящи руската политика или руското обществено мнение през годините и през различните епохи. И отново ще говорим с факти, с документи, с точни цитати, а не – „пише го във фейса“.

Само за пояснение: с думата „паноптикум“ обикновено се означава музей с восъчни фигури. Но тя има и друго: „паноптикон“ или „паноптикум“²⁸ (от др. гръцки πᾶν „всичко“ + ὄπτικός „видимо“) - проект на режимна институция, идеален затвор или работна къща, хипотетично администрирана и наблюдавана от един човек, от една точка. И тъй като често живеем в затвора на собствените ни илюзии, нека този сборник бъде гледната точка на нашето освобождение от лъжите, от илюзиите и митовете, насаждани с поколения!

И така: Ако ти любезни читателю, си несъгласен с тази теза, отново ще цитирам думите на Астолф дьо Кюстен.

„Ако фактите, за които разказвам, са неверни, нека бъдат опровергани; ако следствията, които извличам от тях, са погрешни, нека бъдат отхвърлени – няма нищо по-просто от това; но ако истината господства в моето произведение, трябва да ми оставите удовлетворението да мисля, че съм постигнал своята цел, която бе да покаже злото, за да подтикна добронамерените умове да потърсят лек от него“. (Astolphe de Custine, *La Russie en 1839*, Paris, 1843)

Харесвам още два цитата, циркулиращи в мрежата. Единия се приписва на Гъоте – „*Срещу това, в което хората искат да вярват, няма рационални аргументи*“. Вторият, на неизвестен автор казва: „*С един факт, можеш да убедиш 40 учени, но с 40 факта не може да убедиш нито един глупак*“.

Е, ако не си съгласен, не вярваш на фактите или си убеден в своята „различна“ правота - затвори книгата, но моля

---

²⁸ <https://en.wikipedia.org/wiki/Panopticon>

те не я изхвърляй, ако държиш в ръцете си хартиено копие - въпреки, че не си дал и стотинка, за хартията е отсечено дърво! Дай я на някой, за когото тя може би ще бъде интересна. Или просто я прибери за друг път, когато може би някои факти ще те накарат да потърсиш и друго мнение! Защото нерядко, на „просветлението“ му трябва време.

Тази книга не е за русофили! Не е и за русофоби! Тя за българофили! И просто казано – за нормални, мислещи Българи! А ако тя все пак те е заинтригувала, добре дошъл в полето на фактите! Ще проследим тях, защото те казват всичко – за фактът, че слънцето е изгряло, не е необходимо съдебно решение, което да се произнесе, че е ден! Нито пък мнението на „леля Мара“ от фейсбук!... Нито моето!

Но ще разбереш моята истина, именно чрез фактите. Дали съм прав – не знам, но нека се замислим! Защото истината, както казваше Милен Цветков е „споделена субективност“.

Нёкои съображения... и за Соца!

Много хора споделят една обща лъжа и измама, внедрена през годините в националното ни подсъзнание, волно или неволно повтаряна като мантра през поколенията. Антон Кутев преди години, къде на шега, къде на истина заяви – „*Отдавна твърдя, че [социализмът има нещо общо със СПИН](#). Предимно се предава по наследство или по полов път*“²⁹. Аз бих прикачил към тия болести и сляпата русофилия. Защо болести? Защото като лекар знам пагубното действие на нелекувания СПИН върху организма, но все пак лечение има! Виждам обаче подобни ефекти върху обществото, нанесени на общественото здраве (физическо и ментално) и от другите две „болести“.

---

²⁹ https://www.youtube.com/watch?v=K8z1Lu4uK_w

В последните два века, в политиката май най-много се спекулира с термина „социализъм“. Уловката е в асоциацията с думата „социален“. Повечето хора не знаят, че и партията на Хитлер беше „национал-социалистическа“! Че и „работническа“! И ние строяхме „социализъма“ и после „комунизъма“, ама като разбрахме, че тая няма да я бъде, просто защото е невъзможно, че изцяло противоречи на човешката психология, колкото и примамливо (и утопично) да изглежда, минахме на вълната на „Развитото Социалистическо Общество“. И винаги имаше срок от около 20 години, в който щяхме да реализираме идеите на поредния конгрес или пленум на Партията с главна буква. Защо 20 години?

От психологическа гледна точка е достатъчно близо, за да се борим за него, и същевременно достатъчно далеч, за да забравим, какво са ни обещавали! Не знам какво му беше толкова „развито“, с опашките за банани, захар или капачки за буркани! А, да не пропусна – и за тоалетна хартия... масовата продукция на която в Съветския съюз се появява ... през 1969 г, 8 години след полета в космоса! Ми то сигурно си е трудно производство да ви кажа!

Прилагам снимка е от „Магазин 1001 стоки“ в София - бул. „Витоша“, до „Патриарха“ – 1984 г. (сн. интернет) Но да се върнем у нас. Не в нужника, в който с хигиенна цел, често на ръждива тел висяха прободени нарязани парчета от в-к „Работническо дело“ (с размер между А5 и А6 - в зависимост от индивидуалните нужди) Прилагам още една снимка от нета от неизвестен автор. Заглавието на първа страница на официоза на БКП – „Работническо дело“, е съвсем актуално за целта – „Напрегнат ритъм. Стремеж към високи резултати“.

Говори се за това, „колко неща бил направил Тодор Живков“! Ми то Конрад Аденауер, в една напълно разрушена Германия (всеки може да види снимки от Берлин или Хамбург през 1945 г.), за 14 години май направи доста повече (вярно, с помощта на Плана „Маршал“, който ние отказахме!), но това ще разгледаме по-нататък! Как ще ги стигнем германците, пък за американците ще мислим по-нататък! Говорят се митове за

безплатно образование, безплатно здравеопазване!?! Ами такова нещо като безплатен обяд на този свят няма, все някой го плаща. Платихме го с трите държавни фалита,³⁰ с ниски заплати и с кредитите, взимани от Тодор Живков, последната вноска по които държавата изплати едва през 2015г.!!!³¹

Има „соцносталгици“, които постоянно опитват да реанимират идеята за „справедливото безкласово общество на Народната република“. Да се пробутват теории за „добрия социализъм“, за това „каква сигурност имаше“ - уж нямаше престъпност, но всички си сваляха чистачките на автомобилите, оставени на улицата, за да не бъдат откраднати! Не помните ли!?! А по-младите сигурно не вярват! Ето един документ, разкриващ действителността:

Министерство на вътрешните работи
ГЛАВНО СЛЕДСТВЕНО УЧЕБЕ

СЕКРЕТНО!

УЧ

Рег. № П 136 Екз. № 1
08.01.1989 г.
1040 СОФИЯ

ИНФОРМАЦИЯ

№. № 592 от 10.01.89

АРДОПБГДРСБНА
ДЕКЛАСИФИЦИРАН
\$ 17
АРДОПБГДРСБНА

ОТНОСНО: Дейността на следствения апарат при МВР за периода от 31.12.1988 г. до 06.01.1989 г.

1. Провежда се разследване по 5254 предварителни производства (от тях: следствия 3572, дознания 1682).

За тежки криминални престъпления са 2337 дела. От тях: 72 убийства, 33 опити за убийства, 121 изнасилвания, 130 грабежи, 1981 кражди.

Делата за кражди на обществено имущество са 696 (от тях 416 взломни и 280 обикновени).

Делата за кражди на лично имущество са 1285 (от тях: 616 взломни и 669 обикновени).

³⁰ <http://pametbg.com/index.php/bg/komunizmut/faliti/273-2016-01-22-16-52-19>

³¹ <https://business.dir.bg/banki-i-finansi/-18262264>

Прилагам „Информация, относно дейността на МВР 1988/1989 г.“ за престъпността през седмицата около Нова година 1988/1989“: **72 убийства, 33 опита за убийство, 121 изнасилвания!** И това - само за една седмица, пък „всеки сам си преценя“!

Ама беше „сигурно“, защото тази информация беше достъпна за малцина - виждате грифа „секретно“ – това нямаше да го чуете в новините! Докато сега, те са превърнати почти в „Криминална хроника“. Защото Социализмът беше „най-висшия строй“, при който нямаше престъпност! Уж де...

Но за да не изглеждам голословен за „Оня период“ от историята, ще говоря с думите на хора, които имат най-голяма тежест при оценяването на оня години. Хора не просто наблюдатели или жертви, а главни действащи лица. Думи на Годор Живков и на Петър Младенов - неговия наследник след десетоноемврийския вътрешнопартиен преврат.

Точно генералния секретар на БКП, (мимикрирала по-късно само за един ден в БСП), та точно Живков с последната си реч пред Пленума на 10 ноември 1989г. заявява – „Социализъма е едно недоносче“³².

А месец по-късно, Петър Младенов, този път на „декемврийския пленум“ от 1989г. разбива окончателно митовете колко хубаво било при тяхното управление (социализъм, развито социалистическо общество или просто обикновен тоталитаризъм), като изброява тежките проблеми, включващи (цитирам, акцентите са мой):

„Дълбоки деформации в обществото и системата на управление;

Стагнация в икономическото ни развитие, застрашително изоставане в структурното и технологичното обновяване на икономиката вследствие на

---

³² <https://youtu.be/kGliEed8mLw?si=0coBU0CCNsyuMu-T>

груби грешки в стопанската и инвестиционната политика, застрашително нарастване на външния дълг;

Увеличение на инфлацията, тежки трудности на вътрешния пазар и в крайна сметка влошаване на жизненото равнище, наличие на широко разпространена корупция;

Сериозни поражения в духовния и интелектуален живот на нацията и упадък на основни морални принципи и ценности;

Достигане на уродлива степен в развитието на режима на лична власт на Тодор Живков – и като резултат от всичко това сериозно намаляване на доверието към партията.“

Петър Младенов обяснява, че „на сегашния етап не можем да дадем подробен и аргументиран отговор относно всички многобройни обективни и субективни причини за създаването се положение“. Но не пропуска да отбележи, че бившето ръководство създавало екипи и „концепции“, от които се чакало чудо да се преодолеят тежките проблеми. То повъзрастните сигурно помнят, че все концепции писахме. И Изпълнявахме! И знаем докъде го докарахме.

В доклада си, Петър Младенов разкрива и една от най-големите тайни на комунистическия режим – развитие и поддържане на положението, благодарение на тайно изтеглените заеми за милиарди долари от западни банки.

„Исключителна тревога буди стремителното нарастване на задълженията ни в свободно конвертируема валута. Брутният дълг на държавата надхвърли 10 млрд. долара... Сега брутните ни задължения неколкосткратно надвишават годишните постъпления в конвертируема валута. Само лихвите, които трябва да плащаме по тях, ще възлязат през следващите шест години на 4-4,5 млрд. долара“. (Христов, Държавна сигурност.com, 2020)

Апологетите ще кажат – само 10 милиарда долара! Така е, но тези „само 10 милиарда“ се равняват на над [25 милиарда в](#)

днешни пари³³! Долара! При в пъти по-малък брутен вътрешен продукт от днес! Но това е трудно за разбиране от незапознатите с икономиката. Или удобно пропускано!

В показанията си под клетва, по-късно дадени от него, пред Главна прокуратура по дело №4/1990 г. за икономическата катастрофа, Тодор Живков признава:

*„Аз не твърдя, че народът е живял в изобилие – такава беше времето. Ние сме идеализирали Съветския съюз. Той за нас беше образец. И трябва да бъде сега подлец, за да каже, че още тогава съм бил наясно какво е било положението в Съветския съюз. Ние постепенно виждахме и започнахме постепенно да чувстваме, че **съветските хора живеят по-лошо от българските граждани**. Очевидно е, че ЦК на БКП и генералният му секретар са били под влиянието и в плен на илюзията, че победата на социализма в Европа е гарантирана.*

*И накрая, понеже говоря открито, искам да подчертая, че тази политика за тогавашните условия беше правилна, но започна да ражда своите парадокси и противоположности. **Бавно, но сигурно бяхме осъдени на технологично и информационно изоставане**, тъй като нашият пазар беше главно социалистически. От 1985 г. **моделът на развитие**, който бяхме избрали, започна да се руши. Ясно беше, че **той крие в себе си предпоставките за своето ликвидиране**.“ (Христов, Държавна сигурност.com, 2015)*

Очевидно е, че ЦК на БКП и генералният му секретар са били под влиянието и в плен на илюзията, че победата на социализма в Европа е гарантирана! Или просто по-късно се правят на неразбрали!

Да чуем друг бивш министър-председател - в разпитите си по същото дело №4/1990 г. Гриша Филипков, министър-председател на НРБ 1982-1985 г., завеждащ икономическия сектор в ЦК на БКП, [признава](#):

„С решение на Януарския пленум през 1950 г. у нас се сложиха основите на тоталитарната система на управление на страната, оформи се командно-административната система на управление. Тези принципи бяха заимствани от Съветския съюз на Петия конгрес на партията (1948).

*Още оттогава насам у нас беше подценен пазарът и пазарната икономика. Фактически по този начин се отричаше ролята на пазара. **Взаимоотношенията между социалистическите страни не бяха пазарни.***

***Не можахме да изградим и пазар вътре в страната.** От тази гледна точка управлението на нашата икономика от самото начало се осъществяваше с помощта на административно-командни средства и методи.*

*Ние имахме пари, имахме цени, имахме кредити, имахме печалба, но всичко това беше **категория без съдържание**. Това беше **дефектът на тази система**. Безспорно отговорност за това положение носи цялото партийно и държавно ръководство.“ (Христов, Държавна сигурност.com, 2015)*

И още един премиер и председател на народното събрание от ония години, Станко Тодоров: В показанията си по дело №4/1990 г. той признава:

*„Нашата промишлена продукция трудно пробиваше на международните пазари, защото не беше на необходимото **техническо и технологично ниво**.*

През целия период растеше делът на предприятията от тежката промишленост и ставаха структурни промени, които не винаги бяха съобразени с реалните възможности на България. Беше допуснато увлечение в развитието на тежката промишленост в ущърб на останалите отрасли.

Форсирането към коопериране на селското стопанство в планинските и полупланинските райони беше една грешка. Аз по това време отговарях за селското стопанство. А кой е решавал тогава – то се знае. Инициативата беше на първия ръководител в страната Тодор Живков.

А моята отговорност се състои в това, че не се противопоставих. **Положението на страната не беше благоприятно. Слабото развитие на промишлеността и кооперирането в селското стопанство, макар и при слаба механизация, освободиха много работна ръка и имаше безработица.**

А в самото селско стопанство **поради ниските изкупни цени трудоденят се заплащаше ниско. Налице бяха сериозни икономически трудности. От българския народ не можеше да се скрие изостаналостта на селското стопанство, тъй като тя беше очевидна за всички.**“ (Христов, Държавна сигурност.com, 2015)

А след като държавата заплаща ниско един трудов ден, няма как днес да имаш висока пенсия, нали?

И един от последните ръководители на държавата, Георги Атанасов, в показанията си пред прокуратурата по делото също признава:

„Икономиката беше поставена в един процес на непрекъснати реорганизации и то в една обстановка, когато тя вече беше в дълбока криза. От 1986 г. ние се оказахме с празни ръце – нямаше какво да изнасяме, за да получим валута.

Аз съм дълбоко убеден, че една от грешките на нашата икономика е нейната едностранна насоченост и обвързаност. Ние фактически скъсахме всички мостове освен този, който ни свързва със СИВ.

България понесе всички последици от трудностите, които изпитваше съветската икономика и икономиките на другите страни - членки на СИВ.

И затова, когато в Москва кихнат, ние вече сме болни от грип. Когато в Москва завали, ние вече трябва да сложим ботушите.“ (Христов, Държавна сигурност.com, 2015)

Това казват управлявалите! Това е „Народната република“ - когато в Москва кихнат... Добре казано! Но и постоянно забравяно! Колко ли „ваксини“ още ни трябва, за да го проумеем? Винаги, когато видя държава, в името на която фигурира „социалистическа“, „народна“ или „народно-демократична“ знам, че там нещо е събрано!

Русофили ли? Или рублофили...

Та покрай кихането в Москва, стигнахме и до третата „болест“: русофилията. Всъщност, не знам дали е болест или просто някаква ирационална вяра. Вяра в Руския православен кръст с 6 или 8 линии, в червената петолъчка или в „колорадската“ Георгиевска лента (каквото е на дневен ред, като всеядни)! Вяра, за която „бронейни патрони няма открити“!

Когато човек или група хора, изповядват някакви ценности (напр. християнство, ислям, будизъм и т.н.), те не се нуждаят от доказателства или просто ги намират дори там, където ги няма. Те ВЯРВАТ и това им е достатъчно! Уважавам тяхната вяра! Вярата в една „свръхсила“ – Бог, Аллах, Буда – дава увереност в смисъла на живота и обикновено учи на доброта и любов!

Но има и друга „вяра“ – например, тази на ислямистите от всякакви крайни пертурбации на Исляма - те вярват фанатично, че тяхната радикална интерпретация на ислямската религия, е единственото възможно „правилно тълкуване“ на

исляма и те не спират да търсят прецеденти в дългата история на религията, за да докажат своята „правота“. Нарочвайки всички останали хора за врагове на вярата, просто защото мислят различно! Но пък всички нормални хора по-света, без значение на пол, вяра или възраст са дали еднозначна оценка на теориите и на действията им!

Дали някои хора не изповядват подобна „вяра“ и по отношение на метаморфозите на Русия (Царска, болшевишка и т.н.), и на „двойното ни освобождение“?

Ще се върна отново в детството и в младежките си години. Нашият прозорец към света бяха книгите и телевизорът (телевизията беше само с една програма и то само по няколко часа дневно). Силно цензурирани, и двата извора изобилстваха на руски автори, руска музика, руски филми. Бяхме възпитани в любов към Съветския съюз (а не към „Царска Русия!), към руската литература (силно редактирана), към съветските „герои“. Учихме за братската помощ, оказвана многократно на България и народа ни от „по-големия брат“! Болеехме, както казват в Русия, за съветските отбори по всякакви спортни състезания, където нямаше участващи българи или просто отпадаха на по-ранен етап.

Учеха ни, че с руснаците сме „братя“! Никой обаче и до днес не каза „защо сме братя“! Обичайте ли са ни еднакви? Моля, покажете ми сурвакари, нестинари, лазарки или поне коледари в Русия! Покажете ми руски хора, играещи ръченици с неравноделните им ритми! А как изглежда руската гайда или гъдулка, или къде точно в „братска България“ се свири на балалайка? И кога и колко българи са носили [валенки](https://bg.wikipedia.org/wiki/Валенки)³⁴ или [лапти](https://bg.wikipedia.org/wiki/Лапти)³⁵? (виж, галоши при Соца имаше, макар и дефицитни, но

---

³⁴ <https://bg.wikipedia.org/wiki/Валенки>

³⁵ <https://bg.wikipedia.org/wiki/Лапти>

лапти?) А колко българки знаят какво е „[кокошник](#)“³⁶? Братята имат ако не еднакви, то близки традиции - може ли да ми посочите поне една българска традиция, сходна с руската? Може би мартеници, или баница, или поне нещо... Ще кажат някои: „славяни сме!“. Ако сме славяни (оставям темата на историците), то ние сме братя със сърби, словенци, чехи, словаки, поляци. И най-вече – с украинци – хем славяни, хем от Кубратова България. А руснаците са... *фино-угрийци!* Не знаехте, нали! Ами погледнете Путин – той на българин ли ви прилича или на финландец? Например - на Мика Хакинен?

А, да не пропусна – същият Путин, при посещение в Китай през май 2024, напомни за текста на стара руска песен – „[Русский с китайцем - братья навек](#)“³⁷ – „Руснакът и китаецът – братя завинаги!“ А, ако аз съм брат на руснака, а руснака – брат на китаеца...? Толкова за „братята“.

А покрай агресията на Русия в Украйна (друга „братска“ държава), след Буча и Ирпин, прочетох мнение на възмутен българин – „*Проблемът не е, че ги мислехме за братя! Проблемът е, че ги мислехме за хора!*“ Не съм съвсем съгласен – и там има истински хора – някои по затворите за инакомислие, други – в чужбина, трети – под земята! Да помним Политковская, Немцов, [Новодворская](#)³⁸! А масата от народа – тя както винаги мълчи!

Бях в прогимназията и четях много, когато в библиотеката на дядо ми открих екземпляр на „*Един ден на Иван Денисович*“. Като тийнейджър нито бях чувал за автора, нито бях толкова впечатлен от сюжета, колкото от реакцията на дядо – „*Не казвай на никого, че си я чел, защото е забранена и ако някой разбере, ще имаме проблеми!*“ Как книга, може да

---

³⁶ <https://uryupinka.ru/stanichniki/13835-est-rekord-v-uryupinskom-pni-izgotovili-samyj-bolshoj-v-rossii-kokoshnik>

³⁷ <https://youtu.be/Y847zf7P1Mk?si=WN9uANYY1o6ZPoyg>

³⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=dBGUOi0kOCc>

бъде забранена, а и защо, тогава не знаех? Не получих и отговор. Или по-скоро отговорът беше „*Не питай!*“. Разбрах, че в живота има неудобни въпроси. Или по-скоро неудобни отговори! А може ли една истина да бъде „неудобна“?

Прочетох и друга „книга“. Пиша думата в кавички, защото това, което ми дадоха тайно една вечер беше сиво-зелена износена картонена папка с надпис „Дело No...“. (То май всички папки, по времето на Соца бяха сиво-зелени, и всички май имаха надпис „Дело No...“.) Десетки бледи листове, отпечатани на циклостил. Не можах да я прочета в детайли, защото на другата сутрин трябваше да я върна на човека, който пък да я върне на човека... Но същата книга прочетох след промените и то няколко пъти. Нейният автор, беше известен (или по-скоро неизвестен) в социалистическа България с фразата „*Всички са равни, но някои са по-равни от другите*“ (Джордж Оруел - „Фермата на животните“) – фраза, с която у нас се коментираше партийната номенклатура и затова не беше добре да се произнася на всеослушание! По същите причини, по които в Русия от 2022г., не е добре да се произнася думата „война“! В едно интервю, нейният автор Джордж Оруел казва, че е писал тази книга като предупреждение към човечеството, и се надява, тя да не се превърне в пътеводител за диктатори! Точно така, става дума за книга, чието заглавие само с четири цифри, казва всичко за оня строй, а всъщност и за действителността в една от последните империи в Света – „1984“. Книга, която сякаш наистина се оказа „пътеводител“ – и за Соцлагера, и за Северна Корея, и за днешна Русия! Не вярвате? Прочете я! Сякаш е писана днес!

Имаше един виц:

„Българин, емигрант в Лондон, разхождайки се около Ковънт Гардън влиза в малка книжарница. Разглеждайки рафтове, препълнени с книги, книжарят се приближава до него и му препоръчва изключителната книга на Джордж Оруел –

„1984“. Следва категоричния отказ от страна на нашенеца и учуденият продавач го пита:

- Нима господинът вече я е чел?

- Не, но това съм го живял!“

Много от нас сме го живели и май продължаваме да го живеем! Не само заради „Биг брадър“, не само заради „лъжата е истина“... Ето един цитат:

„... женеха се на двацет години, на трийсет влизаха в средната си възраст, умираха в повечето случаи на шестдесет. ... физическа работа, грижата за дом и деца, дребнавите свати със съседите, киното, футболът, бирата и преди всичко комарът изчерпваха интересите им. Не беше трудно да ги държиш под контрол... Не беше желателно да проявяват силни политически пристрастия. От тях изискваха само примитивен патриотизъм ...“ (Оруел, "1984", 1989).

Огледайте се - сякаш текстът през 1949-та е написан за България от 2023г.! Всичко, вкл. търкането на талончета или пороя от реклами за хазарт по медиите (слава Богу, докато пиша, вече са ограничени! Поне засега!) И „**примитивния патриотизъм**“ разбира се!

И днес една група хора проявява „патриотизъм“ – облечени с потури, веещи български знамена, много често в комбинация с руски такива! Ще каже някой – „Навсякъде има и европейски знамена!“ Да, прав е! Ако някой обаче не е разбрал, българите може и да са дошли някъде от Азия, но вече 1300 години живеят в Европа – безброй поколения са европейци, дори и под чуждо владичество! Над 1 милион българи в последните години за избрали някоя европейска държава за свой втори дом, в който да работят и да отглеждат децата си. Докато една друга държава, векове васал на монголската орда (забележете – не поробени със сила, а васали!), май все още не е загърбила варварското си поведение! А някои наши сънародници се държат сякаш сме в Европа и в НАТО за малко и утре, като напуснем – да не сме обидили „големия брат“, че

пак да се прегърнем! С монголската орда? След Бахмут и Ирпин? Не, благодаря!

Обикалям Света и виждам – в САЩ, патриотизмът се изразява с американското знаме, във Франция и Англия – съответно с френското или английското! А в България – най-често с... руското! Стига бе! Като се замисли човек – всички т.нар. „патрЕоти“ - русофили! Повечето „социалисти“ (да не се бърка със социал-демократи) – русофили! Левичарите – русофили! Сигурен съм, че ако човечето в бункера, натисне ядреното копче и изстреля ракета „Сармат“ към България, част от оцелелите ни сънародници отново ще твърдят, че ние сме го предизвикали, че Европейският съюз и НАТО са били готови първи да го нападнат, че Америка стои в дъното на всичко! Че Русия се отбранява! А, да не забравя и Сорос! То няма руски проблем без негово участие (нали помните опорните точки?!). Че и български! Тоя човек Сорос, сигурно всяка сутрин става, вечер си ляга, с мисълта – как да направи дедо Гошо, от северозапада още по-беден! И как да го наръси с [кемтрейлс](#)³⁹ или каквото беше там! Но ний, патриотите ще му дадем отпор!!!

Една кохорта български кремлофили, които дори за миг не се замислят - вече 25 години в Кремъл има еднолично управление! В руския език има думичка, която е транспонирана и у нас: „единоначалие“. Нейният политически синоним е „автократия“ - управление на един!

Аристотел, в своя труд, достигнал и до нас – „Политика“, изследвал над 100 устройства на различни гръцки градове-полиси и стига до извода, че има 6 вида държавни устройства – три правилни и три грешни. Когато един човек управлява в обща полза, това е монархия. Когато група управлява в обща полза, това е аристократия. Когато мнозинството управлява в обща полза, това е полития. Това са

---

³⁹ <https://factcheck.bg/chakaj-da-ti-obyasnya-konspiraciyata-kemtrejls-video/>

„правилните“ устройства, защото при тези видове управление, печелят всички граждани. „Неправилните“ форми на устройство са двойници на правилните, но при тях управляващите действат в своя лична полза. И така, когато един управлява в своя полза, това е тирания. Когато е група – това е олигархия. А когато е мнозинството – това е демокрация.

Изненадвате се, че демокрацията е „отрицателен“ вид управление? Аристотел обяснява: демокрацията води до демагогия (разбирай популизъм), а оттам до тиранията е една крачка! Примери много!

Защо ви занимавам с Аристотел? Не за да демонстрирам познания по философия! При все, че думата „философия“, в превод означава „любов към мъдростта“ (много хора май проявяват „любов към глупостта“)! А за да предусетим момента, когато демокрацията ще девира в популизъм, и в тирания! И да го предотвратим! Напук на Аристотел!

А „патриотите“ са твърдо с Русия, за Евразия!!

Господи, прости им! Не се замислят, че един човек управлява ядрена държава вече четвърт век! Заплашва целия свят с ядрен Армагедон! Той ли е най-умният, най-можещият от цялата 140 милионна държава, и ако управлява еднолично, разбирай авторитарно, той монарх ли е? Или тиранин...? Щото демократ не е!

Ей! „Цели сме изгорели от парене и пак не знаем да духаме.“ (Левски в писмо до Филип Тотю)⁴⁰

Хайде да имаме малко достойнство! Като онзи украински войник на Змийския остров, който с риск за живота си, на чист руски, за да го разберат достатъчно ясно, поздрави агресорите в първия ден на войната, когато всички бяха убедени, че Украйна ще падне за няколко дни, с думите: „Русский военный корабль, иди на Х.“⁴¹ (да ме извините за

⁴⁰ <https://www.vasil-levski.org/3-4.htm>

⁴¹ <https://youtu.be/LDrFVdms8yk>

печатната грешка, но не мога да сложа червена точка!) Или казано на почти български – „Ай сиктир!“ Но това може да направи само човек, който има достойнство! При червеите – това не се случва – те са орисани цял живот да лаят!

А нашите патрЕоти, за които любовта към Отечеството, винаги минава под условието на приоритетната връзка с Москва, размахват не просто руски знамена, закичени с червени петолъчки, сърпове и чукове или „скромно“ с фланелки с надпис СССР! Много от тях са татуирали ликовете на Левски и Ботев по тялото си, забележете, най-често по краката или на гърба си! Може би подсъзнателно, но те не биха искали да срещнат погледите на тези великани на българщината, поглеждайки се в огледалото! Там, на гърба им е мястото, за пред другите! ... Но сигурно не са прочели и ред, от написаното от тях! А аз съм ги чел! И по-нататък ще ви ги цитирам. И не съм намерил една добра дума за Русия в написаното от тях!

Родните русофили, приказват за „руската култура“, шаблон, който се тиражира пропагандно. Но винаги питам: Прощавайте, но с какво „руската култура“ е по-велика от френската, от английската, от италианската? И от Русия ли започва Ренесансът? Обикновено не получавам отговор! А и русофилите ни не говорят за руското образование. Не си пращат децата в руските университети, а някак тихомълком предпочитат такива, по на запад от нас!

През 2022 г. ВЦИОМ (Всероссийский центр изучения общественного мнения), прави проучване, и... О, Боже! **35% от анкетиранияте руснаци** смятат, че [Слънцето се върти около Земята](#) (а още 4% се затрудняват да отговорят), 12% смятат, че Земята извършва пълна обиколка около Слънцето за един месец (19% се затрудняват да отговорят). Не вярвате, нали? Моля!⁴² То сигурно и у нас има подобни „знаещи“.

---

⁴² <https://wciom.ru/analytical-reviews/analiticheskii-obzor/pochemu-neobkhodimo-prosveshchenie-ili-snova-o-rasprostranennykh-zabluzhdeniyakh>

Започнах да се замислям - да чета редовете, но и между тях. Започнах да анализирам фактите. Афоризъм казва, че „основният урок на историята е, че човек не се учи от нея“!

А д-р Петър Гудев, министър-председател на България, през 1908 г., издава една много ценна книга под псевдоним Б. Петвеков (препратка към историята) – „История на Източния въпрос преди освобождението на България“ (Петвеков, 1908), за който ще става дума и по-нататък. Още в предговора ѝ се казва:

*„Ако има знания, без които може да се мине в живота, то има и такива, които са необходими на всекиго, **който претендира да е гражданин на една държава. Такива са именно знанията за миналото на Отечеството** – неговата история. Такива знания за България трябва всякой Българин да притежава малко-много“ ...*

„Историята е лекарят на политическите болести, които чрез многовековния си живот е можел да изучи всичките признаци и периоди на тези болести. Такъв един лекар е безценно благодеяние на своите съвременници.

Да се допиташ до него, значи да знаеш как да постъпваш, за да продължиш дните си. Той посочва признаците на ония болести, които са завлекли в гроба не отделни лица, а цели племена; той показва разните фази на тия болести и ни дава даром своите рецепти, диетата, която трябва да пазим, удоволствията и вкусните ястия, от които трябва да се откажем временно, до закрепването на държавното тяло.“

Е, аз реших да се уча от историята, реших, че не трябва да повтаряме грешките на предците си (нали е казано, че умният човек се учи от грешките си, а мъдрият - от грешките на другите). А философията учи не как да се говори, а как да се живее. Реших да взема пример от хората, с които се гордеем, чиито имена славим по празници и сочим за пример на децата си и които наричаме скромно „будители“ - хора, които са

образовали обществото ни къде с изграждане на училища, къде с книгоиздаване, къде със стипендии на будни деца и младежи „за странство“. И всичко това със свои сили и средства, без да чакат държавата.

„Пирамидата на потребностите“⁴³ е теорията на американския психолог Ейбрахам Маслоу, който се занимава с мотивите на човек в живота му. Тя предполага, че универсалните потребности са общи за всички хора и ги мотивират. Групирани са в няколко нива по степен на значимост. А те са: 1. Физиологични; 2. Сигурност; 3. Любов; 4. Уважение; 5. Самоусъвършенстване, реализация. Аз си позволявам да сложа и 6-то ниво – желание / необходимост да дадеш нещо на околните, на обществото... Както даваш на семейството си.

Така се роди тази книга, този паноптикум на факти, събития и случки, на документи, на мнения на български и чужди исторически личности с влияние в нашата история. Към повечето от тях има библиографска справка или препратка към източниците на информация. Същите могат да бъдат цитирани свободно, дори и без позоваване на този сборник. Целта на този труд е образователна, а не комерсиална. Будителска...

Защото Кристиан Таков казваше: *„Бъдете будители, но не бъдете никого силом. И не размахвайте юмрук, а протегнете ръка.“*

Четейки, някои ще ме обвинят, че съм русофоб. **Защо стремежът да се еманципираш от Русия, да се освободиш от тежките ѝ зависимости, у нас се нарича „русофобия“?**

Между другото терминът „русофобия“ е измислен около 1884 г. в Източна Румелия от „русофилите“, за да обозначат хората с различно мнение по отношение на връзките ни с

43

Руската империя, и заклеят хората, които просто искали една Независима България. Онова, което у нас се нарича „русофилство“ или все по-често „рублофилство“, всъщност е **преклонение пред руската автократия, панславизъм, а вече и антиевропеизъм, преклонение към руските пари**, и много често крие и един изначален антисемитизъм! И ксенофобия!

Но нека уточним – „**фобия**“ **не значи „омраза“!** И никога не е значело! И никой не е „поправял“ речниците, както твърди пропагандата! Респективно русофоб не е човек, който мрази Русия или руския народ! Истинския смисъл на думата „**фобия**“⁴⁴, която идва от гръцкия език (Φοβία), се превежда като „**страх**“.

Пак онази пропаганда нарича българофилите „русофоби“?!? Защото не обичали Русия! **А защо трябва да Я обичам?** И как да обичаш две майки? „Матушка Россия“ или „Майка България“? Коя от двете? Защото две майки няма! Едната винаги е мащеха! Подобно повторение на ситуацията виждаме и от Втората световна насам, когато всеки инакомислещ в СССР и постсъветска Русия, бива наричан „фашист“, а напоследък, макар и по-рядко - „нацист“. По-рядко, за да не се забележи конфликта с „великата руска нация“! Без други аргументи. Интересно, защо няма „русофили“ сред близките на избитите от „Социалистическата революция“ на 9 септември, сред лагерниците от Белене, Ловеч, Скравена!

Питам, но Историята мълчи! Защото в живота има неудобни отговори ... Които аз търся и „Да!“, аз станал „русофоб“, когато прочетох една друга История, различна от тази, на която ни учеха. История, даваща едни други, различни отговори.

Станал „русофоб“, когато през 90-те години, след падането на „Стената“ прочетох за „**Точките учения**“⁴⁵ през

---

⁴⁴ <https://bg.wikipedia.org/wiki/Фобия>

⁴⁵ <https://life.ru/p/1043609>

1954 г., с кодово име „Снежок“ – повечето хора не са чували, затова ще обясня: през 50-те години, СССР вече е нападнал Южната част на Корейския полуостров (което налага ООН да изпрати войски в така наречената „Корейска война“) и се подготвя за трета световна война, с употребата на ядрено оръжие. На Тоцкия полигон, под командването на маршал Г. Жуков (същия онзи, на когото издигнаха паметник в Стрелча!?) се извършва **ЯДРЕН ВЗРИВ над главите на съветските войничета**. Жителите на селата в радиус от 15 км, **не били евакуирани**, просто били помолени да стоят извън домовете си и да си затворят очите! Командването обаче било на безопасно разстояние! Ще попитате „Как така“? Просто Съветския съюз искал да „изпревари“ лошите американци в ядрената надпревара и на военните им трябвало експеримент „in vivo“. Бомбата РДС-2 била с мощност 38 килотона, два пъти по-мощна от тази, хвърлена над Хиросима! Ще попитате за жертвите? Няма такива! Поне според официалните власти! „Учението е извършено „образцово“, с максимално внимание за живота и здравето на участниците и околното население и жертви няма“, казват те 30 години по-късно. Че как ще има – то „Съветската бомба е най-добрата в Света“, дори при ядрен взрив на 350м (!!!) над главите на руски хора! Информацията за учението е разсекретена едва след Чернобилската авария (която също беше засекретена – първоначално Пропагандата твърдеше, че това е операция за дискредитиране от Запада и трябваше да признаят фактите дни по-късно, когато радиацията вече се беше разпространила из целия свят, вкл. и над България. Ако тогава управляваше днешната власт в Кремъл, бъдете сигурни, че още нямаше да сме разбрали!)

Не вярвате на всичко това, нали? Изгледайте [съветския пропаганден филм](#) за ученията, пък да видим кой прав, кой крив.⁴⁶

---

⁴⁶ <https://youtu.be/5KDhYz0N9FU?si=SuHkl9jkJFJa3FFi>

Станах „русофоб“, когато през 1999 г., КГБ, с новото си име ФСБ, взривяваше жилищни сгради,, заедно с нищо неподозиращите им обитатели – обикновени руснаци - в Буйнакск, Москва и Волгодонск! За да създаде условия, за президент да бъде избран доскорошния негов председател... Владимир Владимирович Путин, който от по-малко от месец, вече оглавяваше Руското правителство! Не вярвате, нали? Потърсете в мрежата нещо сладко, като напр. „рязанска захар“. Или по-добре на руски – „[рязанский сахар](#)“⁴⁷! Или вижте този филм: [«Рязанский Сахар» | Путинизм как он есть: Истории](#)⁴⁸! Вижте и „[ФСБ взрывает Россию](#)“⁴⁹.

Станах „русофоб“ когато през 2000 г., току що избраният (или назначен от ФСБ, разбирай КГБ) нов президент първо отричаше катастрофата, а после не прие предложената чуждестранна помощ при инцидента с подводницата „Курск“ и остави да загинат заради калпавата руска техника 118 човека. И после с ехидна усмивка, в интервю с Лари Кинг в CNN, каза: „[Она утонула](#)“⁵⁰ („Тя потъна!“)! И у нас има руска техника, вкл. и ядрени реактори, изградени от съветско време и дано да не станем свидетели на друга такава реплика, този път по отношение на България!

Станах русофоб, когато видях как действат руските специални части в Дубровка през октомври 2002 г. ([МЮЗИКЪЛЪТ Норд-Ост](#))⁵¹, за когото злите езици говорят, че както и взривовете в жилищни сгради през 1999 г., също са организирани от Службите! „Специална операция“, при която загинаха над 170 и бяха ранени над 700 човека, вкл. и българи,

---

47

https://ru.wikipedia.org/wiki/Взрывы_жилых_домов_в_России_в_сентябре_1_999_года

⁴⁸ <https://youtu.be/O9UflqyXVAs?si=lvxjyS-Bt5JZDSgl>

⁴⁹ https://ru.wikipedia.org/wiki/ФСБ_взрывает_Россию

⁵⁰ https://www.youtube.com/watch?v=c7d_VHnkGf0

⁵¹ <http://www.pravdabeslana.ru/nordost/sod.htm>

повечето от които убити от използваният от службите газ карфентанил. Защото, след като и у нас [руски агенти взривяваха военни заводи](#)⁵² и складове, не знам дали няма да посегнат и на цивилни обекти! Те го умеят!

Станах русофоб, когато се случи [трагедията в Беслан](#)⁵³ през 2004 г., и поради лоша координация на същите руски служби, загинаха 334 заложници, от които **186 деца**, (с активната помощ на службите)! Не знаете, но там бяха използвани вертолети, огнехвъргачки и дори танкове!?! Срещу заложници и то деца!!! Защото и у нас има много деца – български, но и украински, потърсили тук спасение от руските (и ирански) ракети!

Станах русофоб, когато видях, как на 8 август 2008 г., в деня, в който се откриваше олимпиадата в Пекин, другарят от Кремъл нападна съседна, забележете - православна Грузия и окупира Абхазия и Южна Осетия, с измислени мотиви! А в училище сме учили, че по време на олимпиада, всички войни от дълбока древност са били прекратявани. Колко му е да дебаркира десант, за да „спасява“ руския ексклав – „Камчия“! [Ако помните едни „Зелени човечета“](#)⁵⁴!

Станах русофоб, когато прочетох за убийството на Политковская (на 7 октомври, рождения ден на Путин), за убийството на Литвиненко и Немцов, за „[Новичок](#)“⁵⁵ и за отравянето на Скрипал, а после и на Навални, разкрито с водещата роля на Христо Грозев, стигнало до „Оскар“. За над 130 убити инакомислещи журналисти в самата Русия, случайно - „при неизяснени обстоятелства“, разбира се! След смехотворната рокада с Медведев, който трябваше да топли стола, докато в Русия променят неколккратно Конституцията,

---

⁵² <https://www.24chasa.bg/mezhdunarodni/article/15916651>

⁵³ <http://www.pravdabeslana.ru/>

⁵⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=5IEJFLSCEDs>

⁵⁵ <https://www.svobodnaevropa.bg/a/30822720.html>

за да може новият император да управлява едва ли не пожизнено, до 2036г.! Представете си – вече има деца, които имат деца, и всичките, родени по време на неговото управление (колко е „лоша“ демокрацията, при която това не е възможно. Особено пък съчетани с „Наполеонов комплекс“)

Прочетох „Златото на партията“ на Игор Бунин, „ФСБ взривава Русия“ на Литвиненко и Фельштинский, много книги на Виктор Суворов, на Марк Солонин.

Да, станах русофоб! В истинския смисъл на думата „фобия“. Да, страх ме е, как един самозабравил се диктатор и тиранин, си играе с човешки животи, заплашва целия свят с ядрено оръжие, избива цивилни в Чечня, Сирия, Украйна, Африка, а както разбрахме и из цяла Европа, къде с Новичок, къде с полоний, къде с множество „самоубийства“ на неудобни и инакомислещи! Знам, че той ще стигне дотам, докъдето светът му позволи. Защото се уча от Историята!

Григор Начович, политик още от първите Народни събрания на освободена България, в своите „Размишления“ в „Из дневниците“, пише:

„ ... Аз съм русофоб не защото има русофили в България, които я събличат, но само защото се боя от нашествието на русите в България, от обръщането на последната в руска област. Къде е злото от едно подобно събитие?

Ако русите бяха били един цивилизован народ, ако в тях и особено в тяхното чиновничество корупцията да не беше била крайна, злочестината от поробването на България не щеше да е много голяма. Русите обаче ще внесат в отечеството ни не само чиновническия произвол и тирания, но и рушетчиляка, касттофорството, развалата, пиянството и българския народ, вместо да напредне и се цивилизува, както ще стане ако запази независимостта си, ще стане посмешището на света, както са повечето евреи, ерменци и проч.

Ето защо аз съм русофоб.“ (Начович, 1999)

А още по-силно звучат думите на Захари Стоянов, в „Отворено писмо до Г. Кърджиев“, който казва: **„Аз никога не съм бил русофоб, няма и да бъда... Аз съм тиранофоб, приятелю! Мразя сичките тирани по света, които бият и бесят, били те българи, турци и пр.“** (Джурова, 2001).

И ще добавя - аз съм демократ, защото по-добро от демокрацията (с всичките ѝ недостатъци) не е измислено (за справка вижте хората, които гласуват с краката си – близо 2 милиона българи заминаха в посока към либералния демократичен Запад и май нито един - към Путинова Русия! Включително и децата на много русофили! Това казва всичко!). Дори и децата на руснаците заминават на Запад. Заобикаляйки всички възможни санкции.

А украинците, вкл. и милионери или такива устроили се отдавна в Европа или Америка се връщат като доброволци, за да защитават Родината си от агресора! Дето били „братя“! Като Каин и Авел? Внимавайте, че и нас ни броят за „братя“! Да не прилагам примерите с „братска“ Украина, във войната, в която човешкия живот, пък бил той и на затворници, няма никаква стойност (отново ще цитирам Г. Жуков - онзи, който отмъкнал от Германия вагони с военна плячка, лично за себе си - *„Бабы опять нарожают“* - „Жените пак ще народят“), когато го упреквали, че не му е жал за загиналите войници). Обикновен цинизъм! Или просто – Русия!

Но! Мнозина ще кажат, че всичко написано дотук, може и да е вярно, но *„Съветският съюз победи фашизма“* - фраза, която се тиражира от десетилетия (като в оня позабравен виц – *„Вие защо биете негрите?“*) - няма Западен фронт, няма Африка, Гърция, Италия, няма D-day, разбирай десант в Нормандия, няма САЩ, няма Англия, Франция, няма и България - то ние дадохме над 30 000 загинали и ранени и нашия ген. Стойчев беше на парада на победата и гледа, как заедно със

стотици нацистки знамена, изгарят и днешния руски флаг! Но България остана със статут на победена страна!

Чудите се защо горят руския флаг ли? Да не би още тогава да са знаели, че Русия един ден ще се нареди до другите фашистки държави? Отговорът може да изглежда невероятен за мнозина - първо, през 1945 г. Русия не съществува! Тя е приключена от болшевиките през 1917 г. Нали направиха „Велика Октомврийска Социалистическа революция“ – ВОСР, както я знаехме ние! Има СССР, събрал под шапката на Сталин (или под ботуша му), 15 отделни републики (колко са отделни - друга тема!). А руското знаме е пленено, заедно с армията на генерал Андрей Власов - офицер от Червената армия, командващ 2-ра Ударна Армия, спрял германската армия на 30 км. от съветската столицата, за което бил наречен „Спасителят на Москва“. Същият обаче, преминал на страната на германците, като командир на [Руската Освободителна Армия](#)⁵⁶, наброяваща около 140 000 руснаци, воюващи срещу Съветския съюз! 140 000! 4-5 пъти повече от цялата днешна Българска армия! Срещу руския комунизъм!

Днес, изгореното на Червения площад знаме отново се вее там, само че вече като държавен флаг!

Но „СССР победи фашизма“ - другите ги няма! И България няма статут на съвоюваща, за разлика от Италия, родината на фашизма! Защото батюшката Сталин не позволява - иначе как ще ни гушне като военен трофей!

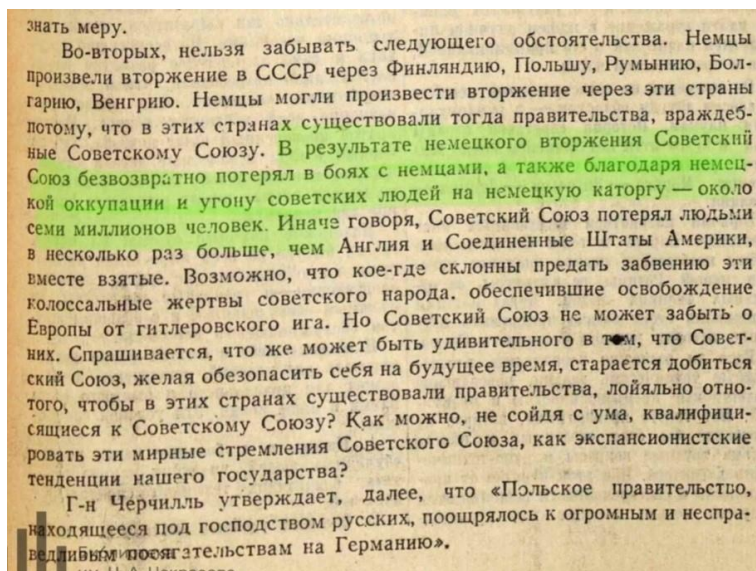
Загинали над 20 милиона руснаци! Както винаги се съмнявам! След всичко, което чувахме, и което се оказа дълбоко невярно, да не кажа просто – Лъжа! А и защото на 14 март 1946г., година след края на войната, в интервю за вестник „Правда“⁵⁷ – забележете - лично другарят Сталин твърди, че

---

⁵⁶ https://ru.wikipedia.org/wiki/Русская_освободительная_армия

убитите през войната, вкл. в плен са 7 (седем) милиона! (Правда, 1946)⁵⁷

Прилагам факсимиле от в-к „Правда“ от 14 март 1946 г., стр.1 с Интервюто на др. Й. В. Сталин. А той би трябвало най-добре да знае! Но с годините удобно за режима жертвите „набъбнаха“, може би заедно със загиналите в сталиновите чистки!?! И това число се тиражира и до днес!

Пък и да не е така - край Сталинград, на един загинал немски войник, се падали 7-8 от Червената армия! Дали защото германците са били по-добри, но все пак са загубили битката? Или по-скоро, защото съветското командване не жали човешкия материал – „бабы новых нарожают“ казва Жуков! Убеден съм във второто, защото виждаме и до днес подобно поведение.

⁵⁷ <https://electro.nekrasovka.ru/books/6165351>

Сещам се за казаното от депутат от Държавната дума на Руската федерация, над която още стои гербът на СССР?!? Дори е по-голям от герба на днешната Руска федерация!

Държавната дума на Руската федерация с герба на СССР

Същото е и на фасадата на МИД – Министерство иностранных дел Российской Федерации – дали защото не правят разлика?

Или пък е въпрос на време да възстановят Съветския съюз или някаква подобна форма на държава?

МИД – Министерство иностранных дел Российской Федерации

Във връзка с войната на Русия срещу Украйна и демократичния свят, [депутатът казва](#)⁵⁸:

„Депутат Госдумы Виталий Милонов предлагает ввести принудительное осеменение для незамужних женщин старше 24 лет.

- До 24 лет наплясались уже на дискотеках, пора и о государстве позаботиться, - пояснил депутат.”

В кратък превод: депутатът предлага да се въведе „*принудително осеменяване на неомъжени жени, по-възрастни от 24 години*“, защото смята, че достатъчно са се натанцували по дискотеките. Тази новина обиколи руските медии, а и

---

⁵⁸ <https://webcafe.bg/obshtestvo/perverzno-e-zhenite-da-presledvat-obrazovanie-i-kariera.html>

българските... После излезе, че май не го бил казал, но знаеш ли? Където има дим – има и огън!

Пък и животът ме е научил, че най-сигурната новина е тази, отречена от съветските, пардон – руските медии! Не без основание - то бая млади руснаци загинаха в тази безсмислена война, продиктувана от имперските интереси на група болни мозъци в Кремъл! Пък и по стар руски образец, вече сигурно се готвят за следваща война, Господ знае в каква посока и с какъв повод.

Само едно не разбрах – „осеменяването“ ще става както в нацистка Германия от чисто арийски мъже, отговарящи на много строги параметри, или ще се кара наред! Или ще внасят материал „по второ направление“? А не! Не за мен питам, аз не мисля да се кандидатирам – стар съм - просто за един прЕател питам! Щото в Русия над 2% от населението са болни от СПИН (по официални данни на Росстат, преди да бъдат засекретени), а останалите - значително алкохолизирани! Не че е важно, но съм чувал, че селянинът в българските села, като ще опложда свинята, търси качествен нерез, но как ще става в Русия с жените над 24 - не знам!

То и [Путин призова рускините да раждат](#)⁵⁹ по „осем или повече“ деца, защото от Русия избягали близо милион. Пък и за пушечно месо трябва! Че то там отрицателна селекция върви от повече от 100 години.

Людмила Улицкая, в своя роман „Казус Кукоцкого“ (Улицкая, 2012), обръща внимание на факт, който буди размисъл.

През 1918 г., Русия напускат белогвардейците. Но кои са те? Около 300 000 млади здрави мъже, в репродуктивна възраст, както и дворянската част на обществото - най-образованите, но и честни, несъгласни на компромис с болшевишката власт.

---

⁵⁹ <https://frognews.bg/novini/putin-prizova-ruskinite-rajdat-osem-ili-poveche-detsa-zashtoto-rusii-izbiagali-blizo-milion.html>

На 5 септември 1918 г. Съветът на народните комисари издава прословутия [Декрет за червения терор](#)⁶⁰, съдържащ указания за масови разстрели и въдворяване в концентрационни лагери не само на класовите врагове, но и на „съмнителните“. Под ударите на този декрет попадат и свещенослужителите. По данни на Свято-Тихоновския богословски институт, който е анализирал репресиите срещу свещеничеството на базата на архивни материали, само през 1918 г. са били разстреляни над 3000 духовници. По данни на други историци от 1918 до края на 30-те години са избити около 42 000 свещеници. Носителите на морални ценности, учители и просветители...

През 1922 г. тръгват т. нар. „Философски параходи“! Звучи ви странно? Обяснявам:

„Изгонихме тези хора, защото нямаше причина да ги застреляме, а беше невъзможно да ги задържим“, казва по този повод Лев Троцки, един от лидерите на болшевиките! Общо над 160 души със семействата си, са принудени да напуснат страната, натоварени на два парахода! Сред тях има професори, лекари, икономисти, писатели, политически и религиозни фигури. Всички те имат едно общо нещо: противопоставят се на съветския режим. Сергей Булгаков, Николай Бердяев, Николай Лоски, Иван Илин, все личности, които до голяма степен определят начина, по който се развива руската философия преди 1917 година. Смята се, че експулсираните от съветска Русия руски учени публикуват в чужбина около 13 000 научни труда във всички научни области до 1939 година. Не им е разрешено да вземат много неща със себе си: два чифта бельо, чорапи, обувки, палто и шапка. Толкова. Парите, бижутата и всички други ценности са конфискувани.

Отново напускат най-качествените, най-добрите от най-добрите! Със семействата си. Върхът на интелектуалния

---

⁶⁰ https://ru.wikipedia.org/wiki/Красный_террор

потенциал! „Crème de la crème!“ - биха казали французите, а по нашенски – „върхът на сладоледа“!

По-нататък - разкулачват милиони селяни, но кои? Най-работливите, най-предприемчивите и оттам, сдобили се с някой декар земя или с няколко крави в повече!

Партийните репресии кого засягат? Най-инакомислещите, имащи смелостта да изкажат и да отстояват различно мнение! Честни! Разбирай, най-честните, но несъгласни с болшевишката партийна линия! Или по-скоро с линията на вожда!

Втората световна. Освободени от военна служба са само старците и болните! И разбира се партийните величия! Само те получават някаква сигурност да преживеят Войната! И да оставят потомство! Останалите, попаднали в месомелачката на фронта, се осланят само на късмета си, защото никой от командирите им няма да се замисли и да ги пожертва, за да изпълни заповедите на висшестоящите. А и не малко, попаднали в плен и след години завърнали се, попадат в лагерите и ГУЛаг с аргумента, че са позволили да бъдат пленени, „предавайки с това Родината“?!? А ГУЛаг продължава да работи активно и много десетилетия след войната! Знаем, кои биват изпращани там...

Да не пропуснем и прословутия руски алкохолизъм!

Защо пиша тези редове? Като лекар, що-годе учил генетика, разбирам каква „щета“ е понесъл руския генофонд! Ако в земеделието и при животните се търси винаги положителната генна селекция, в Русия, повече от век се извършва отрицателна генетична селекция - най-качествените хора, носителите на най-положителните гени биват затривани, а заедно с тях - и техните деца! И неродените им деца... Хората си отиват и отнасят гените си... Тотална девиация на генофонда, колкото и мичурински да звучи! А никой и до днес не е отрекъл генетиката... тъй че, правете си изводите!

Само да напомня, че подобна „селекция“, подобен „социален инженеринг“, течеше у нас още от нощта на 9 септември 1944 г.! С 30 000 убити или просто безследно изчезнали, и още хиляди, оставили костите си по лагерите! Или имали щастието да оцелеят в емиграция! И резултатите днес са видни за всеки, който има очи да погледне! И иска да го направи!

Светлана Алексиевич, нобелов лауреат за 2015г., в [лекцията](#), изнесена при получаването на отличието споделя:

„Аз живеех в страна, където нас от деца ни учеха да умираме. Учиха ни на смърт. Говореха ни, че човек го има, за да се отдаде, за да изгори, за да се пожертва. Учиха ни да обичаме човека с оръжие. Ако бях израснала в друга страна, не бих могла да извървя този път. Злото е безпощадно, нужно е да имаш ваксинация против него. Но ние израснахме сред палачи и жертви. Макар родителите ни да живееха в страх и да не ни разказваха всичко, а често въобще нищо не ни казваха, но даже въздухът на нашия живот беше отровен от страх. Злото през цялото време тайно ни следеше...”⁶¹

Мислех, че е тъжно, но всъщност това изказване е страшно! Страшно за възпитанието на децата. А оттам и за начина на мислене на една цяла нация! Защото, моля посочете ми, има ли друга държава, която учи децата си на смърт? Освен може би в [крайния ислям - джихадистите](#)⁶²? Нормалните хора възпитаваме децата си най-вече на морал и на емпатия. За съжаление, може би улисани в ежедневието, по-рядко ги учим на „философски терзания“, на нещо простичко, като какво е добро и какво е зло! Какво е щастие!

---

⁶¹ <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2015/alexievich/lecture/>

⁶² <https://dnes.dnes.bg/blizak-iztok/2016/03/07/oryjiaa-vmesto-igrachki-detstvo-v-islamska-dyrjava.295203>

В държава, в която под управлението на Сталин са репресирани или избити милиони, с набързо скалпени обвинения, всъщност пропускан е ВАЖНИЯТ ВЪРПРОС:

„КОЙ написа 4 000 000 доноса срещу свои колеги, съграждани, роднини по времето на Сталинските репресии!?! Не беше ли това точно руския народ?

Но говорейки за цената на човешкия живот, някой ще каже: Светлана Алексиевич не е от Русия! Вярно е - тя е израснала в Съветския съюз, но майка ѝ е украинка, а баща и - белорусин! Но „стойността“ на живота в Русия е дефинирана и от руснаци!

Например, писателят Андрей Буровский, в своята книга *„Россия, которой не было-2“* – „Русия, която я нямаше – 2“, приписва крилатата фраза *„Бабы новых нарождают“* – „Жените ще народят нови“ на фелдмаршал Борис Шереметьев, в разговор с император Петър I, при обсадата на Нарва. *„1703 г., щурм на Нарва. Пред всеки пробив в стената - купища трупове - стражите на Петър. Петър познаваше много лично и беше приятел с много. И Петър заплака, като гледаше тези още топли купища мъртви. Борис Петрович Шереметьев се приближи отзад, сложи ръка на рамото на царя. Петдесетгодишен погали трийсетгодишен. „Не плачи, Господарю! Какво ти става! Жените раждат нови!“* (Буровский & Бушков, 2000).

Във филма от 1937г. *„Петър Първи“*, Шереметьев също изказва подобна фраза, а именно: *„Бог милостив. Народу хватит“*, или *„Бог е милостив, хора има достатъчно.“!*

Да се върнем още няколко години назад: В писмо до съпруга си Николай II от 4 (17) август 1916 г., императрица Александра Фьодоровна пише със загриженост: *„Генералите знаят, че в Русия все още имаме много войници и затова не щадим животи - но те бяха превъзходни обучени войски и това е всичко.- напразно.“*

Да не забравяме, че те я внучка на английската кралица Виктория, но пък годините, прекарани в Русия, явно си казват своето!

Прави впечатление, че точно в Николаевската епоха, във връзка със събитията от Руско-японската война, намираме израза за жените в мемоарите на митрополит Евлогий (Георгиевски) „[Пътят на моя живот](#)“:

„Зимата на 1904 г. -1905 г. беше жестока. Четеш вестниците и се ужасяваш. Ново бедствие... Колко измръзнали войници! ... Страшна картина ... Лекарят ми казва: „Може би можете да го извадите от това състояние ...“ Питам пациента: „Какво ви липсва?“ „Японците ми взеха пушката. „Ще ви вземем друга. Струва ли си да говорим за това? Колко хора загинаха, а вие се оплаквате за пушката. Но пациентът не може да бъде убеден. „Жените раждат толкова деца, колкото искат, а пушката е само една ...“, мрачно възрази той.“⁶³

Подобен текст се среща и у фолклориста Александър Мисюрев, който още през 30-те години записва кръчмарските разговори на алтайските миньори:

„Властта знае по-добре. Господа офицерите не ценят нашите кожи. Онзи ден се захме да укрепваме, а майсторът вика: „Така и така, чукайте рудата, да не ви пука да се срути, много са ви братята, жените още раждат, ама няма достатъчно руда!“

Е, кажете ми ... Колко всъщност струва човешкия живот в Русия!?

---

⁶³ <https://predanie.ru/book/74547-put-moey-zhizni/>

Преход

Наблюдавайки събитията, си мисля, че може би, живеем в Преход в световен мащаб към едно по-различно общество. Преход, без диктатори и автократи. Преход, който тече от десетилетия с разпадането на империите – някои мирно, други тихомълком, а трети, които не могат да приемат новите световни реалности и да се адаптират – хапят! Умиращата змия хапе за последно!

Това, през което минаваме в България през последните трийсетина години, май не е просто „преход“. И затова то продължава толкова дълго. Това е освобождение от руското робство, в което бе България от 1944 до 1989 г. Но то, Освобождението, така и не бе докрай завършено. Погледнете МОЧА (монумента на окупационната червена армия), години наред пазен от родната полиция, Альоша в Пловдив, паметниците из цялата страна, набучени навсякъде – България, като игленик, с „отровни“ игли. Свободата, обикновено, се плаща по друг начин. За нашата свобода са загинали много хора. Включително от Русия. Затова днес трябва да я пазим. Включително от Русия.

„В преломен момент в живота на обществото има като че ли национален изпит на съвестта... В края на краищата дори професионално подготвените историци понякога не отговарят на такова изискване“. (Както се казва, истината си е истина.) *„Лошо разбраната история е изключително опасно нещо (как може човек да не се съгласи с това?) ... Истинската образователна стойност на историята винаги е била огромна.“*

Цитатите са от програмната статия на Юрий Афанасиев (ректор на Руския Държавен Хуманитарен Университет) „Миналото и ние“, публикувана в сп. „[Комунист](#)“⁶⁴ през 1985 г.

---

⁶⁴ https://nvo.ng.ru/history/2000-06-23/5_newwordhistory.html

- имало и читави комунисти! Имало и мъдри руснаци! Но и те са мачкани от посредствеността и КаГеБейщината!

Разбирам, че винаги ще има група читатели, с които (както казваше големият Тодор Колев) те делят два вагона книги, и за които върхът на интелектуалните занимания е „лайкването“ във Фейса или четенето на анонимни сайтове за световния заговор, за ваксините, за плоската Земя, за кемтрейлс... На тези хора ще препоръчам да погледнат отново в началните страници. Астолф дьо Кюстен!

Но и да напомня думите на руснака Пьотр Чаадаев в „Апология на лудия“, писани още през 1837г.:

*„Правда, **мы, русские, всегда мало интересовались тем, что — истина и что — ложь, поэтому нельзя и сердиться на общество, если несколько язвительная филиппика против его немощей задела его за живое.**“* (Чаадаев, 2004).

Превеждам: *„Вярно, **ние, руснаците, винаги малко сме се интересували от това, кое е истина и кое – лъжа, затова не бива да се сърдим на обществото, ако един донякъде саркастична филиппика срещу неговите недъзи го е засегнала на живо.**“*

Без да го коментирам, ще цитирам още двама автори – единият много известен, другият – по-малко:

*„... **колкото по-чудовищно излъжеш, толкова по-бързо ще ти повярват. Обикновените хора по-скоро вярват на голямата лъжа, отколкото на малката. Това съответства на примитивната им душа. Те знаят, че за дребното и самите те са способни да излъжат, но да излъжат за повече, май че биха се притеснили. Голяма лъжа даже няма да им дойде наум. Ето защо масите не могат да си представят, че другите са способни на къде по-чудовищни лъжи, на къде по-безсъвестно извращаване на фактите. И даже, когато им разяснят, че става въпрос за чудовищна измама, те все още ще продължават да се съмняват и ще бъдат склонни да смятат, че вероятно тук все пак има***

частица истина. Ето защо виртуози на лъжата и цели партии, изградени основно върху лъжата, винаги прибегват именно към този метод. Тези лъжци прекрасно знаят тази черта на масите.“

И вторият цитат:

„Всичко започва с една малка лъжа. После идват още няколко, които да я подкрепят. Идва ред на изкривеното мислене, за да се избегне срамът, породен от лъжите. И още няколко лъжи, за да се прикрият последиците от изкривеното мислене.

И тогава идва най-страшното. Повторението превръща тези вече неизбежни лъжи в автоматично, условно, структурно и неврологично обусловено „несъзнателно“ убеждение и стимул за действие.“

Може и да ги познахте – вторият цитат е на [Джордан Питърсън](#)⁶⁵.

А, да! Не ви казах кой е първият... Адолф Хитлер от неговия „*Mein Kampf*“!

Със сигурност и някои историци, част от които открито членували в русофилски дружества (сякаш завършили [АОНСУ](#) - по-младите могат да проверят в мрежата що за глупост беше това), ще кажат, че историите в тази книга никога не са се случвали или че са неправилно интерпретирани (едно време, за лоялните на комунистическия режим се казваше „политически правилно ориентиран“!?!). Историк – русофил? Оксиморон! Не трябва ли историкът да предава и интерпретира безпристрастно фактите, каквито са? Или това наистина доказва, че историята е проститутка, която върви след победителите (и разбира се след парите)? Това са същите „историци“, членували между другото в „Евразийски център „Via Eurasia“. Защо не ни водят през Via egnatia, към Via arria, към европейската култура? Защото сме чели за „[европейското Възраждане](#)“, за [българско Възраждане](#),

---

⁶⁵ <https://chetilishte.com/всичко-на-този-свят-се-разпада-джордан/>

но никога – за руско възраждане! Дали защото още не е настъпило? Именно „евразийците“ са тези, които твърдят, че оценка на социалистическия период в историята ни, трябва да се прави след време, а не сега. Това е и причината, годините между 1944-1989 да не попадат по същество и в детайли, в учебните програми на нашето образование. Но пък да се разпространяват легенди от рода на *„Колко хубаво беше едно време!“*

Не! Оценката трябва да бъде дадена сега, докато има още живи хора от лагерите, от затворите, хора „въдворени“ или просто репресирани и мачкани! Хора с памет. Защото *„докато Истината си обуе обувките, Лъжата вече е обиколила света“!* Колко време Светът чакаше, за да даде оценка на Хитлер? И как ще обяснят мненията на Раковски, Ботев, Захари Стоянов, Стамболов - те не чакаха с години, за да изкажат мнението си, критикувайки *„убийствената политика“* на Русия?!?

„Русофилството в България е достигнало до идиотство. Когато руската дипломация прави пакостите, ние, българите, нарочно си закриваме очите; жумим, за да не виждаме пакостите, правени нам от Русия“, пише митрополит Методи Кусев (Кусевич, 1914)!

И защо днес всички тези светли личности ги изучаваме в училище като будители, но „случайно“ пропускаме материалите им по отношение на руската имперска политика спрямо България? Ами „Дядото“ Благовев:

„Русофилството е грубо политическо суеверие, умишлено култивирано сред народните маси; политическо знаме, вървенето и воюването под което неизбежно води към предателство и национална катастрофа. Защото русофилите, плувайки безогледно във водите на руската дипломация, неизбежно и фатално правят от България едно сляпо и послушно оръдие в ръцете на руската завоевателна политика на Балканите“. („Принос към историята на социализма в България“, София, 1976 г.)

А ген. Иван Колев срещу кого е воювал? Роден в Бесарабия, в Русия, ден преди битката през 1916 г., известна като „Добричката епопея“ произнася пламенно слово, в което казва:

„Кавалеристи, Бог ми е свидетел, че съм признателен на Русия, заедно ни освободи. Но какво търсят сега казаците в нашата Добруджа? Ще ги бием и прогоним както всеки враг, който пречи за обединението на България.“

Ами дядо Вазов, патриархът на литературата, който сме изучавали като русофил, защо в края на живота си сменя коренно позицията си и пише [стихотворението](#)⁶⁶:

*„О, руси, о, братя славянски,
защо сте вий тука? Защо сте
дошли на полята балкански
немили, неканени гости?“*

Интересен факт пише Димитър Маринов в „Спомени от моя живот“:

*„Аз съм вече на 81-годишна възраст, много съм чел, много преживях, много съм мислил и, като си припомня големите злини, които ни причини руската дипломация, дохождам до големо недоумение: на какво се дължи туй заслепено русофилство на тия наши мъже, от които има много умни люде. Покойния Вазов, който в едно свое стихотворение клеймеше нашите врагове през време на последните войни, избегна да спомене Русия; аз му написах кратко писъмце, с което го мило упреквах в това, като го запитах: Руските войски в Добруджа с румънските защо бяха дошли: да ни освободят ли или да ни изковат нови робски вериги? Той ми отговори на една картичка, изпратена в плик по пощата. Ето съдържанието ѝ: „**Драги бай Митко, прав си, но немам кураж да сломя в мене кумира, когото сам***

66

създадох. Поне засега. Твой Вазов.“ Картичката прилагам тук за уверение. Какво да кажем за онези, които и ден днешен чрез своето русофилство напакостиха и пакостят толко много на своето Отечество.“

Същите „онези“ историци мълчат! Защото не могат да използват по техен адрес опорката „соросоид“, или американски агент, или „либераст“ и т.н. Абе защо никой в Западна Европа, Азия, цяла Америка – Северна и Южна, не е чувал тези думи? Ние ли сме най-умните? Или сме с най-промити мозъци! От години развивам тезата, че колкото по-обвързана е една държава с Русия, толкова по-бедна и корумпирана е! Случайност, нали?

Замислям се отново за тези, които сформират тази наречена от някои „Коалиция за Упорито Разпространение на Евразийски Ценности“, които изкривяват или прикриват историята - защо го правят - дали за пари, дали по убеждение, защото така са закърмени (припомням отново коментара на Антон Кутев по повод на Социализма. И моя коментар за Вярата). Дали е трудно да признаят най-вече пред себе си, че тезата, която са защитавали години наред и върху която са градили кариера, е колос на глинени крака, който рухва, повличайки ги със себе си? Или разчитат на късата памет на хората, или че една лъжа повторена сто пъти става истина? Не знам...

Или просто попадат в хипотезата на Втория закон на [Карло Чипола](https://bg.wikipedia.org/wiki/Карло_Чипола)⁶⁷ - „Вероятността един човек да е глупав не зависи от останалите му качества“! Струва си да се прочете есето „Принципи на човешката глупост“ – буди доста размисли!

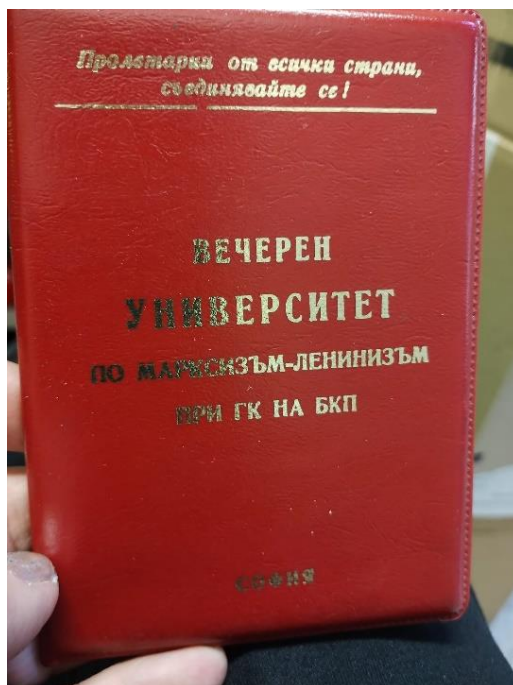
Конрад Аденауер дава „упътване“, което важи и за нас българите - като не можем да се смирим и помирим със самите себе си, да различим едното от другото, поне да чуем някои по-

---

⁶⁷ https://bg.wikipedia.org/wiki/Карло_Чипола

патили от нас - германците. А те не само са се справили с национализма, а и ни дават рецептата: „просвещаване и разясняване. (...) Това просвещаване и разясняване трябва да се извърши чрез авторитетни германски институции, планомерно и спокойно, а не агитаторски. Нашите университети и висши училища, водещите мъже и жени във всички области трябва да допринесат за това“ (Конрад Аденаур, „За нас демокрацията е светоглед...“ - реч произнесена на 6 март 1946 г. Но кой ли гледа по-умните от нас? Само глупакът знае и може всичко! Или Хитрецът – за да извлече полза от ситуацията!

Та да спрем с историята и историците в стил АОНСУ или съществувалят през 60-те години на XX век „Вечерен университет по Марксизъм-Ленинизъм към ГК на БКП София“! Не вярвате, че е имало такъв, нали?

И аз не вярвам, но злите езици говорят, че простият магазинер Григор Шопов, завършвайки туй чудо на образованието, се издига до генерал-полковник, и заема поста първи зам.-министър на вътрешните работи, ресорен за ДС през периода 1973-1989. Добре, че стана превратът, иначе господ знае колко още щеше да министерства! Прилагам Диплома от Вечерен Университет по Марксизъм–Ленинизъм при ГК на БКП (сн. интернет)

В подобна връзка, [Антон Тодоров пише](#): *„Сецам се за завършилата „научен комунизъм“ в Москва през 80-те моя преподавателка в СУ М.П. (умишлено скривам името, за да не ѝ правя реклама – бел. съст.). Та като ни се представяше през 1990 г. казваше неизменно: „Завършила съм „научен комунизъм“, тоест нищо не съм завършила“.*⁶⁸

Сега обаче, същата М.П. е забравила тези детайли и днес говори друго - кратка е човешката памет! Не нейната – нашата!

Проф. Николай Генчев къде на шега, къде наистина казва, че **Българската история е писана в Москва и затова ролята на Русия се представя винаги в изцяло в положителна светлина**. Русия ни била освобождавала два пъти и благодарение на нея съществуваме като държава, за което трябва да сме вечно благодарни?!? Ето защо (?) нашите интереси съвпадат и трябва да съвпадат с руските, защото другите - германците, англичаните, американците - били и са наши врагове, един елементарен и дълбоко неправилен възглед, който все още е разпространен в масовото (политически неграмотно) съзнание.

Ще цитирам друг наш професор, живял в една друга епоха - Константин Гълъбов:

„Да бъде виделина – и стана виделина! Не условията освободиха българина – той сам се освободи. Не

---

⁶⁸ <https://frognews.bg/glasat-na-jabata/glasat/polugramotniiat-magaziner-grigor-shopov-komandva-30-godini-darjavna-sigurnost.html>

*дипломацията доведе руските войски на Шипка – доведе ги българският дух. Нелепост е, прочее да обясняваме своето освобождение, най-голямата мистерия в живота на нашия дух, с условията и дипломатическите игри на правителствата. Тия условия, тия игри не са без значение, но те са второстепенна причина. **Първопричината е човекът на Балкана, който създаде един Раковски, Ботев и Левски и ги крътоса като мълнии над своите вековни угнетители.**“ (Гълъбов, 1930)*

Та за отрицателната роля на Русия, за която доскоро историческата ни наука не смееше и да помисли, и най-вече за дейността на родните ни българи – „русофили“ е фабулата на този сборник.

Режисьорът Теди Москов, след поредни избори е описал по друг повод и в друга връзка нещата поетично кратко:

„Гледам новините и някак ласкаво започвам да псувам на сръбски, защото българският вече не обхваща обема на ситуацията!“

Не искам нито аз, нито който и да било да стигаме до сръбския или до други езици, четейки българската история!

...

Забележки по фактите от сериозни, професионални и непрофесионални историци обаче приемам! Ще обсъдим и съм готов още в следващото издание, некоректно предадените данни да бъдат поправени със съответното извинение.

Аристотел методично и систематично излага диалектиката в спор, но в същото време твърди, че не е разумно да спорим с когото и да било, а само с тези, за които знаем, че са достатъчно умни да не кажат нещо абсурдно, което да ни засрами с безобразието си. И препоръчва – всяка дискусия трябва да се води с факти, а не с аргументите на силата, като същевременно и двете страни трябва да чувят причините, но и да се замислят; и накрая, човек трябва да оцени истината, да чуе причините от устата на „противниците“ и да има достатъчно

търпение, за да може да понесе тежестта на грешката в ситуация, когато истината е открита от другата страна.

Не знам обаче, кой ще „понесе тежестта на грешката“ - промитите мозъци и разбития живот на цели поколения българи.

А колкото до Русия? Отново цитат, на руснак - [Юрий Фельштинский, в интервю](#):

На въпроса: „Ще стане ли Русия някога нормална държава? Нормална, т.е. демократична, с честни избори, със спецслужби, които не се занимават с политика, без имперски амбиции?“ той отговаря:

„Русия ще стане нормална страна след когато претърпи поражение, сравнимо с поражението на Германия през 1945 година и се освободи от своя имперски комплекс. Русия е длъжна да усвои урока, че руският народ не е велик, а най-обикновен. А Русия не е велика държава, а най-обикновена, просто е голяма. Тогава всичко ще си дойде на мястото и на Русия няма да и се налага постоянно „да се изправя от колене“, за да стане велика държава. И ще изчезне легендата за това, че всички нещастия на руския народ са резултат от това, че Европа и целият останал свят не искат да признаят на Русия правото да бъде велика държава, която да подчинява разни „второстепенни народи“ – украинци, белоруси, прибалтийци, молдовани, татари и така нататък, и така нататък... Русия ще стане свободна страна след като нейното население разбере, че главният му враг е ФСБ – най-старата институция, създадена през декември 1917 година, и единствената, преживяла разпада на СССР. Готов съм да твърдя, че ФСБ е единственият проблем на Русия и разпускането на тази институция е единственото, което стои на пътя на връщането на Русия в семейството на демократичните народи. И когато президентът на Франция Макрон, поставя въпросът за гаранции за безопасността на Русия, той трябва

да разбере, че най-важната и основна гаранция за безопасността на Русия - това е гаранцията за безопасността на Русия от ФСБ, доколкото Русия няма друго врагове. “⁶⁹.

Не знам дали Фельштинский е прав! Ще ми се, но и се съмнявам! Защото само умният човек се учи от грешките си! А някои настъпват една и съща мотивация по няколко пъти и пак продължават!

Не можем да не почетем и уникалния изследовател на тази материя, покойният проф. [Пламен Цветков, който в свое интервю](#)⁷⁰, казва:

„Липсата на духовни ценности - това е обръканото на българина, а те са най-важното. България е една и съща държава, в която живеят две различни нации. Две паралелни общества, и двете говорят на български, но не се разбират. Едните се подчиняват подсъзнателно на всичко руско и съветско, а другите се мъчим да бъдем българи. Това състояние е резултат не само от последните 60 - 70 години. То е породено от момента, когато България става някаква допълнителна, досадна пречка пред домогванията на Русия да завладее Цариград, Босфора и Дарданелите.“

Дотук с тъжната част, следва веселата (а дано, ама надали)!

„Защото, може би в най-мъдрата от всички библейски книги - Книга на Еклезиаста или Проповедника - се казва, че „който трупа познание, трупа тъга“ и, ако човек се позамисли, не може да не си даде сметка за скръбта и мъката, които изпитва познаващият, и които незнаещият дори не подозира.“
(Паси, 1994)

---

⁶⁹ <http://www.kasparov.ru/material.php?id=63B32E03C4E52>

⁷⁰ <https://frognews.bg/inteviu/prof-plamen-tsvetkov-jiveem-dve-natsii-edna-darjava.html>

И все пак аз оставам непоправим до наивност оптимист!

В „Изход“ от Стария завет - друга мъдра книга пише, че Моисей трябвало да води 40 години народа си през пустинята, за да забравят евреите робството и да станат най-сетне свободни. Сигурно важи в пълна сила и за нас – българите! Вече минаха 35 години от падането на Берлинската стена – остават само 5! Ако не разчитаме само на „неволята“ от народната приказка, и ние, българите наистина ще станем свободни!

Започнах с Джером К. Джером, а ще завърша с Радичков:

„Оттогава съм забелязал, че когато човек не разбира от дума, трябва да го удариш по главата, за да разбере!“ (Радичков, 1984) („Ние, врабчетата“)

Не искам да „удрям по главата“ никого, особено с тази книга, която май излезе доста дебела и тежка, но може би това ще направят фактите, описани в нея. У много хора, тези факти ще предизвикат когнитивен дисонанс⁷¹ - състояние, определяно като сблъсък в съзнанието на индивида между неговите убеждения, знания, нагласи и новопостъпила от околната среда информация, която им противоречи.

Искам да предизвикам размисли, искам да предизвикам дебати! Да не се страхуваме да говорим! За стигнем до „Истинската Истина“!

Знам, че част от информацията ще предизвика сериозни размисли, друга вече е известна на търсещите или дори на широката общественост, но все пак пожелавам на всички ...

Приятно четене!

Защото книгите не променят Света. Но Книгите променят Хората!

А Хората сме тези, които променят Света!

НИЕ, ХОРАТА!

---

⁷¹ https://bg.wikipedia.org/wiki/Когнитивен_дисонанс

Кой построи Паметниците или памет по заповед

„Ако Вие сте български президент, ще Ви се наложи да приемете парада, когато в България пристигне чужд държавен глава на площада пред църквата „Св. Ал. Невски“. Гостът учтиво ще Ви попита: „Как се казва тази внушителна църква?“ „Свети Александър Невски“ - отговаряте Вие. „Аха, това навярно е някой български светец?“ „Не - казвате Вие, - това е руски пълководец, който е победил шведите.“ Отсреща Ви се усмихват тактично.

Качвате се в колата, за да отидете в Президентството. По пътя виждате величествения паметник на Арнолдо Цоки. „Това вероятно е ваш прочут генерал?“ - пита Вашият спътник. „Не - казвате вие, - това е руският император Александър II“. „Но кокетната църква вдясно сигурно е прекрасен образец на българската ортодоксална традиция?“ - вежливо сменя темата западният гост. Тук дори Вие да замълчите, преводачката избързва: „А, не, не. Това е Руската църква.“ И веднага след това пояснява, че името на прекрасния булевард с кестените и жълтите павета, по който минаваме е, разбира се, булевард „Руски“. Всичко това се случва в рамките на 3-4 минути и на не повече от 500 метра, така че само след минута лимузината вече е пристигнала, Вие сте в президентството и пред госта обяснявате, че офисът на българския държавен глава и премиера са един срещу друг, на булевард „Дондуков“ 1 и „Дондуков“ 2. И не, генерал Дондуков не е български генерал, воювал в някоя от победоносните ни войни, а е руски княз. След

всичко това в Гербовата зала на президентството българският държавен глава започва своята реч: „Ваше Величество (или господин президент), Вие гостувате на един горд и независим народ, известен със своята славна история, силно привързан към своите национални герои и национални традиции...“.

Петър Стоянов - Из интервю за в. „24 часа“.

Тезата е повторена на 8 май 2022 в интервю за предаването „[На Фокус с Лора Крумова](#)“ по Нова телевизия.⁷²

Ще си позволя да допълня Президента Стоянов:

Паметникът пред българския парламент с автор Арнолдо Цоки е на руския император Александър Втори

БНБ се намира на бул. „Цар Освободител“, или както все още го наричаме – бул. Руски;

Кметството на столицата е на ул. „Московска“;

Военното министерство - половината на „Аксаков“, другата половина на „Тотлебен“;

МВР – на „Паренсов“

Две министерства - на „Гурко“;

Непокътнатите скулптурните композиции „Партизанин и Съветски войн“ и „Мост на дружбата“ са на улица „Граф Игнатиев“

Патриаршеската ни катедрала е в прослава на руския светец Александър Невски

Най-голямата спешна болница в страната носи името на руския хирург Пирогов

Доскоро – най-високият паметник в София бе този на Съветската армия!

P.S. Българската национална телевизия е на „Сан Стефано“, а Българското Национално Радио – на „Драган

---

⁷² <https://youtu.be/q8R21QMu1-8>

Цанков“. Е, той поне е българин, но пък получавал десетки хиляди златни франкове за издаване на преса с руска пропаганда!

Но нека видим фактите!

Паметниците като колективна памет

Ще започнем с кокошката. Да, с кокошката, но не с вечния въпрос за яйцето и кокошката – там всичко е ясно – една съседна нам страна твърди, че е по-стара и от яйцето и от кокошката! Сигурно има право...

Ще говорим за паметта на кокошката, която помни няколко минути. Кучето помни повече – лица, улици, други кучета. Сойките пък помнят каква храна са скрили, кога са я скрил и кой ги е видял, докато са го правили. Колко дълго могат да помнят котките? Всичко зависи от това какво място е заемал човекът в живота на котката. Ако той играе важна роля го помнят с месеци. Кучетата помнят всички команди и сигнали с ръце, на които сте го учили още през първите месеци от живота им. Освен това изглежда сякаш четириногите добре разпознават всички места, където сме ги разхождали, зоомагазините, където са получавали лакомства от продавачите и дори хотелите, където са се радвали на вниманието на персонала. А маймуните - е, те са над всички! Помнят колкото 7 годишно дете.

Но ние хората сме различни, защото помним повече от всички. Бебетата помнят лицата на родителите си, децата помнят приказки, учениците помнят различни учебни дисциплини. А възрастните помним много – но това е част от процеса на обучение и усъвършенстване в живота. Помним факти, случки, събития. Помним емоции – положителни и

отрицателни. Помним „[дупките по улицата](#)“^{73,74}, за да не падаме отново в тях! Поне докато не дойде „розата“! Или май беше... „склерозата“?

Но понякога паметта ни изневерява, понякога потокът от информация ни манипулира, често без да сами да разбираме... Защото „*Който владее миналото, той владее и бъдещето. Който владее настоящето, владее миналото*“ (Оруел, 1984, 1989)

Та приказката е за Човешката памет... И в частност – българската. Дали точно в нея, или по-скоро в липсата ѝ, не се крие обяснението на днешните ни неблагоприятия?

В следващите няколко страници, ще говорим за памет – памет народна, памет историческа, памет, понякога измислена, в угода на политическа конюнктура и на геостратегически интереси. И понякога - за памет чисто човешка! Защото паметта е История! Говорейки за Историята с главна буква, трябва да споменем и една основна част от нейните жалони – паметниците, като материализирана форма на тази Памет! Те изграждат памет за историческото време или събития, следвайки политическа и социална мотивация или като обществен символ, около която се обединява нацията – един вид колективна памет. И разбира се – спомен и уважение към загиналите. Но ...

---

⁷³ <https://myvelikoturnovo.wordpress.com/2013/07/25/glaven-geroi-deistvie/>

⁷⁴ Portia Nelson, quoted in Charles L. Whitfield, M. D., *Healing the Child Within* (Orlando, FL: Health Communications, 1989)

Колко всъщност са загиналите?

Когато поднасяме цветя на паметниците по случай някои празник, особено на националния, често между другото се „пробутва“ информацията за загиналите на територията на България 200 000 руски и съветски войни! За нашите „две освобождения“.

Десетилетия наред, освен с всякакви паметници, марксистката историческа наука облъчваше българския народ с мантрата, че Русия самоволно и независимо решила и освободила България, с цената на 200 000 (!) жертви. До преди двадесетина години, дори на входа на храма „Александър Невски“ се мъдреше [паметна плоча](#)⁷⁵ с подобно съдържание – твърдеше се, че „за свободата на България са загинали 200 000 руски войни“. Число, което се тиражира от десетилетия, още от времето на Соца, та до днес. Видиш ли, цялата България е станала изведнъж и окончателно свободна и независима и во веки веков трябва да е благодарна на Русия, поради огромния ѝ брой жертви!

Очевидният извод от тази теза е, че трябва винаги да се подчиняваме на Русия, защото тя е проляла литри кръв, и затова знае най-добре, какви са българските интереси...

Това ни се вменява и сега - в интервю за ТАСС от 28 юли 2022 г. (за пояснение – ТАСС е аббревиатура на Телеграфное Агентство Советского Союза, която се ползва и до днес като официалната агенция на Руската федерация?!?), [посланик Митрофанова, казва](#)⁷⁶:

„България - одно из самых близких нам славянских государств, здесь похоронены 200 тыс. наших воинов, которые сложили свои головы, освобождая страну, память которых предавать нельзя. Болгары трогательно заботятся о

---

⁷⁵ <https://ivo.bg/2017/01/11/посмали-десет-пъти-руски-манго/>

⁷⁶ <https://tass.ru/politika/15336255>

памятниках Русско-турской войны, Второй мировой войны, отдельные случаи вандализма, конечно, встречаются, но в целом сами болгары активно ухаживают за этими памятниками. Здесь проживает огромное количество наших соотечественников, огромное количество смешанных семей и много людей, искренне симпатизирующих России.”

В мой превод за русофилите, много от които не разбира руски език:

„България – една от най-близките ни славянски държави, тук са погребани 200 хил. наши войни, които положиха глави, освобождавайки страната, паметта не бива да бъде предавана. Българите трогателно се грижат за паметниците на Руско -турската война, Втората световна война, като отделни случаи на вандализъм разбира се, се срещат, но като цяло, българите активно се грижат за тези паметници. Тук живеят огромно количество наши сънародници, огромно количество смесени бракове и много хора, които искрено симпатизират на Русия.“

Край на цитата.

Хайде да видим фактите: по време на Втората световна, у нас бойни действия на Червената армия (която тогава още не е съветска, а работническо-селска), няма! Има загинали над 40 войника, от общо 190 натровени от цистерна метилов алкохол в Бургас! Имат си и паметник! Викат му „[Паметник на метиловия полк](#)“⁷⁷. До 2019 г. – обелиск, с надпис „На освободителите - вечна слава“, той бива „разширен“ с две плочи с имена – на падналите в борбата с метанола, но и на обикновени самоубийци! (То два пъти повече загинаха и от препарата за баня „[Боярышник](#)“⁷⁸ в Иркутск, днешна Русия през 2016 г., но там, паметник не са им издигнали!) Има няколко загинали, вкл.

⁷⁷ <https://www.168chasa.bg/Article/11656436>

⁷⁸

руска лекарка, при автомобилна катастрофа с джип, шофиран от пиян войник! Има и такива, разстреляни от военни трибунали за мародерства и изнасилвания! И няколко починали, ранени в битки на територията на Югославия и евакуирани у нас. И други... май няма!

През Първата световна загинали руснаци има! И то доста! От ръката на българския войник! Какво са правили те по нашите земи, нападнали България на два фронта – в Добруджа и в Македония? Но и те не са 200 000!

Явно са загинали още по-назад във времето - в Десетата война, през 1877-1878 г. Но само за протокола, както се казва, искам да вметна: Дунавската армия в десетата Руско-турска война е била с численост около 168 000 души, а Кавказката - около 80 000, но тя се бие от другата страна на Черно море. Пак няма как да са 200 000!

Но всичко е добре документирано от руските военни! От тях най-добре ще разберем истината! През 1886 г., в Санкт Петербург излиза „[Военно-медицинский отчет по Дунайской армии за войну с Турцию 1877-1878 г.](#)“, достъпен за всеки интересуващ се в мрежата⁷⁹.

Представления врачбными учреждениями позологическія вѣдомости заключаютъ въ себѣ свѣдѣнія о 852608 больныхъ, находившихся въ оныхъ для пользованія, и о 66707 амбулаторныхъ случаяхъ, обращавшихся въ эти заведенія за врачбною помощію противъ легкихъ заболѣваній,—со смертностію въ 50775 случаяхъ первой и 149 случаяхъ второй категоріи.

Эти-то цифры: 919315 пользованныхъ

и 50924 умершихъ отъ болѣзней и приняты для всѣхъ дальнѣйшихъ выводовъ.

Чтобы составить себѣ правильное понятіе о размѣрѣ общей потери арміи отъ смертности людей, необходимо къ вышеприведеннымъ цифрамъ

умершихъ отъ болѣзней	49104	и
погибшихъ отъ несчастныхъ случаевъ	1360	чел. при-
соединить <u>убитыхъ въ сраженіяхъ . . . . .</u>	<u>11905</u>	

и пропавшихъ безъ вѣсти *) 5121,

что составить въ совокупности . . 67490 человекъ,

⁷⁹ https://archive.org/details/b20416489_002

(факсимиле от „Военно-медицинский отчет по Дунайской армии за войну с Турцию...“)

Четем: **Загинали от Дунавската армия - 11 905**, умрели при нещастни случаи – 1360, над 100 самоубийства, умрели от раните си – 6824, умрели от болести - 49104. Инфекциозните болести като тиф, малария, холера и други подобни, са отнесли в гроба близо 20 000 души от 168 000 армия! Огромна смъртност, надвишаваща тази в бойни действия!

Но тези болести, с подобни мащаби са върлували и на територията на царска Русия – интересен факт е средната продължителност на живота там. По данни за първото [преброяване през 1897 г.](#)⁸⁰, т.е. съизмеримо с периода на военните действия, за мъже тя е **29,4 години**, а за жени – **31,7!** Средния руснак не е доживявал дори до **30!** По същото време, в страните в западна Европа и в САЩ, продължителността е била поне с 10-15 години повече!

Много хора вероятно са изненадани от големия процент починали от болести и от ниската средна продължителност на живота! Обяснението се крие във факта, че по онова време не съществуват антибиотици, няма дори и аспирин. Одраскването на ръждив пирон, счупен крак или обикновената треска с висока температура, често са били фатални. В документа подробно са описани всички болести, от които са загинали войниците. Сред тях има всякакви, включително и... венерически!

Интересно сравнение намираме в „*Българското опълчение в Освободителната руско-турска война 1877 – 1878 – Въспоминания на запасния подполковник С. И. Кисов*“, която ще разгледаме по-подробно в главата за Българското опълчение. Тук искам да цитирам няколко реда, в които разбираме за здравословното състояние на българското опълчение, за което едва ли някой е водил статистика. На стр. 379 четем:

---

⁸⁰ <https://52.rosstat.gov.ru/folder/76466/document/83011>

„Щом пристигнах на Зелено - Дърво, по заповед на началството аз предадох приетите от Свищов вещи, а именно: на 6 дружини раздадох по 96 чифта ботуши и по 110 панталони. Тези неща бяха твърде малко, но все пак по-добре беше нещо, отколкото нищо. С получаването на горните вещи, опълченците никак не заприличаха на войници и с тях далеч не се удовлетвори въпийщата нужда.“ (Кисов, 1902)

Мизерията, за която са оставени българските опълченци е укривана, за да се изтъкне единствено ролята на „освободителите“, но не затова иде реч. По-долу четем:

„Най-чудното беше това, че при тая оскъдност в облеклото, при всички неудобства и лишения, в продължение на почти два месеца (през есента на 1877 г. - бел. моя), в дружината нямаше никакви болни. Това може да се покаже невероятно, между това то беше факт.“

Тези „българци“ болест не го хваща, казваха офицерите. Те и без доктори могат да минуват.

Колега! С нашата служба в българското опълчение ний можем положително да забравим медицината, казваше д-р Угрюмов. Вижда се, че българите от друга прежда са изтъкани.“ (ibidem)

Толкова, относно болестите сред руската войска!

За сравнение обаче, само на Шипка само нашите опълченци дават 3456 убити. Румънците дават във войната около 7000 жертви, като само при Плевен убитите са над 1350; загиналите сърби и черногорци на дунавския театър са над 2400.

Така че, сметката с 200 000 загинали руси, дори заедно с останалите народности, участвали във войната, пак нещо не излиза!

...

Ще направя малко отклонение – посланик Митрофанова в едно е права – „...българите активно се грижат за паметниците.“ Паметници, по един или по друг начин

свързани с Русия, със Съветския съюз у нас бол! Няма град, в който да не се извисява някакъв тотем в тази връзка - България е като игленик, набучен с отровни игли! Но ние се грижим!!!

Погрижихме се за най-мразения от тях – [МОЧА](#)⁸¹ (известен в научните среди като „Паметник на Съветската армия“, но подробности за него – малко по-късно). Първо го оцветихме красиво, за да не плаши децата, размахвайки шпагина, а да му се радват, да му се възхищават, да им стане по-близък! Да знаят, че Съветската армия е нещо като „Супермен“ – по стъпките ѝ, само добри дела остават! (Но пък, както и Супермен, нейното добро го има май само във филмите!) А после, след реставрацията, ще бъде изложен в Музея на социалистическото изкуство! Да му се радват и идните поколения, да (го) помнят! За този музей се твърди, че годишно го посещават под 100 човека, но така пък ще се вдигне многократно потока на посетителите! Изкуството и културата – близо до масите – нещо такова беше казал другарят им Ленин!

МОЧА – „В крак с времето“ – сн. darik.bg

Та да видим, колко хора ще отидат там на „поклонение“. На 9 май („Деня победы“) или на 23 февруари – денят на

81

Червената армия! Щото ако никой не иска да го разгледа, значи и мястото му не е било в центъра на София!

Малко уточнение - говорим за 9 май – сигурно знаете, но в Европейския съюз, Англия и САЩ, Денят на победата срещу нацистка Германия е 8 май. А капитулацията на фашистка Германия не е подписана нито на 9-ти, нито на 8 май. А на 7 май! Във френския град Реймс, посоченият от Хитлер за негов заместник адмирал Дьониц, подписва безусловната капитулация на Германия. Няколко часа по-късно обаче се получава телеграма от Москва, в която се казва, че актът в този му вид е неприемлив за съветската страна! Довод е, че капитулацията трябва да бъде декларирана не в освободена територия, а в „сърцето на звяра“ - Берлин. Всичко това е претекст за провеждане на зрелищна церемония, в която руската страна да има централна роля. Както казва Йосиф Сталин в телеграма до президента Хари Труман и премиер-министъра Чърчил:

„Договорът, подписан в Реймс, не трябва да се отмени, но и не трябва да се признае“.

Подписването на втори документ в Берлин става в 00,16 ч. местно време на 9 май 1945 г. И в двата акта, часът на влизане в сила обаче остава същият - 23,01 ч. централноевропейско време на 8 май, но поради часовата разлика това е 01.01 ч. по московско време на 9 май, поради което и до ден-днешен, там се отбелязва тази дата.

А 23 февруари е определен за „[Ден на Червената армия](#)“⁸², защото на тази дата през 1918 година, младите отряди на Червената армия постигнаха първата си героична победа, разбивайки германските военни при Псков и Нарва. Напразно обаче ще търсите в исторически хроники, архиви и спомени на съвременници повече информации за тази славна победа. Нещо

---

⁸² <https://www.dw.com/bg/lzata-koato-napravi-23-fevruari-den-na-svetskata-armia/a-68354624>

повече - точно в онези дни Владимир Ленин пише в „Правда“ за „болезнено позорния“ отказ на полковете да защитават линията край Нарва, за „бягството, хаоса, неумението, безпомощността“. Така че, изводът остава за вас.

Наречена по-късно „Съветска армия“, до разпадането на СССР през 1991 г., тя ще бъде най-многочислената в света с 5 100 000 редовни военнослужещи. За да го брани от империализма и от НАТО. Той пък взе, че се разпадна сам – като колос на глинени крака! Не НАТО – Съветския съюз! А в НАТО се натискат да влязат и държави, които 200 години са пазили неутралитет (сигурно не знаят, колко е лошо там), но това е друга тема.

А Денят на Червената, пък после на Съветската армия, е преименуван на „Ден на защитника на отечеството“! Но има нещо странно поне за мен - след поредното преименуване на този ден през 1992, същият този „защитник“ е водил 12 (дванадесет) войни със съседни държави, една на Балканите, една в Сирия, че има и война в Централна Африка! Без никой да ги е нападал! [Защитават отечеството!](#)⁸³ (Сигурно трябва да го напиша с главна буква, ама – няма!) След като „отечество“ им е дори и Сирия и Африка, дано да не се сетят и нас да „защитят“, както вече много пъти се е случвало!

Паметниците на руско-турската война

Първият паметник, (не като хронология, а като най-лично място), се намира пред вратите на Символа на българската държавност – Народното събрание. Като един от жалоните на преклонението пред Русия, през 1907 г., срещу

българският Парламент е издигнат монумент – „[Паметник на Цар-Освободител](#)“⁸⁴. Уж в знак на признателност към сражавалите се руски, румънски, финландски войници, и на самите българи! Така твърдят апологетите му и тогава, и сега. Но надписът върху паметника е достатъчно красноречив: „*Царю Освободителю / Признателна България*“. Толкова! За войници няма и дума! Нито руски, нито пък български! А няма и намек, защо този на коня всъщност е „освободител“.

Сигурно сме единствената държава в Света, в столицата на която на един площад се намират Символът на официалната власт и символът на НЕОФИЦИАЛНАТА! Руският император на кон, от високо, гледащ строго към Народното ни събрание!

Изграждането на паметниците на Руско – турската война обаче, не е плод нито на благодарност, нито на колективна памет, около която да се обедини нацията. То започва със... **Заповед на руския император Александър II** (онзи, на коня пред Народното събрание) - всички места в България, където са се водили по-големи сражения по време на Руско-турската война, да бъдат отбелязани с паметници. **Памет – по заповед!** Това, разбира се, не е поредния жест на височайша съпричастност към „изстрадалото българско население“, а е по официално предложение под № 14775 до императора на Русия Александър II, което главнокомандващият армията генерал Тотлебен, прави на 11 август 1878 г. С писмо №121 от 21 август 1878 г., военният министър Д. А. Милютин съобщава на генерал Тотлебен, че Александър II е одобрил предложението.

Веднага започва издигането на две групи паметници. Първата група включва тези, построени над гробовете на загинали офицери и войници из цялата страна. Средствата за тях е предвидено да се събират по пътя на доброволни дарения от страна на останалите живи войници и офицери от самите военни подразделения.

---

⁸⁴ [https://bg.wikipedia.org/wiki/Цар_Освободител_\(паметник\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Цар_Освободител_(паметник))

Към втората група се отнасят паметници на бойните места, които имат важно значение за целия ход на войната. За тази цел се отпускат достатъчно средства, като се изграждат общо 11 приблизително еднотипни паметника - при Свищов, Никопол, Калитиново, Ловеч, Плевен, Черковна, Мечка, Арабаконак, на Шипка, в Пловдив и Добрич.

През 1884 г. е съставена специална ведомост по искане на Военно-историческата комисия при Главния щаб на Руската армия, от която черпим детайлна информация за изградените руски паметници – надгробия до 1884 г. в България по населени места. Във ведомостта са посочени и изразходваните за това средства. От документа разбираме, че в боевете са убити 264 офицери и 12 501 войници, а от рани или епидемии са починали 200 офицери и 10 695 войника. (Още един документ разсейващ мита за 200 000 загинали). Изградените паметници са общо 407 (159 на офицери и 248 на войници), от които 38 са братски могили. Стойността на паметниците била 111 879 рубли. (Пашова & Воденичаров, 2022).

Извън тази бройка е „Руски паметник“ в София, издигнат през 1882 г., също по руска инициатива, и с руски средства, възлизащи на 25 000 златни лева.

Паметникът в „Докторската градина“ има по-различна, още по-интересна история – изграден е с пари, събрани с подписка, организирана от военно-медицинските сестри, завърнали се в Русия, за набиране на средства за построяване на два паметника на медицинските чинове, загинали във войната – в България и в Кавказ. Не се изненадвайте, в Кавказ има почти същия паметник, построен в същия период от същия инициативен комитет.

След войната „братушките“ със замах издигат и там доста паметници по същата схема. Защо е било необходимо изграждането на тези структури, подобно на осеяния с обелиски древен Египет?

Всъщност почти всички паметници са **изградени в прослава на руския император Александър II, а не в почит на загиналите руски войни**. Забелязвате ли текста, изписан на плочата на южната страна на „Големия паметник“? И аз не го забелязвам – четете се само името на Александър II. Останалото е заматено под килима – като малките букви в договорите за кредит или тези, с мобилните оператори. Преди всичко името на фараона - бог, който не бива да се забравя и комуто трябва да сме благодарни! Да се кланяме доземи! Вечно!

(снимка на „Големия паметник“ на Шипка – сн. Wikimapia.org)

Все пак ще го цитирам, за невярващите. Между другото, надписът е САМО НА РУСКИ – как ще го четат идните поколения – не знам! Освен ако императорът и подопечните му архитекти, не са предвиждали тук да се говори на този език! Затова и няма да го превеждам:

„В царствование россійскаго императора Александра II,

7-го Юля 1877 года занятие Шипченскаго перевала, под начальством Генерал Адъютанта Гурко. Декабря 1877 года плен турецкой армии Генерал Адъютанта Князь Сватополк-Мирский и Генерал-Лейтенант Скобелев под начальством Генерал-Лейтенанта Радецкого.“

След идването на комунистите на власт, това наименование, става „неудобно“ и в угода на „големия брат“ (нямам предвид Биг Брадъра на Държавна сигурност – за СССР говоря!), паметникът започва се нарича с неутралното име „Големият паметник“, с което е известен и до днес.

Но ибрикчийството не свършва - по време на Втората световна война, войските на Трети Украински фронт, окупирали, пардон – „освободили“ България, „братски“ поставят от западната страна плоча със стихове на никому неизвестния съветски поет [Леонид Гориловский](#)⁸⁵ (слава Богу, че не се наложи и него да го изучаваме в ония години!), като така се поставя началото и на широко експлоатираното и до днес клише за „двойните освободители“.

Което пък е един от поводите за „Третото освобождение“, което прелиствате.

С издигането на руските паметници българското участие е трябвало всячески да бъде обезличено. Русия усилено се грижи, идните поколения да не забравят **Нейното** присъствие. Дали Русия ще остане на тази територия и за колко време – споменът трябва да бъде увековечен! Казано на уличния език на глутницата – „препикаване на територията“!

Липсата на български паметници от ония години е обяснима – българите нямат нито военно-религиозна традиция, нито светска мемориална култура. А за имперската политика водена от Русия и най-вече – за нейната пропаганда, дори споменаването на българското опълчение, на което дължат

---

⁸⁵ <https://vgulage.name/matters/o-chem-rasskazal-arhiv-dokumentalnaja-povest/>

победата си на Шипка, дори забиването на един паметен кръст, е равносилно на самоубийство!

На Шипченските тържества през 1934 г. по случай откриването на паметника участват почти всички останали живи български опълченци. Когато преминават през Шипченския проход и се спират пред местата на битките, опълченците са силно огорчени, че на Шипка има само руски паметници и нито един български. В статията *„Опълченците и Шипченските тържества“* опозиционният вестник „Нов век“ отбелязва: *„А ние, българите, досега не сме се сетили да забием един дървен кръст, на който да стоят думите „Бог да прости падналите убити на 9, 10 и 11 август 1877 г. българи за свободата на своето отечество“* (Амбарева, 2023)

Катедрален храм „Св. Св. Кирил и Методий“.

(Или май беше не знам си кой Александър...)

По-наблюдателните от вас ще кажат – Грешка! Правилно било да се каже *„Храм-паметник „Александър Невски“!*

Може и така да е... Не помня! Но помня друго.

Учредителното Народно събрание, през 1879 г. приема идеята да се изгради храм, който да носи името *„Възкресение Христово“* – символ на възкръсналата след пет века държава. Изгражда се в Търново. А в София, изграждането на храм започва още през 1882 г. с народни дарения на стойност 1 900 000 лева.

„В петък, в 11:30 часа при облачно време и малко дъжд стана тържественото полагане на основния камък на храма „Свети Александър Невски“ ... на мястото на някогашните турски казарми зад „Св. София“. От Румелия са тук Величков, Левкийският епископ Геврасий (пловдивски митрополит) като пратеници на постоянния комитет.“

Така Константин Иречек описва полагането на първия камък на 19 февруари / 3 март 1882 г. До фактическото започване на строежа ще минат още 22 години, до завършването му – 30, а до освещаването на храма – цели 42 години⁸⁶. През 1912 г., когато е завършен, император Николай II е поканен на откриването му – не идва, поради това, че бил „зает“, но настоява за името на руския светец Александър Невски, патрон на династията му, което по изцяло **конюнктурни причини** бива прието и от Фердинанд, но през 1915 г., след руските бомбардировки над Варна (не се изненадвайте – по-нататък ще прочетете за тях!), правителството на д-р Васил Радославов **променя името му на „Св.св. Кирил и Методий“**. Дори отявленият русофил, обичаният народен поет Иван Вазов приветства прекръстването на катедралния храм в столицата!

Тук ще направя отново малко отклонение – в българската Уикипедия, в статията „[Свети Александър Невски \(София\)](#)“⁸⁷, правителството на Радославов е наречено „русофобско“. Питам авторите на статията (очевидно „русофили“) – как бихте нарекли правителство на държава, която по това време е нападната от Русия и води война не на един, а на два фронта – Добруджански и Македонски? Това израз на „фобия“ ли е или на патриотизъм - не е ли „българофилско“ това правителство?

Само 4 години по-късно, забележете, кой? - Александър Стамболийски връща името на руския светец на най-българския храм! За срам! Срам, защото този исторически персонаж няма нищо общо нито с българската история, нито с българското християнство! То и с руското християнство не знам колко общо има, след като върху [шлема на Александър Невски](#)⁸⁸, който и до

---

⁸⁶ <https://bulgarianhistory.org/aleksandar-nevski-istoria/>

⁸⁷ [https://bg.wikipedia.org/wiki/Свети_Александър_Невски_\(София\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Свети_Александър_Невски_(София))

⁸⁸ <https://islam.ru/content/kultura/53305>

днес се пази в Оръжейната палата на Музея в Московския Кремъл, са изписани с арабски букви сури от Корана!

„Зарадвай правоверните, с обещание за помощ от Аллах за скорошна победа“ (Коран, ая 13, сура 61)

Е, напоследък се лансира версията, че шлемът май не бил негов, само така се смятало преди и започват да го наричат [Йерихонски шлем](#)⁸⁹. На [Михаил Фёдорович](#)⁹⁰. Да уточня – Михаил Фьодорович е основателя на династията Романови! А колкото до шлема – той е изобразен и върху орден от 1942 г., от годините на СССР, раздаван само на заслужили от командния състав на Червената армия. Орденът е на името „Александър Невски“ – защо този шлем е на главата му, съветските историци най-добре знаят!

Не знам какво знаят и какво са мислили съветските историци – там всичко е в угода на Батюшката, но пък в Русия, някои техни колеги смятат, че Александър Невски дори [приема исляма](#)⁹¹? Не знам!

А дали изобщо Александър, наричан Невский е подозирал „Де е България“? И какъв патрон на нашия катедрален храм може да бъде той?

Александър Невский – светец, патрон или ...

Наскоро, моя близка, с достатъчно патос в гласа, ме попита, знам ли кой е Александър Невский. Не с въпросителен, а с удивителен знак накрая! Аз, като човек изкушен от темата, горе-долу поназнайвам нещо, но реших, че трябва да допълня знанията си, още повече, че той днес е патрон на катедралния

89

<https://web.archive.org/web/20131230234418/http://kreml.ru/ru/virtual/exposition/arsenal/MichaelFedorovich/>

⁹⁰ <https://ria.ru/20211015/muzei-1754568907.html>

⁹¹ <https://fakeoff.org/history/aleksandr-nevskiy-svyatoy-predatel>

ни храм, украсяващ центъра на европейска София. И да си помислим...

През 2008 г., телеканалът „Россия“ провежда анкета за определяне на най-значимите личности в руската история, като на първо място бива посочен Александър Невский (?!), а през 2021 г., официално се чества 800 годишнината от рождението му.

Дотук – нищо странно! Но... (май в Историята на Русия с всичките ѝ метаморфози, много често се появява едно „НО“!)

Десетки тържества се провеждат в цяла Русия, а на 12 юни, в стила на добрите пропагандни традиции – дори религиозно шествие обикаля с мощите на Александър Невски градове в Русия, та чак в Беларус. (Данилевский, 2021) Това, че историците твърдят, че не само датата на раждане на княз Александър Ярославич не е известна, но и много от приписваните му случки, са меко казано измислени, за пропагандата няма значение!

А всъщност, митологизирането на личността и делата на Невски започва почти веднага след смъртта му, като много от историите са просто измислени.

И тъй като „официалната версия“ за живота му е добре известна, ние ще разгледаме „алтернативните факти“! Нали покрай Ковид пандемията и покрай руската агресия в съседна Украйна, разни проруски апологети настояваха за „другата гледна точка“ - ето ви я! При това ще цитираме сериозни, най-вече руски историци и изследователи!

„В руската история най-малко пет различни герои се наричат Александър Невски. На първо място е истинският княз Александър Ярославич, чиято дейност е изобразена от хронистите на неговото време. На второ място, след смъртта му се появява светият благоверен княз Александър Ярославич, чиято личност е създадена от авторите на

*староруските агиографски*⁹² *повествувания и която само частично съвпада със земния му прототип. Трето, през 18 век се появява велик командир, който побеждава шведите на река Нева, което по принцип не противоречи на истината. Четвърто, под перото на историците, стоящи на позициите на философията на евразийството, се формира образът на блестяща политическа фигура от 13 век, направила съдбоносен избор между Изтока и Запада, за Русия, която все още не съществуваше по това време. И последно, пето, в края на 30-те години на миналия век, благодарение на гения на Сергей Айзенщайн и блестящата актьорска игра на Николай Черкасов, се появи кинематографичен герой, който спечели зашеметяваща и окончателна победа над рицарите на Тевтонския орден. За мнозинството наши сънародници именно последният изглежда единственият истински Александър Невски.“ (Данилевский, 2021)*

Това е мнение на Игор Данилевский – професор, д.и.н., ръководител на катедра към Института по световна история на Руската академия на науките. С една дума – човекът сигурно е добре информиран! Ще го цитираме и по-нататък.

Ние ще се опитаме да обхванем поне повърхностно тези пет „съименници“, но първо да започнем с произхода – все пак важно е кои са родителите ти, къде си отрасъл, как си възпитаван! Нали помните оная приказка за „*първите седем години!*“ Няма да е лесно, защото животът на светеца е известен само в някои основни моменти – информацията от онези години е повече от скромна. Дори годината на раждане е плод на спекулации. Знаем обаче за смъртта му – зимата на 1262 г. – според Новгородската първа хроника, това става в Ордата, където прекарал последните си месеци. (Странно – какво ли прави там?)

---

⁹² Агиографията е жанр на религиозната литература, описващ живота и чудесата, извършвани (и посмъртно) от светци. – бел. съст.

Но всъщност най-забавното, за което вероятно няма да се досетите е – какъв е бил Александр Неврюй-Невский по вероизповедание? Няма да познаете! Нормално е да предположи човек, че е бил православен християнин, както и всички татари и принципно няма да сгрешите. Но сигурно ще бъдете изненадани, че е бил още и:

Католик: тъй като през 1248 г., следвайки примера на баща си княз Ярослав, приема католицизма, както е видно от писмо за благодарност от папа Инокентий IV, в което той, в допълнение към благодарностите пише, че изпраща архиепископ в построения под патронажа на Александър Невски катедрален храм в Псков!

Мюсюлманин: защото преди смъртта си през 1263 г. приема исляма в столицата на монголите, тъй като новия хан на Златната орда, Берке, е първият хан - мюсюлманин, а Невски бил гъвкав политик. (Чеславський, Александр Невский - как коллаборант стал лицом России, 2021)

„Александър, в действителност, бил потомък на рода на Чингисидите, роден от наследничка на хан Батий (Бату). А Чингисидите по майчина линия били на почит в Златната орда, но не могли да претендират за трона. Така повелявал кодексът на монголите – Великата Яса.

Александър официално е считан и за син на княз Ярослав Всеволодович, който царувал в Суздалските земи и призовал през 1245 г. руските князе да признаят Батий за „свой цар“.

След което активно сътрудничи с окупаторите, изпълнявайки полицейски функции и събиране на данъци за татарите от руските земи.

*За това, че Ярослав Всеволодович изпраща собствения си син Александър, заложник в лагера на Батий, знаят всички. Но за това, че е наричан от Батий негов син, наричан брат от сина на Батий - Сартак, **носил името Неврюй**, след което вероятно по-късно става Невски, неизвестно защо продължава да се мълчи...*

...побратимяването със Сартак, с когото Александър прави монголския ритуал с порязване на ръцете, смесване на кръвта с кобилско мляко и изпиване на тази напитка в знак на вечно братство, се извършва само в детска възраст.“ (Чеславський, Настоящий русский, святой человек, лицо России, Александр Невский – кто он?, 2015)

А...! Тук, нещо май не звучи както трябва! Или не както им се иска на някои...

„Политическата гъвкавост се нарича сред простолюдието, разбира се, къде по-просто, проституция. **Александър Невски е ярка, неповторима, монголо-татарска политическата проститутка.**

Карл Маркс високо оценява любовта към родината на истинския патриот, описвайки го като „смес от татарски майстор-палач, подмазвач и върховен роб“.

Историкът Ю. Афанасиев пише за него: „Днешното митологично съзнание ще възприеме новината, че князът всъщност се явява първият колаборационист напълно еднозначно – като антипатриотично очерняне“.

А британският историк Джон Фенел заявява: „Какви изводи можем да направим от всичко, което знаем за Александър, неговия живот и царуването му? Бил ли е велик герой, защитник на руските граници от западна агресия? Спасил ли е Русия от тевтонските рицари и шведски нашествениците? Принуждаван ли е да се самообижда, дори да се самоунижава пред татарите от Златната Орда заради самоотверженото желание да спаси Отечеството? Тези факти, които могат да бъдат извлечени от съществуващите източници, принуждават сериозно да се помисли, преди да се отговори на всеки от тези въпроси положително“.

Така че, замислете се, колко струва страна, герой на която е не просто предател и капитулант, а също и власовец, колаборационист, палач, фанатик, политическа, и както се оказва дори и религиозна проститутка.“ (Чеславський,

Александр Невский - как коллаборант стал лицом России, 2021
)

Да разгледаме друг автор, руснак, за да не бъдем заподозрени в соросоидизъм - Лев Гумилъов:

„През 1252 г., Александър пристигнал в Ордата на Батий, сприятелил се, а после и се побратимил със сина Сартак, вследствие на което станал приемен син на хана. Съюзът на Ордата и Русия се осъществил благодарение на патриотизма и самоотвержеността на княз Александър.“
(Гумилёв, 2010)

Едва ли, Гумилъов си ги измисля, за да печели лайкове във фейса! А да се побратимиш със сина на хана, че и да му станеш приемен син...? И да си останеш християнин? Може! В детските приказки. И в Русия...

Подобно изказване срещаме и в друга популярна книга:

„Съюзът на Ордата и Русия е осъществен благодарение на патриотизма и себеотрицанието на княз Александър“.
(Гумилев, 2002)

Но Лев Гумилъов не е първият, който изразява това твърдение. Съветският писател Алексей К. Югов в романа си „Ратоборцы“ („Воини“), написан през 1944-1948 г. и преиздаден в поредицата „История на отечеството в романи, разкази и документи“ под заглавието „За землю русскую - Александр Невский“ (Югов, 1983), буквално пише следното:

„Сартак беше християнин, Сартак беше негов брат. Накрая, и това беше най-важното, синът на Бату разчиташе главно на Александър и от време на време нататък само ако имаше кървава кавга между него и Берке за трона, който щеше да бъде празен.“

Любопитна подробност се добавя малко по-нататък по време на разговор между Бату и Александър Невский:

„И пред всички тях ще има знак, че ти, любимият ми зет и именуван син, и никой друг, няма да приемеш след мен и моя улус“.

Така още през 40-те години Алексей Югов възпроизвежда и двата мита - побратимяването и предполагаемия осиновен син на Бату хан. В същото време, този автор трудно може да бъде обвинен в евразийство.

Ще кажете – не може да бъде! Ордата били християни?!? Е, така вече съм по-спокоен, нищо че няма запазено кръщелно свидетелство от местната община или видео в инстаграм от ритуала, но пък щом руснаци го казват...

Но нека поразсъждаваме. Чингиз хан бил погребан само няколко години по-рано - през 1227 г по шаманските канони, заедно с 40 девойки - тук за християнство не може да става и дума.

В ония години преобладавали домонотеистичните религии, най-често тенгризмът. А Сарайската православна епархия е била **основана едва през 1261 г.**, от митрополита на Киев и цяла Русь - Кирил II, за да обслужва **руските пленници в Ордата**. Това станало с ходатайството на Александър Невский, едва година преди смъртта му. И с разрешението на Берке (1209 - 1266) - първият от монголските първенци, приел исляма, за когото никъде не се казва, че преди това е бил християнин. А и забележете - митрополитът идва от Киев, не от Московията!

Малко по-горе се споменава Сартак. Нека видим кой е той. Син на Бату или **Батий**, (внук на Чингиз хан), за когото има противоречиви сведения – бил или тенгриянин, или християнин, или мюсюлманин⁹³! А Сартак бил християнин, несторианец! Може!... И Александър Невский се побратимил с него, и Бату го приел като син! Може!...

Друг автор, Дмитрий Левчик – историк, д.и.н., също изследва **[темата за Александър Невский](#)**⁹⁴.

---

⁹³ <https://ru.wikipedia.org/wiki/Батый>

⁹⁴ <https://www.kasparov.ru/material.php?id=6031599EABCFC>

„Разказвайки за живота на великия княз Киевски и Владимирски - Александър Невски трябва да започнем с историята на неговия баща - също велик княз - Ярослав Всеволодович. **Титлата „велик княз“ той получава от... татарите!** И не случайно. Той нямал право да князува, защото бил по-младия брат на Юрий Всеволодович. Но Юрий загадъчно изчезва през 1238 г. в навечерието на щурма над Владимир от войските на татарския хан Батай. Казал, че отива на река Сит, да събира войска, с която да даде отпор на татарите. Не търсете в географските карти - къде е тази река не е ясно. Колкото и упорито да я търсят историците досега не са я намерили. Намерили три „Сит“ и навсякъде наслагали паметници. Но колкото и могили археолозите да разкопават - те не били нито воински, нито дори руски!...

И още нещо странно – „щурмът“ на столицата от татарите бил малко необичаен. Князете, синове на великия княз Юрий Всеволодович - Всеволод и Мстислав, които отбранявали Владимир, предложили на Бату, битката да се проведе в полето, под стените на града, където руските воители можели да се бият под прикритието на руските стрелци. Питате „Защо?“ Ами просто татарите били малко! (Левчик, 2021)

Авторът анализира прости факти, които някои историци сякаш не желаят да забележат – войските трябва да направят този преход през зимата, през пустеещата страна, започвайки от река Северен Воронеж, където Бату концентрира войските си, до Рязан. Това са около 500 км. При скорост от 25 км на ден, това са 20 дни. Но хроники казват, че татарско-монголите са били петнадесет тумена! А един тумен е около 10 000 конници!?! А ако това е вярно, за изхранването на тези войски, заедно с конете, за 20 дневен преход и то през зимата, ще е необходим обоз от над 85 000 каруци, с минимум още 192 000 коня. Дължината на такъв конвой е около 360 километра!?! Да не забравяме необходимото оборудване за разбиване на стени!

„В крайна сметка, позовавайки се на Рашид ал-Дин, арабски хроникьор, живял по това време разбираме, че от всички монголски войски само четири хиляди мъже са били подчинени на Джочи, най-големият син на Чингис хан, бащата на Бату.

Тоест, татарите били доста по-малко от армията на великия княз във Владимир!“ (ibidem)

Войводата Пьотър Ослядюкович настоявал за различна тактика, битката започнала по стените, а татарите се нуждаели точно от това (затова най-вероятно войводата е предател). Те подпалили дървения град, в който започнала паника, войските били принудени вместо да се бият, да гасят пожари и градът паднал.

„И тогава започва най-интересното! Татарите си тръгнали. Нито гарнизон оставили, нито градът ограбили (никъде в Ордата няма нищо от съкровищата на Владимир), нито дума за някакъв данък не казали на никого! Такова поведение имат не нашественици, а... наемници, на които просто им се плаща за работата. Моята версия - татарите били повикани.“ (Левчик, 2021)

Още един източник:

„Ето какво пише за тази одиозна фигура историкът Алексей Волович: „Практически цялата европейска историческа мисъл се свежда до това, че именно колаборационизма на Александър по отношение на татаро-монголите и предателството към братята му Андрей и Ярослав през 1252 г. е довело до установяването в Русия на робството на Златната орда“.

Получава се, че именно Александър Невски е един от непосредствено виновните за поробването на Русия, тъй като той избивал непокорните и изгарял градовете на нежелаетелите да се подчинят на Златната орда

Подобно мнение споделя и британския историк Джон Фенел в „Кризис средновековой Руси: 1200-1304“ (Фенел,

1989), а така също и от историците Данилевский, Белинский, Афанасиев.

До излизането през четридесетте години на миналия век на филма „[Александр Невский](#)“⁹⁵, не са го наричали по друг начин, освен като *предател на Русия!*“ (Чеславський, *Александр Невский - как коллаборант стал лицом России, 2021*)

По онова време Русия била изключително слаба икономически. Татарите контролирали Волга, която става единствената голяма търговска артерия на Русия. Ако искате да търгувате, трябва да се договорите с татарите. Затова през 1246 г. Ярослав Всеволодович, заедно със синовете си Александър и Андрей, отива при Великия хан, за да преговаря, но и да получи титла. Може би е бил отровен, а може би от старост, но Ярослав умира. След смъртта му, хан Гуюк дава властта в Русия на най-големия син на Ярослав - Андрей. А на Александър (героят на нашия разказ, който вече няколко пъти е бил новгородски княз) оставя отново икономически силния, но политически слаб Новгород.

Сигурно тук ще се запитате: как така няколко пъти княз на Новгород? А, да не забравя – седнете здраво на стола - Новгород по това време е... република! [Новгородска република](#)⁹⁶! И [сменят князете](#)⁹⁷ като носни кърпички! Дори не се наемам да ги преброя колко са! Обяснението намираме в една изключително интересна (и поучителна) книга на Евгений Дайнов – „*Русия: Една история на страна без история*“. Четем:

„Основите на симбиозата са положени от Александър Невски, чийто син става московски княз и взима пример от него. Талантлив воевода от земите на Суздаль, Александър е периодически наеман от новгородци за „княз“ – да отбива

---

⁹⁵ [https://ru.wikipedia.org/wiki/Александр_Невский_\(фильм\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Александр_Невский_(фильм))

⁹⁶ https://ru.wikipedia.org/wiki/Новгородская_республика

⁹⁷ https://ru.wikipedia.org/wiki/Новгородские_князья

набезите на шведите и на тевтонските рицари. Всеки път той побеждава, след което Новгород му плаща дължимото и го освобождава от длъжност. След няколко подобни случки, Александър е обиден на новгородци и решава да търси начин за по-стабилна княжеска кариера.

През 1251 г. отива в ордата на хан Батий, внука на Чингиз хан. Побратимява се с неговия син Сартак и така се превръща в легитимен наследник на хана и привилегирован негов съюзник. Това положени е от особено значение, тъй като след падането на Константинопол руските князе започват да търсят покровителството на хановете, както преди това са се домогвали до подкрепата на Византия. “ (Дайнов, 2020)

А книгата наистина си струва – и за любопитните, и за изкушените от историята, а и за тези, които търсят обяснение за поведението на Русия в различните епохи!

След смъртта на хана (вероятно отровен), Александър бързо сменя лагера, с този на Бату. Не било трудно, защото бил приятел със сина на Бату – Сартак и може дори да е бил негов зет. Александър убеждава Сартак, Бату и Менга да отнемат царуването от Андрей и да го дадат на него, Александър. В замяна Александър обещава да започне да плаща голям данък на татарите и най-важното, да го събере от богатите градове Новгород и Псков, които не били завладени от татарите. Идеята им се харесала. А през 1252 г., по молба на Александър, в Русия е изпратена наказателна експедиция на хан Неврюй, наречен „царевич“ в IV Новгородска хроника, наречена „[Неврюева рать](#)“⁹⁸. Брат му Андрей бяга от Владимир в Переяславл-Залески, където управлява по-малкият им брат Ярослав Ярославич. Нахлуването на монголите принуждава князете да избягат, съпругата на Ярослав умира, децата им са взети в плен, а жертвите сред населението, според летописеца, са огромни – убити са „безброй“. Александър става княз и бързо започнал да

---

⁹⁸ https://ru.wikipedia.org/wiki/Неврюева_рать

„отработва“ дълга си към татарите. В същото време той не пощадил собствения си син Василий, който се съпротивлявал на „прехвърлянето“ на Новгород под управлението на Ордата. Александър лишил Василий от старшинството му и екзекутирал всички верни нему.

Отново ще отворим една скоба, този път за този [хан Неврюй](#)⁹⁹.

Името на този хан е малко загадъчно - няма много данни за него – нито кога е роден, нито кога напуска този свят! Малко от неговото житие и известно, освен май онази битка. Но наблюдавателните вероятно са забелязали, че това име се появява в два от горните цитати. А единият директно казва: **„Александър... носил името Неврюй, след което вероятно по-късно става Невски, неизвестно защо продължава да се мълчи.“** (Чеславський, Настоящий русский, святой человек, лицо России, Александр Невский – кто он?, 2015)

През 1257 г. в Новгород пристига новината, че Ордата иска да вземе данък от града. А тя била водена от Александр Невски. Синът му Василий, който по това време бил княз на Новгород, избягвайки сблъсък с баща си, бяга в Псков преди пристигането на Ордата.

Новгородци се измъкнали с подаръци и Ордата си тръгнала. Разгневен, [Александър изгонил сина си от Псков](#) и го „понижил“, във Владимиро-Суздалското княжество, и екзекутирал онези, *„които довели Василий до злото“*: *„отсече носа на един човек и извади очите на друг“*.¹⁰⁰ Наистина свят човек! Християнин! Как да не го направиш светец!

„За съжаление, дължен съм да критикувам една от най-големите фигури на Новгород, на новгородската история. А именно Александър Невский. Александър Невски, сключвайки

---

⁹⁹ <https://all-generals.ru/index.php?id=1763>

¹⁰⁰

съюз, знаете, с Ордата, подчини Новгород на влиянието на Ордата. То се разпростряло до Новгород, който никога не е бил завладяван от татарите, той разпрострял, така да се каже, върху Новгород, татарска власт. Нещо повече, изваждал очите, знаете, на несъгласните новгородци. И има много грехове от всякакъв вид“, констатира и проф. [Валентин Л. Янин в интервю](#)¹⁰¹, пред руското издание „Аргументи и факти“, наричайки го директно - „грешник“!

През 1259 г. хан Менгу умира и обичайно - веднага започват вражди и сблъсъци между наследниците му. Империята вече я няма и в Русия започват въстания. Малцина от князете остават лоялни към татарите, но не и Александър Ярославич. През 1262 г., той потушава антиатарските въстания във Владимир, Суздаль, Ростов, Переяславъл и Ярославл. Отива при Ордата, за да договори условията за участие на руските войски в кампанията на Златната орда на хан Берке срещу хан Хулегу. Там се разболял и починал.

Това май е истинската биография на Александър Невски.

А канонизацията на Александр Невски започва с първия му „подвиг“, извършен според руските хроники на 15 юли 1240 г., при устието на река Нева между Новгород-Ладога в съюз с местното племе Ижора. Според тези исторически митове княз Александр Ярославович, начело на свитата на Новгород, побеждава армията на шведите близо до устието на река Нева. Шведите посегнали на уж „изконните руски земи“, затова князът показал на наглеците „къде зимуват раците“. Главнокомандващият на шведската армия Ярл (титлата на владетеля на Швеция) Биргер бил ранен в лицето от смелия принц с копие – „Князът сложи печат на лицето на царя с острото си копие.“ Приказки! Всичко щеше да е наред, ако не бяха някои несъответствия. Дребни детайли! (Правий, 2016)

101

В хрониките се посочва, че много шведи са акостирали в устието на река Нева, след това е имало битка, а след нея е имало толкова много мъртви скандинавци, или, както се пише - „без брой“, че е трябвало да бъдат натоварени на два кораба наведнъж. Но същите хронистите съобщават, че само 20 новгородци са загинали по време на битката. Те даже са известни по име. Първа Новгородска хроника казва:

„Новгородците бяха Константин Луготинич, Гюриата Пинешчинич, Намест, Дрочило Нездилов, син на кожар, и всичките 20 души с ладоганците, или по-малко, Бог знае“. (Правий, 2016)

„... или по-малко, Бог знае“ – Бог сигурно знае, но пък аз знам, че 1, 3, 5, също са по-малко от 20! А разликата в загубите е толкова голяма, че много историци се съмняват в истинността на хрониката. Да не пропуснем, че хрониката дори си противоречи, защото малко по-надолу казва:

„Княз Александър с новгородците и ладожците се върнаха всички здрави, запазени от Бога и Света София и молитвите на всички светии [1, л.127]. Освен това дори смъртта на толкова малък брой войници направила новгородската армия неефективна и тя била принудена да спре битката, напусвайки бойното поле.“

Грешките и противоречията в летописните сведения за битката край Нева са толкова очевидни, че авторът на Житието на Александър Невский, се опитва да ги елиминира, въпреки че жанрът на агиографската литература не е такъв, че да предполага строга фактологична точност в описанието на събитията.” (Нестеренко, 2016; 4 (42))

Ето защо, дори и да вярваме на хрониките и „Живота“, дори и тогава не се появява „голяма битка“, а малка гранична схватка, която отново не се споменава с нито една дума, например в Хрониката на Ерик, която записва всички повече или по-малко значими битки, водени от шведите.

И още. Втората част на Първата Новгородска хроника, която разказва как новгородци, водени от НЯКОЙ княз Александър, са нажежили злите шведи, е написана около 1330 г., т. е. почти 100 години след събитието.

А шведските източници изобщо не споменават за каквато и да е битка при Нева.

Прозвището „Невски“ за Александър Ярославич е официално дадено в *„Слове похвальном благоверному великому князю Александру, иже Невский именуется, новому чудотворцу, в нем же и о чудесах его споведается“* - „Похвално слово на блажения велик княз Александър, наречен още Невски, новия чудотворец, в което се изповядват и неговите чудеса“, написано по заповед на митрополит Макарий след съвета от 1547 г. През 1550 г. тази редакционна колегия става част от „Великие Четъи-Минеи“. От този момент нататък Александър Ярославич официално се нарича Невски. (Нестеренко, 2016; 4 (42))

„Какво е направила църквата за неговите подвизи? Църквата направила Невски светец! Мислите, че е направила грешка?“

Не, църквата е канонизирала своя истински герой. Защото, колкото и изненадващо да е, периодът на монголско-татарското иго е бил период на разцвет за църквата! Броят на храмовете нараства скокообразно. Построени са около четиристотин манастира, в които ставали разврат, лакомия и пиянство.

Църквата контролирала народа, признала богоизбраността на монголски цар, проповядвала подчинение на татарското иго, провъзгласила правнука на Чингис хан Даир Кайдагул за светец под името Свети Петър, княза на Ордата, както и правнука на Владимирския баскак Амырхан.

Солженицин пише: „Не допускайки католицизма в Рус, Невский обрича Русия на многовековно робство“.

(Чеславський, Александр Невский - как коллаборант стал лицом России, 2021)

С една дума - Църквата го възнаграждава, че не е позволил на Рус и Украйна да направят своя европейски избор!

„Александър е канонизиран триста години след смъртта си, заедно с още 18 новгородски светци, на „Макариевския събор“ от 1547 г., за да придаде тежест на „новгородската партия“ на митрополит Макарий, който се стреми да стане основна фигура на властта при младия цар Иван (все още не Грозни). Тогава написали и житието му, пълно, меко казано, с несъответствия.

По време на царуването на Петър I, за Александър си спомнили като единственият светец, за когото се твърди, че се е борил срещу шведите, което е подходящо за пиара на Петър. По времето на Екатерина I е учреден орденът „Свети Александър Невски“. Това станало част от пиара на любимия на Екатерина Александър Меншиков, който се стреми към власт. После си спомнят за Александър Невски по времето на Елисавета Петровна, която по време на войната с шведите нарежда мощехранителницата на мощите му да бъде посребрена. Спомнят си и при Екатерина II при подобни условия. След това, през 1790 г., мощите му са пренесени в столицата“. (Левчик, 2021)

Без да сте специалист по съвременни комуникации и пиар, прави впечатление начина, по който се „експлоатира“ светецът във всички времена – угодно на поредната руска или съветска политическата доктрина. Затова и традицията за почит към Александър Невски се възражда с нова сила в съветско време, в навечерието на Втората световна война. Преди това, дори професионалните историци не му обръщали много внимание. През 1938 г. Сергей Айзенщайн заснема филма „[Александър Невский](#)“. Критикуван от историците за несъответствия във фактите, в него князът е представен като борец срещу германската агресия. Много хора съдят за тези

далечни исторически събития само по филма, без дори да подозират, че от историческа гледна точка той трупа един абсурд след друг.

Идва 1939 година и (О, Боже!) – подписва се пактът Молотов-Рибентроп! Филмът е забранен за излъчване (Германия става приятел и съюзник), като е пуснат отново едва след 22 юни 1941 г. Възприема се като документално възпроизвеждане на случилото се някога, а Александър Невски – вече в новото си качество на победител над германската агресия – веднага се превръща в национален герой.

Сигурно си задавате въпроса как се случва? Ще цитирам не друг, а „Батюшката“, „Бащата на народите“, Джугашвили. За несведущите – това е истинската фамилия на любимия им вожд (след днешния) – Сталин. В разговор на Йосиф Висарионович със Сергей Айзенщайн (режисьор) и Николай Черкасов (актьор) за друг филм - „Иван Грозни“, състоял се на 26 февруари 1947 г.:

*„Сталин: Необходимо е да се покажат историческите личности правилно и силно. (Към Сергей Айзенщайн, треперещ от страх за кожата си) Ето, Александър Невски - ти ли го композира? Получи се перфектно. Най-важното е да се спазва стилът на историческата епоха. **Режисьорът може да се отклони от историята**; Погрешно е, ако той просто копира детайли от исторически материал, **той трябва да работи с въображението си**, но да остане в границите на стила. Режисьорът може да варира в стила на историческата епоха.“*

Прилагам този [стенографиран разговор](https://rg.ru/2012/01/25/ivan-groznyy.html)¹⁰² (истински е - публикуван от „Российская газета“) между Сталин и Айзенщайн (съветски режисьор - разбирай пропагандатор - подмазвач с камера) - трябва да се прочете внимателно! Разговорът демонстрира достатъчно ясно сталинското

---

¹⁰² <https://rg.ru/2012/01/25/ivan-groznyy.html>

„бащинство“ на тази, а и на много други от съвременните кремълски доктрини, удобно тиражирани от съвременната пропаганда!

Очевидно Йосиф Висарионович харесал филма, защото след излизането му, Сергей Айзенщайн става галеник на властите. Без да защитава дисертация, получава степента „доктор по история на изкуството“, орден „Ленин“, а след това и Сталинска награда. „Осребрява“ добре ибрикчийството си!

А как осребряват ибрикчийството си днес, някои наши сънародници?

Много време отделихме на този небългарски „герой“. А дали е наистина „герой“, да си му мислят в Русия – с нас, той няма нищо общо! На руснаците – да им е халал!

Руски паметници

От ордата в Азия, да се върнем в Европа, където ни е мястото.

В Уикипедия има специална [Категория: Руски и съветски паметници в България](#)¹⁰³, с разбивка по области! А дали някой ще създаде списък на БЪЛГАРСКИТЕ паметници, на БЪЛГАРСКИТЕ герои? За да запазим тяхната памет! И да избием комплексите си за малоценност като нация! Българската нация!

Преди време, Момчил Дойчев беше написал, че *общият брой на руските и съветските паметници в България е над 680, като най-многобройни са посветените на Руско-турската война от 1877 – 1878 г. – над 500 паметника и паметни плочи във всички административно-териториални области на*

103

страната. У нас има и над 180 паметници, посветени на Червената армия и на червеноармейци от Втората световна война, според регистъра на посолството на Русия. Най-огромните и най-представителни паметници (а може би и най-позорни за нас) са в София, Пловдив, Варна, Бургас, Плевен, Стара Загора и в повечето областни градове, в много градове и дори села са посветени на руски и съветски военни дейци. [Руските](#)¹⁰⁴ и [съветски паметници](#)¹⁰⁵, заедно с паметниците, посветени на БКП и нейните главатари, на комунистически партизани и съветски агенти са почти два пъти повече, много по-представителни и по-големи от всички паметници на всички борци за национално ни освобождение!

Руски паметници у нас под път и над път, но ние ще отидем към морето, където край нос Калиакра (за мен скандално) се въздига огромният монумент, посветен на руския адмирал Ушаков. Много от вас не са го и чували! Скандално, защото първо, по време на тази битка, той не е адмирал, а контра-адмирал и второ – [тази битка](#)¹⁰⁶ се провежда близо 100 години преди деня, в който България се появява на картата! Да не забравя и трето – дори и по [руски източници](#)¹⁰⁷, тази битка няма нищо общо с българската история!

Въпреки това, през 2006 г., по инициатива на община Каварна (!!) и „Посолството“ (ще ви улесня, за да не се чудите за кого става дума – това е Генералното консулство на Русия във Варна), е построен паметник срещу „скромната“ сума от 6,5 милиона лева! Цинизмът не свършва до тук - през 2011 г., около него е издигната още по-грандиозна арка, върху която с големи букви е изписано „Слава на черноморския флот на Русия,

---

104

https://bg.wikipedia.org/wiki/Руски_и_съветски_паметници_в_България

105

https://bg.wikipedia.org/wiki/Паметници_на_Съветската_армия_в_България

¹⁰⁶ https://bg.wikipedia.org/wiki/Битка_при_Калиакра

¹⁰⁷ https://ru.wikipedia.org/wiki/Сражение_при_Калиакрии

сражавал се за православната вяра и свободата на България“. За мен този надпис е възмутителен и оскърбителен! Как така: „Сражавал се за православната вяра и свободата на България“? Една битка, в която се сражават две империи в поредната им война, и то без нито един потопен кораб!?! Къде тук е „свободата на България“??? Срам!!! Да не говорим, че има периоди в общата ни история, в която този флот се е сражавал СРЕЩУ България, дори и без обявена война! Може да бъде обяснено с подходящата чуждица „ибрикчийство“¹⁰⁸ или казано на прост български – ДУПЕДАВСТВО!

Без извинение!

Мемориален комплекс на н. Калиакра, в памет на адм. Ушаков

На паметника има и надпис, от който не става ясно, какъв е приносът на Ушаков за България. Всъщност, на тази голяма

---

¹⁰⁸ Ибрикчия е служител на султана, който извършва действията по подмиването и подсушаването на задните части на господаря си. – бел. съст.

табела, има и няколко думи и за нас: „... въпросът за освобождението на българите официално е поставен пред Великите сили. Руси и българи навеки ще помнят подвига на Свети адмирал Ушаков...“

Не знам как става точно, но сигурно по време на битката „светията“ - адмирал е намерил време да подхвърли няколко добри думи „на Великите сили“! Е, няма как да не „помним навеки!“

Съветските паметници

Както и друг път съм констатирал, България е осеяна подобно на игленик с отровни игли с паметници, възхваляващи руския, а после и съветския окупатор (то май резултатът за нас е един и същ – като при всяка окупация). „Игли“, които дори и днес, в Европейска България, промиват мозъци, насаждащи един „отровен“ мит!

Парадоксално, но и днес продължават да се издигат нови паметници на този или онзи руски или съветски „герой“! Например в гр. Стрелча, преди няколко години откриха паметник на Жуков! Каква е връзката на съветския военен с този град – не знам, но бюстът е открит от кмета (случайно от БСП), като присъстват освен от „Посолството“, руското де, така и една кохорта евразийци! А кметът година по-късно се прочу в града със „[скромен“ скандал](#)¹⁰⁹! Но не заради Жуков! То и Жуков, освен „подвизите“ по време на Втората световна (за нас тя не е „Отечествена“), има и немалко „скандални“ подвизи и в

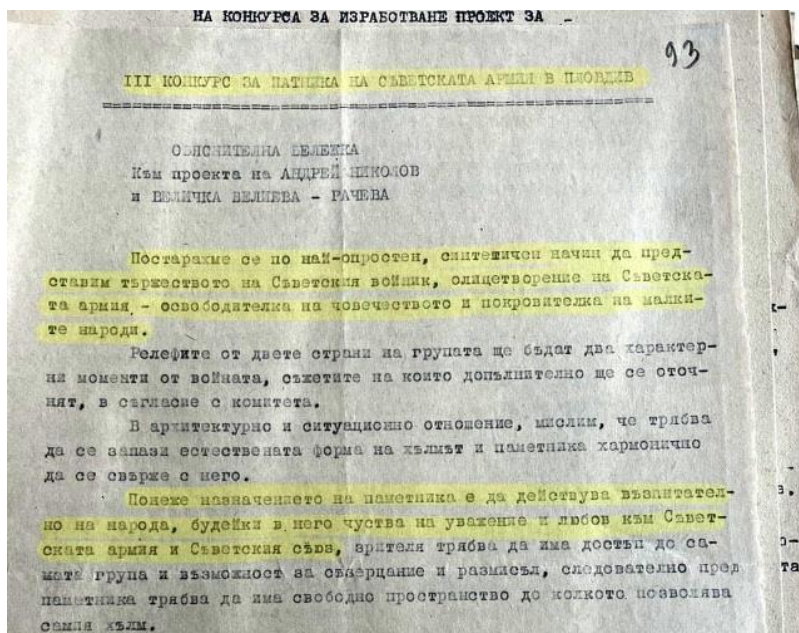
¹⁰⁹ <https://www.dnes.bg/temida/2021/03/17/v-izgnanie-nikoi-ne-govori-i-ne-iska-da-pomni-eks-kmeta-na-strelcha.483583>

мир, и в бой – и с вилата си, пълна с плячка - с отмъкнати военни трофеи¹¹⁰, а няколко години по-късно – и с „Топките учения“¹¹¹!

Но колко всъщност са те? Много са¹¹², но да видим по-значимите от тях:

„Не може първото нещо, което виждаш в Пловдив, да е Альоша“¹¹³. Бих добавил и в Бургас!

За „Альошата“ всички говорят по много – и защитниците, и противниците, но какво казват авторите?

Обяснителна бележка за Альоша (снимка – интернет).

¹¹⁰ <https://terminalno.bg/podmenenata-istorija-za-svetskija-geroj-zhukov/>

¹¹¹ <https://www.youtube.com/watch?v=EA3iFTSGamg>

¹¹²

https://bg.wikipedia.org/wiki/Паметници_на_Съветската_армия_в_България

¹¹³ <https://www.dw.com/bg/ne-moze-prvoto-neso-koeto-vizdas-v-plovdiv-da-e-alosa/a-68018810>

Общински съветници от Пловдив откриха „Обяснителна бележка“ към проекта на скулпторите Андрей Николов и Величка Велиева – Рачева, в която ясно се казва:

„Постарахме се по най-опростен, синтетичен начин да представим **тържеството на Съветския войник, олицетворение на Съветската армия – освободителка на човечеството и покровителка на малките народи...**

Понеже назначението на паметника е да действа възпитателно на народа, будейки в него чувства на уважение и любов към Съветската армия и Съветския съюз, зрителят трябва да има достъп до самата група и възможност за съзерцание и размисъл... “

Нали виждате – според авторите, паметникът трябва да буди „чувства на уважение и любов“ към окупатора! [Стокхолмски синдром](#)¹¹⁴! Нямам думи!

И ако е обяснимо, че образът на Альоша, стоеше на монетата от два лева, по време на Соца, че тогава [измислиха и песен, посветена на паметника \(?!?\)](#)¹¹⁵, малко непонятно е, защо в Европейска България, през 2007 г. се [валидира марка](#)¹¹⁶, във връзка с 50 годишнината на паметника. „*Ние миналото не можем да го зачеркнем то трябва да ни служи*“, заявява областният управител, назначен от Тройната коалиция, с министър-председател съветски гражданин! Интересно – на кого „служи“ миналото? Според Оруел?

Всъщност на кого служи миналото разбираме от новината, че [Русия днес е мобилизираща певци от различни страни](#)¹¹⁷ (вижте от кои) да защитават „Альоша“! И разбира се - руските геостратегически интереси!

¹¹⁴ https://bg.wikipedia.org/wiki/Стокхолмски_синдром

¹¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=rKgNG9e-W8k>

¹¹⁶ <https://www.plovdiv24.bg/novini/plovdiv/Validiraha-poshtenska-marka-Alyosha-video-34556>

¹¹⁷ <https://www.ploshtadslaveikov.com/rusiya-mobilizira-pevtsi-ot-razlichni-strani-da-zashtitavat-alosha/>

Ей, товарищи! Не разбрахте ли, че в НАШИЯ ДОМ - БЪЛГАРИЯ, ще правим това, което ние смятаме за добре, а не това, което вашия Батюшка ще каже с думите на сирийци, кубинци и „вся остальная...“.

Защото България е и МОЯТ ДОМ!

Отиваме в Бургас - „Чакам те на „Тройката“!

Сигурно всеки бургазлия е изричал тези думи поне веднъж. Площад „Тройката“ в Бургас е може би най-емблематичното място за бургазлии, но малко знаят откъде идва неговото име - през 1934 г. в центъра на площада е издигнат висок стълб с 3 осветителни тела, който дава днешното му име - „Тройката“. Но не за този стълб е нашият разказ.

По-малко от 20 години по-късно, на „Тройката“ изправя ръст един друг „стълб“. Не електрически – да дава светлина, а стълб на раболепието - „Альоша“ - с височина около 18 метра, той се извисява над всички, а бронзовите релефи пресъздават сцени от Втората световна война и посрещането на съветските войски в Бургас! Вдигнал лявата си ръка в нетипичен поздрав, той умело е прикрил Шпагина в дясната. А на постамента е изписано: „Вечна признателност“. За какво - не е ясно! Всъщност е ясно – слезлите от Балкана разбойници, които при други условия нямаше да стигнат по-далеч от нивата, получават властта на щиковете на Червената армия (тя е и работническо-селска), и я предават на деца и внуци!

Но пък пределно ясно е, защо е изграден един друг паметник на съветските войни в Бургас – загинали са в неравната борба с алкохола! Не се смейте – в Бургас има паметник, който дружелюбно бургазлии наричат „[Паметник на метиловия полк](#)“¹¹⁸!

Днес в парк „Славейков“ в Бургас (там, където до 1962 г са се намирили старите гробища на Бургас), се намира немалък

---

¹¹⁸ <https://www.168chasa.bg/article/11656436>

по размери общ гроб с два паметни знака (ако изобщо е гроб, защото всички останали гробове са разчистени). Надписът на единия гласи: *„На освободителите вечна слава! 1944-1945“*! Това за „освободителите“, мисля, че го изяснихме, но другия е по-интересен - *„Тук са погребани съветските войни починали в гр. Бургас“*. През 2019 г., до първата плоча се появяват още две - с изписани 44 имена на съветски военнослужещи, погребани тук. (Тогава не управляваше ли едно „евро-атлантическо“ правителство и един „евро-атлантически“ кмет? И Бургас беше „най-добрия град за живеење“?) Повечето от тях са загинали през 1945 г., когато очевидно нито в България, нито в Бургас има бойни действия! Няма да питам от какво за загинали – дали от болести, дали от катастрофи, от пьянски сбивания или просто разстреляни от военен трибунал! Но на плочите присъстват имена на военнослужещи, които няма как да минат като герои. Напр. Вячеслав Павлович Выченко, за когото в документите пише, че е *„приключил живота си със самоубийство“* на 29.02.1945 г. Той все пак е някакъв „герой“, защото е успял да сложи край на живота си на 29 февруари в година, която не е високосна! Поне така пише на плочата! Има и друга суицидна жертва - старшина Георгий Георгиев Меншчиков през август 1945 г. също сам е сложил край на живота си. Няма да разберем какво е накарало тези млади хора да сложат сами край на живота си и то след войната в спокойния Бургас. Но пък за други двама - Григорий Иванович Кошуба и Иван Василиевич Борисов, в официалния списък е отбелязано: *„Потънал в Черно море по време на къпане“*¹¹⁹

В *„Поименен списък на безвъзвратните загуби“*, за част от починалите в графата, предвидена за причините за настъпване на смъртта, да пише *„убит“*. Колкото и да не сме обичали „освободителите“ си, не сме чули да е имало престрелки с „вражески елементи“ по улиците на Бургас, да не

---

¹¹⁹ <https://www.168chasa.bg/article/11709654>

говорим за по-сериозни военни действия, затова с основание се налагат две версии – или че бургазлии тихомълком са „разчиствали“ освободителите си (и всъщност те заслужават паметник, но на съпротивата), или че убитите са войници, разстреляни според военновременните закони за различни провинения. Да уточним – тук сред жертвите са имената и на мародери, и на дезертъори!

Казаното дотук е достатъчно, за да стане ясно, че тези камъни в парка не може да имат статут на военен паметник, поне според Женевската конвенция!

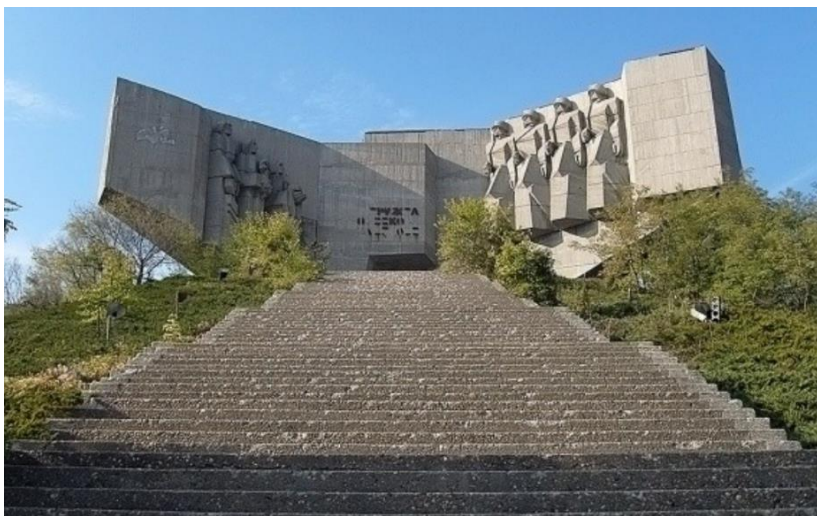
По-интересното е, че 15 от имената са с дата на смъртта между 16 и 18 септември 1944 г. Това са именно жертвите на „Метилевия полк“! Малко история - на 14 септември 1944 г., съветски войници откриват бидони с алкохол. Пазачът се опитал да ги спре, крещейки на български, че това е метанол. Но съветския войник, чужди езици не знае (то много от тях били от „републиките“, затова и руски не знаели), та затова бързо „освободили“ алкохола от своя пазач, като моментално го разстреляли, след което се почерпили храбро! И разбира се – щедро! Поканили и стотици свои колеги да споделят плячката!

Командирът на полка, майор Приходко, в присъствието на ЗКПЧ-то повикал старши лейтенанта от медицинска служба Дяченко и поискал от него да провери годността на алкохола за консумация. Командирът наредил да се извърши експресен анализ с думите: „Вие сте лекар, пийте и ми кажете какво е това!“. Лекарят обаче бил с разсъдъка си и отказал да пие от алкохола - заминал да изследва качеството на спирта от склада.

Затова, какво са направили зажаднелите „освободители“ докато го чакат, можем само да предполагаме. Трагичния баланс, разследващите обобщили по-късно в доклад, в който се казва, че за тези три дни, в резултат от отравяне с метилов алкохол били засегнати около 190 души, потърсили медицинска помощ - 154 войници и командири, 120 са били хоспитализирани, 6 са ослепели. Починали са 42-ма съветски

войни. (Тимофеев, 2011). В поименния списък на безвъзвратните загуби, като причина за смъртта е записано умрял „от отравяне с метилов спирт“ или „от алкохолна интоксикация“. При това на датата, когато е имало най-много жертви - 17 септември, писарят за по-бързо в съответната графа е записвал „починал от същото“ и „погребан на същото място“. Сигурно и той е бързал да си допие!

А ние трезви като краставички, отиваме във Варна - „[Парк-паметник на българо-съветската дружба](#)“¹²⁰. Мегаломански паметник, който подобно на Альоша, е построен на високо, защото трябва да се вижда отвсякъде!

Паметникът е построен за 4 години и е открит в края на 1978г., по повод 35 годишнината от „Социалистическата революция“. Висок 23 метра и широк 48 метра, под него има изградено бомбоубежище! За всеки случай – ако Рейгън хвърли бомба, докато поднасяме цветя на „братушките“. За

---

¹²⁰ https://bg.wikipedia.org/wiki/Парк-паметник_на_българо-съветската_дружба

построяването са работили „доброволно“ над 27 000 души, като за излети 10 000 тона бетон. А в средата на арката бил поставен разпукан бронзов куб, от който горял „вечен огън“, изразходващ по 4 газови бутилки на денонощие. Цената на тази „благодарност“ никога не е била обявявана публично. Както и на останалите подобни!

Но не ви ли звучи странно от днешна гледна точка - „българо-съветска дружба“? Слава Богу, че „Съюзът на Съветите“ вече го няма! А неговият правопреемник ни е обявил за „неприятелска държава“! Каква ти дружба, за Бога!

Продължаваме нататък – Плевен! И какво да видим – в Плевен, града на Плевенската епопея, в която проливат кръвта си стотици руснаци, имало паметник, изобразявал изправен съветски войник, загърнат в наметало, и наричан галено „Альоша“. Имало, ама вече няма - премахнат е още през 1991 г. - нарязан е на парчета и по-късно претопен като скрап, каквато е и тази част от историята ни! Няколко години по-късно тогавашния кмет Румен Петков (забележете от БСП!) превръща мястото в паметник на загиналите за свободата на Плевен!. Не знам, какво е [правило по фонтаните](#)¹²¹, но поне с този паметник се проявява като българин!

В [Русе, паметникът](#)¹²² изобразява изправен съветски войник, държащ знаме в лявата си ръка (не става ясно, знамето българско ли е или онова, червеното, със сърпа и чука! Но пък има петолъчка и надпис.

Цитат от Гошо Тарабата, известен и като Георги Димитров: „За българския народ, дружбата със Съветския съюз е тъй жизнено необходима, както въздухът и слънцето за всяко живо същество.“

---

¹²¹ <https://www.24chasa.bg/novini/article/893242>

¹²² <https://opoznai.bg/view/pametnik-na-savetskiiat-vojn-ruse>

Само за сведение - става дума за „оня“ Съветски съюз – със Сталин, със ГУЛаг, със [Закона за петте класа](#)¹²³!

Паметник на съветския войн – Русе (сн. Wikimapia.org)

Силистра сигурно чака ново „освобождение“, защото там продължава да стои цял [съветски танк Т-34](#)¹²⁴, за да напомня на поколенията „кой кара влака“, разбирай – танка. И, че Силистра е най-близо до него! Но пък „вандали“, боядисали

---

¹²³ <https://faktor.bg/bg/articles/ukaz-sedem-osem-ili-kak-v-savetskiya-sayuz-razstrelvali-detsa>

¹²⁴ <https://www.portal-silistra.eu/news/11486>

танка, с който други – „не-вандали“ - дошли у нас. На гости! И останали 45 години!

Прилагам снимка на паметника на Съветската армия – Силистра, с много подходящ надпис, напомнящ че трябва да се пазим. (изт. kvorum-silistra.info)

В Сливен също има „Мемориал на загиналите съветски воители“. И също се намира по-нависоко - на Хамамбаир – на югозападния край на града – за да се вижда добре отвсякъде! Трима съветски юнаци, с дебели шинели (нали ни освобождаваха в края на лятото?), единия с Шпагин, другите - с голи ръце, но пък закичени с ордени - сигурно за окупацията, извинете - за освобождението на България! Паметникът е и костница на загиналите в Сливен съветски воители, участвали във Втората световна война. Открит още 1949 г., като са поставени плочи с надпис „Вечна слава“ и с имената на починалите 66 офицери, сержанти и воители в периода от септември 1944 г. до април 1947 г. Дори и на незапознатите с историята читатели, сигурно правят впечатление датите - за тези близо 3 години,

сражения в България няма! Войната е далеч! Тогава, какви са тези 66 загинали? Дали са загинали като „метилевия полк“ в Бургас? Или катастрофирали след яка почерпка? Или ... са разстреляни за мародерство от военен трибунал? Тук Историята мълчи... Ама и ние няма да питаме!

Сливен паметник съветски воини - изт. wikipedia.org

За малко да забравя Стара Загора, в парк „Митрополит Методий Кусев“ или по-известен като „Аязмото“ – и там [Паметник на Съветския войник](#), познат още като Паметник на Съветската армия¹²⁵. Не знам да има битки в района, та да са загинали съветски войници, почетени с този паметник. Но знам нещо друго:

---

¹²⁵ <https://webcafe.bg/bulgaria/pametnikat-na-savetskiya-voynik-v-stara-zagora-se-okaza-okarvaven.html>

„В Стара Загора комендантският патрул от НКВД залавя и разстрелва на място пияни руски войници, грабили и изнасилвали българи.“ (Войнов, 2006)

Знам още, че през 1914 г, същият митрополит Кусев пише книга: „*Погрома на България. Виновникът*“, в която казва:

„Русофилството в България е достигнало до идиотство. Когато руската дипломация прави пакостите, ние, българите, нарочно си закриваме очите; жумим, за да не виждаме пакостите, правени нам от Русия“ (Кусевич, 1914)

Мисля, че е бил прав, а и този паметник го потвърждава!

Скитайки по широката българска земя, поглеждаме към синьото българско небе. И виждаме - паметници на съветски летци.

Започваме с един, който поне пред мен, буди доста въпроси. Става дума за паметник в местността „Домус колак“, близо до с. Професор Иширково в Силистренско. Издигнат е през 1965 г. в памет на трима съветски пилоти. На 14 септември 1943 г, над този регион е свален съветски бомбардировач Ил-4. В горящия самолет загиват шурмана и двама гвардейски сержанти, като се спасява само командирът, който скача с парашут, но пък попада в плен. Дотук – обичайна военна ситуация. Но...

Замислям се – септември 1943 г. е свален съветски самолет на българска територия! Обърнете внимание – по това време, България и СССР за в нормални дипломатически отношения. Подписвайки [„Съветско-български протокол за установяване на дипломатически отношения“](#) през 1934 г., в който между другото е записано (мой превод от оригинала):

„1. Двете Високи Договарящи се Страни взаимно гарантират една на друга пълно и цялостно уважение на суверенитета на всяка една от двете държави и въздържане от всяко пряко или косвено вмешателство във вътрешните работи на всяка от тях и конкретно от всяка агитация,

пропаганда и всякакъв вид интервенция или тяхна поддръжка.“ (Валев, Б. Л., 1976)

Логичния въпрос е „какво е правил този самолет над българска територия?“ Все пак става дума за Ил-4, който не е селскостопански самолет, пръскащ против комари, а **бомбардировач!** И вероятно е хвърлял бомби (а не бонбони и шоколад, както при [Берлинският въздушен мост](#)¹²⁶) над нашите баби и дядовци, а за някои – майки и бащи! Българи! И очевидно е свален от нашите, щом пилотът му става военнопленник! А ние издигаме паметник на убийците на нашите родители!

Един друг паметник край с. Душанци, Софийско, отбелязва мястото, на което се разбива руски самолет. На 24 септември 1944 г. една ескадрила от 861 бомбардировъчен авиополк на Червената армия получава задача да разузнае от въздуха уж за движението на германските сили. Според оперативните данни самолетите трябва да излетят за летище Божурище, оттам да прелетят до Пловдив, след което да се завърнат отново в базата край Бяла Слатина, в местността „Агино Бранище“, където е базиран полка. Какво точно са следили не знам, но по пътя, самолетът се разбива близо до Пирдоп. Уж времето било лошо, но [по разказ на свидетели](#) „...машината се показва изпод облаците и видяхме, че се върти и отива към земята.“¹²⁷

Не е необходимо да си експерт в навигацията, за да разбереш, че маршрутът минава изцяло през българска територия, която отдавна е опразнена от немски войски – нали помните решението на министерски съвет, още преди 9-ти да се обезоръжат всички германски части! Може би са искали да се

---

¹²⁶ <https://www.dw.com/bg/kogato-zapaden-berlin-be-spasen-ot-gladna-smrt/a-66019747>

¹²⁷

https://web.archive.org/web/20150414015113/http://pan.bg/view_article-8-1098-Samoletyt-na-lejtenant-Plehanov.html

повозят и да нагледат „имотеца“, наречен България? Не знаем и дали има връзка с метанола в Бургас, но самолетът се въртял в небето, падайки към земята... За вечен спомен, в Бяла Слатина издигат „Перката“, че и го обновяват преди няколко години! То в тоя град, главния площад на баба Цола кръстиха! За друг летец, само че български, [поручик Неделчо Бончев](#)¹²⁸, Бяла Слатина не е и чувала! А в София – малка плоча! Добре, че с [Димитър Списаревски](#)¹²⁹, малко се отсрамахме с паметник, че и той беше забравен, направо – забранен при „народната власт“! [Кап. I ранг Васил Данов изброява](#)¹³⁰ много други български летци (напр. поручик [Владимир Балан](#)¹³¹), бастисани от „народната власт“, само защото са царски офицери, за разлика от прошылиците партизани, окичили се веднага след преврата с офицерски, вкл. генералски чинове ...

На летците от Червената армия, обявила война и окупираше България на 5 септември 1944 г. – паметници дал Господ (или по-скоро Соцът)! А има и други летци, бранили небето на Родина ни по време на съюзническите бомбардировки, благословени от Сталин, за които напомня май само една малка паметна плоча в градинката „Мадара“ в София – тази посветена на [Герхард Венгел](#)¹³².

Сигурно не сте го чували, но той загива на 10 януари 1944 г., заедно с още **четирима германски летци от Luftwaffe, отбранявайки София!** ...

А плочата на Г. Венгел, в градинката „Мадара“ - София (изт. bulgarianhistory.org) дори бива поругавана от „патриоти“! Да ги питаш – какво не им харесва в отбраната на столицата?

---

¹²⁸ <https://bulgarianhistory.org/nedelcho-bonchev/>

¹²⁹ <https://bulgarianhistory.org/dimitar-spisarevski/>

¹³⁰

<https://www.facebook.com/groups/323826834443051/permalink/810772905748439/>

¹³¹ https://bg.wikipedia.org/wiki/Владимир_Балан

¹³² <https://bulgarianhistory.org/gerhard-vengel/>

От небето, отиваме отново към морето.

Созопол! С неговата Аполония! Уникално явление в съвременната ни култура, което вече четири десетилетия демонстрира постиженията на българските творци – автори и изпълнители, призвано да съхрани традицията в областта на всички изкуства. Нека пребъде!

Но сред морската ни „Мека“ на изкуството, има и друго изкуство - паметник на подводничари и парашутисти, които СССР, без да ни е обявил официално война, изпраща в България през 1941 и 1942 г., и чийто „подвизи“ ще разгледаме в една от следващите глави!

Този паметник е може би един от най-скандалните (борбата за влизане в челната тройка за „най-скандален руски паметник в България“ е много оспорвана! Колкото до първото място, то категорично се държи от МОЧА) и символизиращ пълното ни национално унижение - паметника край Созопол на „загиналите съветски подводничари“. Първоначално изграден през 1969 г. и после позабравен, той е разширен многократно през 2010 г., вече в чест на загиналите в Черно море съветски моряци от 5 потопени подводници.

В [интервю пред агенция „Фокус“](#), авторът Альоша Кафеджийски споделя:

„Фокус: Когато го правихте, потърсихте ли очевидци на събитията от онова време?

Альоша Кафеджийски: Не съм контактувал с хора, които са свидетели на онова, което е станало. Нещата бяха поставени на друга база. **Сега вече човек може да си задава и допълнителни въпроси, на които може да се отговори и да се дискутира по тях. Тогавя не.**¹³³

И понеже вече можем да задаваме въпроси, нека попитаме - ако тези подводници са потопени преди войната на СССР с България, когато сме били в добри дипломатически отношения, с какво те са били в помощ на държавата ни, та да им вдигаме паметник? А ако сме били във война, защо трябва да увековечаваме противника си, че и да му се кланяме? Това са подводни лодки, чиято бойна задача е била да торпилират военни, но и търговски кораби, да съдействат за минирането на българските брегове! Интересно, колко ли български морски съда и колко моряци са загинали от руските мини? И дали сред тях не е **подводницата Щ-213**, торпилирала на 24 февруари 1942 г. – **две години преди СССР да обяви война на България, българския кораб „Струма“**¹³⁴, - „българският Титаник“, превозващ еврейски бежанци, бягащи за Палестина, на борда на който загиват 767 души, повечето жени и деца? Не знаехте нали? Това е една от най-големите морски трагедии след Титаник, а участието на български кораб и най-вече потопилата го съветска подводница е доста неудобен факт! В памет на загиналите на кораба „Струма“, в Израел са посветени не един, а два паметника, а в България – тишина! Да не говорим за Русия - „най-добрата на света“!

133

<https://web.archive.org/web/20140127013634/http://www.savetskipametnici.com/?action=news&id=404>

¹³⁴ [https://bg.wikipedia.org/wiki/Струма_\(кораб\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Струма_(кораб))

За да сме коректни, трябва да отбележим, че в България има паметник и на други подводничари. Ще ви изненадам - във Варна има паметник на **немските подводничари, загинали при отбраната на България**. През 1916 г., немската подводница U-45, участва в отбраната на българската акватория на Черно море, потъва, взривена от руска мина на 2 км в акваторията на Евксиноградското пристанище! Загива целия ѝ екипаж! Обърнахте ли внимание: руска мина и немска подводница, отбраняваща Варна!

Един мега-паметник на „съветските подводничари“, воювали срещу България дори и без обявена война, и втори паметник, скромнен, във варненските гробища, на [германци, защитавали България](#)¹³⁵! Разни хора, разни идеали!

Знам, че ще се намерят хора, които веднага ще кажат: „Ами паметника на американците бомбардирани София?“ И тези хора сигурно никога не са го и виждали, но пък повтарят като папагали пропагандната гледна точка. Да, има и такъв паметник, и то открит наскоро.

„*Да помнят, е това, което живите дължат на мъртвите*“, заявява посланикът на САЩ при откриването му. Но това, което живите дължат на себе си, е и да бъдат мислещи същества, а не просто рупори, повтарящи „опорни точки“. А и да прочетат надписа на този малък скромнен паметник, не натрапващ се нагло в центъра на София, а криещ се под дърветата на входа на американското посолство! А той гласи:

„*На всички американци, които служиха в България по време на Втората световна война. Те дадоха своето днес, за нашето утре.*“

Без мегаломания, без „освобождение“, без изискване за някаква благодарност! Просто „...за нашето утро“!

А „нашето вчера“ неусетно ни върна в София - в същия софийски квартал, „Лозенец“, има и друг паметник, за който малко се говори. В периода 1952-1954 в София е изграден „Паметник на съветския войн - костница на загиналите в Отечествената война“. По средата на внушителният комплекс стърчи паметник на двама съветски солдати с ушанки и зимни шинели, държащи шмайзери, а надпис подканва: „*Слава на съветските войни освободители*“. За кой ли път слушаме за „освободители“! Може тук е мястото да припомним една [Декларация, подписана от външните министри](#) на всички източно европейски държави и САЩ, по повод 75 години от края на Втората световна война. В нея се казва:

„Макар и май 1945 г. да донесе край на Втората световна война, с това не дойде свобода за цяла Европа. Централната и източната части на континента останаха под управление на комунистически режими в продължение на почти 50 години. Балтийските държави бяха окупирани противозаконно и анексирани, а Съветският съюз сграбчи останалите народи в желязна хватка чрез неимоверна военна сила, репресии и идеологически контрол.

*В продължение на много десетилетия мнозина европейци от централната и източната части на континента жертваха живота си, устремени към свободата, докато милиони бяха лишени от своите права и основни свободи, бяха подлагани на мъчения и насилствено разселване. Обществата зад Желязната завеса отчаяно търсеха път към демокрацията и независимостта.“*¹³⁶

Общинските документи пазят различни наименования на паметника - някъде той е „Паметник на загиналите от рани бойци и командири от съветската армия“, но най-често се

---

¹³⁶ <https://mfa.bg/bg/news/25272>

нарича: „костница“. Върху паметника са изписани доста имена, но и на предубедения е ясно, че толкова тела, там не могат да бъдат погребани! Ако изобщо има там някой погребан!

В „Алтернативата“, [анализаторът Илиан Василев](#) обяснява:

„Първо, няма съветски войници, убити в битка на българска земя – а това е основната предпоставка, от която произтичат права и задължения съгласно Женевската конвенция. Нейните водещи мотиви и принципи са хуманитарни – да осигурят на всички загинали във войните уважително погребение и да почетат паметта им. Тоест, ако имаше войници от Червената армия, убити, докато са се сражавали в България, българското правителство щеше да има задължението да осигури местата за погребение в определени военни гробища, включително да поеме и отговорността да ги поддържа...“

Само войници, убити в битка, при положение, че българската държава през септември 1944 г. беше избрала да се съпротивлява и да се бори срещу Червената армия, можеха да се ползват със закрила от Женевската конвенция и то само по отношение на правото на достойно погребение, а не по отношение на виртуални гробници на „неизвестни“ войници. Ако българските или германските сили /няма никакво съприкосновение между германски и съветски войски на наша територия/, бяха причинили смъртта на който и да е съветски войник, тогава България щеше да носи отговорността да почита военни гробища на Червената армия, каквито има в Европа. Този прочит на основополагащия документ на международното право в тази област, на практика означава, че съдбата на всички паметници на Съветската армия в България е изцяло вътрешен въпрос и не предполага по никакъв начин нарушаване на човешки права постмортално или унижение на достойнството на войници на Червената армия.

Факт е, че някои войници от Съветската армия са починали у нас – някои от злоупотреба с метилов алкохол, други от рани, получени извън територията на България, а трета част – има известен случай на загинали при катастрофа с автобус. След края на войната – е имало и други починали съветски граждани, включително от специалните от СМЕРШ, други офицери от съветския репресивен апарат или така наречените съветски специалисти. Всички изброени случаи отново не попадат в обхвата на Женевската конвенция и не предполагат задължение на българската държава да разрешава и поддържа възпоменателни паметници. Всеки починал има право на погребение и гроб. Нищо повече.

Според международното право българското правителство няма задължение и да узаконява недействителни паметници - костници на „жертви“ от войната на Съветската армия в България, които доминират градския пейзаж в градовете из цялата страна.

Всички подобни паметници са знак за изнасилена благодарност в условията на изгубен суверенитет и съветско господство в България, което означава че подобни актове могат да бъдат ревизирани по всяко време и без никакви международно правни последствия.“¹³⁷

Та толкова за „костницата“.

За малко да забравя „гробището“ в средата на „Пипиниерата“¹³⁸, която по-късно е „Борисовата градина“, а след Соц. революцията вече става „Парк на свободата“. Там съветски войници няма, но пък в средата ѝ, са погребани костите на 17 видни дейци¹³⁹ на БКП и РМС, живели и работили в София, които са загинали в борбата против фашизма. Но,

---

¹³⁷ <https://altanalyses.org/2020/05/05/алтернативи-анализи-има-ли-право-крем/>

¹³⁸ <https://stolica.bg/sofia-tur/zelena-sofiya/borisovata-gradina>

¹³⁹ [https://bg.wikipedia.org/wiki/Братска_могила_\(София\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Братска_могила_(София))

докато се разхождате, няма да видите кръстовете или петолъчки. В прослава на фараона, пардон – на терористите от БКП, е издигнат обелиск с височина 41 метра! Достойна конкуренция на древен Египет!

Братската могила – сн. Wikipedia

Спускайки се надолу, към центъра на София и доближавайки до първенеца сред съветските паметници, минаваме по стар каменен мост, прехвърлящ се през Перловската река. Сред софиянци е по известен като „Мостът на „Граф Игнатиев“. Изграден като „Самоковски мост“, през 1953 г получава името „Мост на българо-съветската дружба“,

на малко по-късно – „[Мост на дружбата](#)“¹⁴⁰! Мостът е украсен с четири каменни композиции. Минавам всеки ден оттам, заглеждам се в тях, но никога не съм предполагал значението им.

„Опълченец и руски воин“, „Партизанин и съветски воин“, „Съветски специалист и български техник“, „Селянка и колхозничка“. Наименованията им казват всичко!

Подминаваме тези подмазвачески скулптурни композиции, в които думичката „изкуство“ е малко пресиленена, и стигаме до най-скандалния! И най-оспорвания!

Той е... Неговото име е...

МОЧАААА!

Още с идването си на власт, комунистическите лидери бързат да изявят своята голяма благодарност и още по-голяма сервилност и подмазване към узурпатора, за подарената им власт! Неслучайно, една от идеите, които се зараждат (или по-скоро се спускат от Москва) още през 1944 г., е за изграждане на паметник, който да изрази „освободителната сила на Съветската армия и вечната дружба между съветския и българския народ“. Идеята се посреща с небивал ентузиазъм след комунистическата върхушка, като веднага с ПМС №1, протокол №8/17.01.1947 г., се създава Фонд „Паметник на Съветската армия“ при Националния съвет на ОФ. Фондът се попълвал с уж доброволни вноски на граждани. Хората спонтанно дарявали за паметника! Но по-възрастните добре помнят, как подобни решения на събрание на „трудовете колективи“ се взимаха единодушно от... Партийния секретар! Спуснати отгоре! Или просто касиерката, изплащаща заплатата

---

¹⁴⁰ [https://bg.wikipedia.org/wiki/Мост_на_дружбата_\(София\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Мост_на_дружбата_(София))

в брой, директно ти пробутваше и квитанцията за вече определената сума и питаше – „Ти няма ли да дадеш!“ Не с въпросителен, а с удивителен знак накрая! Ха посмей да откажеш! Плащаш да ти е мирна главата! „Доброволно“!

Веднага е определено и място за изграждането на паметника – в извънградската част, на височината, където се пресичат на бул. „Пею Яворов“ и друг булевард - „Драган Цанков“, кръстен на един от послушните руски лакеи, получил десетки хиляди златни франкове от Азиатския департамент.

Съветската страна обаче не харесва локацията и започва търсенето на по-централно място за бъдещия тотем.

На 4 октомври 1949 г. Министерският съвет с председател Васил Коларов приема ново решение за изработване на „Паметник на Съветската армия“. Първоначално идеята е за по-малка скулптурна композиция, но мащабът, разбирай – размерът при тоталитарните режими от всякакъв род, никога не е достатъчен – взема се решение за по-мощен монумент! Избрана е Княжеската градина, която тогава се нарича парк „Септемврийче“, без да е уточнено точното място! Под натиск на Съветския съюз обаче се бърза, като е решено, входът да бъде откъм булевард „Руски“.

Първата копка е направена на 5 юли 1952 г., а година по-късно, Васил Зидаров – скулптор и един от авторите, пише статия в сп. „София“, обяснявайки на читателите художествено-историческия аспект на бъдещата композиция. Не пропуска и пропагандния момент! Днес, смешно звучат [приказки от рода на](#):

„Комисията-жури даде на колектива препоръки за повишаване идейно — художественото ниво на цялата архитектурно-скулптурна композиция.

...в паметника ще бъде отразена идеята за освободителната мисия на Съветската армия, нейният

народоосвободителен характер, борбата ѝ за мир и демокрация...“¹⁴¹

Тук ще прекъсна малко невъзпитано, автора, за да го попитам задочно, за „народоосвободителния характер“ на Червената армия. Как го разбира, защото всички държави от Соцлагера, „освободени“ от руския ботуш, побързаха да се „освободят“ от „освободителя си“ веднага след падането на комунистическия режим в Кремъл. Това, между другото направиха и почти всички бивши съветски републики, дотогава вкопчени в „братска прегръдка“ в Москва! Дори и тези, които за президенти всъщност избраха бившите си партийни величия и просто – офицери от КГБ!

Пък и думите „Съветска армия“ и „Демокрация“ в едно изречение ???

Авторът продължава:

„...са отразени в архитектурно-декоративни форми десетях победоносни Сталински удари в Отечествена война. Те показват бойния път на Съветската армия от Сталинград до Берлин — резултат на военния гений на генералисимус Сталин...“

*С вдигнат шмайзер в ръка, съветският воин възвестява победата над фашизма. От неговата фигура се излъчва увереност, сила и **благородство**. Майката е спокойна и уверена в щастливото бъдеще. Детето е радостно. В ляво на съветския воин бодро крачи **освободеният работник...**“ (Зидаров, 2016)*

Целта е паметникът да е готов за 10-годишнината от „Социалистическата революция“ (нали уж беше „освобождение“?), като при откриването през 1954 г. присъства лично и съветският маршал Сергей Бирюзов. Той е добре известен у нас още от времето на съветската окупация. Председател на Съюзната контролна комисия официално е

---

¹⁴¹ https://stara-sofia.blogspot.com/2016/04/blog-post_20.html

маршал Фьодор Толбухин, но поради отсъствието му от страната де факто бил заместван от генерал-полковник Сергей Бирюзов. Разбирай – генерал-губернатор, от когото тук е зависело всичко! Ама, всичко! По-късно, признателните комунисти ще го направят и почетен гражданин на София и ще кръстят на него централен софийски булевард! Та, паметникът символизира *„признателността на българския народ към Съветската армия освободителка“*, както е изписано на постаментата. Надпис, който пък други – не толкоз признателни - многократно *„коригираха“*¹⁴².

Министър-председателят Вълко Червенков оглавява *„всенародните тържества“* по откриването му. Но в официалния ден, част от творците странят от тържествата. Не защото ги подозирали в *ЛГБТ пропаганда*¹⁴³ – за това тогава още не са се сетили! Причината е, че творението твърде много се различавало от първоначалната идея. Неговата мащабност не кореспондира с творческите виждания на Любомир Далчев. Това е началото на охлаждането му към социалистическите представи за изкуство.

Тук се сещам за един цитат на Далчев, който прочетох не къде да е, а в коридорите на Националната Художествена Академия:

„... Големината на творбата не е основание за натрупването ѝ с идеи... Почти всички паметници у нас са натрупани с идеи.... Сцени от посрещане на Съветската армия виждаме във всички паметници на Съветската армия и на загинали антифашисти... Много удобно е да се изтъква идейността там, където липсват художествени ценности. Така лесно може да се подведе и излъже лайкът.“

---

¹⁴² <https://offnews.bg/obshtestvo/pametnikat-na-savetskata-armia-osamna-s-nov-priziv-da-bade-demontiran-689285.html>

¹⁴³ <https://clubz.bg/140191>

Да се излъже лайкът поради липсата на художествени ценности! Като изкуство, но и като История, ще добавя аз!

Далчев, години по-късно пише открито писмо до един от най-тиражираните вестници в началото на века – „Труд“. Не открих оригинала на статията, но пък имам факсимиле от нея. А и няколко медии наскоро я препубликуваха. В писмото, авторът обяснява някои детайли около паметника. Целият текст на писмото с красноречивото име „[Жалоните на поробителя](#)“, може да бъде прочетен в [mediapool.bg](#)¹⁴⁴, но не мога да се въздържа да цитирам тук някои пасажки.

Още в началото, сякаш предусещайки бъдещият спор по темата, големият български скулптор обяснява. Може би дори не на нас, а на бъдещите поколения, за които социализма, ще бъде един „розов“ пропаганден преразказ, една утопия, която видиш ли, [Демокрацията ни отнела](#)¹⁴⁵:

„В печата, пък и устно, комунистите се стараят с различни доводи да убедят нашата общественост да не се поддава на своите чувства и възмущение и да запази паметниците, построени през времето на комунистическата диктатура. Това е намерението. Доводите са: тяхната голяма естетическа стойност и принос към българското културно богатство. И с това се изчерпва въпросът. ... Какво увековечават тия монументи? Националното самочувствие и гордост? Първо да помислим за моралното право на защитата и едва тогава за тяхната художествена стойност, ако я имат...

В комунизма всичко се замисля набързо, за да се изпълни срочно. ...

---

¹⁴⁴ <https://www.mediapool.bg/zhalonite-na-porobitelya-news350430.html>

¹⁴⁵ <https://webcafe.bg/onya-deto-ne-go-triyat/1204978289-10-neshta-koito-demokratiyata-ni-otne.html>

И тогава къде са творческите ценности и постижения в тоя голям паметник?

И сега редно ли е на нашата българска земя още да стърчат паметниците – жалони на робството и жестокостта, на неправдите и униженията, на страха и подозрението.

Никой народ няма да позволи и приеме такава гавра - да търпи паметници за възхвала на своите поробители. ... Проф. Янчулев (кметът на София по времето, когато е писано писмото – бел.ред.) ... е и задължен да махне тези противни строежи, специално направени, за да утвърдят властта на поробителя, да всяват страх и покорство, без да обръща внимание и държи сметка на крясъците на пребоядисаните комунисти. С непрестанните си саботажи и своето гнусно поведение и лъжи те и сега доказват категорично, че не са българи, нито български поданици. “

Просто, кратко и ясно! От голям творец и човек на изкуството!

В тази връзка се замислих – в България, хората на изкуството, рядко имат ярка политическа позиция по дадени теми, особено политически – дали не ги интересува! Или просто се „снишават“, защото част от тях са „зависими“ от властта! А не са ли точно хората на изкуството и културата тези, които би трябвало да „водят“ страната и обществото напред!

Не е ли това Елитът на нацията, който трябва да изгражда памет(ниците) на народа си!

И Виена...

Апологетите на МОЧА използват като аргумент факта, че във Виена има също паметник на Съветската армия. Вярно е – има! Но... (май винаги стигаме до едно „НО“).

Малко история. През февруари 1945 г., още преди да превземе Виена, Червената армия вече планира да изгради паметник. За място е избран централен площад във Виена (който после ще бъде наречен на името на ... Сталин! Във Виена!), а за фон – бароковия дворец „Шварценберг“! За контраст!

Битката за града започва едва месец по-късно, като градът е „освободен“ (разбирай – превзет) на 13 април. Както винаги, руското командване не жали човешкия живот - според съветските данни, загиват около 18 000 съветски войници. Загиват и 19 000 войници на германския Вермахт!

Строителството започва през май, по проект на съветски военни инженери, архитекти и скулптор. Завършен е за рекордно кратко време, като всъщност, това е първият строеж във Втората австрийска република (чак да се притесниш, че у нас за закъснели с 10 години!). Тържествено е открит на 19 август 1945 г., когато съветските сили все още окупират Виена самостоятелно. За справка само ще уточня, че източна Австрия е съветска окупационна зона чак до 1955 г, когато получава независимост. (То не, че България не е!)

Със златни букви на кирилица е изписано:

„Вечна слава на войниците от Съветската армия, паднали в борбата срещу германските фашистки окупатори за свободата и независимостта на народите на Европа.“

Но още преди откриването, дипломатът Йозеф Шьонер [записва в своя дневник](#)¹⁴⁶:

„Der Volkswitz nennt es bereits „das Denkmal des unbekanntenen Plünderers“ (Wikidal, 2020).

И тъй като много от „пазителите“ на МОЧА трудно се справят с руския, камо ли с немския език, превеждам:

---

¹⁴⁶ <https://magazin.wienmuseum.at/75-jahre-russendenkmal-am-schwarzenbergplatz>

„Населението вече го нарича с насмешка „паметник на незнайния мародер“.

Подчертавам: не освободител, а **мародер!**

А 12 метровия паметник е качен на 20 метров пиедестал – общо 32 метра (но ние сме по-католици от Папата – нашия МОЧА е 47 метра!). Изобразява руски войник, със свалено оръжие и щит, така че паметникът на победата може да се тълкува и като паметник на мира. А как да се тълкува нашия, размахал Шпагин над майката с дете до него, а и над цяла София?

Паметникът във Виена многократно е бил обект на посегателство от несъгласни австрийци, но защо не е съборен? Не от някакво дълбоко уважение и признателност, а защото Австрия е ЗАДЪЛЖЕНА да запази този и подобни паметници - заложено през 1955 г. в член 19 от Държавния договор с четирите окупационни сили, по силата на който се обявява независимостта ѝ. А войниците на Червената армия, които са били погребани на паметника, отдавна са препогребани в Централното гробище на Виена.

Толкова за МОЧА! И за Виена.

1810 – „Изгорялството“ в Свищов

В следващите няколко страници следва по-интересната, а може би и по-скупната История – тази, базирана на факти. Често неудобна. Или възмутителна. Понякога скандална. Или направо срамна. История с цитати – такива на съвременници, на историци и на изследователи. За всички е посочен и източникът на информацията, за да не бъде упрекнат, че пиша „волни съчинения“!

Ще разгледаме последните 200 години, в хронологичен ред, групирани по периоди от нашата История. Дали са малко или много – преценете сами.

Със сигурност, много от читателите ще бъдат изненадани от прочетеното, ще има и много несъгласни. Още при създаването на този паноптикум, срещнах дружеска „критика“ от най-близки хора и приятели, че фактите в него са изложени прекалено едностранно! Да, така е! Отчитам забележката, но не съм се съобразил с нея! Съжалявам!

Когато човек иска да докаже една теза, той търси и намира доказателства в нейна подкрепа. А такива доказателства – бол! Стига, някои да иска да ги издири и прочете. И да ги сподели със съмишленици, но и с идеологически противници. Пък нека фактите да говорят, а боговете да мълчат!

И като говорим за факти, ще напомня:

„Ако фактите, за които разказвам, са неверни, нека бъдат опровергани; ако следствията, които извличам от тях, са погрешни, нека бъдат отхвърлени – няма нищо по-просто от това; но ако истината господства в моето произведение, трябва да ми оставите удовлетворението да мисля, че съм постигнал своята цел, която бе да покажа злото, за да

подтикна добронамерените умове да потърсят лек от него”.
(*de Custine, 1844*)

А каква е моята теза ли? Тя е изказана най-точно и кратко от Митрополит Кусев преди повече от сто години:

„Русофилството в България е достигнало до идиотство. Когато руската дипломация прави пакостите, ние, българите, нарочно си закриваме очите; жумим, за да не виждаме пакостите, правени нам от Русия!“ (Кусевич, 1914)

И така...

Ще започнем с началото на XIX век - 1809-1810 година. Тече поредната руско-турска война. Осмата! Ако искаха да ни освобождават, можеха няколко пъти дотогава, ама нейсе! Можеха, ама нямаха желание! Помните ли онзи наш сънародник, който на едни избори обясняваше, че „искал да гласува, ама нямал желание“¹⁴⁷. Напоследък, май все повече българи, разочаровани от политическата класа, се отказват от правото си да гласуват, неосъзнавайки, че негласуването не е протест, а капитулация! И покорно приемане на статуквото!

Така и с Русия – много войни, много кръв, вкл. и българска, но „освобождение“ – йок¹⁴⁸!

Сядаме на кръглата маса на Историята и разгръщаме първата ми попаднала стара и пожълтяла книга – „Историческите права на България върху Добруджа“ (Марков, 1917).

В нея подробно се разказва историята на Добруджа, от времето на Аспаруховия Онгъл, та чак до Берлинския договор. Ще пропуснем векове от написаното, за да видим събитията от преди 200 години.

---

¹⁴⁷ https://youtu.be/JGA_rKwqZ8Q

¹⁴⁸ йок (тур) – няма (бел. съст.)

Глава XI започва странно с думите:

„Окончателното си разорение Добруджа дължи на войната от 1806-1812 год. ... „

Но защо авторът започва с тези тъжни думи? Обяснението следва:

„Ето как М. D. Jonescu излага нейното разорение, по записките на Langeron...

„В манастира Кокош, тогава с неизвестно име, се намират затворени 1200 души българи, скрити от страха и ножа на турците. Русите ги хващат и изпращат в Бесарабия“ ... „По направление към Бабадаг застига повече от 1500 души българи бежанци, наедно със стадата им, да бягат от башибозука, който ги преследвал. Вместо да прогони башибозука и ги освободи, той ги пленява и ги изпраща наедно с стадата им, като пленници в Бесарабия“.

26. Окончателното си разорение Добруджа дължи на войната от 1806—1812 год., от тогава остава и оная нейна тъжна известност, с която тя дълго време се ползваше, като страна пустинна, безводна, неплодна, безлъсна, мочурлива и бѣдна.

Ето какъ М. D. Jonescu излага нейното разорение, по записките на Langeron.

«На 2 августъ 1809 г. колоната на Булатовъ пристига срѣщу Исакча и почва приготвление за бомбардировка, но, като научава отъ нѣкои българи изъ Исакча, че турцитѣ сж изпразнили града, заема го безъ бой. Въ града намира 7 орджия, много муниции и богата плячка отъ хранителни припаси. Крѣпостъта запазена, окръжена съ високъ зидъ и единъ старъ, но здравъ каменень замѣкъ».

«Въ манастиря Кокошъ, тогава съ неизвѣстно име, се намиратъ затворени 1200 души българи, скрити отъ страха и ножа на турцитѣ. Руситѣ ги хващатъ и изпращатъ въ Бесарабия».

«Отъ Исакча, Булатовъ заминава за Тулча, намира града сжщо изпразненъ и пустъ, съ 18 орджия и грамадни количества муниции и припаси. По направление къмъ Бабадагъ застига повече отъ 1500 души българи бѣжанци, наедно съ стадата имъ, да бягатъ отъ башибозука, който ги прѣслѣдвалъ. Вместо да прогони башибозука и ги освободи, той ги плѣнява и ги изпраща наедно съ стадата имъ, като плѣнници въ Бесарабия».

Факсимиле от 59 стр., на книгата

Авторът Милан Марков - адвокат, и лектор по социални науки във Военната академия - изрича изненадващи думи за ролята на нашите „братя-освободители“. Пленили няколко хиляди българи, бягащи от башибозука, и заедно с добитъка им, ги изпратили в Бесарабия?!? Да са военнопленници – не са! Очевидно, че не ги спасяват, изпращайки ги в тила. На мен ми звучи като военна плячка, подготвена за крепостни селяни, разбирай – роби, но искам да вярвам – братя сме!

Ще оставя въпроса за размисъл.

Опожаряването на Свищов

Свищов (Систова) през XIX век.

Градът се превръща в едно от най-значимите пристанища на Балканите, като през него Османската империя изнася стоки за Русия и Средна Европа. През 1810 г., Свищов преживява сигурно един от най-страшните си моменти в своята 2000-годишна история, по-страшен и от земетресението във Вранча през 1977 г. - точно на Кръстовден, 30 август / 14 септември, градът е опожарен не от друг, а от руски войски, като населението бива преселено. Командващия руските войски генерал Николай М. Каменский [заповядва на своята армия](#)¹⁴⁹, която е превзела Свищов:

„Сжечь город! Разрушить до основания цитадель!“

Заповедта се възлага за изпълнение на ген. Сен Прист (Сен При). Случилото се е описано и в дневника на [Александър Ланжерон](#)¹⁵⁰, френски благородник на руска служба, (Данова, Търговия, корупция и преселение в Северна България по време на война, 2014), който разказва за заповедта на генерал Николай Каменски към генерал Емануил Сен-При да разруши и изостави

¹⁴⁹ <http://toshev.blogspot.com/2015/09/1810.html>

¹⁵⁰ <https://www.lechitel.bg/newspaper.php?s=8&b=440>

Свищов. Там е описана подробно военната кампания от 1810 г., като за т.нар. „Изгорялство“ – опожаряването на Свищов е казано следното:

„Граф де Сен При беше изпратен [от граф Каменски] с 4 батальона, два полка от драгуни и три от казаци в Свищов. Този град, който е един от най-богатите и с най-добре застроени градове в България... (забележете – пише България, а не Османска империя – бел. съст.) Граф де Сен При ... обстрелва с топове града в продължение на няколко часа. Нито комендантът на града, нито неговите обитатели не желаеха да се отбраняват и имаше договорености с тях посредством слепия гръцки болярин, който живееше там от дълго време. Градът се предаде на 30 август... граф Каменски заповяда на граф де Сен При да разруши и да изостави Свищов. Сен При много би искал да бъде освободен от изпълнението на тази варварска и напълно безполезна заповед, но той беше така точен и на него му бяха дали толкова малко време за изпълнението ѝ, че бедните обитатели, които бяха посрещнали нашите войски и ги бяха хранили, имаха само няколко часа, за да пренесат някои свои вещи от другата страна на Дунав, в Зимнич, и загубиха всички други неща, които изгоряха заедно с града. Много от тези нещастници бяха абсолютно разорени. Те построиха през зимата един град при Зимнич, който нарекоха Нов Свищов“.

Обобщавайки случилото се през 1810 г. Ланжерон разказва как граф Каменски заповядва на граф де Сент Прист да изостави Свищов, след като го разруши, защото няма достатъчно военна сила, за да защитава града при евентуално османско контранастъпление. Пак той подчертава, че

„бяха ограбени по най-варварски начин мирни жители, по-голямата част от които бяха християни“. Неговото заключение е: *„Цялата тази кампания беше опетнена от най-позорните и най-ненужните опустошения.*

Това беше от наша страна, аз го казвам със съжаление, но това е истината - една инвазия на разбойници.

През 1807 г. казаците бяха извършили много насилия, но те бяха понасяни - поне не бяха упълномощени. През 1810 г. всичко беше извършено по заповед. Бяха разрушени 20 града и бяха опустошени 200 версти от страната“. (1 верста = 1.0668 км. – бел. съст.)

Не знам за вас, но аз нещо разбирам! Българите посрещнали руските войски, хранили ги, поили ги! И за благодарност, подобно на ордите на Чингиз хан, яли, пили и драснали клечката! Пожарите (уж православни братя!) унищожават и две големи православни църкви – „Свети Николай“ и „Св. Илия“. От 9-те православни метоха (вкл. този на манастира „Св. Екатерина“ от Синайския полуостров в Египет, на манастира „Зограф“ и др.) остава само този на Хилендарския манастир с църквата „Св. Апостоли Петър и Павел“. В двора на последната през 1771 г. е обесен Св. Дамаскин Габровски, свещеномъченик Свищовски – проигумен на Хилендарския манастир. Главата му била поставена отделно в сребърна мощехранителница със следния надпис на български език: „Зде глава проигумена Дамаскина иже бил на таксид оу Свищовъ и тамо оубивен бистъ от агарянь. 1779“. Останалите в гроба Св. мощи са отнесени от руската армия в Киево-Печорската лавра. (Тошев, 2015)

И още един източник:

„Свищов не е толко стар град, защото в старите землеописания не се споменува. Само в Царственика на покойния отец Паисий тук-таме се споменува в епохата на паданието на българското царство. По времето, когато владееха турците преди Освобождението, населението помни стария Свищов и новия. Старият е траял до 1830 година. Той е бил съвършено опустошен и изгорен на 14 септември (Кръстовден). Това го е направила Русия, защото е била принудена да накара Турция да иска мир, за да може да превари

и посрещне Наполеон I Бонапарт, който се е тъкмял да навлезе в Русия през Полша. Във време на Руско-турската война, когато се биели руските войски за превземането на Русчук, който е бил по онова време силна крепост, главнокомандуваният руски генерал Каменски се е видял принуден да изгори Свищов и турците да прогони към Балкана, а българите накарал да преминат Дунава към Зимнич и да се преселят в Романия. Тогава населението е било по-гъсто, в града имало е, казват, до 20—30 хиляди души, но всичките се пръснали из Романия и се заселили в разни градове — Букурещ, Крайова, Галац, Браила, а даже и в Брашов. Преди изгоряването Свищов е бил важен пункт за сношението на Романия с България, Тракия, Македония, Албания, Епир, Тесалия и Гърция, особено в епохата на фанариотските принцове.“. (Манчев, 1982)

И други автори описват трагедията на Свищов – двама французи:

„... Тази фалшива тревога имаше друг още по-плачевен резултат: това беше унищожаването на Систова, приятелски град, който генералът началник, по време на отзоваването на Сент-Прист, нареди да се унищожи напълно; което бе направено обикновена точност. Неговите двадесет хиляди жители бяха разпръснати; Християните преминаха в по-голямата си част на влашкия бряг на Дунава, където те си построиха колиби от пръст. Гълъбите останаха сами в руините - всичко, което остана, за да свидетелства за миналият му, бяха градините и лозята и гъстите горички от рози, които го заобикаляха.“. (de La Coste, 1825)

Унищоженият град е описан и от друг френски очевидец:

„Точно тогава генерал Сен-Прист, когото Систова току-що беше превзел и който се готвеше да тръгне към Никополис, получи заповед да унищожи първото от двете си места и да ги събере в главния щаб. Унищожен е град Систова, в който живеят от 16 до 20 хиляди души.

Жителите му бяха разпръснати; Виждани са да се скитат из провинцията дълго време, без да намерят убежище. Сред развалините останаха само гълъбите, които се срещат толкова много във всички турски градове, където са на почит.“ (de Saint-Denys, 1844)

Някой ще каже – „Само френски автори цитираш!“ Така е! Говоря френски и преводите са мои, директно от оригиналите. Пък и повечето от офицерите в руската армия са били чужденци, най-често французи и по-късно - германци. Защото „официалният език“ във висшето руско общество, изненадващо за мнозина днес, тогава е бил френският! Руският е бил за плебса! Пък и колко са били по-образованите руснаци в ония години! Но е имало и такива. Спомените на един от тях, [Александър Хр. Бенкендорф](#)¹⁵¹ (и той не е с много руска фамилия – балтийско-немска е!), издадени съвсем скоро, през 2012 г., ще цитирам, за успокоение на русофилите у нас!

„След като прекарахме няколко приятни дни с граф Сен При, взехме кораб и се спуснахме по красивия Дунав до Журги. Моите спътници силно съжеляваха за разрушаването на Систов (Свищов), който самите те бяха опожарили миналата година и който беше един от най-красивите градове в областта с широко развита търговия“. (стр.170) (Бенкендорф, 2012)

и още

„В Ловеч се срещнах с граф Орурк, който командваше там един отряд. Градът беше превзет с шум от войските на граф Сен При и пострада много от това нещастие. Повечето от жителите са били убити, а само малка част от къщите са избягали от разрушението.

Прекарах няколко дни в града, подготвяйки се за кампанията; граф Орурк трябваше да напусне града

151

https://ru.wikipedia.org/wiki/Бенкендорф,_Александр_Христофорович

едновременно с мен и да отведе остатъците от своя отряд в Никопол. Аз с два полка се насочих към Рушчук.

Граф Сен-При получава заповед да изгори и унищожи до основи този красив град Никопол. Той изпълни тази заповед толкова добре, че дори след няколко месеца, намирайки се срещу този нещастен град от другата страна на реката, не можах да различа следите му. Всичко, което се намираще извън старата крепост, чиито древни стени са били здраво изградени от гърци и римляни, изчезна. “(ibid., стр.171)

Накрая ще цитирам и български автор - д-р Петър Гудев, който през 1908 г. под псевдонима „Б. Петвеков“, ще издаде [„Историята на Източния въпрос преди освобождението на България“](#)¹⁵².

„Руската войска добила заповед да изгаря до дъно всяко селце, което трябвало да напусне, под предлог, да не остава храна на турците и защото обкопите, с които обикновено биват заградени крайните селски къщи, служели на турската войска; градовете Никопол, Свищов и Силистра да се унищожат, а Русе да остане като център. В няколко дни тези градове станали равни със земята. На генерал Сен Приест се паднала честта да разори Свищов. От целия град не останал камък върху камък. „Жителите на брой 16-20 хиляди, бяха съвършено изтребени. Дълго време се срещаше тук там по някой скитник в околностите да търси място за подслон, както правят гладните кучета в запустелите от чума местности. Само едните гълъби, които изобилстват из турските градове, бяха останали да се вият над грозното купище“, казва Juchereau. Плевен, Вратца, Ловеч и Севлиево не по-малко запустели. Както Гурко направи със Стара Загора през последната война, така и Воронцовъ сега завзел тия

152

градове, отвлякъл всичко, което можело да послужи за провизии на руските войски и после ги оставил на турските орди да довършат разорението. В руския лагер не искали да знаят, че България се обръща на пустиня, защото русите не губели нищо от тези опустошения; наопаки, тия стратегически точки открити, нахлуванията ставали по – лесно, което било печалба за тях!“ (стр. 279) (Петвеков, 1908)

Завръщане и нова руска „визита“

През зимата на 1810/11 г., Дунавът замръзва, което помага на част от населението да се върне по леда. От студовете, необраното грозде е станало още по-сладко. С малкото пари от продажбата му, свищовлии започват възстановяването на града. Църквата „Св. Николай“ се възстановява с новото име „Св. Преображение“ – може би като символ на преобразяването на града им. Остава и жив споменът за ролята на лозята, помогнали за свищовското възкресение! Затова свищовският фестивал на виното в седмицата около Кръстовден, възстановен след началото на демократизацията на България, е наречен „Свищовски лозници“! (Тошев, 2015).

Въпреки войната, Свищов, като един от центровете на търговията по Дунав, постепенно се възражда. В Зимнич на румънския бряг е изградена митница. Така изгореният град се превръща в международна борса за храни – захар, кафе, памук, с оборот повече от три милиона пиастри.¹⁵³

В народната памет обаче, изгарянето на Свищов от руската армия на Кръстовден 1810 г. остава жив и с още нещо -

---

¹⁵³ <https://telegraph.bg/telegraphplus/novini/letopis-dvazh-rusnaci-opozhariavat-i-pliachkosvat-svishtov.-frenski-svidetel-tova-beshe-invaziia-narazbojnici.-kazacite-presushavat-desetki-bureta-s-vino-385519>

историята на града започва да се определя спрямо това събитие – преди или след „Изгорелството“ (Николова, 2006).

Но лошата приказка не свършва. „Асвабадителите“ отново се намесват. Ланжерон разказва и за друго бедствие, сполетяло Свищов, по-малко от година по-късно - през април 1812 г.:

*„... [Кутузов] нареди на генерал Тучков да се придвижи от Измаил в Бабадаг, на граф Ливен да отиде там също от Галац, на генерал Хартинг да отиде в Силистра и, ако му е възможно, до Шумен, и накрая - на генерал Булатов - да превземе Свищов. Тези последните двама използваха бойни части, които бяха под моето командване, но те получиха заповеди директно и секретно от главнокомандуващия и аз научих това едва когато те бяха вече потеглили. Кутузов знаеше много добре, че аз не бих одобрил свищовската експедиция. **Свищовската експедиция е едно вечно петно върху паметта на Кутузов, който даде заповед за нея, на неговия дежурен полковник Кайсаров, който му беше съветник, и на Булатов, който я изпълни...***

Систово (Свищов) се намира срещу Зимница, където има митница и всички търговци от Букурещ, разчитащи на думата на Кутузов и въз основа на примирието, и най-важното на установяването на тази Зимнишка митница, всичката си стока те съхранявали в Систов. Още три дни преди експедицията на Булатов различни стоки: кафе, памук, шалове, муселин и т.н. бяха докарани там от всички страни и имаше повече от 3 милиона от тях там...

...В Свищов нямаше и 20 въоръжени мъже. Те бяха под командването на един стар турчин на име Ахмед, когото аз познавах още от Акерман, където той беше пребивавал при мене дълго време като заложенник и по-късно като преводач. Той приказваше отлично руски език; той беше пленен в Слобожа и Кутузов го беше върнал на везира, към когото той беше привързан. Остатъкът от обитателите на града бяха

търговци, дошли въз основа на договорите и обещанията на митничарите, и които се бяха установили в няколко изгоряли къщи, които те бяха построили отново.

На 12 април призори генерал Булатов влиза в Систово с 2 батальона на Вятския полк, един Староосколски, един от 29-и егерски и с казаците на Мелников и Кутейников. Той не срещнал ни най-малка съпротива; жителите си мислили, че той само минава през Систово, за да продължи, но **те били жестоко измамани!** Булатов, Кушников, братът на сенатора и командир на Вятския полк Кайсаров, които участваха в експедицията, **надявайки се да получат чин генерал, доброволци и казаци се втурнаха към тези нещастни жители, ограбили ги, заграбили всичките им стоки, и всички били изпратени в Зимница с всичките си деца и жени, с които се отнасяли много лошо и ги оставили на брега на Дунава, в резултат на което на повечето измръзнали ръцете и краката. В три часа всичко, което били в Систов, изчезнало.**

Булатов, користолюбив и алчен, не пропуснал този ужасен грабеж, а придружаващите го се показали достойни за него. Кутейников, Мелников и Кушников оставиха значително състояние за себе си. Войниците също заграбиха много, но на другия ден изпиха всичко.

След тази блестяща експедиция, по време на която Булатов имаше позора да даде няколко оръдия изстрели, за да може да се каже, че е срещнал съпротива и е бил принуден да се бие, той се е върнал в Турно ...“ (Ланжерон, 1911)

Пак според Ланжерон „Няколко злощастни търговци от Букурещ, разорени от разграбването на стоките, успяват да направят чути своите оплаквания“, в резултат на което участниците в експедицията се отказали да искат възнаграждение за офицерите. А може би и достатъчно са награбили? (Данова, Александър ЛАНЖЕРОН: Едно вечно петно върху паметта на генерал Кутузов, 2014)

И накрая един българин - архимандрит Неофит Бозвели, през 1844 г. пише меморандум до Високата порта, в който разказва, че по време на Руско-турската война от 1806-1812 г.

*„след завземането на Русчук, Свищов, Ряхово и други крайдунавски градове руските войски насилствено преселиха българите, живеещи в тези земи, във Влахия, на отсрещния бряг на Дунава, без дори да им оставят необходимото време да вземат със себе си своето имущество. И опожариха бедните им къщи с всичко в тях без никакво внимание, нито милост към братята им славяни.“*¹⁵⁴

Не ви ли е познато вече! Руската „специална военна операция“, започнала на 24 февруари 2022 г., която освен със всичко друго, ще се запомни и с мародерството от страна на войници и офицери, [изпращайки по домовете си перални](#),¹⁵⁵ хладилници и дори употребявано дамско бельо...

Второто опожаряване на Свищов

Но ти, уважаеми читателю, да не помислиш, че с това трагедията на дунавския град приключва? Не! През 1829 г. Руската армия на ген. Дибич отново изгаря Свищов. (Тия пиромани май им изпитват душевен оргазъм да изгарят български градове - като Херострат!) Този път е унищожена „само“ половината от града. На бежанците от това време влашкият княз Александър Гика дава земя за заселване до с. Мавродин. Така възниква румънският град Алесандрия, основан от свищовските бежанци. Пътят от Зимнич към него и

---

¹⁵⁴ <https://telegraph.bg/telegraphplus/novini/letopis-dvazh-rusnaci-opozhariavat-i-plitchkosvat-svishtov.-frenski-svidetel-tova-beshe-invaziia-na-razbojnici.-kazacite-presushavat-desetki-bureta-s-vino-385519>

¹⁵⁵ <https://youtu.be/6vyY4rnJ71A?si=2xwEyC20q5yBcIzW>

по-нататък, към гр. Брашов е наречен „Свищовският път“. Път, който водел към Европа, не към Русия!

И може би, нашият разказ из историята на Свищов, щеше да приключи тук, ако не беше един доста изненадващ факт – през 2017 г., общинското ръководство на града, предлага в неговия център, да бъде издигнат паметник на...

Не, не на някой известен свищовлия, допринесъл за историята или развитието на града! Предложението е, да се издигне паметник на Александър. Но не на нашия – Батенберг, като първи княз на възродена България, а на руския Александър II, наричан още „Освободител“!

Близко 9 метрова паметник на руския император Александър II, щял да бъде дарение на България, „братския руски народ“, в лицето на т.нар. „[Балканския институт за възстановяване и развитие](#)“¹⁵⁶, с идеята, да бъде поставен на брега на Дунав, където през 1877 г., руската армия стъпва за пръв път на българска земя. Според първоначалния замисъл на градската управа, паметникът трябвало да се издигне през юли, а „посрещането“ му да е част от богатата програма в чест на 140-годишнината от освобождението на града. Идеята била, за тържественото откриване да бъде поканен и руският президент Владимир Путин.

За нещастие на русофилите, след засиленото обществено недоволство, този „празник на българо-съветската“, пардон - на „българо-руската дружба“ се провалил, тъй като на проведеното (със закъснение) обществено обсъждане, противниците на монумента, реагирали рязко на решението, (слава Богу!) били повече от очакваното. Според тях, страната ни няма нужда от още един паметник на Цар Освободител, при това два пъти по-голям от първия – който от жълтите павета гледа властно към Българския парламент...! И заплашително! Така поредното

---

¹⁵⁶ <https://faktor.bg/bg/articles/petak-13/slugi-na-kremal-zalagat-ruska-mina-na-svishtov>

„препикаване“ на руска територия (с извинение към детската аудитория), се провалило!

Историкът [Янко Гочев](#), коментира казуса¹⁵⁷:

„Какъв е моделът, който възпроизвежда казионната историография спрямо император Александър II? На първо място неговата роля във войната от 1877-1878г. се извежда извън контекста на цялото му управление (1855-1881), като същевременно се укриват или манипулират доста факти. Така се преекспонира политиката на руския самодържец, като се създава един образ на „Царя Освободител“ (както е известен в руската история) на българолюбец, дал по хуманни и религиозни съображения „свобода“ на българския народ с цената на обилно проялата руска кръв в невиджани за една война и унижителни за самата Русия размери от 200 000 души жертви - лъжа, която отдавна е разобличена от самите руски историци, но не и от русофилите!?”

В казионната историография има умишлен опит за създаване на изцяло положителен образ на този руски император, опиращ се и на втори факт, свързан с управлението му - реформите, които провежда и най-вече аграрната реформа от 1861г., довела до освобождението на руските крепостни селяни роби. Така този „Цар Освободител“, както е известен в руската история, казионната историография прави „Цар Освободител“ и на българския народ. Вследствие десетилетната проруска пропаганда тази манипулация е успешна и жертва на тази заблуда са вече цели поколения българи.“...

„Понеже кметът на Свищов счита, че било „патриотично“ и „исторически“ да издигаи паметници на чужди държавни глави, с предпочитание на руските в

157

мегаломанския им вариант на българска територия, ще го запознаем с всичко, което е свършил този владетел, наречен „Цар Освободител“ на руските крепостни селяни истински роби!

При това освобождението им през 1861г. не бива да се абсолютизира и идеализира поради половинчатия характер на аграрната му реформа, намерила израз най-малко в две нейни характерни особености:

1. Личната свобода на бившите крепостни роби не води до икономическа свобода, защото голяма част от селяните в империята му са задължени десетилетия наред да изплащат дълговете на своите бивши господари.

2. „Освободените“ селяни нямат право да напускат територията на общината, т. е. свободно да се придвижват из империята, (право, получено години по-късно министър-председателя граф П. Столипин) – „привилегия“, която имат българите, поданици на османския султан, в това число свищовлии.

За половинчатия характер на тази реформа пишат българските възрожденски вестници, които се оказват много добре информирани за събитията в Русия след „освобождението“ на селяните. Почти няма български възрожденски вестник, който да не пише за „реда на деспотизма в Русия“. Нашите възрожденци са много добре запознати със съществуването и „прелестите“ на руското робство.

Препоръчвам на читателите да прочетат целия материал - ще разберем факти, от десетилетия замитани под килима!

В края на статията, Янко Гочев дава списък на „липсващите задължителни паметници“ в Свищов - списък, за който хората в Свищов е добре да се замислят:

„Приложение.

СПИСЪК НА ЛИПСВАЩИТЕ ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ БЪЛГАРСКИ ПАМЕТНИЦИ В СВИЩОВ:

1. На мирните свищовлии, избити от руските войски „освободители“ при унищожението на града им през 1810г. и 1829г.;

2. На свищовлията проф. Иван Шишманов - виден български учен от знатния Шишманов род, филолог, писател, университетски преподавател, министър на просвещението (1903-1907), пръв посланик на България в Украйна (1918-1919);

3. На подпоручик Константин Цанков от 2-ри Струмски полк, герой от Сръбско-българската война (1885), защитник на Отечеството от сръбската агресия, убит в местността „Цвятков гроб“ (2.11.1885). Роден е в Гюргево, Румъния (1864) от родители, преселници от Свищов.

4. На свищовлията подпоручик Костадин (Константин) Халачев от 5-ти Дунавски полк, командир на неговата 13-та рота, герой от Сръбско-българската война (1885), защитник на Отечеството от сръбската агресия, убит при село Врабча (3.11.1885), погребан в Грън.

5. На свищовлията генерал Иван Пашинов - командир на 23-ти Шипченски полк и на 2-ра Тунджанска бригада, герой от боевете при Одрин в Тракия (1913) и Струга в Македония (1915). Гонил сърбите с бой от граничните височини през Поморавието и Македония чак до Албания и Адриатическо море.

6. На генерал Тодор Нейков - командир на 33-ти Свищовски полк в Първата световна война, победител над руснаци и французи край Битоля (1916) и над англичани при Дойран (1917-1918).

7. На свищовлията генерал Пантелей Киселов - героят от боевете при Тутракан и Кубадин, в които разгромява категорично и безпощадно румънци и руснаци, в това число с хиляди пленници и трофеи като руски бойни автомобили-танкове (1916). Един от освободителите на Добруджа (1916-1917).

8. На свищовляята генерал Димитър Гешов - герой от боевете при Криволак, Кресна, в които разгромява сърби и гърци (1913) и при Дойран (1915), разгромил англичани.

9. На свищовляята подполковник Васил Манолов - герой от боевете при Прищина (1915), Лерин, Кенали, Битоля (1916), убит на 18.09.1918г. в Дойранската епопея в Македония;

10. На свищовляята подпоручик Константин Юрдаки Халачев от 33-ти пехотен Свищовски полк, племенник на убития при Врабча (3.11.1885) подпоручик Константин Гр. Халачев, загинал на връх Дуб в Дойранската епопея в Македония на 18.09.1918г.“

А, дано!

1828–1856 – Но първо - малко история

Петър, наречен „Велики“

Уважаеми Читателю,

ако си прочел предните глави, няма да си изненадан, че Руската империя води редица войни с вечния си враг (и конкурент за Проливите) - Османската империя. Геополитическото и цивилизационното противопоставяне между Европа и Русия, винаги се е оказвало, по думите на Кръстю Раковски, „спасително“ за България. Защото противоборството между западноевропейските държави и Руската империя на Балканите е спасявало страната ни от превръщането ѝ в обикновена руска провинция – „Задунайска губерния“, каквато е била целта на царската дипломация по пътя към Проливите и топлите морета.

Видяхме, какво се случва със Свищов, но винаги ще се намерят хора, които да кажат: „Война е! Един пример не е достатъчен! Случва се!“ Така е! Затова ще дам някои разяснения по тази тема, пък „всеки сам си преценя!“.

Всички руско-турски войни са **11 - единадесет!** (и дано толкова да си останат) и обхващат период от 351 години (1568—1918 г.), като в състояние на „гореща“ война те били **общо 69 години** (или **20%** от цялото това време!). Средно, между отделните руско-турски войни имало около 25 години, като така погледнато, това е един от най-продължителните военни конфликти в историята на Европа, засягащ почти всяко едно поколение.

Не се изненадвайте! През 1900 г., генералът от инфантерията (разбирай пехотата), [Александър Куропаткин](#) [пише доклад](#) до Николай II, който започва така:

„Ваше Императорско Величество!

През 18-ти и 19-ти век Русия е прекарала 128 години във войни и само 72 години са били мирни. От 128 години само пет се падат на отбранителни войни, всички останали са нападателни кампании...

За повече от 200 години войни Русия, която в началото на 18 век е имала само 12 милиона души, се е превърнала в сила, която през 1900 г. вече има 132 милиона души.”¹⁵⁸

Е, някои веднага ще скочат като матросовци и ще кажат - това писмо сигурно е фалшификат! Може и да е - не знам! Но като преброим военните години в историята на Русия през онези 200 години май горе-долу, толкова излизат!

И тук малко руска история. Ще пропусна идеята за „Обединение на руските земи“, започнало от [Московията](#)¹⁵⁹ още от XIV век (!?!), уж да обедини „руските княжества“ и така се засилило, че за 2-3 века стигнало до Аляска! Обикновено, когато става дума за други държави, сме свикнали да го наричаме „колониализъм“, защото имат задокоеански територии, но когато говорим за Русия – „обединяваме руски земи“! А дали има славяни (за каквито претендират руснаците) или фино-угрийци (каквото е генетичният им произход) на хиляди километри, простиращи се до Чукотка, оставям на разбирачите! Колкото до фино-угрийския произход на руснаците – не се учудвайте - вижте какво пише в сайта на един съвсем, ама съвсем руски град – Новгород: [„Раскрыта тайна](#)

---

¹⁵⁸ <https://topwar.ru/43445-nashi-dedy-slavnye-pobedy-ili-skolko-raz-voevala-rossiya.html>

¹⁵⁹ <https://ukrpressbg.com/2023/03/12/единадесет-факта-за-московия/>

[русского генофонда](#)¹⁶⁰ ! А оригиналът е публикуван в „[Комсомольская правда](#)“¹⁶¹. В него се казва (цитирам материала от 18 март 2008 г., в мой превод – бел. съст.):

*„В януарския брой на The American Journal of Human Genetics е публикувана статия за изследване на руския генофонд, проведено от руски и естонски генетици. Резултатите бяха неочаквани: всъщност **русият етнос генетично се състои от две части: коренното население на Южна и Централна Русия е свързано с други народи, говорещи славянски езици, а жителите на северната част на страната са свързани с угро-финските народи.***

... Един от участниците в изследването и автор на статията за произхода на руския генофонд, служител на Лабораторията по генетика на човешката популация на Изследователския център за медицинска генетика на Руската академия на медицинските науки Олег Балановски разказа пред КП за гените и корените на руския и някои други народи, населяващи Русия.

*... Освен това се оказа, че **нашите славянски братя - беларуси, украинци и поляци - се различават от нас не само по език, но и на генетично ниво.** ...*

... Само преди няколко века руснаците дойдоха във „Фино-Угрия“ (разбирам, че славяните от юг – т.е. украинците дошли на север, при угро-фините – бел. съст.) и след като се смесиха с повечето местни племена, образуваха единен руски народ. Всяка баба в селото ще ви каже, че е рускиня. А това, че едната прапрабаба е била тъмнокоса и черноока красавица от славянското племе кривичи, а другата красива светлокоса и синеока жена от племето Муром, вече не е важно. ...

160

https://www.novgorod.ru/read/information/history/clauses/ethnography/secretcy_gene/

¹⁶¹ <https://www.kp.ru/daily/24065/305831/>

Но влиянието на руските княжества не достига до някои угро-фински племена и тези племена не стават руснаци. Да, те стават част от Московското царство, а след това и от Руската империя, но запазват езика си и идентичността на народа.“

Досега май никоя „копейка“ не е отрекла генетиката! Същият руски учен, няколко години по-късно, за същата медия ще каже като известно оправдание:

„Славяните – са понятие не генетично, а лингвистично!“¹⁶²

За което съм му благодарен, защото ме освобождава от „задължението“, с руснаците да сме „братя славяни“ – само общ език говорим! То май и езикът им диалект на българския¹⁶³, колкото и странно да звучи за мнозина, но да.¹⁶⁴ Защото принадлежи към южнославянската група. Ама карай!

„Ето какво казва например докторът по филология, водещ научен сътрудник в Руската държавна библиотека, професор Татяна Миронова: в съвременния руски повече от 55 процента от думите са църковнославянски. И ние имаме същата граматика, около 70 процента от нас дори не осъзнават, че говорят на чист църковнославянски, използвайки познати думи и фрази. (...)

За тези, които не знаят, трябва да поясня, че църковнославянският език възниква на основата на старобългарския чрез преводи на него от гръцки на Библията и други религиозни книги, извършени от славянските просветители Кирил и Методий през 9 век, но, общо взето, всъщност е старобългарският език.“

И за да завършим темата за произхода на нашите „руски братя“, чуйте лично... Владимир Владимирович Путин:

---

¹⁶² <https://www.kp.ru/daily/26099/2997176/>

¹⁶³ <https://www.eurochicago.com/2013/09/russkiy-dialekt-bolgarskogo/>

¹⁶⁴ <https://litinteres.ru/старославянский-язык-диалект-болгар/>

„Попытки разделить русский и финно-угорские народы будут обречены на провал“¹⁶⁵!

След това важно отклонение, нека все пак преброим войните¹⁶⁶, които Руската империя е водила от времето на Петър I (1722 г.) та до оная „Велика революция“ през 1917 г (за по-малко от 200 години) - точно 52 (петдесет и две)! И то по руски източници! А любимият на много българи Съветски съюз е добавил към тази статистика още 30 (тридесет) войни! А постсъветска Русия за малко повече от 30 години - още 15 (петнадесет)! Не искам да съм лош пророк, но като чета историята, ще добавя - „засега“!

Говорихме за ген. Куропаткин, който пък говори за времето след Петър I - да се прехвърлим и ние там. Руската балканска политика още от времето на първия руски император (и доразвита от Екатерина Велика), никога не се е отклонявала от завета му: завладяването на Цариград и Проливите, и превръщането на Черно море във вътрешно за Русия, затова и ние ще започнем прегледа на историята от времената на този „велик“ според русите цар, за да докажем още по-категорично, че целта на войните с Турция не е била ни най-малко освобождаването нито на България, нито на другите балкански народи от гнета на османците, а чисто и просто завоюването на Цариград и Проливите и създаването от балканските славянски страни на руски провинции. Сякаш Русия никога не е виждала в българите един братски народ, а единствено съперник (но по-често - средство), който на всяка цена би трябвало да се обезсили, да отслабне, за да не й пречи в прилагането на тайните ѝ кроежи.

---

¹⁶⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=sFGMIYSbq1A>

¹⁶⁶

Русия винаги е отричала тези стремежи, повтаряйки мантрата за „освобождението“ на братята славяни (в друга версия – „християни“) от „робство“ (напомням, че до 1861г., крепостничеството, разбирай – чиста форма на робство, е съвсем законно в Русия и цели села, заедно със селяните са се продавали като добитък)!

Но нека да видим **не думите, а делата** (за разлика от много днешни политици, чието мото е „Не гледай както правя, слушай какво ти говоря!“): всички факти говорят противното – май и до ден днешен тая политика е част от геополитиката на всички руски режими (то, демокрация там е имало май само за общо няколко години в цялата ѝ история! И после – защо в Русия „демокрация“ е мръсна дума!). Тия амбиции на руската дипломация, този ламтеж за Проливите и Цариград, усилията на официална Русия, са насочени против всички, които са се опитвали да се приближат по какъвто и да е начин, било до Цариград, било до Проливите, за да не би това да осуети оставеното от Петър Велики завещание. Всичко това безспорно се е отразило негативно върху желанията на България да достигне до естествените си граници.

Началото е поставено още в 1695 г., когато Петър намислил да изгони турците от Европа и да подчини територията на турските султани под скиптъра на руските царе, като се намести в Константинопол, наричан още Цариград. Мечтаел да седне на трона на великите римски императори.

Събрал той войска и обсадил по суша укрепения турски град Азов в Крим, на брега на Азовското море (защото по онова време, правилният отговор на въпроса „*Чий е Крим?*“ бил: „на Османската империя“). След дълга и неуспешна обсада по суша, царят най-после послушал съветниците си, че е необходима блокада и по море, защото до тогава продоволствията се стичали неограничено по вода в обсадения град, построил кораби и най-после превзел града.

Събрал цар Петър дворяните и казал на всички присъстващи следното:

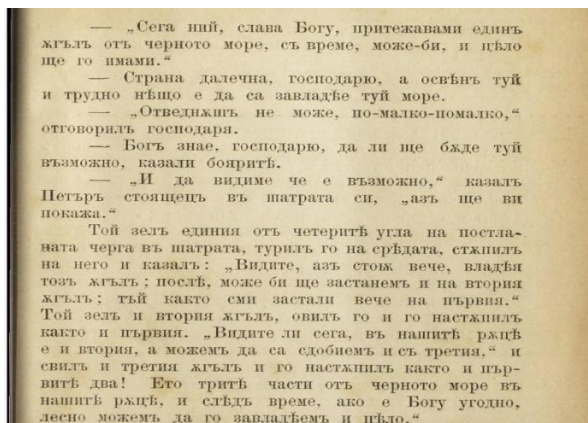
„Сега ние, слава Богу, вече имаме един ъгъл на Черното море, с време, може би, и целото ще го имаме.“

„Страна далечна, господарю, а освен това и трудно нещо е да се завладее туй море.“

„Не изведнѣж, а малко по малко.“, отговорил господарят!

„Бог знае, господарю, дали ще бъде туй възможно“, казали боярите.

„И да видите, че е възможно“, казал Петър, „аз ще ви покажа“. Той взел посланата в шатрата черга, турил я на средата, подгънал един от четирите ъгли на чергата, стъпил на него, и казал: „Вижте, аз стоя вече, владее този ъгъл. После, може би, ще застанем и на втория ъгъл, така както сме застанали вече на първия.“ Той подгънал и втория ъгъл, и го настъпил както и първия. „Виждате ли сега, в нашите ръце е и втория ъгъл, а можем да се сдобием и с третия“, и свил и третия ъгъл, и го настъпил, както останалите два. „Ето трите части на Черно море са в нашите ръце, и след време, ако е Богу угодно, лесно можем да го завладеем и целото.“ (Шопов, 1880)

Прилагам факсимиле от Атанас Шопов – „Достозабележителни разкази от живота на Петра Великий“, 1880, стр. 123.

Още един източник: на стр. 69 на „Русско-турецкие войны, 1676-1918“ от Александр Широкоград, в глава 2 – „Раждане на Азовския флот“ четем: „*Сега ние, слава Богу, вече имаме един ъгъл от Черното море, с време, може би, и цялото ще го имаме.*“ На забележката, че да се направи това ще бъде трудно, Петър възразил: „*Не вдруг, а помаленьку*“. (Широкоград, 2000)

Посочвам два различни източника неслучайно: много хора отричат този факт или не вярват на написаното. Вероятно имат основание - писмено завещание няма (а може и да има, но не е достъпно, защото Русия е единствената държава, в която има засекретени архиви на повече от 100 години – сигурно има от какво да се страхуват! Или срамуват!). Но ако проследим понататъшната руска история, по един или по друг начин, „Заветът на Петър I“ се случва. А това вече наистина може да се проследи по фактите!

Усладила му се на Петър първата победа и преследвайки систематично плановете си - изгонването на турците от тази част на Европа и превръщането на Черно море във „вътрешно за Русия езеро“, през 1710 г. се стегнал за нова война с Турция. Тръгнал той на „Прутски поход“, разчитайки и на „[петата колона](#)“¹⁶⁷ - помощта на православните народи, които се намирали в Отоманската империя. Наивно обаче бил измамен в надеждите си, защото не получил поддръжката им (още тогава не вярвали на Русия!) и бил разбит от турците! Прибързал да сключи позорен мир с тях, като отстъпил на султана наскоро превзетия град Азов... Мъка!

Същинските войни на Русия с Турция всъщност започват с двете войни на императрица Екатерина Велика (същата оная

---

¹⁶⁷ https://bg.wikipedia.org/wiki/Пета_колона

немска...) с Турция (1768–1774 и 1787–1791). Европейските сили отдавна вече били убедени, че Русия по всякакъв начин се стреми към завладяването на Проливите и на Цариград - нещо което би нанесло смъртоносен удар на техните политически и търговски интереси, та за това, те настроили Турция да обяви война на Русия с обещание, че ще я подкрепят. Войната била обявена в 1773 г., но противно на турските очаквания, руските войски победоносно преминали през Влашко и се озовали в България, като обсадили Русе, Силистра и Шумен, та чак до Стара планина. Турската войска била навсякъде разбита и Високата порта, опасявайки се да не би русите, подпомагани и от българското население да се решат да минат Балкана и да се озоват на пътя, водещ към Цариград, се принуждава да проси мир, какъвто и бил сключен в 1774 г., останал историята под името „[Мирът от Кючук-Кайнарджа](#)“¹⁶⁸. По силата на този Договор, Русия не само откъснала части от Османската империя, но и получила правото, нейният флот, вкл. и военни кораби да преминават през Проливите. Излазът към топлите морета бил открит!

А ако питате за населението на България, което било дало огромни жертви за успеха на руските войски - то било оставено на произвола на съдбата – както ще видим и в покъсната ни история, Русия въпреки дадените обещания, се отказала да се застъпи за неговите човешки права и зъб не обелила, за да получи за него поне някаква справедливост. Обратното – резултатът за българите бил трагичен! След войната, ожесточените турци започват сеч, грабеж, потурчване и разорение и почти опустошават цялата околност, където бил стъпил руски крак. Тогава и значителна част от българското население било принудено да приеме мохамеданската религия.

Окрилени от победата в тази война, през 1782 г. Екатерина Велика започва осъществяването на така наречения „Греческий проект“¹⁶⁹ - „Гръцки проект“. Който си мисли, че там има нещо за „освобождаване на българите“, по комшийски – да пие една студена вода (узо нямало) - сериозно греши!

За да разберем фабулата, трябва да се върнем векове назад, през 1472 г., когато овдовелия Иван Василиевич III се жени за Зоя Палеолог - племенница на Константин Палеолог (която приема името София), за да придобие „права“ върху изчезналата Византия. Може би тук ще изненадам някои читатели, но държава с името „Византия“ – няма! И никога не е имало! Така е наречена от историците столетия след изчезването ѝ Източната Римска империя. Оттогава актуална и до днес е идеята на [монаха Филотей](#)¹⁷⁰ за „[Москва - Третия Рим](#)“¹⁷¹ – „първите два Рима загинаха, третия - няма да загине, а четвърти – няма да има“ (вижте държавния герб на Русия, който и днес някак „странно“ копира византийския. А ако Ви прилича на една друга птица – не, не е! Орел е!)

Възприемайки себе си за наследник на Византия, Русия се опитва да заграби „византийското наследство“ на османска територия – Цариград, Северна Гърция и цяла България (Мизия, Тракия и Македония). И да не забравяме Проливите! Екатерина планира възстановената Византия да се управлява от нейния внук Константин Павлович, кръстен на последния византийски император от династията на Палеолозите, като за целта, тя лично се грижи за възпитанието му. Русия възнамерява да си присвои и цялото черноморско крайбрежие до Днестър, както и да създаде царство Дакия, в което да влязат Влашко, Молдова и Бесарабия. Каква ли щеше да бъде участта на и без това

---

¹⁶⁹ https://ru.wikipedia.org/wiki/Греческий_проект

¹⁷⁰ https://ru.wikipedia.org/wiki/Филофей_Псковский

¹⁷¹ https://ru.wikipedia.org/wiki/Москва_—_третий_Рим

изстрадалия български народ? Ново робство, подобно на крепостничеството в Русия?

Екатерина, и тя „Велика“

Не се минало много време и Екатерина, преследвайки систематически начертаната от Петър (онзи, наречен „Велики“) цел, отпочва нова война с Турция. Този път, начело на руската войска се намирал друг руски пълководец, известният Суворов, който минава Дунава и се озовава на българския бряг. Тая война продължила много по-дълго време и приключва през 1791 г. със сключването на Яшкия мир. По силата на сключения в Яш договор, на Русия, бива отстъпена друга турска крепост - Очаков.

И понеже пак ще питате: Какво е спечелил от тая война нещастния български народ? Ами пак още от същото - нови кланета, нови потурчвания, нови опустошения и опожарявания била наградата на българина, в замяна на правените от него огромни жертви и неоценими услуги на руската войска. Обещанията на руските генерали, както и в предната война, останали само празни думи! И защо това? - Защото Русия предприела тая война пак за завладяването на Цариград и Дарданелите, както и за да помогне на гърците, а не на българите.

Изключителен цинизъм (или перверзна глупост) е фактът, че в чест на една от морските битки между руси и османци, на нос Калиакра, сме поставили мегаломански паметник, който да напомня за вечни времена за адм. Ушаков! Глупост, защото тази битка е част от руско-турската война (1787 – 1792 г.), водена почти век преди „Освобождението“ ни, която няма никакво, ама никакво отношение към българската национална кауза. По една случайност, състояла се край Калиакра – нищо повече. Битка, в която дори няма потопен

кораб: нито руски, нито турски. Постреляли се малко и турците се оттеглили! Руските загуби са 17 убити и 28 ранени, а корабът „Св. Александър Невски“ е повреден. За турските, не знаем, но сигурно – нищо сериозно – иначе руската историография щеше да го тиражира достойно!

Колкото до битката при Калиакра, състояла се на 31 юли 1791 г., тя е последната морска битка от поредната Руско-турската война (шестата). То и примирието малко преди това, май вече било подписано! Но ние градим паметник!!! През 2006 г. открит паметник, а през 2011 – цял архитектурно-мемориален комплекс „Военноморска слава на Русия“, с окачени 18 камбани с имената на корабите, сражавали се под предводителството на адмирала. Издигнат е по инициатива, забележете - на форум „България – Русия“ и „Посолството“! Не знам какво си помислихте - става дума за посолството на Русия. Върху арка, с големи букви е изписано: *„Слава на черноморския флот на Русия, сражавал се за православната вяра и свободата на България“*. Ще попитам – как точно този флот се е сражавал „за свободата на България“?

За мен това е и възмутително, и оскърбително - обикновено „ибрикчийство“! Преводът на последната дума оставям за вас!

По време на битката, Ушаков е контра-адмирал, едва две години по-късно е произведен в чин вице-адмирал. Малко известен у нас е и друг факт - през 1797 г, по заповед на Павел I, нелюбим син на Екатерина, на Ушаков е възложено да командва не друг, а (седнете здраво на стола!)... съвместен руско-османски флот при обсадата на о. Корфу за „освобождаването“ на стратегическите Йонийски острови. Къде е Адриатика, къде е Русия, но тя „освобождава“! И то в съюз с... Османската империя, само няколко години след Калиакра! И на Корфу има паметник на Ушаков, но той е почти незабележим в сравнение с нашия!

Паметник на Ушаков на о. Корфу (снимка – интернет)

Въпреки численото си превъзходство руско-турските войски успяват да завземат Корфу едва през март на следващата година (много се опъвали „местните“). След тази победа върху територията на всичките Йонийски острови се създава марионетната държава известна като Република на седемте острова, която е **общ протекторат на Русия и Турция**.

Като говорим за освобождение и „местните“, се сещам и за още един паметник, този път в Русия, в Красноярск, в памет на тези, които забележете – „спасили“ града от местните племена! – те руснаците, често май спасяват „местните“ от местните.

Простете – „освобождават“!

Красноярск: Поклонный крест на Караульной горе (снимка – интернет)

В този контекст да обърна внимание, че недалеч от Калиакра се е състояла и друга битка, вече наистина свързана с българската морска история, че и повод с който се гордеем – през 1912 г., [торпедоносецът „Дръзки“](#)¹⁷² торпилира турския „Хамидие“! Но за тази „друга“ битка – мегаломански паметници, с арки и камбани няма! Няма и за българската „военно-морска слава!“

Някои казват: с войните по времето на Екатерина, Руската империя си спечелва правото да „покровителства“ балканските православни християни. Аз пък ще им кажа да прочетат една книга, издадена в Съветския съюз през 1935 г –

¹⁷² [https://bg.wikipedia.org/wiki/Дръзки_\(миноносец\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Дръзки_(миноносец))

„Авантюрите на руския царизъм“, с предговор от Васил Коларов, българин със съветски паспорт, на руска служба, по-късно стигнал до поста министър-председател на Народната република. Сборник с документи от времето на Империята, чиято цел е била дискредитирането с документи и факти, на политиката на „лошия руски царизъм“ спрямо България - книга по-късно „забравена“, за да не се създават русофобски настроения, а и да не се забележат приликите, да не се прави паралел с „новата“ социалистическа, изначално прокремълска власт - нали трябва да сме винаги благодарни на Русия във всичките ѝ метаморфози (без значение, царска, комунистическа или каквато и да е там... Интересно, как някои русофили биха дефинирали политическия строй на днешния владетел - автократ в Кремъл?):

„В „блестящия“ век на Екатерина, във века на разцвета на крепостническото самодържавие с особена сила се прояви стремежът на царската дворянска Русия към излаз на южното море, към проливите, към Константинопол. Северният бряг на Черно море, т. нар. Новорусия, Крим, правото на свободно плаване на руските съдове в черноморските води — това са достижения на екатерининското царстване.“ (стр.177)

„Тези събития са показателни и в друго отношение. Известно е, че борбата на царизма за проливите преминаваше под знака на „покровителството“ на балканските славяни, или което е същото на турските християни, макар че не всички от последните бяха славяни. Тя се предшества и съпровождаше от съответна идеологическа подготовка, изразяваща се в изпращането на руски учени, лингвисти и историци в южно- и западно славянските страни, в установяването на културни връзки с последните, в привличането на славянска младеж в руските учебни заведения, т.е. в създаването на кадрови работници в

областта на укрепването на руското влияние както на Балканите”. (стр.182) (Павлович, 1935)

Пък и Суворов?

На друг герой от „онази“ война - Суворов, донесъл само беди на българския народ, има [кръстен цял град](#)¹⁷³. Българският град Тутракан, близо до който [руснаците са яли як бой](#)¹⁷⁴ в други времена, получава бюст-паметник на генералисимуса като дар от Санкт Петербург, а наскоро, в европейската столица София, го увековечихме и с паметна плоча (?!?). На плочата, която странно защо е поставена на сградата на читалище „Витоша“ пише: „Александър Суворов. Велик пълководец в руско-турската война (1768-1774 г.) Превзема Тутракан и Козлуджа (гр. Суворово)“ А аз бих добавил: „И какво от това?“ Ще помоля някой „професионален историк“ да ми обясни (срещу скромно заплащане в рубли, разбира се), какво точно е допринесъл Суворов, в полза на българския народ?

Искам да задам и един въпрос, циркулиращ из социалните мрежи, на който и аз нямам отговор, та ако някой помогне...

На 09.05.1773 г., Тутракан е превзет от генерал Суворов без заповед от началството му.

На 17.06.1773 г. градът пак е превзет от същия генерал Суворов.

На 06.06.1774 г. граф Салтиков преминава Дунава и превзема Тутракан на път за Русе.

На 10.05.1810 г. градът превзет от граф Каменски.

На 10.11.1811 г. Тутракан отново е превзет от генерал Гампер.

---

¹⁷³ <https://bg.wikipedia.org/wiki/Суворово>

¹⁷⁴ <https://bulgarianhistory.org/tutrakanskata-epopeq/>

Май 1829 г. - битка при Тутракан - генерал Крайц.

Ноември и декември 1853 година пак битка при Тутракан.

1854 година месец май в Тутракан влиза казашка част, а два месеца по късно се изтеглят.

На 31.01.1878 в града влизат руски части, после е изоставен.

На сутринта на 03.03 1878 година влиза в града частта на полковник Ернрот.

Това е накратко...

А, да не забравя въпроса: Кога точно е „освободен“ Тутракан? Щото много „освобождения“ се събраха...

Осмата война

Май наистина „Господ е българин“, защото „Гръцкият проект“ на Екатерина не се случва, заради намесата на австрийския император Йозеф II, а и поради смъртта на императрицата. Константин Павлович абдикира, преди да поеме властта.

По-нататък, Историята ни казва, че Русия предприема нова война против Турция. Николай I, другият внук на Екатерина, поблазнен от идеята на баба си да властва над Цариград, на 14 април 1828 г. обнародва Манифест, и в защита уж на гръцките интереси (а най-вече на руските) започва поредната война срещу Турция, спекулирайки и с желанието на българите да извоюват свободата си. По същото време, българската емиграция от Влашко връчва „мемоар“ на руския император, с който иска за българския народ същите права, които се предвиждат за сърби и гърци - автономно княжество в цялата българска земя или поне в Добруджа. Към идеята е

привлечен княз Стефан Богориди, един от най-авторитетните българи в Османската империя. Българската историография системно пренебрегва тези събития, защото намеренията на Руската империя са съвсем ясни за непреднамерения наблюдател – тази война окончателно изтрива мита за „освободителната мисия на Русия“ на Балканите и конкретно – спрямо българите. Руските генерали, по стара привичка мамят наивния български народ, че Русия воюва единствено за неговото освобождение. Без никакви гаранции за освобождението им, на база голи обещания, руските емисари активизират някои българи и ги убеждават да се включат в бойните действия. Организируют се доброволчески отряди, ръководени от Георги Мамарчев от Котел и Панайот Фокияно от Сливен. Имена, които нашата история е позабравила - дали защото в даден момент, те започват да пречат на руската политика, дали защото пропагандата има нужда да твърди, че ние сме под робство и единствено и само благодарение на Русия, сме свободни...

Превземането на Варна, Силистра и Провадия позволява на русите да преминат Балкана. Руският флот овладява Несебър, Поморие, Бургас, а [Созопол](#)¹⁷⁵ става основната му база на българския бряг. Тези победи в немалка степен са постигнати и с подкрепата на местните българи. Решаваща е ролята им за превземането на Ямбол и в още по-голяма степен на Сливен, където тайна организация начело с д-р Иван Селимински вдига въстание. Българите от Странджа тотално изгонват османската власт. Руският пълководец ген. Иван И. Дибич „Задбалкански“, след като разбива турците, минава зад Балкана (откъдето идва и прозвището му), и благодарение на оказаните му услуги и помощ от българското население, успява да превземе и добре укрепеният град Одрин. Не без българска помощ, Русия печели войната, останала в паметта на русите като „Дибичов поход“, а

---

¹⁷⁵ [https://bg.wikipedia.org/wiki/Боеве_за_Созопол_\(1829\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Боеве_за_Созопол_(1829))

на българите — „Първото Московско“. Война, причинила освен всичко друго и огромни за тогавашните представи човешки загуби. Народът ни дава всичко, като прави неимоверни жертви, но в края на краищата, със сключения с Турция мир, Русия изтръгва нови територии от Турската империя - тя бавно, но сигурно се приближава до отдавна преследваната цел, като оставя клетите българи на още по-грозни свирепости, на още по-страшни обири и кланета.

Във войната дейно участие взима и Български доброволчески отряд, който наброява 270 души, като част от руската армия - с негова помощ е превзета Силистра, а след това стига чак до Сливен. През март 1829 г. отрядът се влива в Българския доброволчески корпус на полковник Иван Липранди. За съжаление, имената на повечето от участващите в него българи са забравени! Забравен от историята е и Бойчо войвода (създателят на революционния „[Закон на Бойчо войвода](#)“¹⁷⁶, който комитите спазват с десетилетия). Той, заедно с братята си Петър и Георги, организират през 1829 г. самостоятелна българска дружина и се поставят в разположение на руското командване. Дружината унищожава турски обози с храни и дрехи, напада башибозушки шайки и снабдява въстаниците с така нужното им оръжие. Участва при обсадата на Силистра и в боевете за осигуряване придвижването на армията към Шумен и в превеждането ѝ през старопланинските Айтоски и Върбишки проходи. Срещат башибозушки табор, който разгромяват напълно, а останалите живи турци се спасяват с бягство от разярените българи (Илиев, 2008).

„Руският поход до Одрин на генерал Дибич се свърши катастрофално за българите. Нашите маси в източния Балкан се помамиха от котленеца руски офицер Георги Мамарчев и въстанаха, за да опрат на турското възвръщане в земите им. Но Русия, която с тази война закръгли азиатските

---

¹⁷⁶ https://bg.wikipedia.org/wiki/Закон_на_Бойчо_войвода

си владения се беше помирила с Турция, та генерал Дибич сви българите и предаде вожда им Георги Мамарчев на турските власти. ... Това беше кървав погром за Източна България от тези татари.“ (Страшимиров, 1916)

След Одринския мир от септември 1829г., игнорирал напълно българите, Бойчо войвода се присъединява към отряда от 500 души на Георги Мамарчев в опит да вдигнат въстание в Сливен, Котел, Габрово, Дряново, Търново, за провъзгласяване независимостта на България в Търново.

Георги Мамарчев е посрещнат¹⁷⁷ не от османски войски, а от руския майор Кирилов, който го очаква с 200 души казаци и с нареждане за неговия арест. Защото свободата на България в момента не е изгодна и не съвпада с интересите на Русия! А **ген. Дибич заявява** ясно на българската депутация: „**Българи! Стоете си мирни, че ще обърна топове да ви избия аз!**“¹⁷⁸

Подобна информация получаваме и от друг източник – Божил Райнов Хаджидачов:

„Да разкажем и следния факт, който най-добре ще ни потвърди жестоките обноски на руските властници спрямо тия българи, които са се трудили за пробудата на народното съзнание и са имали вяра в народните мишици за освобождението ни.

Георги Стойков Мамарчев Буюкли, уйка на Сава Раковски, беше най-предан и полезен ратник на руското правителство през време на войната при Дибича (1828 год.) Той взе участие при обсаждането на крепостта Силистра, като предводител на самоволни (волонтьори) българи и за геройските си подвизи биде награден със скъпоценна сабя, с ордена Св. Анна, с Георгийовски кръст, лента и др. почести и

177

https://sitebulgarizaedno.com/index.php?option=com_content&view=article&id=349:im&catid=29:2010-04-24-09-14-13&Itemid=61

¹⁷⁸ [https://bg.wikipedia.org/wiki/Тракийско_въстание_\(1829\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Тракийско_въстание_(1829))

привилегии. Като добър българин, познаващ условията и нуждите на сънародниците си, почва да буди народното съзнание, да организира българите за въстание срещу турската власт и за освобождение на България от самите нейни синове. Избра се за център Източния балкан Сливен - Котел и тъкмо, когато успява делото му, пристигат 200 души казаци от Одрин, арестуват го и го отвеждат в глав. квартира при Дибича; на събудените и готови да се бият за свободата си българи заповядва се да стоят мирно, иначе топовете на русите ще бъдат обърнати към тях. „Сега се бием за Влашко, Богданско и Сърбия, казва Дибич, - за вас, българите, още не е дошъл ред!“

На българите се гледаше като на калмуци или сибирци: тяхната вяра и чест бяха гавра в очите на руските чиновници; а за националните им аспирации и идеали реч не се допускаше. Мамарчев беше откаран в Букурещ, разкарван и предаден на турците, разжалван от чин и ордени, който ги беше спечелил на бойното поле. Най-сетне изпратен на заточение в Азия (Коня). Султан Махмуд нареди; да му се плаща месечно възнаграждение от 1500 гр., да си носи военното облекло и сабята като пълководец и да има това, което русите му отнеха, защото работи за събуждане на народа си. Мамарчев умря немил-недраг, без пенсия и остави семейството си на улицата, без да има някой да се погрижи за рода му и за увековечаване паметта на тоя първи отличен пълководец българин в руската армия, който е мислил и работил за освобождението на българския народ от вековното робство.“ (стр. 50) (Райнов, 1928)

Това е руската цел. И руската благодарност!

Затварят Мамарчев в затвор в Букурещ, а отрядът му и всички други български доброволчески отряди са разпуснати. Бойчо войвода и братята му са осъдени на заточение забележете, в Сибир и 2 години са затворени в крепост,

откъдето успяват да избягат, но по-малкият му брат Георги загива.

30 години по-късно, по време на Кримската война в 1856г., същият Бойчо войвода загърбва руската неблагодарност, и в името на България, отново се включва като доброволец, заедно с дружината си, в руската армия, като участва в обсадата на Силистра. При оттеглянето на русите от България през юли и задаващия се неблагоприятен край на войната, войводата не се прекланя и минава към самостоятелни действия в Балкана. Заедно с други чети, които се присъединяват към него, образуват голяма хайдушка армия в тила на турците. Фактически, султанските сили попадат в партизанска война, подпомагаща обсадените от тях, руски части в Севастопол. Това принуждава сливения управител Зейнил паша да разгърне широкомащабна офанзива срещу бунтовниците. В Стара планина се разгарят ожесточени сражения. След предателство, четата е обкръжена и Бойчо войвода загива в бой! Но затова – по-нататък!

„Руското командване изчислява жертвите в армията на 139 579 убити и умрели от рани, измръзвания и болести (треска, диария, преминаваща в дизентерия, скорбут и най-вече чума). Турците нямат точни данни, но загубите им се пресмятат между 138 000 и 174 000 души. За жертвите между българското население никой не се е погрижил да води сметка, но и те не са по-малки от руските или турските. Когато започва кампанията, никой в Русия не е подозирал, че загиналите ще бъдат около половин милион — те си представяли предстоящата война едва ли не като кратък церемониал марш на юг, и затова на Европейския фронт изпратили само Втора армия. Първа воювала на Кавказкия фронт, където Русия търсела също териториални придобивки“ (защо ли не сме изненадани?). (Родев, 1980) (стр.488).

Войната свършва и на 14 септември 1829 г., разгромената Османска империя е принудена да подпише [Одринския мирен договор](#)¹⁷⁹. Нали не сте изненадани, че в него няма нито дума за освобождение на България и българите? Русия получава източното крайбрежие на Черно море и делтата на река Дунав. Помага на своя съюзник Сърбия, която получава автономия. От Одринския мирен Договор най-много печели Гърция, която става независима, макар в орязани граници. Българите са единствените от балканските народи, които нищо не получават в замяна на своите действия в помощ на руската армия през войната.

В [точка втора на Договора се казва](#):

*„Негово Величество императорът и падишах всерусийски, като иска да увери Негово Величество императора и падишах отомански в искреността на приятелското си разположение, връща на Великата порта княжество Молдавия в границите отпреди началото на войната, прекратена с настоящия мирен договор. Негово величество също така връща княжество Влахия и Краповски Банат без всякакви изземвания, България и земята на Добруджа от Дунава до морето, заедно със Силистра, Гирсово, Мачин, Исакча, Тулча, Бабадаг, Базарджик, Варна, Провадия и други градове, местенца и поселения, намиращи се в тази земя, цялото пространство на Балканския хребет от Емине-Бурна до Казан и всички земи от Балкана до морето, а също Селимно, Ямболи, Айдос, Карнабат, Мисимврия, Анхиали, Бургас, Сизопол, Кирклиси, Адрианопол, Люле-Бургас и всички градове, местенца и поселения, и изобищо всички места, заети в Румелия от руски войски“*¹⁸⁰

¹⁷⁹ [https://bg.wikipedia.org/wiki/Одрински_мирен_договор_\(1829\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Одрински_мирен_договор_(1829))

¹⁸⁰

България по „щедрата“ воля на Русия, остава пак под пряка османска власт.

Антибългарската руска политика по онова време се изразява не само в потушаване на въоръжени въстания, но и в подкрепа за гръцката политика за духовна асимилация на българите. В края на войната, Русия организира масово преселване на българско население на изток. Член 13 от Одринския мир, като доказателство за „искрената дружба“ между договарящите се страни, дава 18-месечен срок на желаещите българи да продадат имотите си и да се изселят. Въз основа на този член Русия законно си издейства правото да преселва българи османски поданици, но де факто преселения има чак до 1835 г. За големия брой преселници може да се съди само по един факт. През април 1830 г., само в Айтоското поле се събират около 100 000 нашенци, подготвящи се за изселване, а на цялата територия, населена с българи около 200 хиляди и повече! За сравнение, тогава българският народ в цялата му етническа територия (Добруджа, Мизия, Поморавието, Тракия, Македония, Беломорието, Одринско) според някои оценки брои около 2 милиона и 400 хиляди души.

Потресаващо - близо **10% от населението**, волю или неволю тръгва на изток! Тъкмо в хода на тази преселническа вълна възникват големите български колонии в Бесарабия (същите онези, които през 2022 г., агресорът Русия изравни със земята, а българските патрЕоти не си отвориха устата, да не разсърдят господаря (си) в Кремъл).

Последиците от войната за българите са трагични! Българите дават жертви във военните действия, включвайки се на руска страна, разорени са плодородните им земи, не без участието и на руски войски. Но преселението на българите е може би най-тежката последица. Практически се обезбългаряват цели села и градове, цели територии. Русия прочиства от българи землището от дунавската делта на север

до Одринско на юг. Това е най-прекият път към Цариград и Проливите по суша.

Гърция получава независимост след войната от 1828 – 1829 г., и Русия „замразява“ българския въпрос за близо половин век. Император **Николай I възстановява съюза и приятелството си с османския султан.**

През 1831 г. султанът на Египет, паша Мехмед Али се разбунтува срещу Турция, разбива турската флота и се провъзгласява за господар на Египет. Избухва война между тях и Русия, вярна на завета на Петър Велики вярва, че е настъпил за нея желаният момент за завладяването на Проливите и на Цариград. По искане на османците, **Русия изпраща в помощ на султан Махмуд**, свой флот и 30 000 военен контингент в Цариград, под предлог да помага на Падишаха, но със скритата цел, дано поне по този начин успее да сложи ръка върху Цариград и Дарданелите. Като възнаграждение за оказаната на султана помощ, Русия успява, ако не да завладее Дарданелите, поне да накара Високата порта да подпише [Ункяр-Искелесийският договор](#)¹⁸¹, който регламентира създадите се съюзни отношения между двете империи. **Русия се задължава и в бъдеще да предоставя военна помощ на Османската империя** в случай на война, като в замяна на това, тайно получава правото на безпрепятствено преминаване на нейни военни кораби през Черноморските проливи. **Тя поема ролята на покровител на държавата на султана!**

С този акт, руското влияние в Цариград става толкова голямо, че кара другите европейски сили сериозно да се замислят и да търсят начин на всяка цена да компрометират Русия пред султана и да нанесат тежки удари на руското влияние.

В Петербург са убедени, че по-изгодно за **Русия е запазването на Османската империя и нейното господство в**

---

¹⁸¹ https://bg.wikipedia.org/wiki/Ункярискелесийски_договор

нашите земи, отколкото някаква форма на българска държава на Балканите.

Но...

Ако помните, минат – не минат няколко години и двете империи вземат и пак се сбиват! Имам какво да делят!

А Захари Стоянов в своята статия „*Русия и българската криза*“, след години ще напише:

„С безобразните си военни действия през 1804, 1807, 1828 и 1854 тя опожари страната, погуби населението и в крайна сметка я остави на произвола на поробителите. Трябва да се отбележи, че тези войни не се вдъхновяваха никога от интересите на България, чието име не бе дори произнасяно. Не е ли Русия тази, която разруши градове като Свищов, Русчук, Силистра, Сливен, Стара Загора, Разград, Варна и т.н.“

Деветата война

В средата на XIX в. Османската империя започва да отслабва значително и Франция, Англия, Сардиния (италианското кралство) и Австрия се съюзават с Турция, срещу Русия и в 1853 година, войната не закъснява. Започва следваща война, влязла в историята като Кримска или Севастополска, в която Русия търпи сериозно поражение. През март 1855 г., император Николай I умира и бива наследен от Александър II, който по-късно ще бъде наречен „Освободител“ (напомням – няма нищо общо с българското „освобождение“!). Войната обаче донесла само нещастия на България, защото започват нечувани опустошения и опожарявания на българските поселища, вършени от страна на разните спахии и на появилите се в това време кърджалии и даалии. Но Кримската война била не по-малко нещастна и за Русия, защото победителите ѝ – Турция, Франция и Англия я принуждават да сключи позорен

мир, по силата на който на Русия ѝ забранено да строи военни кораби в Черно море. Проливите отново били отворени за военните кораби на всички други европейски сили.

Още от XVIII век, руската дипломация върти „търговия“ с хора. Руската дипломация обработва населението на Северна България и Тракия да се изсели в дивите руски степи, с какви ли не обещания, което по-късно ще предизвика Раковски през 1861 г. да напише брошурата „Преселение в Русия“ (Раковски, 1886). За него, по-късно Иван К. Божинов ще каже:

„Раковски - тая крупна звезда всред небосклона на Българското възраждане, е първият български русофоб. Неговите проповеди имаха за резултат спирането на изселването, което имаше да преобърне на пустиня нашето хубаво отечество.“

Но брошурата на Раковски ще разгледаме подробно следващата глава. Сега да прелистим [„Историята на Източния въпрос преди освобождението на България“](#) (Петвеков, 1908). Издадена под псевдонима „Б. Петвеков“, зад който се крие д-р Петър Гудев и публикувана малко след като сдава поста министър-председател! Описваща доста подробно детайли от нашата средновековна история, и в частност войните, които Русия е водила на Балканите още от времето на Светослав, преминава през „завещанието на Петър I“, по отношение на „вътрешното за Русия езеро – Черно море и проливите – „*Да се приближим колкото е възможно повече до Цариград и до Индия. Който владее тези места, той ще бъде истински владетел на цял свят*“, до десетте руско-турски войни, вкл. последната, Освободителна, от 1877/78 г., завършила с печалния за нас Берлински договор от 1/13 юли 1878 г., чрез който се прилагат прийоми от полския и шведски модел за господство на царска Русия в България.

„Две години подир сключването на мирът (1858) Русия предлага на Портата да направят едно разменение на свои поданици: първата ще остави Татарите и Черкезите

мохамедани да се преселят в Турско, а Портата ще направи същото със своите поданици християни. Турция приела това предложение, като вярвала че ще спечели ако замени Българите свои поданици с мохамедани, които няма да оказват на Русия съдействието, което ѝ оказвали първите във всяка война. ... надеждите обаче не се оправдали: **Българите при своята пословична привързаност към земята се показали слабо разположени да се възползват от тая свобода, колкото и да било тежко положението им под турска власт.** Отзивите на преселенците от предишните войни никак не били съблазнителни. Не такъв бил случаят с мохамеданското население в Русия. Щом били оставени свободни да напуснат земите си, **татарите веднага потеглят вкупом за Турция...** Ето защо още в 1859 те преминават с хиляди Дунава. **В Русия вярвали, че притеснението, което ще произлезе за Българите от отиването на Татарите между тях, ще съдейства за преселяването им на техните жилища.** Наистина турските власти посрещнали надошлите около 60 000 души Татари с отворени обятия и ги **настанили по домовете на българското население, което било принуждавано да им отстъпва част от своята собственост, да им строи жилища, да ги храни и подслонява...** Като че ли Татарите не били достатъчни, **та от Русия изпратили на Българите още и Черкези.** Те вървели след първите (най-много преминали в 1862) и се поселили по най-стратегическите места между българ. население. Но нито притесненията на преселниците, нито съблазните описания, които Татарите правяли на напуснатите си жилища, могли да накарат **Българите да отидат в Русия...** Ето защо в Русия решили да прибавят към това средство за преселване, примамката на парични помощи и златни обещания. Във Видин било открито едно бюро, което давало на всяка изселена в Русия фамилия по 200 рубли и по безбройно количество обещания. От март до юли се записали

16 400 души... Първите, като стигнали в Русия, като видели, че били измамани, бързо изоставили на мястото каквото били довлекли и с голи ръце заловили пътя назад. Тяхното връщане избавило България от изселване. Но около 12 000 души пак останали в Крим; други 30 000 души се заселили в Таврическата губерния, гдето образували 45 колонии, които съществуват и досега, вече свършено порусени...“ (Петвеков, 1908)¹⁸²

Да се върнем малко назад във времето. Първата българска колония в Русия е създадена още през 1752 г.! Българи напускат Родината, за да заселват пустеещите степи в Русия. Техните домове биват заселвани с татари и черкези. С времето се обособяват три района, населени с българи – Бесарабия, Таврическа и Херсонска губерния. През 60-те години на XIX век, в южните части на Русия съществуват над 100 колонии с около 170 000 преселници! С поредната вълна на преселение – отново християни, главно българи, биват заселвани в степите на днешна Украйна, а през 1866 г., хиляди черкези пристигат във Варна. Българите там трябва да ги хранят, да им построят къщи и накрая - да снабдят всяко семейство с чифт волове, каруца и житни семена. Други черкези си построяват села в горите по склоновете на Стара планина. В българските земи се заселват общо около 200 000 черкези, много от които фанатични мясюлмани, желаещи „да си отмъстят за страданието“ (понесено в Русия) „върху всички, които носят името християни“ и по-късно ще играят значителна роля в „българските кланета“ от 1876 г.

След така описаните събития, резонно преминаваме на следващата глава...

1861 – „Преселение в Русия или руската убийствена политика“

През 1861 война няма. От години обаче тече масова миграция от нашите земи. Не, не към Терминал 2, а в посока северо-изток. Защо ли, нашите сънародници избират посока към имперска Русия, където тиранията не е по-малка, да не кажем – по-голяма, отколкото в Османската империя? Още повече Русия е единствената империя, която поробва своите (защото руските „крепостни селяни“ не са нищо повече от роби, които могат да бъдат продавани или разменяни за крава, кон или просто да бъдат продавани от помешчиците заедно със селата, в които живеят)? Да, по това време робство е имало и в Америка, до 1865 г. (забранено с XIII поправка в Конституцията им), но там роби са били „чужди“ – докарани от Африка, смятани за „по-низш“ вид.

Вярно е, че на 19 февруари / 3 март 1861 г. (запомнете тази дата) император [Александър II издава „Манифест за всемилостиво даряване на крепостните с правото да бъдат свободни селски жители и за устройството на техния бит“](#), както и *„Положение на селяните, излизащи от крепостни зависимости“* с което отменя крепостничеството, за което е наречен „Цар Освободител“ - не за нещо друго!¹⁸³

Селяните престават да се считат за крепостни и започват да се считат за „временно задължени“ - разбирай, имат възможност да се откупят, след което и да се придвижват свободно. Срок обаче на това условие не бил посочен и едва

183

след 28 декември 1881 г., с указ на Александър III „За откупуването на разпределенията от селяните, които все още са в задължителни отношения със земевладелците в провинциите, които са по великоруските и малките руски местни наредби от 19 февруари 1861 г.“, този срок е окончателно установен. Според декрета, всички временно задължени селяни ще могат да се откупват от 1 януари 1883 г. Откупните плащания за руските селяни са окончателно премахнати през 1905 – 1907 г., след злополучната Руско-японска война и последвалата я Първа руска революция.

Но вярно е и друго – че до 1974 година, вече съветските селяни не са имали паспорти! Не онези червени книжки, с които да пътуват по света - те не са имали „зелени“ паспорти¹⁸⁴, които по-възрастните от нас помнят, за придвижване из страната. За колхозниците (бившите селяни) отсъствието на паспорт означава невъзможност да се излязат и да работят по-далеч от селото, в което живеят. „Всички граждани на СССР на възраст над 16 години, трябва да имат паспорти“, гласи резолюция на съветското правителство през 1932. Трябва, но не им дават! Документът, с който Сталин ограничава вътрешното свободно придвижване и води до изключително строг контрол. Но това е тема на друг разговор.

За начало – Захари Стоянов

Много години по-рано, намираме обяснението за миграцията на българите през XIX век в следните думи:

„Тъжни времена прекарва днес нашето отечество България. Като оставим настрана сестра Сърбия, священный троен съюз, в който участват тримата императори и който има за цел да варди да не се пролива капка човешка кръв – всеки

---

¹⁸⁴ <https://socbg.com/2014/12/паспорт-на-гражданин-на-нрб.html>

честен човек, който може да мисли и да разсъждава що годе, ще се съгласи с нас, че най-големият ни неприятел днес е официалната Руссия.

Няма пакост, няма мерзост, даже и подлост, която да не е пуснала в ход тая държава (...) от 6-й септемврий насам, т.е. от тоя знаменит ден, когато ние почнахме своето истинско политическо и самостоятелно съществуване. В Цариград ли, в Пирот ли, в Букурещ ли се засмее българският бог, руското правителство тича да свари да развали и да пакостничи.

... Руското правителство желае две неща. Първо, да протака работата, да ни държи във военно положение, което е убийство за България, та дано в тия усилни времена се появи някое негодувание помежду ни, и то, руското правителство, като всяко покровителско, да каже: „**Ето че без мене не могат българите; дайте ми воля да отида с моите камбани, камшици и бесилки да наредя работите.**“

„...Но хората, които са унищожили Полша, Малоруссия и Бессарабия, не искат да слушат. Турили един път намерение да правят от България Задунайска Губерния, нищо свято не го спира. – „**Всяко тържество на България е смърт за Руссия**“ пишеше в един брой на „Русь“ покойният екзалтираний славянофил Аксаков.

...Но ще да кажат мнозина: „Руссия беше, която ни освободи“. Да, това е велико събитие, ние сме благодарни на покойния Александра II, благодарни и признателни сме на целий руски народ. **Но трябва ли да бъдем благодарни и за това, че Руссия ни освободи, за да ни зароби изново, - нещо, което тя доказа вече от 6-й Септемврий насам? Ние сме благодарни на руският народ, който никога не ни желае злото, защото е удушен повече от нас, както бяхме в турско време; благодарни сме и на покойния император; но не и на днешното руско правителство, състоящо от 5-6 души узурпатори. Това правителство иска да ни глътне.**

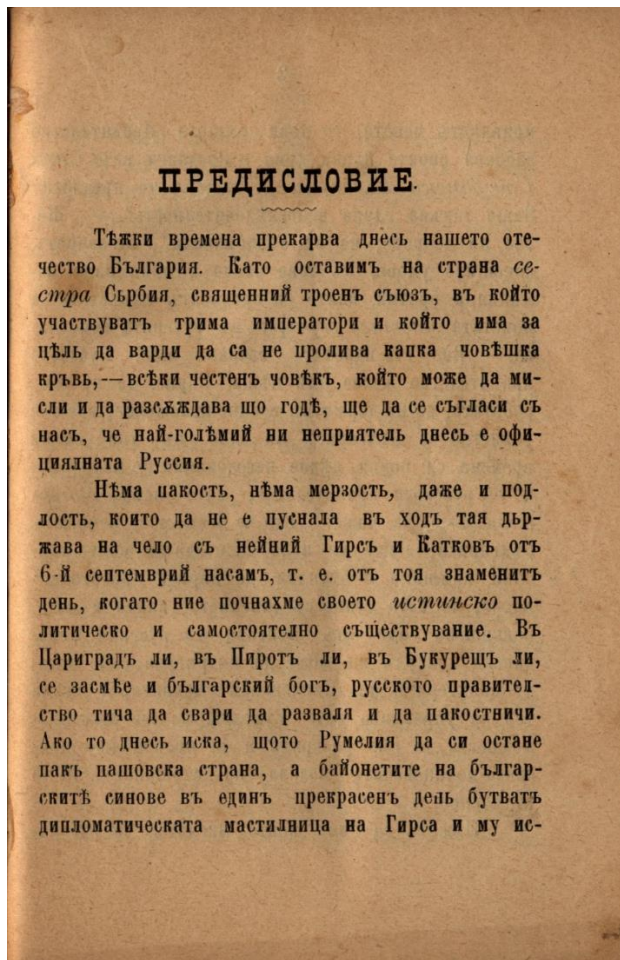
...Като народ ние можем да се гордеем, че всичките ни народни деятели и патриоти: Г. Раковски, Л. Каравелов, В. Левски, Хр. Ботйов, А. Кънчев, П. Волов, Г. Бенковски и пр., са били против официална Русия. Никога те не са апелирали към нея, защото са знаели, че нейний камшик повече боли от турския...

Русчук, 1-й март 1886 г. Захарий Стоянов.” (Раковски, 1886)

Тези думи не бяхте ги чували, нали? Така, уважаеми Читателю, започва предговора към второто издание от 1886 г. на едно от най-забравените (или забраняваните) произведения на Георги С. Раковски „Преселение в Русия, или руската убийствена политика за българите“, издадено през 1861г. Само прочита на заглавието казва достатъчно! Силни и тежки думи на двама от титаните в българската история, Георги Раковски и Захари Стоянов - публицисти, писатели, създатели и дейци на революционното движение за освобождение на България. Дори и днешните „патрЕоти“ не могат да кажат лоша дума за тях и затова предпочитат да ги пропуснат! Раковски може би е от първите наши възрожденци, които прозират зловещата имперска роля на Русия, и чийто публикации по темата бяха укривани и инкриминирани в годините на комунизма, а дори и днес има страх да бъдат включени в учебниците по история. Случайно или не, но тази брошура е преиздавана само в години, в които или сме били във война с Русия, или в периоди на скъсани дипломатически отношения! Интересно, защо...?

Погледът ни върху вълните преселения на българи на изток, описани в предходните глави, вероятно е замъглен от забравата на историята и от подмяната на редица факти в последните 150-200 години. Някои съвременни историци твърдят, че трябва да мине време и следващите поколения да дадат оценка на съответния период - например на този между

1944-1989 в нашата история. Раковски обаче, пряк и непредубеден свидетел на събитията в първата половина на XIX век, не е чакал поколенията – дал е категорична оценка на събитията, а неговото слово не се нуждае от коментар!

Предисловие от Захари Стоянов към „Преселение в Русия...“ от Г. С. Раковски, 1886 г.

Раковски - „Преселение в Русия или ...“

„Няма по-свято нещо на света от милото отечество всякому. Человек да е първи път видял небесната светлина, прибързан е на него място като от някоя си очарователна сила, която го тегли непрестанно тамо, щото може се каза, че тая сила става в него като един естествен нагон. Всеки, който се е за малко време отдалечавал от месторождението си, познава тая сладка наклонност, която с никакви речи не може се изказа пристойно.

... Человек же, който ся скита от едно място на друго, оставя месторождението си пусто и не ще да знай нищо за общото си отечество, той е подобен на едно безсловесно животно, което живеи на света само и само да се прехрани. Такива човеци са укорени от сичкия свет и назовават се с презрение скитници!

Руското правителство, кое досега лъстеше нашите добродушни Българи със сякакви лукави и лъжовни обещания, днес вече открива булото си и явно показва убийствената и злобната си политика към тях. То е наумило и труди се с всичките безчестни и лукави средства да разори и опустоши милото ни отечество България и да уникакви нашата народност, самото нам скъпоценно и свято наследие!

*Руското правителство с предателски начин е успяло да издействува ферман от Портата, в който му ся **допуска да преселва Българите в своите омразни пустини.** От него подкупени безчувствени някои си Българе скитат ся по бедна България и мамят простодушнаго народа да ся пресели в Русия, като му правят много лъжовни и мечтани обещания!*

*Във Видинската бедна област тия народоубийци са успели да придумат и измамат множество челяди, и **във Видин се е отворила явна канцелария, де ходят тия окаяни Българе да се уписват за преселение в Русия,** като им дават и нещо си*

пари да ги заловят по-добре и като ги заплашват лъжовно чрез подкупниците си и от страна уж на турското правителство, че ако не се преселят в Русия, щат ги пресели после насила в Азия. Лъжа лукава! Само да измамят простаго народа да се пресели.

... Послушайте, братя Българе, а особено вие от Видинска област!

Русите са били един най-див и най-варварски народ, както са си и досега останали такива в най-голямата си част.

Българите са ги най-напред покръстили, дали са им писменост, свещеното писание и първото образование.

Това е познато беки от сички свят и техните учени го признават. Но какво благодарение са отдали тия на Българите за това благодеяние!

Ето: Разорили и завладели волжанското им пространно царство и порусили досуц тамошните българи, като им наложили насила езика си.

*До времето Великаго Симеона, Царя Български, южните страни на Русия, които днес назовават Мала-Русия, са били населени се от Българи, съставяли са част от Българското обширно царство, но и тия са паднали в руските мъчителски ръце и днес са досуц порусени. Освен историята, коя свидетелствува, техен език, песни и обичаи са още живи доказателства за това. **Те още не приемат да се назовават и Руси!***

... Великий Петър Първи е почнал да мисли как да разпространи влиянието си в България и той е начнал да интригува против Влахо-Богданските князе, кои бяха до него време Българи.

От тях времена, като почна да слабея Турция, Русите почнаха често да минуват Дунава и да разоряват бедното ни отечество. Колкото пъти руските войски са минували Дунава, най-големи опустошения и разорения е притърпяло

нашето бедно отечество. От една страна, необузданото тогавашно нередовно турско войнство е пленило, клало, грабило и робило Българите, а от друга страна, руските войски, още по-свирепи и по-немилостиви от Турците, опустошавали са лозя, ниви, грабили овце, говеда и горили Българските градове и села! А кога са се връщали, или победоносци или победени, карали и отвлечали са насила по няколко хиляди български домородства и заселвали са ги в обширните си пустини! От тях времена се нахождат чак в Харковската губерния множество заробени Българи, които още не са си изгубили съвсем езика; тия са днес крепостни: роби, които ги продават притежателите им (спахии) един другиму си като овци и говеда!

*В 1812 г., кога бяха минали руските войски в България и бяха достигли до Шумен, от една страна, Русия издаде прокламация на Български език (печатана в Букурещ) и възбуждаше Българите да станат против Турчина, а от друга страна, гореше градища и села им и насила прекарваше няколко си хиляди челяди през Дунава!... В тех времена са **изгорени от Русите Разград, Арбанашко велико село, Свищов, Русчук и други много градове и села**, които развалини и разсипни още до днес се виждат! Много же старци помнят и проповядват с кървави сълзи тях времена.*

*В 1828 г., когато Дибич премина Балкана и достигна до Одрин, пак същото последва. От една страна, побудиха някои си Българи да вземат участие в боя и да се смразят с Турци, а от друга – **немилостивите Руси си свършиха работата, опустошиха като скакалци тях места, отдето поминаха, отвлякоха пак няколко хиляди домородства Българи в пуста си Русия!** Множество от тях разорани села в Румъния и от тая страна на Стара Планина се още и до днес виждат в бурен и трънак обрасли! В 1854 г., пак щом минаха под Силистра, не забравиха да издадат прокламация, подписана от Паскевича, и искаха да побудят Българите да се дигнат против Турчина, а*

от друга страна, бяха приготвили и закони, по които да владеят България, ако черна съдбина бе я покорила тям. Но щом се видяха победени, не забравиха да се ползват от обичайния си лов и тъй отвлякоха пак със себе си тринайсет хиляди домородства в Бесарабия.

Всякога проклета Русия, когато е имала бой с Турция, лъгала е бедните простодушни Българи, че уж за тях отваря такъв бой и че уж тях иде да освободи! Но нейната цел всякога е била да им разори милото отечество и да ги преселва малко по малко в земите си. Нейната злобна политика се познава твърде добре и от това, щото тя ни в един си договор с Турция нищо добро не е споменала за Българи, ако и да е имала най-добри удобства за това. Тя всякога е само своята политика гледала, а собствено за завладелните си планове е имала грижи, как по-добре да ги приложи в действие. На това тя, освен лукавщини, безбожно е употребявала за оръдие и православната вяра и ползувала се е от по-набожните и простодушните Българи, които в тях времена са гледали на нея като на един спасител! (Ами днес какво правят? Всеки човек, българин, който мисли надалеч и разсъждава, бил изменник според тях. „С нас е народът“, казват те, т.е. онези, които не знаят руския камшик. Тя най-много е противодействувала, в последните дни, и на нашия свещен за духовенството въпрос и употребила е всички лукави средства да унищожи това народно искане, та да останат Българите пак под гръко-фенерското духовно робство; защото тя знай, че ако Българите добият независимото си свещенство, то не ще й веки допусне да мами и разорява българския беден народ, както е досега струвала и днес струва.

... Българите, кои се излъгаха и отидоха в 1828 лето, като усетиха какво робство ги чака, по-голямата част останаха във Влашко и Богданско и от тамо се върнаха назад още преди танзимата в Турско, во время султана Махмуда,

който изпроводи тогава и одного си чиновника с пари да им помогне. Това бе издействувал покойний княз Ст. Богориди. Също и ония, които бяха минали в 1854 г. и отишли чак в Бесарабия, **като видяха руското робство, върнаха се назад в 1856 лето, подпомогнати от Парижкия мир. Къде отивате вие, мили братя, Видински българи! Знайте ли вие Русия каква е? Знайте ли какво робство и какви вечни мъки ви чакат тамо?** Защо се не посъветувахте с ония Българи, които са били тамо, да ви разкажат къде и в каква яма искате да се хвърлите? Ето какви злини ви чакат тамо: Като се преселите от този въздух (хава), на когото сте родени и научени, с вашите жени и малки дечица, доде идете на онова място, половина ви щете измря и погина по пътя (...) Какъв тежък грях вие, мили Българи, земате отгоре си? Можете ли понесе вий тойзи грях? Вие ставате убийци на децата си, на домородствата си! (...)

Тия пари, що ви обещава и ви дава сега лукавото руско правителство, за да ви измами, са нищо при такива потребности и нужди, които ви чакат тамо, и те се твърде лесно разносят. **С тех пари Русия ще ви завърже с железни вериги тъй силно, щото като станете нейни черни робове, ще ги заплащате вие и потомците ви с кръвта и с живота си?** А ето как ще ви настанят, щом идете тамо: **Ще ви продадат и споделят на някои си спахии (помещици), които, като ви определят по една част земя да си направите по-прости и по-бедни още и от цигански колиби, ще ви карат насила с кнута (бич руски) деня и ноця да им работите като коне, само за едно облекло и за една прехрана! Кожии необработени и черен като земя хляб! Вие ще бъдете техни вечни роби и те ще ви продават един другиму си като добитък, когато им скимне! О! какъв срам за вас! Тамо няма уплакване пред никого си; защото от онова място, в което ви заклецият един път, не можете ся веке помръдна наникъде!“** (...)

„Знайте ли вие, че ние сме претърпели повече от четиристотин години, от Делии, от Кърджалии, от Капасъзи, от убийства и грабежи – и пак сме увардили бащино си свято огнище. А вие днес, кога веке сичко се преобърна в мир и тишина и настанаха добри времена, за голи само обещания, що ви прави Русия, бягате и се преселяте, ставате убийци на сами себе си, на жените си и на децата си! О! Вашите души на онзи свят щат ся казни за това във вечните мъки и в пъкъла! А телата ви ще теглят на тойзи свят от руското робство и с кървави сълзи ще прекарате злочестий си живот.“ Не е ли срамота за вас, о Видински Българи! Да ви заменят с Татарите и да правят с вас трампа, като с някои си коне или волове!“ (...)

„Никакво заплашване, никакво насилие не треба да ви поколебай от местата ви, на които сте се родили и отхранили, на които сте нашли толкова добрини от славните си прадеди и на които лежат и почиват нихните кости. Никой не може да ви насили да оставите имането си, но и ако такава нещо си се опитат да ви направят, което никога не вярваме да бъде, вие треба като юнаци да предпочетете да пролейте кръвта си над гробовете на дедите и бащите си, а не да бегате като жени и мършави човеци.“ (...)

„Ние се надейме че ще дойдете в съзнание и щете послуша гласа на един ваш съотечественик, който ви казва и съветова сичко това от чиста българска душа, и ако сте се някои си записали да идете в **пуста и варварска Русия**, ще се откажете от тая лудост, която ще ви зароби с децата ви и жените ви вечно. А ония, които са ви на това излъгали и наклонили, ще ги изгоните из помежду си, като подкупени оръдия руски и като черни предатели милаго ни отечества. (Както днес ония, които са получи звонката монета от консулатото и ходят да лъжат простите хорица. З. Стоянов.) С надежда, че щете послуша тия спасителни за вас речи и щете престане отсега нататък занапред да се селите или

разбегвате по чужди земи, оставам ваш съотечественик, молитвующ ви здравие и вразумление от Бога.“ (Раковски, 1886)

Позволих си да цитирам една голяма част от брошурата, но го правя с цел да изключа всякакво съмнение или тълкувания в думите на Раковски! Всяка дума е пропита с възмущение, но и с тъга!

Да се присъединим към молитвата на Гения:

Да се помолим за „ЗДРАВЕ и ВРАЗУМЛЕНИЕ“ на Народа ни!

И мнението на Ботев за Русия

Няколко години по-късно, във вестник „Знаме“, друг наш титан на революцията, Христо Ботев също възмутен, пише статия – своеобразно „продължение“ на цитираната брошура на Г. С. Раковски за преселението на българите в пределите на Русия - за съжаление очакванията и пророкуванията на Раковски вече са се сбъднали и нашите сънародници в руската част на Бесарабия са подложени на най-жесток режим и тормоз, дори докарани до робското положение на българите в Турция:

*„Жалостни слухове достигат до нас из русска Бесарабия, т. е. из оная обетована земя, в която една част от нашият народ намери прибежище в страшните години на своите страдания. **И там, както и на сяко друго място, българинът е биен, обезчестен, излъган, съсипан и наказан по законът на варварския деспотизъм!** „Кажете ни, пита един наш приятел из Комрат. виждате ли вие край на българските страдания? В Турция ни мъчаха и предаваха едно време като скотове, а днес душат сяко едно стремление към човечески живот; в Ромъния ни преследваха и продаваха на*

Турците, а днес с още по-голяма енергия ни лъжат, експлоатират, обират и отнемат сяко едно средство за съществуване; Сърбия ни е лъгала със своят шарлатанствующи патриотизм в продължението на сичкото свое съществуване и още дълго време ще да ни лъже и ще да са ползува със силите, с доверието и с глупостта на нашите неразбрани патриоти; а **Россия, тая мнима защитница на славянството**, тя употребява още по-радикални средства, за да истрие от лицето на земята българските колонии. Тя отне земите на колонистите, подложи ни със сичката своя неясна строгост и подлост под законът на „общата повинност“ и, когато ние пожелалме да оставим пепелищата на ногайските татаре, които трудолюбивата българска ръка преобърна на рай, и да са върнем в своето старо отечество, испроводи няколко черни български души за да ни отвърнат от това намерение. Но това, което не можиха да направат устата на продадените блюдолизци, направиха казаците със своите сулицы и камшицы и с копитата на своите коне, направи правителството със своите темници, със своят Сибир и със своите 25 по гърбът. Вие няма да повярвате, ако ви кажа, че в едно село (?) казаците извързаха сичките старци, мъже и ергене и, като ги испроводиха „куда Макар телят не голял“, не оставиха не една жена необезчестена, ни една мома неразвалена и ни едно дете неизнасилвано. Тие испокрадоха имането и покъщнината на селяните, испоклаха им птиците и добитъкът и сичкото това премина ненаказано от страната на правителството. На места даже и кръв са пролея! Кажете ми после това не ще ли нашият народ да заеме мястото на евреите в Европа? Не е ли сичкото това знак, че тоя народ са смяташе и сега даже са смята за стока, с която секи има право да са обръща както иска? На нашите викове за свобода, на нашите стремления за братство и за съединение със славяните и на нашите трудове за прехраната на тирането никой почти не обръща никакво внимание. – Първата

рекрутация, която правителството прибърза да направи по колонията, има твърде печален изход. Правителството натовари 1000 души български момци в един твърде веран вапор (параход – б.м.) и ги испроводи на Кавказ в такова зло време, щото от бурите вапорат потъна в Черното море и нашите отидоха да защицават от рибите своето ново отечество. Нашето правителство е запретило входът на сичките български вестници в държавата и целта на това е „да са не раздражават духовете.“ Видите ли какви прекрасни мери употребява защитницата на славяните, за да еманципира своите едноплеменници и едновърци? Какво ще да кажете против това?“ – Ние не ще да кажем нищо друго, освен това, че секи човек и секи народ тегли от умът си. Кой ни е крив когато ние със своето воловско търпение в сяко едно отношение са стараем да докажем, че сме родени за тояга. „Трай душо, черней кожо!“ е девизата на нашият живот.“ (Ботев, 4 април 1875)

Запазил съм оригиналния правопис, но и без него едва ли някой се съмнява в достоверността на написаното.

Горните цитати ще оставя без коментар – те и без това не подлежат на такъв!

Ще попитам обаче реторично - Раковски, Ботев, Захари Стоянов, Левски – защо ли никой от тях не е русофил?

Факсимиле от в-к „Знаме“, бр. 13, 4 април 1875, Букурещ

1876 – 1877 – Приказка за Цар и още нещо

Батюшка Царь (и може би „вся остальная сволочь!“)

Ще ви разкажа една история, която не знам дали е истина или не, но няма никаква причина да не се е случила, имайки предвид някои последващи събития!

Действието се развива някъде през пролетта на 1876 г. в Петербург, в двора на негово величество Александър II.

Та събудил се една прекрасна сутрин човекът, който по стечение на обстоятелствата бил Император на Русия в ония години. Отворил прозореца - навън греело топло, руско слънце! (Айде бе!)

Щастливо Александър разтъркал очи и се замислил - какво добро дело да стори през този ден (още „Тимур и неговата команда“ не били написани, да не говорим за „бой скаутите“ - и те не били основани). Добър човек бил той, християнин, направо самарянин! Крепостните селяни руски вече бил „освободил“, нали за това му лепнали прякора „Освободител“! Полското въстание бил потушил - някакви си там поляци искали да имат независимост (защо бе, толкова е хубаво да са „освободени“ от Великата Рус!) та добре, че бил доблестният генерал Гурко, който съвестно смазал въстанието избивайки хиляди!

Александър вече бил продал Аляска на американците (пък и вече поизхарчил парите), бил забранил на литовци, поляци и т.н. да говорят на родните си езици - и те чужд език -

руски, да вземат да научат! Че като дойде след време Съветският съюз, как ще се разбират с другите републики? С какво ли да се захване Александър в това прекрасно утро? Скука, пълна скука...

Прислугата разбрала, че Императорът е буден, пък се разтичала, приготвила закуската - почти сигурно е бил чай (цейлонски, директно от Лондон, а може и да е бил грузински - английският по стар руски навик бил окраден от доставчиците), кроасан с рохко яйце - нали в императорския двор всичко е било по френски образец - и писмата си пишели на френски, и романите на великите руски писатели са писани на френски, че даже и помежду си говорили на френски. Не че не знаели руски или се срамували от родния си език, но така било прието в аристократичните среди - основен език бил френския - ще ставаме европейци! Дори Петербург бил построен от нарочно докарани европейци! (Забелязвате ли - ПетерБУРГ, на не ПьотрГОРОД!). Пък и руският език бил само за простолюдието.

Но да се върнем на масата, на която освен сервираната закуска, била донесена и днешната преса, още ухаеща на мастило. Нямамо фейсбук, откъдето някой трол от „[Агенцията за интернет изследвания](#)“¹⁸⁵ – разбирай „фабриката на Пригожин“ да „спусне“ последните новини и волно-неволю трябвало да прелистват хартиените вестници!

Историята мълчи дали императорът сам е прочел новините или това е направил неговият адютант, но вестите, написани там някъде на по-задните страници, потресли всички присъстващи - там долу на Балканите, близо до Цариград, било избухнало въстание и българите се надигнали веднъж завинаги да се освободят от турския гнет! То било черешови топчета, „хвърковати чети“ и други там акции, но... Въстанието било зверски потушено, като не помогнала [четата на Таньо](#)

---

¹⁸⁵ <https://www.svobodnaevropa.bg/a/32271271.html>

Войвода¹⁸⁶, дошла от Румъния, не помогнал дори отвлечения кораб „Радецки“ по Дунава, пълен с млади въстаници, предвождани от Христо Ботев, всички те тръгнали курбан да стават за свободата на Родината!

Възмутил се Императорът - как е възможно братя славяни да бъдат така унижавани, че даже и избивани от турския аскер? Ако Русия ги унижава, рaдон освобождава - то е друго, то е за общото благо! Но турците... Сакън! (казано на езика на конкуренцията!) Ядосал се много! Той за другите братя-славяни вече се бил погрижил - за сърбите, за черногорците, за поляците, украинците, белорусите! Че и гърците, дето не били славяни, вече имали своя държава след предните руско-турски войни – вече девет на брой! Виж за българите - няколко пъти руски войски стигали до българските земи, ама все нещо ставало и до „Асвабаждане“ не се стигало! Събрал хиляди „преселенци“ българи, които зорлем напуснали родните български земи и се изселили в Бесарабия, ама може ли всички да ги „спаси“, като ги прибере и да ги замени с черкези? Не може!

Императорът отдавна имал зъб на турците, на своя колега султана - нали загубил безславно войната 20 години по-рано! Е, зъб имал не защото го победили в Кримската война и забранили на руските военни кораби да влизат в Черно море, не защото не стигнал до Проливите и оттам до по-топлиите морета (та и русите да ходят на плаж на Халкидидки или в Кушадасъ и Анталия! Не затова! За друго, но вече бил забравил за какво. Ама това турският аскер да потуши въстанието на българските братушки вече е неппростимо! Вече имал повод ... И то какъв!

Хрумнала му гениална идея – умен и образован бил той, но и хитър! Русия отдавна била принудена да търси нещо ново, някакъв по-модерен девиз, който в случай на обявяване на война с Турция, да въвлече и убеди българския народ, колко е

---

¹⁸⁶ https://bg.wikipedia.org/wiki/Чета_на_Таньо_войвода

загрижен за него. Колко пъти досега бил лъгал българите, ама това е то - пусти имперски интереси! А и да замаже очите на останалите европейски монарси, които с основание се притеснявали от безконтролното разрастване на руските мерици! Вече имало война „за вяра православна“, за „гроба господен“ - било банално и вехто. Други вече били търсили „частица от Кръста Исусов“, а търсенето на Кивота, вече било овехтяло, пък и как да го дири по земите български (не че не може да пробваме)!

Събрал Императорът доверените си хора и рекъл (а бе направо им заповядал) - нещо трябва да се направи! Не знам как е на френски, ама на руски би звучало: „*Что делать?*“ По Ленински! Е, Ленин се появил по-късно, но целта била същата - „*Экспорт революции!*“!

Огледали се неговите съветници, ослушали се... не смеят да кажат нищо - мълчат да видят Величеството какво ще предложи. Чакал той, чакал, пък накрая твърдо извикал: „Да ги освободим, бе! Ако не ние, кой друг! То другите империи Англия, Франция и другите там само за колониите си мислят. Ще вземат и България да създадат, и колония да я направят! Хора сме, братя сме, интерес имаме... (Ааа, това последното адютанта да не го записва в протокола!). Никакъв друг интерес нямаме, нищо не щем в замяна - само да им дадем Свободата, да има какво да честват, баш на 3 март!“ Защото точно на тая дата, самият Той на престола се бил възкачил!

Въздишка на облекчение се разнесла сред присъстващите! И на радост! Най-после! И се зарадвали всички... пък как се развеселили!

„*Братята българи ще освобождаваме, ей! Не кого да е! Ние на българите писменост сме дали (или май беше обратното), религия сме им дали... (нищо че историята друго казва). Под шапката на „Москва - Третия Рим“ ще ги подслоним!*“

„Разпратете глашатая из цялата Рус, да възвестите що сме решили!“ - заповядал Императорът Александър (втори по ред).

Тичат адютанти, тичат министри - радостната вест на народа руски да съобщят. А народът руски, сякаш само това чакал - кипнала всенародна радост: то руси, то украинци, то буряти, финландци, чеченци, чукчи, ингушети, дагестанци, монголци и още над 100 народа (няма да ги изброявам всички, че няма толкова място, но вие си ги знаете) вече „освободени“ от Русия, в едно приветствали мъдрото и справедливо решение на Батюшката. Ми, те затова всички искат да живеят под неговото управление - най-добрият, най-мъдрият, най-загриженият на народите на Империята. Може да гладуват и доскоро помещикът да ги продавал ведно със селото им като добитък, ама Александър не е като другите императори - изедници! От големите градове, та до малките села, трудовите колективи, самоорганизираните работници (още профсъюзите не били измислени, пък и да ги имало по света, в Русия били забранени), а и обикновени селяни, спонтанно се събирали с български и руски знамена, по площадите да приветстват тази радостна вест!

Императорът обаче се присетил - ние турците ще бием, българите ще освободим - не щем „Задунайска губерния“ (това е измислица на Сорос и Бил Гейтс!) - нека българите си направят държава, нека са независими и сами да си избират бъдещето. Ама как да се разберем с другите Велики сили: Англия - само интереса си гледа; Австро-Унгария - и тя ще пречи! А Бисмарк - знаеш ли го тоз серсемин какви ще ги надроби! Как да стане? Щото урокът, научен преди години край Севастопол, бил толкова поучителен, че при вземането на решение през 1876 г. за нова война срещу Турция, руското правителство трябва да прави всичко възможно, за да разсее всяко подозрение в Европа относно руските намерения за Проливите.

„Ще измислим нещо“ си казал Александър и започнал да крои планове как да се отърве от другите империи, та на българите свобода и независимост да даде!

Речено-сторено! Договорили се русите с останалите Велики сили и още през декември 1876 г. си спретнали една „Цариградска конференция“! Не, не локум и баклава да хапнат, а съдбата на българите да решат! Спорили, спорили, искали русите голяма българска област, но другите - не, та не! Страх ги било от руско влияние на Балканите, пък и помнели модела с трите точки на Екатерина, дето ѝ викат „Велика“: 1 - освободи; 2 - дай автономия; 3 - анексирай! Така били направили руснаците през 1773 г. с Договора Кючук-Кайнарджа - създаденото автономно ханство в Крим просъществувало само няколко години и срочно било „освободено“ от Русия (същото ще организират и през 2013 г., пак в Крим, после в Донецк и Луганск, ама за това англичаните още дори не подозирали) - същото сигурно щели да сторят и с България! Не щеш ли, турците недоволни напуснали конференцията (подучени от Николай Игнатиев, който по-късно и граф ще направим) и работата се развалила!

Развалила се за Султана, ама добре дошло за Русия! Всички упрекнали Султана и войната срещу Османската империя била въпрос на време (и на интереси!). Батюшката император обаче не спирал да мисли за угнетените българи. По цяла нощ не спал и мислил - как да остави други да освобождават братския славянски народ? Знаеш ли, какво ще предприемат? Затова през следващата 1877 г. ...

СТОП ! СТОП ! СТОП ! Чакай малко!...

Ние сме възрастни хора и много-много не вярваме на приказки! Особено за Императори, дето освобождават народи и територии от самарянство, милосърдие, доброта или човеколюбие! Затова нататък, вече ще бъдем много сериозни!

Интереса клати феса! - е май единствената мотивация!

Че какъв друг интерес би имал Александър II, освобождавайки угнетените братя славяни - ще запитат реторично родните русофили!

Ние пък ще им отговорим НЕреторично! А конкретно! Директно! С цитати от сериозни люде!

У нас някак „случайно“, но има припокриване на „левите идеи“, с русофилията, въпреки че нито в Царска Русия, нито в днешната, има нещо „ляво“! Затова да започнем с думи на един „ляв“ човек. Не просто „ляв“, а основател на „лявото“, с чийто портрет и до днес се кичи една „лява“ партия. Димитър Благоев, през 1906 г. издава *„Принос към историята на социализма в България“* – труд, който многократно ще цитирам и занаяпред.

„... Обаче жестокостите, с които Турция потуши въстанието в 1876 год., дадоха на Русия отдавна очаквания от нея повод, за да се опита да осъществи своите завоевателни планове на „Близкия изток“, на Балканския полуостров. И наистина, в 1877 година Русия обяви война на Турция под знамето: „за освобождението на християните“. Както сега е известно, под това знаме се криеха съвсем други цели...

Само една Англия явно се противопоставяше на желанието на Русия да обяви война на Турция, но и тя не беше в състояние да попречи на войната. При такива обстоятелства Русия наглед имаше всички шансове да изпълни своя завоевателен план на Балканския полуостров.“ (Благоев, 1906)

Започвам с Благоев, за да туширам спонтанната реакция „анти“ на много от русофилите (често с леви убеждения) - той е едно от имената, за които не сме чули обвинения в „проевропейски уклон“, но това е само за начало – нека разгледаме още някои мнения – на Маркс и Енгелс! Ще се изненадате, но през 1889 г., те издават *„Внешняя политика*

русского царизма“, в който ясно очертават експанзионистичната политика на Руската империя.

„...славяни, румънци и гърци, съставляващи по-голямата част от населението на Балканския полуостров. Тези християни, почти изключително от гръцката православна вяра, следователно са били едновърци на руснаците, а сред тях славяните - сърби и българи - също са били техни съплеменници. Следователно, **щом Русия заяви призива си да защитава угнетената православна църква и поробените славяни, почвата за завоевание - под маската на освобождението - беше вече подготвена тук. По същия начин, на юг от кавказката верига, под турско владичество имаше малки християнски държави и изповядващи се арменци, по отношение на които царизмът можеше да се провъзгласи за „освободител“.**“ (стр. 17) (Маркс & Енгелс, 1962).

Маркс и Енгелс казват „**маската на освобождението**“, затова няма какво да добавим!

Исторически невярно, но в българското съзнание, с години, не – с десетилетия се пробутва митологемата, че Русия е създала и ръководила национално-освободителните борби на българите. Разглеждайки фактите, отново установяваме, че Истината е по-различна: през 60-те и 70-те години на XIX век, руското правителство се отнася отрицателно към организирането на революционното движение по българските земи и към подготовката на масово въоръжено въстание. Българските революционери не само НЕ намираха гостоприемство в Русия, а бяха и преследвани. Нашите революционери поддържаха връзка и бяха под влияние на преследваните от властите, руски нихилисти и анархисти. Руската империя остана противник на идеологията и методите на революционната национално-освободителна борба, характерни за нашите революционери. Някои от тях, които бяха учили в Русия и познаваха нейния държавен строй и деспотско-тираничната ѝ система, не споделяха този начин за управление

за бъдещата освободена България. За това в научната литература ги определяме като „революционери-демократи“. Припомням Стефан Стамболов, който на обвиненията, че се противопоставя на Русия и свърза развитието на отечеството с европейските държави, отбелязва, че няма какво да вземем от Русия - тя преследва своите хора и ги хвърля в затворите или изпраща на каторга. Точно и ясно! Какво повече може да се добави!?

Двата основни принципа, върху които се е основавала руската политика по Източния въпрос през 60-те и 70-те години, отстоявани от княз А. Горчаков (министър на външните работи на Русия) били:

1. Да се действа по Източния въпрос чрез колективните усилия със страните, подписали Парижкия договор от 1856 г., и
2. Да се постигне споразумение с Австро-Унгария и се спечели и подкрепата на Германия.

Горчаков защитавал тези принципи чрез запазване на статуквото на Балканите, което можело да се нарушава само с колективните действия на силите гарант, подкрепени от Съюза на тримата императори – руския, германския и австро-унгарския.

Руската доктрина, отнасяща се до Балканите, претърпяла сериозна промяна след като руската външна политика преминала в ръцете на Николай П. Игнатиев. Той формулирал целите на руската политика в следните 3 точки:

1. Отмяна на Парижкия договор;
2. Завладяването на Проливите чрез завладяване на Цариград или чрез изключително влияние над съществуващата там власт и
3. Подпомагане на всяко славянско „племе“ да запази самостоятелност и разновидност, като не се подчинява едно на друго.

Въпреки това, той допускал, че за да се спре австро-унгарското влияние на Балканите, е необходимо, след

освобождението на България и разпадането на Турция, да се създаде Източен съюз, който да вземе като основа обединената славянска сръбско-българска държава.

Едно от проявленията на тази политика са опитите на представителите на българската емиграция („Добродетелната дружина“) във Влашко през 1867-1868 г. за създаването на Българо-сръбско княжество под скиптъра на сръбските царе и формирането на Втората българска легия в Белград.

След подписването на Лондонския протокол от 1/13 март 1871 г., и отмяната на клаузите от Парижкия за правото на Русия да поддържа своя флота в Черно море, стремежите ѝ към хегемония на Балканите се върнали с пълна сила, първоначално стремежи се да поддържа приятелски отношения с Високата порта в Цариград.

Но разногласията в Петербург относно външната политика на Русия продължили. Граф Игнатиев се придържал към линията на едностранно въздействие върху Турция, императорът Александър II смятал, че трябва да се търси подкрепата на Тройния съюз, а княз Горчаков се стремил към съвместни действия с всички велики сили. Тази разнопосочност всъщност оказала лоша услуга на избухналите въстанически действия. Султанът въвел някои реформи в империята през октомври 1875 г., но те практически не внесли търсеното успокоение. В края на годината и Австро-Унгария предприела също стъпки към раздвижване на дипломатията на западните велики държави, които предложили мерки за подобрене на положението на християните в Турция. Това се декларирало с [Берлинския меморандум](#)¹⁸⁷, който бил изработен от външните министри на Русия, Германия и Австро-Унгария през май 1876 г. С него се солидаризирали също и Франция и Италия, докато Великобритания се разграничила, тъй като в него тя виждала нарушаването на интересите си в Турция.

---

¹⁸⁷ <https://conservative.bg/sabitiyata-okolo-osvobozhdenieto/>

Русия знаела за подготвяното Априлско въстание (1876 г.), но тя все още не била подготвена за война с Турция. По тази причина, тя изразявала явно своето неодобрение към въстанието и се опитвала да го предотврати. За руските интереси било важно Русия да има водещата роля (оттам и последващия контрол), а не свободата на българите. Българското въстание и неговото потушаване заварили не само Русия, но и европейските велики сили неподготвени за директна намеса.

Призивите към Русия, да се намеси за разрешаването на Източния въпрос ставали все повече и повече, като един от най-активните отново е посланикът ѝ в Цариград, граф Игнатиев. Още повече се изострили и апетитите на западните велики сили към участие в разделяне наследството на „болния човек”, както започнали да наричат Османската империя.

Първоначално Русия започнала преговори с Австро-Унгария за съвместни военни действия срещу Турция, но надделяло мнението, че европейските държави трябва да действат задружно, за да се упражни по-сериозен натиск над Високата порта за умиротворяването на европейските провинции на империята и за изработването и прилагането на ефикасни реформи.

Априлското въстание заварва руската дипломация неподготвена. Междувременно, светът бил потресен от потушаването му и Великите сили се опитвали да принудят Високата порта за решаване на проблемите на Западните Балкани. Трябвало да се вземат мерки за промени във вътрешния живот на Турция, за да се предотврати повтарянето на кървавите събития от 1875 и 1876 г.

Тук е мястото да цитирам [проф. Георги П. Генов](#)¹⁸⁸ – юрист и политик, ректор на Софийския университет – „България и Европа. Сан-Стефано и Берлин – 1878“:

---

¹⁸⁸ https://bg.wikipedia.org/wiki/Георги_Генов

„За правилното осветление на общественото мнение на запад допринесе твърде много посещението, което двама български патриоти, Драган Цанков и Марко Балабанов, направиха в европейските столици. Те поднесоха от името на българския народ, на кабинетите на шестях велики сили един мемоар с дата 2/14 август 1876 г., в който се излага действителното положение на българския народ в икономическо, социално и политическо отношение...

Този мемоар бил посрещнат с големи симпатии от страна на английското общественото мнение. Сам министърът на външните работи на Великобритания, лорд Дерби, променил своето по-ранино мнение по българските работи и казал на делегацията:

„наистина, не е тъй лесно да се замести турското управление с друго; в всеки случай, обаче, ние се грижим за вашия народ и ще гледаме да направим каквото е възможно, разбира се заедно с другите сили, та да се установи един подобър ред в отечеството ви, тъй че занаят да стане невъзможно вече възвръщането на злини, каквито напоследък се извършиха във вашата родина.“

Под влиянието на общественото мнение, на 28 септември 1876 г. английското правителство поставя следните основни положения за умиротворението на Изтока:

...

2) Високата порта ще подпише един протокол с шестях велики сили, с който ще се задължи да даде на Босна и Херцеговина една система от административна автономия, като под това наименование ще се разбира една система от местни институти, които биха дали на населението достатъчен контрол върху местните чиновници и гаранции против упражнението на една произволна власт. Не ще става въпрос обаче, за създаването на една трибутарна държава.

3) Аналогични гаранции ще бъдат взети също и против лошото управление на България...

Наистина, това английско предложение е твърде непълно и допуска твърде широко тълкувание. Но все пак, то е от твърде голямо значение, защото се прави от английския кабинет, който дотогава беше твърде непримирим, щом се касаеше да се дадат каквито и да било правдини на християните в Турция. С новото си предложение, той говори вече, ако не за създаване на автономни държави, то поне за създаването на една система на административна автономия, която да даде в ръцете на местното население контрола върху местните служби и чиновници и гаранции против съществуването на една произволна власт. А това бе вече нещо. ...

Нотата на английското правителство се видя съвсем недостатъчна за Русия. На 8 октомврий 1876г., граф Шувалов, руски представител в Лондон, предлага на английското правителство, в случай че Портата не приеме условията, които са ѝ предложени, да се прибегне до следните принудителни мерки: 1) австроунгарската армия за завземе Босна и Херцеговина, а руската – България; 2) съюзният флот да влезе в Босфора.

Но руското предложение срещна сериозна съпротива от двете най-заинтересувани велики сили: Австрия и Англия. Виенският кабинет заяви, е „всяка окупация на турски територии е неудобна“, а лондонският – че влизането на европейския флот в Босфора е противно на международните договори. Страхът, че в замяна на Босна и Херцеговина, които, според предложението на руското правителство, щяха да се заемат от австрийски войски, Русия би станала господарка на цялата източна провинция на Балканския полуостров, а може би и на Цариград, застави виенският кабинет да отхвърли предложението на княз Горчаков... “ (Генов Г. , 1940)

Цариградска конференция

На 8 юли 1876 г. Русия, зад гърба на Великите сили, тайно сключва с Австро-Унгария т.нар. Райхщадско споразумение. С него двете империи си разделят териториите на влияние на Балканския полуостров и предопределят съдбата на България и до днес, като приемат текст, който изключва създаването на голяма държава. Русия поема ангажимента да не възпрепятства Австро-Унгария при окупация на Хърватия, Босна и Херцеговина, а Австро-Унгария – да не пречи на Русия при инвазия на Балканите, в частност на българска територия.

Насилията и зверствата над българското население по време на Априлското въстание продължават да предизвикват вълна от протести и недоволство в Европа.

„В Германия отзвукът от събитията в България също предизвиква бурни вътрешнополитически стълкновения, но за разлика от Великобритания, опозиционните групировки реагират по обратен начин срещу правителството. Национал-либералите, клерикалите, прогресистите и особено социалдемократите обвиняват Бисмарк за неговата проруска политика по Източния въпрос и благосклонното му отношение към българското въстание, което те смятат за дело на руските подстрекатели. Само контролираните от правителството медии се обявяват в защита на българската освободителна кауза. Вестта за въстанието в България доставя огромно удоволствие на Бисмарк. Той го възприема като неочакван цар от небесата, който му дава възможност да тласне по-скоро Русия към война срещу Турция. Затова неслучайно Железния канцлер с голяма охота присъединява своя глас към световното обществено мнение в защита на българите. В една своя реч пред Райхстага на 5 декември 1876 г. той публично заявява, че „след извършените кръвопролития в България за Османската империя може повече да има място в Европа“.

Това четем в предговора на „Освобождението“ (Косев & Дойнов, Освобождението (1877-1878), 2003), от който разбираме, че не само Русия е заинтересована от решаването на Източния въпрос (напомням – пропагандата години наред твърдеше, че само Русия била загрижена за поробените братя българи, противно на всички останали велики сили), а и Германия, в лицето на канцлера Бисмарк, също подкрепя промяната на статуквото. Както ще видим малко по-късно, подкрепа България получава и от... Албиона!

„Няма никакво съмнение, че в основата на драматичния обрат на руската политика стои нашето националноосвободително движение. Именно Априлското въстание чрез своя силен политически резонанс в Европа предизвиква рязко изостряне на започналата още през лятото на 1875 г. Източна криза. От този момент нататък Източният въпрос се превръща фактически в Български въпрос... Българският въпрос става злосторителен проблем в международните отношения и неговото решаване е належащо.“ (ibidem, стр. 14)

Всъщност активната борба за собствено освобождение, става преломния момент за външна намеса, което налага и свикването на конференция на Великите сили в Цариград.

Да разгледаме основните въпроси, с които се занимава конференцията отново от бележките на големия наш учен (по Цочо Билярски – [„За някои лъжи и истини около нашето освобождение и санстефанския мирен договор \(1878\)“](#)¹⁸⁹

Цариградската конференция била открита на 10/23 декември 1876 г., с участието на шестте велики европейски държави: Русия (представена от генерал граф Игнатиев, руски посланик), Великобритания (от маркиз Солсбъри, министър), пратеници на Германия, Австро-Унгария, Франция, Италия и

Турция. Сериозната дискусия, която се провежда в Европа и нейното дипломатическо отражение на масата на преговорите в Константинопол, съвсем не говорят за политическо безразличие. Напротив - те говорят за намерение да се решат проблемите на Балканите.

При откриването ѝ, председателстващият я Савфет паша отхвърлил мотивите, довели до свикването на конференцията - причините за революционните движения се криели не в лошото положение на християните в империята, а във външно влияние и подкрепа от някои чужди сили.

Още преди откриването на конференцията, Солсбъри се среща многократно с руския посланик в Цариград. Граф Игнатиев представя руския проект за реформа на турските европейски провинции, съгласно който България трябва да образува една автономна област от Мизия, Тракия и Македония (но без Варна и Одрин), начело с генерал-губернатор християнин. Европейските държави трябвало да участват в реформите посредством международна комисия, а турската полиция да бъде заменена от европейска жандармерия, състояща се от 6000 души белгийци или италианци. Руският проект обаче срещнал някои възражения най-вече от граф Андраши, тъй като според него, той отговарял повече на руските интереси за проливите, отколкото на европейските. А и доколко тази държава би била автономна е доста съмнително, познавайки предишния руски опит. (Генов Г. , 1940)

Защо ли, европейските правителства не вярват в добрите намерения на Русия – имайки предвид действията ѝ в последните 100 години, дали не намираме обяснението на прословутото изказване на Ото фон Бисмарк, че *„Нито един договор с Русия не струва дори хартията на която е написан...”*

Участниците (с изключение на Николай Игнатиев) не подозират, че двете империи – Русия и Австро-Унгария вече са се договорили тайно още на 8 юли 1876 г. със [Райхщадското](#)

споразумение¹⁹⁰. И в него не се допуска създаването на компактна славянска държава, пък била тя и българска!

А британската дипломация е в деликатна позиция – от една страна, тя трябва да запази целостта на Османската империя, а от друга - да се съобрази с британското обществено мнение, ужасено от кланетата, случили се из българските земи през 1876 година. Затова е изработен компромисен вариант - обособяването на две автономни български области – Източна, с център Търново, и Западна – с център София. С уговорката, че английската страна не е съгласна новата българска държава да има излаз на Егейско море!

Ако се замислим: какво значение има за Обединеното Кралство българският егейски бряг? Албионът е далеч, а и новосъздадената държава едва ли може да застраши английските имперски интереси в региона! „Задната мисъл“ на Лондон е, че в Източната област, броят на мюсюлманите ще бъде приблизително равен на този на християните и тя ще се превърне в „щит“ срещу руското проникване към Цариград – все пак, оттук минава най-прекият път за руско настъпление към Проливите.

Част от отговора се крие и в един забележителен коментар на руския посланик в Лондон граф Шувалов пред Бенджамин Дизраели лорд Биконсфийлд, премиер на Великобритания, който се бил приготвил за война, ако Русия напредне до Константинопол. Случката е от същия декември 1876 г.

„Шу (граф Шувалов) ми каза снощи, че Русия не я е грижа нито за България, нито за Босна, нито за която и да е друга земя – това, което тя наистина иска, е „Проливите“ - единственото нещо, което искаха. Отговорих му, че знам.“ – това четем в негово писмо до външния министър лорд Дерби,

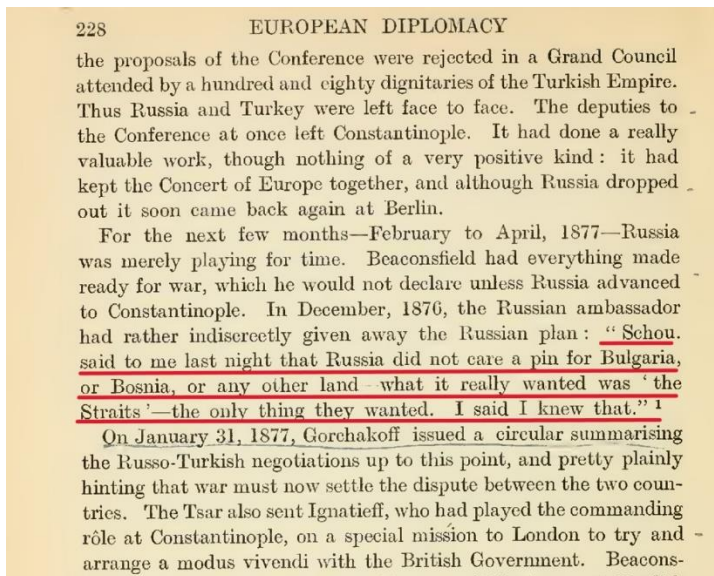
---

¹⁹⁰ https://bg.wikipedia.org/wiki/Райхщатско_споразумение

писано през декември 1876 г., докато тече Цариградската конференция. (Mowat, 1922)

Извини ме, Уважаеми Читателю, но ще го повтора! Не защото не си го прочел, а защото това е алфата и омегата в МИТА за „българското освобождение“! Може би това трябва да е написано като въведение във всеки учебник по история на България!

„Шу (граф Шувалов) ми каза снощи, че Русия не я е грижа нито за България, нито за Босна, нито за която и да е друга земя – това, което тя наистина иска, е „Проливите“ – единственото нещо, което искаха. Отговорих му, че знам.“

Факсимиле „A history of European diplomacy, 1815-1914 by R.V.Mowat“

А [граф Пьотр Шувалов](https://ru.wikipedia.org/wiki/Шувалов,_Пётр_Андреевич)¹⁹¹ не е случаен човек – той е извънреден и пълномощен посланик на Русия в Лондон, а по-

¹⁹¹ https://ru.wikipedia.org/wiki/Шувалов,_Пётр_Андреевич

късно и главно действащо лице от руска страна в Берлинския конгрес! Пак там четем:

„Императорът изпрати Игнатиев, който играеше водеща роля в Константинопол, на специална мисия в Лондон, за да се опита да уреди modus vivendi с британското правителство.“ (Mowat, 1922)

От глупост ли, от наглост и самоувереност ли (или на няколко питиета), но руснаците не крият намеренията си, сигурни в крайната си цел! А малко по-нататък ще видим и „Записката“ на самия Шувалов.

Познавайки добре действията на руската политика, Лондон помни тактиката: 1. Освободи, 2. Дай автономия! 3. Анексирай! Там са убедени в бъдещите действия на Русия, чиято цел не е добруването на „братята славяни“, и в частност – на българите! Срещу бъдещият излаз на Русия, с последваща доминация в топлите морета, Англия не може да се противопостави с няколко ескадри!

След постигнатата договорка, на няколко неофициални заседания на конференцията, без участието на турските делегати, се изработват и приемат в окончателна форма, проектите за създаване на три автономни области в Европейска Турция: две - в областите, населени с българи и една - от Босна и Херцеговина, населена със сърби.

Окончателният вариант за територия на българската държава, приет от Великите сили на Цариградската конференция е много близък до границите на Българската екзархия според султанския ферман от 1870 г. Обърнете внимание: всички Велики сили (не само Русия) се солидаризират с граници на бъдещата Българска държава подобни на тези на Българската екзархия! Той обединява почти всички българи на Балканския полуостров в единна територия по най-естествения възможен признак – преобладаващо българско население. По предложение на английския консул, територията ни е разделена вертикално на две отделни

български държави, като с това британската дипломация цели да намали риска от силно руско влияние в Източна България, където православното население е по-малък процент в сравнение със Западна България. По този начин ще се намали и вероятността за руска експанзия към проливите през тази територия.

По време на конференцията, с топовни гърмежи, Савфет паша известил, че турският султан дарил на поданиците си конституция, която щяла *„да определя за в бъдеще публичното отоманско право и да позволи на Отоманската империя да заеме своето място в европейския концерт“*. Красиви думи, с които се цели да се обезсмисли конференцията - турските поданици в една конституционно-парламентарна страна щели да имат еднакви права и свободи. Новата конституция превръщала Турция в конституционна монархия с Парламент.

Въпреки уверенията, участниците в Конференцията приемат, че мирът ще се осигури само когато се създадат условия изработените реформи да се приложат във вътрешния живот на империята и тя продължава работата си. Дни наред се провеждат дебати за България, за Босна и Херцеговина, като турските представители отхвърлят почти всички предложения. Изготвен и приет единодушно е дори подробен *„Проект на органически устав за България“* (Райнов, 1928)

Представителите на Великите сили употребяват всички аргументи, за да убедят султана, че конференцията се е старала да включи в тия граници само земи, където българският елемент преобладава или както се изразява граф Корти: *„Конференцията не може да включи под името „България“ области, където българското население не е господстващо“*.

Докато тече конференцията в Цариград, на 15 януари 1877 г. Русия финализира преговорите с Австро-Унгария и двете империи подписват отново общ Договор - секретната

Будапещенска конвенция¹⁹²: Русия няма да пречи на Австро-Унгария при анексиране на Хърватска и Босна и Херцеговина, а Австро-Унгария няма да възпрепятства Русия при евентуална инвазия на Балканите. **Двете империи се задължават да НЕ допуснат образуване на голяма и сплотена българска държава!** Кое то няма да попречи на любимецът на някои българи, Николай Игнатиев, по-късно, в прелиминарния Сан Стефанския договор, да предложи огромна територия на бъдещата българска държава! Знаейки, че не само другите Велики сили няма да се съгласят, а и това би създадо за нова война – този път между Русия и Австро-Унгария - война, която Руската империя няма сили да води!

Руският консул в Цариград Николай Игнатиев вероятно е уведомен веднага, защото се заема със саботирането на конференцията. Още на следващия ден е приет от султана, като му гарантира, че Русия ще се застъпи за запазване на значителни територии на Османска империя на Балканите. Русия ще спази това свое обещание и така голяма част от Македония, Родопите, Тракия и Беломорието действително остават в пределите на Османската империя чак до 1912 г.

Въпреки, че в последното заседание на конференцията, европейските представители правят още един опит да заставят турската страна, да приеме изработения от силите проект за реформи, като заявяват, че ако турското правителство не приеме една минимална програма за реформи, ще бъдат принудени да напуснат демонстративно турската столица – ще скъсат официално дипломатическите отношения между силите и Портата, заплахата не успява да въздейства над турската страна да приеме европейския проект. Дори в заседанието от 8/20 януари 1877 г., Савфет паша най-категорично заявява, че неговото правителство отхвърля окончателно предложението за

---

¹⁹² https://bg.wikipedia.org/wiki/Будапещенска_конвенция

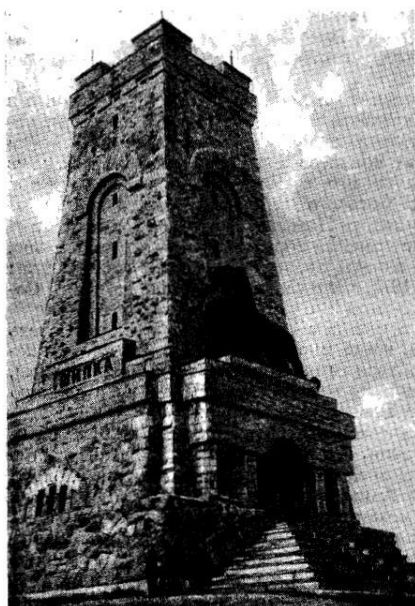
създаване на една международна комисия за надзор при провеждане на реформите.

Цариградската конференция приключва без желания резултат, което е отбелязано в нейните протоколи: „Пълномощниците на шестях сили мислят, че няма място да продължат разискванията и заседанието е вдигнато.“

А защо Русия преследва решенията на конференцията, които задължаваха и Англия? Отговор на този въпрос намираме в т. I от издадената в 1954 г. от Съветската академия на науките „История на България“, където четем:

308

Феодальная Болгария

Памятник русским и болгарским воинам на Шипке

от дождей дороге, прошел за 40 часов 88-километровый путь и подошел к Адрианополу совершенно неожиданно для турок. Захваченные врасплох стремительным нападением, турки оставили Адрианополь без боя. Таким образом, турецкие войска были разгромлены как в Северной, так и в Южной Болгарии. Пятидневное турецкое иго было свергнуто, освобождение болгарского народа свершилось.

Царское правительство в войне с Турцией преследовало захватнические цели и лишь использовало лозунги освободительной войны. Оно боялось широкого размаха национально - освободительного движения, опасалось того, что широкое участие трудящихся масс придаст этому движению революционный характер.

Но, независимо от планов и стремлений царизма, русско-турецкая вой-

Факсимиле от стр. 308 на „История Болгарии в двух томах. Том 1“, М. 1954

„Царското правителство преследваше във войната с Турция завоевателни цели и само ползваше лозунга на една освободителна война. То се страхувало от широкия размах на национално-освободителното движение...“ (Академия Наук СССР, 1954)

Бламирането на конференцията на Великите сили с приемането на Отоманската конституция, вече е повод за война за Русия и достатъчен мотив за останалите европейски държави да оставят Високата порта да се оправя сама. Макар и неуспешна за нас, българите, документите на Цариградската конференция са едно изключително свидетелство за признанието, което е декларирано от всичките шест европейски велики сили и Турция за българския характер на Мизия, Тракия и Македония.

Външната политика на Великобритания

Може би, тук е мястото да отбележим, че част от българите и днес са „заредени“ с клишета за английската политика спрямо нас – тъй като България била „руско протеже“, „Британската империя има от векове лошо отношение и към България“ - теза, която има много недостатъци, но владее общественото съзнание поради незнание и разбира се – поради идеологическата обработка, на която беше подложено обществото ни в периода 1944 – 1989 г.

Внушенията, че Мидхат паша и Султанът били подстрекавани от английския посланик Елиот са откровено нелогични. Великите сили са се събрали в лицето на посланиците си в Константинопол, за да предотвратят военен конфликт. Те са били готови да дадат автономия на българите и точно така става и след Руско-турската война. Султанът и Мидхат паша не успяват да разберат, че в Европа вече има съгласие по въпроса за автономията.

Това, което е характерно за британската политика не е враждебността към една или друга нация. Нейната външна политика има един - единствен стълб, по който политическите сили в страната са единодушни, а именно - не бива да се допуска в континентална Европа някой да доминира. Британската политика постулира, че **Лондон трябва да се противопоставя на всяка сила, която се опитва да установи доминация и контрол над целия европейски континент.** Няма значение кой се опитва да доминира над Европа - щом е тръгнал в тази посока, значи вече има Британия за враг.

По други въпроси, различните правителства в Обединеното кралство са имали дори противоположни политики. Например цитираното по-горе писмо на консерватора Бенджамин Дизраели, първи граф на Биконсфийлд. Но дали поведението му е, не от омраза към българския народ, а от опасения, че бъдещата българска държава ще е руски плацдарм на Балканите, от който Русия ще гледа към Проливите и към Средиземно море? И той се аргументира с факти от разговора с Шувалов! Затова и той следва политика на ограничаване на територията на българската държава, включително и поддържа тезиса за Стара планина като южна граница на Княжество България.

Точно обратна е политиката на лидера на Либералната партия - Уилям Гладстон. Четири пъти бил министър-председател на Великобритания, като след падането на правителството (първият му кабинет) той решава, че политическата му кариера е приключила, защото според думите му *„нито един премиер не е направил нищо съществено след 60 годишна възраст“*. Но Априлското въстание през 1876 г., буквално го връща в голямата политика. Той участва в яростна кампания срещу действията на Отоманската империя по време на Априлското въстание. Издава две специални брошури в защита на българите и формулира предложението за автономия на България. (Гладстон – *„Уроци от клание или поведението на*

турското правителство в и около България, от май насам, 1876“, Тулча, 1878 и Гладстон – „Български ужаси и Источний въпрос“, 1881)

Гладстон също не споделя руските аспирации, нито пък ги подценява, но той има друга гледна точка. Той смята, че **колкото по-голяма е българската държава, толкова по-бързо ще се еманципира от руското влияние.** По-късно, през септември 1885 г., Гладстон подкрепя лично Съединението, изцяло и без условия - той дори предупреждава управниците на съседните държави да не препятстват на обединението на Княжеството и на Източна Румелия. И Султанът се съобразява с мнението му! Впоследствие, когато в България се въвежда „Режимът на пълномощията“ (юли 1881 - декември 1883) и Търновската конституция е суспендирана, точно Гладстон се изказва в защита на възстановяването на конституционния ред и защитава тезата, че българите са способни на демократично управление.

Ако поразсъждаваме в дълбочина, всяко едно действие, води до някакъв резултат – къде случаен, къде – търсен. Като човек, който винаги четете между редовете (отраснал съм във времена, когато лъжата беше официална държавна политика – „*Ние ги лъжем, че работим - те ни лъжат, че ни плащат*“, или по-циничното: „*След чернобилската авария – радиация няма, но тя намалява!*“), съм свикнал винаги да съдя по правилото „*Cui bono?*“ или „кой печели“, за кого е ползата! Защото – каквото и да има сцената, по-важен е крайният резултат! Особено, когато става дума за Русия!

Нека да анализираме, кой печели от провала на Цариградската конференция. Някои историци твърдят, че провалът е инспириран от Англия – звучи логично – тя е голяма империя, над която „слънцето не залязва“! Защо пък да не провали създаването на Българска държава. „Англия никога не ни е обичала!“, казват те! (видяхте коментара малко по-нагоре). Други отдават провала на Турция – разбира се, тя няма интерес

да се разделя с територии, които е управлявала векове. Още повече, че голяма част от стоките и услугите за Цариград се осигуряват точно от тези земи!

Австро-Унгария, Германия, Италия са далеч!

Русия? Не, тя няма интерес да проваля Конференцията! Тя иска да освободи братята българи! Но...

Чакай малко! ...

Всъщност, не става ли така, че от провала най-много печели Русия? Да, тя е уж „слаба“ в този момент, но кога Империите са признавали слабостта си? (А всъщност, как „по-слабата“ Русия, печели войната няколко месеца по-късно? Обикновено по-слабите губят!) Случайно ли е това? Дали провалът не е отдавна търсеният повод, а и защитна теза тя да се разправи с Турция във вековните ѝ стремежи към Проливите? За кратко време е водила с нея 9 (девет) войни! От които е загубила последната преди 20 години, и то с унизителни условия в договора! Дали Александър II не е решил, че сега е дошъл моментът да се реваншира, че и още нещо отгоре! (Ех, тоя Цариград!). Още повече, в този момент останалите Велики сили са настроени негативно спрямо Турция, точно заради провала на опитите за цивилизовано решаване на балканските проблеми – да не забравяме, че те касаят не само България, но и територии от западните Балкани като Босна и Херцеговина, части от Сърбия, Черна гора?

Когато теглим чертата, май се оказва, че от провала на Конференцията, най-много печели Русия! Е, и ние покрай нея, но не от славянска обич или братски чувства, а просто защото в този момент, **нашите интереси са били паралелни на нейните!** Дали резултатът от бъдещата война се е получил такъв, какъвто е очаквала победителката Русия? Не съвсем! Но и никак не е лош по отношение на нейните интереси! Тя си **възвръща правото на военна флотилия в Черно море!** Е, не получава Константинопол, но **получава част от Бесарабия!** И да не забравяме – **големи територии в Кавказ!** Не се получават

и мерациите ѝ спрямо нова България – 10 години продължава намесата ѝ в нашите вътрешни работи, граничеща с агресия, с държавни преврати и бунтове, докато накрая е принудена да скъса дипломатически отношения с неосъществената „Задунайска губерния“! Но затова – по-нататък!

След провала на конференцията се очертават само две реални възможности да се застави Турция да приеме проекта за реформи: или чрез обща акция на Великите сили, или чрез война само от страна на Русия. Европа не е съгласна на колективно действие. И ето го удобният момент за война с Турция – тя е разклатена, има достатъчно вътрешно, а и външно напрежение! Великите сили в Европа искат да се промени настоящата ситуация на Балканите, но няма на участват. Русия е сигурна, че няма да ѝ пречат!

*„Оказва се, че провалът на мирния изход засяга пряко само интересите на Русия. Другите Велики сили няма какво да губят, а някои дори печелят от този провал. ... обаче поставя Русия в крайно деликатно положение. Ако другите сили могат да си позволят пасивно изчакване на нещата, тя не може. При евентуално примирие или безразличие към съдбата на балканските народи в този критичен за тях момент тя **рисува да подрони фатално собствените си позиции в този важен за нея район, позиции, завоювани дотогава с толкова много войни и жертви. ... За Петербург войната добива подчертано отбранителен смисъл и повече не търпи отлагане.**“ (Косев & Дойнов, Освобождението (1877-1878), 2003)*

Никой не принуждава Русия, но тя обявява (не забравяйте лозунга „от братски чувства“) война на Турция на 17 април 1877 год. Разбира се, след като се споразумява с Австрия (с конвенциите юни 1876 г., от 3/15 януари и 6/18 март 1877 г.). А на 19/31 март 1877 г. в Лондон бива подписан и допълнителен

секретен протокол¹⁹³, в който (да напомня) отново се подчертава, че няма да бъде допуснато създаването на „голяма славянска държава на Балканите“. Но кога ли Русия е спазвала договорите си!

P.S.

Ще завършим темата с два цитата – те я изчерпват.

Десетилетия по-късно, Съветска Русия, върна на идеологията си, част от която по онова време е тотална критика и отричане на Царизма, публикува редица документи, които днес ни помагат да оценим истинските намерения, довели до нашето „Освобождение“.

Александър Ив. Нелидов е руски дипломат, участник в Руско-турската война (1877 – 1878). Подписва Санстефанския прелиминарен мирен договор от името на Руската империя заедно с граф Николай Игнатиев. В неговите „*Записки относно окупацията на Проливите*“ има любопитни факти, говорещи категорично за намеренията на руското правителство. Писана след войната, през 1882, тя добре показва глобалните интереси на Русия, на които се дължи и Руско-турската война от 1877-1878г.

В предговора към „*Записките...*“, публикувани в *Красный архив. Исторический журнал*. т.46/1931 г. стр.179 четем (в мой превод):

„Основният въпрос на външната политика на руския царизъм от края на XVII в. бил въпросът за Проливите, свързващи Черно море със Средиземно. Завладяването на проливите става водеща външно-политическа задача на самодържавието...“

Кратко и ясно, писано от руснак!

И втория цитат:

---

¹⁹³ [https://bg.wikipedia.org/wiki/Лондонски_протокол_\(1877\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/Лондонски_протокол_(1877))

„Разпространявайки хегемонията на Русия на целия Балкански полуостров и Мала Азия... превръщайки Балканите и голяма част от Азиатска Турция в област, повече или по-малко експлоатирана от руския капитализъм, като му отваря най-богатите перспективи за него в тези области – подобно екстензивно разширяване на сферата на експлоатация, разширяването на икономическата територия на руския капитал, самодържавието можеше да забави буржоазното развитие и да укрепи властта на крепостника в самата Русия“.

Цитатът е от източник, който голяма част от русофилите приемат безрезервно – „Ленин, „Развитие капитализма в России“, Собр. соч., т. III, стр. 485, прим, (по I изд.) ср. Покровский, „Константинополь“ („Внешняя политика“, сборн. статей, Москва, 1924)“. (Хвостов, Записка А. И. Нелидова в 1882 г. о занятии проливов., 1931)

И така стигаме до „Десетата“...

1877 – 1878 - Руско-Турска война – Десетата!

„БРАТУШКИ, братушек, ед. братушка, братушки, м. (разг. устар.). Ирон. вм. выражения братья-славяне (о южных славянах в эпоху русско-турецкой войны 1877–78 гг.)“. - [Толковый словарь Ушакова онлайн](#).¹⁹⁴

В превод: „БРАТУШКИ, - иронично обозначение на братята - славяни в епохата на руско-турската война 1877-1878г.“ - Тълковен речник на Дмитрий Ушаков.

Има руска дума, с която се изразява ласкаво отношение към някого и тя е „братишка/братишки“, тя обаче никога не е използвана по отношение на българите!

Защо започваме с тази дума, „братушки“, известна до днес на всяко българско дете? Защото май трябва да спрем да я използваме – тя носи ироничен, презрителен смисъл, унижаващ самите нас!

„Българският народ не можеше и да помисли, че той ще може някога да се освободи сам със собствените си сили от турското иго. Той очакваше спасение от север, от „Дяда Ивана“, т. е. от Русия. Войните на Русия с Турция, които се прикриваха от руската дипломация с интересите на „православието“ на Изток, вмесването ѝ в полза на въстаналите гърци и сърби с цел да отслаби Турция и по-лесно да достигне своите планове на пътя за Цариград, създадоха в българския народ суеверието, че Русия е „освободителката“ на народите и следователно само от нея може да дойде

¹⁹⁴ <https://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=3259>

освобождението му от турското иго. Това суеверие на масата от българския народ се подкрепваше от всички нейни представители и ръководители, с твърде редки изключения, с изключение на отделни единици. То се подхранваше и от ония, на които не беше тъй зле при турското иго и които проповядваха „мирния прогрес“, и от ония, които съставляваха революционната партия. Разликата между едните и другите беше тази, че първите бяха против всякакво въстание и проповядваха очакване на момента, когато Русия „ще извади калъча“; вторите, напротив, най-напред вярваха, че освобождението може да се постигне с едно общо въстание, чрез една „народна революция“, а по-сетне, когато изгубиха вярата в „народната революция“, проповядваха въстание, което ще се последва от големи жестокости от страна на Турция, които ще предизвикат намесата на Европа, а на Русия ще дадат повод да ѝ обяви война, резултат на която ще бъде освобождението на България. По такъв начин всички поддържаха суеверието на масата от българския народ в безкористието и „освободителната мисия“ на Русия, главно на нейния цар. По такъв начин в селската маса и дребната буржоазия у нас се създаде представление за Русия като за най-силната и най-богата страна, а за руските царе като за „освободители“ и „покровители“ на България, без които тя не може да съществува, без които не може нищо да направи, пък и не бива да прави, за да не ги разсърди и да не си дигнат от нея своето „покровителство“. ...Това още повече затвърди лъжливото им представление за Русия като „освободителка“ и „покровителка“ на България и на християните; то съставлява основата на русофилството у нас, което играеше и играе твърде важна роля в политическия живот на нашата страна след освобождението“.

...

„Един траен мит се е настанил в общественото ни съзнание около възстановяването на българската държавност през 1878 г. Този мит прокламира, че България е възстановена само и единствено в резултат на Руско-турската война 1877-1878г. Трудно е да се установи (затова трябва специално изследване), как е оформена тази представа. Най-вероятно бъдещите изследвания ще докажат, че представата е резултат на непомерната благодарност на нашето общество за руската акция през 1877-1878 г. Благодарност, невинаги впрочем спонтанна, а резултат и на политически сметки на управляващи и опозиционни партии, при това не само в епохата на комунизма. Ще припомня, че след 1878 г., та чак до 1915 г., в България имаше един куп т. нар. русофилски партии, а и цар Фердинанд се укрепи на трона, след като е едно споразумение през 1902 г. буквално „легна“ пред Русия. Актът бе предшестван от дългогодишна пропагандна дандания, изтъкваща ролята на Русия в Освобождението, съпроводена със строителството на стотици паметници, храмове-костници и т.н....

Възстановяването на българската държава, първо, не е и не може да бъде еднократен акт и, второ, няма начин да стане без участието на българския народ или на българското общество. ... Един дори бегъл поглед върху историята на българското общество в първите три десетилетия от втората половина на XIX век ще ни убеди, че възстановяването на българската държавност не е еднократен акт, а процес. Този процес има няколко фази и включва: първо - създаването от Васил Левски и съратниците му на общобългарска революционна организация, поставила си като стратегическа цел възстановяването на българската държава; второ - заявка за международно признание на българския народ като обособена етническа категория (Великденската акция през 1860 г.); трето - международно признание на българския народ като обособен етнос и

очертаване на границите на етническата му територия чрез Фермана за Българската екзархия от 1870 г.; четвърто - решителна заявка за държавна независимост, направена от българския народ чрез Априлското въстание от 1876 г.; пето - Цариградска конференция на Великите сили, която взема единодушно решение да се създадат две автономни български държави. И едва на шесто място идва Руско-турската война от 1877-1878 г.“

Прочетохте два цитата. Първият е на Дядото. Не, не на моя дядо - на Димитър Благоев-Дядото, от „Принос към историята на социализма в България“ (стр. 83) (Благоев, 1906), А с втория започва предговорът на „Истинската история на освобождението 1860-1878“ на Божидар Димитров (Димитров, 2006). Благоев няма да го коментирам - той е живял отдавна, пряк свидетел на събитията, а Божидар Димитров, професионален историк още с първото си изречение дефинира **МИТА за освобождението!**

Какво доживях? Мит било! Как бе, ние толкова години се кланяме на братушките, пък сега било „мит“! Отиде си човека от този свят, ма ако беше тук, ще ей сега да му извадя едни доказателства от старите книжки! Такива има бол, ама кой да ги чете! Сега ще видим дали е „МИТ“!

Вадя първата книга – „Авантюри руского царизма в Болгарии – сборник документов“ - на руски е, защото е издадена в Москва през 1935-та. На български ще рече: „Авантюрите на руския царизъм в България“. Ей тия в Москва не може да не знаят по-добре за собствения си цар, има-няма 50 години порано!

Четем предговора, писан от Васил Коларов – малко комунияга си пада, но пък е русофил, даже съветски паспорт си има:

„Публикуваните в този сборник документи от царските архиви разкриват истинското лице и действителните мотиви на така наричаната

„освободителна мисия“ на царска Русия по отношение на българския народ, получил национална полунезависимост в резултат на Руско-турската война от 1877/78 г. Създаването на „независимо“ българско княжество трябвало да послужи само като прикритие и етап от завладяването от Русия на подстъпите към Константинопол по западния бряг на Черно море. В продължение на десет години царското правителство влагало колосална енергия за укрепване на господството си в новообразуваната квазинезависима държава, като пускало в ход всички средства на азиатско-византийската дипломация — от масовата корупция и подкупи на политически гешефтери и армейски офицери до организирането на военни бунтове и държавни преврати, до вербуването на убийци и отстраняването на пречещи на плановете му държавни дейци на България. Ужасяваща, ненадмината по вулгарния си цинизъм картина разкриват секретните инструкции и донесения на царски министри и дипломати, извънредни емисари и чиновници.

Уфф! Звучи като антируска пропаганда! Уж наш човек, съветски гражданин, комунист, а пък то...?!?

А бе, я да се върнем още малко назад във времето, у нас!
„Стремежите на руската дипломация. Борбата ѝ против обединението на българския народ“ - Иван К. Божинов – книгоиздател, пише „Отворено писмо“ до Стоян Данев и Иван Евст. Гешов (Божинов, 1914). В него четем:

„Руската дипломация, скоро намери дирения благовиден предлог под формулата „освобождаването на българите“, зад която няма съмнение, че се криеха алчните и коварни цели на тая дипломация, които едва през фаталната за българския народ 1913 год. излязоха наяве.

В 1877 година през месец март, в столицата на Англия между тая последна сила и Русия биде подписан един протокол, с който Европа даваше картбланш на Русия да обяви война на Турция. Този протокол биде подписан от Англия, в

качеството ѝ на пълномощница и действующа в името на другите велики сили. В този протокол изрично се предвиждаше клаузата, че на **Русия се позволява да окупира с войските само ония местности от Европейска Турция**, които са били посочени в протокола на Цариградската конференция в края на 1876 година. **Тия места бяха България, Тракия, без Одрин, и цяла Македония.**

С тия ограничения, европейските сили косвено даваха на Русия да разбере, че всякакви нейни стремежи към Цариград и към Проливите не се одобряват. За длъжност своя считаме да отбележим този факт, защото той е имал съдбоносни последствия за нас българите, както ще видим по-нататък.

Най-сетне, войната между Русия и Турция избухна. След нанесените поражения над турските войски когато Турция вече беше победена, руските войски внезапно промениха плана на военните си действия: вместо през София и Пловдив да потеглят за Македония, както беше предвидено в подписания в Лондон протокол, тия войски щом минаха Балкана се упътиха направо към Цариград, като с това сгазиха и нарушиха и договор и традиции и като напълно забравиха главната цел на войната: **освобождаването на българите.**

С това си действие, Русия по най-очебиющ начин доказва, че същинската цел на обявяването война на Турция е превземането на Цариград и на Проливите, а не освобождението на угнетеното от турците българско население. Това обаче вероломство наостри и въоръжи против Русия цяла Европа. Английската флота веднага получи заповед да отплува към Дарданелите и руските войски изплашени от този енергичен жест на английското правителство и от протестите на другите велики сили, бидоха принудени да напуснат победоносното си шествие към Цариград и да се спрат в Сан Стефано, гдето Русия биде

заставена да сключи мирен договор с Високата Порта, наречен „Санстефански договор“ и да отложи за по-добри времена турянето в действие завета на Петра Велики...“ (Божинов, 1914)

Умен човек бил Иван К. Божинов – просветен деец, книжар, печатар и издател. Интересна брошура, части от която ще цитираме и в други глави! Но е писана след Междусъюзническата война, с която България губи родната му Македония. Сигурно затова Божинов е зле настроен! Пък може и от някоя врачка да е разбрал предварително, че година по-късно Русия ще воюва с България не на един, а на два фронта – и в Добруджа, и в Македония! Ама това е друга тема!

Прелистваме следваща книга:

„Спомени из моя живот“ писана в далечната 1926 г, но пък затова съвсем скоро след събитията от Димитър Маринов – български етнограф, основател и първи директор на Етнографския музей, депутат в Учредителното събрание. Човекът е ерудиран, пък и бил [пряк свидетел и участник](#):

„Ако беше останала в сила Санстефанска България, ние требваше отново да емигрираме. **Тя произволи и насилия на руските администратори беха създали в отговор на русите, които в отговор на всека дума ни завираха в очите: „Мы для Вас кровь проливали” – отговор: „Вы для нас кровь проливали, а мы от Вас кровь пробльували”**, и велико поучителните думи на дедо Антим, както той каза на княза Дондуков-Корсакова, когато той последния му рече: „Ваше Блаженство! Что думаете? Болгария уже освобождена!“, а той си поклати главата: „Думаю, Сиятельство, о том: **Вы нас избавили от турок; кто будет избавит нас от вас!**“

„И днеска има людие - и мирски и духовни, които са отчаяни русофили, т.е. които верват, че русите дойдоха да ни освободят и подписването на Санстефанския договор 19 февруари (стар стил) се празнува и днес като ден на нашето освобождение. И тия лица - духовни са всички архиереи, а

мирски - видни писатели, държавници и поети (като покойния Вазов), **подчинили на руския монархизъм, на руския цар, цялата воля на българския народ.** И днес ние виждаме, че тия същи мъже после толкова събития, после толкова свидетелства, останаха все **туй заслепените русофили** и създадоха: Св. Александър Невски, Свободния университет (който е руски университет), паметниците руски - на Шипка, в Плевен, София и другаде, руска семинария, руска гимназия, руско военно училище и пр. явления и строения, които **только напакостиха на държавния живот на България.** Когато пиша тия редове (1926 г.), аз съм вече на 81-годишна възраст, много съм чел, много преживех, много съм мислил и, **като си припомня големите злини, които ни причини руската дипломация, дохождам до големо недоумение: на какво се дължи туй заслепено русофилство** на тия наши мъже, от които има много умни люде. Покойния Вазов, който в едно свое стихотворение клеймеше нашите врагове през време на последните войни, избегна да спомене Русия; аз му написах кратко писъмце, с което го мило упреквах в това, като го запитах: Руските войски в Добруджа с румънските защо бяха дошли (авторът има предвид войната през 1916 г. – бел. съст.): да ни освободят ли или да ни изковат нови робски вериги? Той ми отговори на една картичка, изпратена в плик по пощата. Ето съдържанието ѝ: „**Драги бай Митко, прав си, но немам кураж да сломя в мене кумира, когото сам създадох. Поне засега. Твой Вазов.**“ Картичката прилагам тук за уверение. Какво да кажем за **онези, които и ден днешен чрез своето русофилство напакостиха и пакостят только много на своето Отечество.**“¹⁹⁵

Дааа... Дядо Антим I задава Въпросът на Въпросите - „**Кой ще ни избави от вас!**“ Не с въпросителен, а с удивителен знак накрая!... А и Вазов!

---

¹⁹⁵ <https://www.slovo.bg/old/litforum/208/dmarinov.htm>

Чакай, чакай, присетих се за Пейо Яворов! Поет и революционер, за когото малко хора знаят, че сам, с още трима комити [превзема Кавала през 1912](#)¹⁹⁶. Той е поет – ще види романтичната истина в нашето освобождение – е няма как да не благодари на братушките! Четем предговора към книгата му „Гоце Делчев“, издадена през 1904 г.:

„Делото на Каравелова, Ботева и Левски, освобождението на целокупната българска родина чрез революцията, беше осуетено, ако не случайно, поне твърде неочаквано. ...

*Обаче Русия, възползувана от смутовете в европейските турски области през нещастната 76 година, поиска да осъществи или поне в краен случай да приближи осъществяването на своите завоевателни намерения спрямо турското наследство. Тя обяви тъй наречената **Освободителна война**, която свърши с един съдбоносен за нас резултат — **отечеството ни беше разкъсано на три части**. И големият български въпрос остана да се развива при най-опаки условия, като се раздробя на сума по-малки въпроси, живи рани върху българския обществен организъм в цялост.*

*Тъй минаха ред години, десет и повече, в мъчителни очаквания, в празни сънища. През това време руското правителство употреби всички средства да покаже, че **славянството и православието са две овчи кожи върху гърба на един хитър вълк**. ...“ (Яворов, 1904)*

Яворов, дами и господа ... че и две овчи кожи на гърба на хитър вълк!

---

¹⁹⁶ <http://bulgarianhistory.org/prevzemane-kavala-yavorov/>

Македония, онеправдана отъ европейската дипломация, протестира твърдѣ смѣло: джумайско, малешевско и разложко почти цѣли двѣ години бѣха въ открито възстание; ¹ прилѣпско и охридско, макаръ за по кратко врѣме, не останаха надирѣ ². Но шепа хора не можеха да сломятъ волята на „седемъ краля“; — мъртвородения 23 членъ отъ берлинскитѣ постановления (хвърляше прахъ въ очитѣ на цѣлъ свѣтъ. Най-послѣ тѣ прѣклониха глава съ вѣра, че Русия не ще остави дѣлото си наполовина и че „свободнитѣ братя“ все ще успѣятъ, при благоприятенъ случай, да направятъ нѣщо. Прочее, населението мирно помъгна стария хумотъ. И страната отново се прѣвърна въ театъръ на църковно-училищни трагикомедии. Разбира се, твърдѣ случайнитѣ хайдушки вироглавства не заслужаватъ внимание.

Тѣй минаха редъ години, десетъ и повече, въ мжчителни очаквания, въ празни сънища. Прѣзъ това врѣме руското правителство употреби всички срѣдства да покаже, че славянството и православнието сѣ двѣ

¹) 1879—80. ²) 1881—82.

овчи кожи върху гърба на единъ хитъръ велкъ. Официална България се луташе по кривитѣ пътеки на дипломацията — и много естествено, вдѣше очи, намѣсто да изнише вѣжди. Църквата и училището, при

Факсимиле от „Гоце Делчев“ на П. К. Яворов (Яворов, 1904)

Нека се върнем още малко по-назад — през 1893 г., когато излиза: „Окупационен фонд, основан за създаване на руско-дунавска област“ — сборник от секретните телеграми на руското консулство в Русе. В предговора, писан през 1892 г. от Димитър Петков, опълченец, а после и министър-председател, четем:

„Ако преди освобождението се явеше някой да доказва с каквито и да било средства, че **приготовляваната от Русия**

*война с Турция за нашето освобождение е война, не за освобождението на „бедных славян“, а за разширението на руската Империя и за завладяването на Балканите и България от Русия, - нямаше да се намери нито един българин, който да го поверва и когото да не нарече враг на славянството, враг на българския народ, на неговото освобождение. **Никой българин не можеше да допусне тогава мисъл, че „православна Русия“**, която с векове ни е пращала икони и камбани подарък, която е водила няколко войни с Турция, **не се стреми за нашето освобождение, а за разширение на своето царство**, за обладанието на Балканите. Истина е, че на мнозина от нас беше известно заветването на Петър Великий, както и желанието на всички подир него руски царе, да завземат Цариград; но нашите понятия за тия руски стремления не са отивали никога по-нататък от завземанието на Цариград. Рядко и твърде рядко може да е имало някой умен и далновиден човек, който да е разбирал, да е съглеждал, че с **стремлението си, да завземе Цариград, Русия ще завладее окончателно и България**. Гневът ни против Турция, на която до тогава бяхме роби; желанието ни да видим своята угнетителка разбита, съсипана, - бяха толкова силни, щото малцина са искали да знаят за последствията, които можяха да ни сполетят от нахлуването на Русия в Балканите.“ (Петков Д. , 1892)*

Има още много книги, които могат да бъдат цитирани, по-нови или по-стари, с автори класици, или по-малко известни, но всички вкупом май не долюбват Русия! Защо ли?...

За да разберем повече, май трябва да се разходим и по едни други страници на историята. Дотук цитирахме все български автори (въпреки, че Васил Коларов по онова време е съветски гражданин!), нека да видим вече какво споделят руските писатели-съвременници, а и участници във войната.

„Неудобен“ за русофилите свидетел на Руско-турската война, чиято тежка дума не може да бъде пренебрегната, е

руският дворянин полковник Михаил Александрович Газенкампф¹⁹⁷. Доверено лице на главнокомандващия велик княз Николай Николаевич (брат на императора), отговарящ за кореспонденцията му, имащ достъп до най-секретните документи на руската дипломация! За отговорността на поста му и доверието на Петербург към него говори фактът, че е бил в течение на тайните договори на Русия с Австро-Унгария по отношение на Балканите, за които дори руският посланик в Цариград, любимецът на русофилите граф Н. Игнатиев, се оплаква в записките си, че бил научил случайно! Та Газенкампф описва спомените си от войната на Балканите през 1877 – 1878 г. в „Моят дневник“, издадена с допълнено издание в Санкт Петербург през 1908 г.

Още в първите редове, авторът потвърждава един от неудобните факти за увертюрата на войната: **Русия до последно се е надявала да няма война с Турция**, да не говорим за някакво „освобождение“ на България! И това по мнението на военният министър на Русия, Милютин! Газенкампф споделя:

„Но във висшите сфери все още се надяваха да избегнем войната, разчитайки, че една мобилизация и съсредоточаването на четири корпуса в Бесарабия ще принудят Портата да се подчини на всички наши искания.“ (Газенкампф, Мой дневник 1877-78 гг, 1908)

...

Да видим какво пишат съвременните историци:

„Всички руско-турски войни започват по инициатива на Русия. Началото на военния маратон поставя цар Иван IV Грозни. Известни са двата му военни похода през 1547-1552 г. срещу Казанското ханство и през 1556 г. срещу Астраханското ханство. При царуването на Феодор Алексеевич регентката княгиня София предприема

---

¹⁹⁷ https://bg.wikipedia.org/wiki/Михаил_Газенкампф

следващите два похода през 1687 и 1689 г. в посока към Кримското ханство. Цар Петър I продължава натиска в същото направление. Той осъществява последователно три военни кампании през 1695, 1696 и 1711 г. По-нататък щафетата поема Екатерина Велика, която чрез две победоносни войни през 1768-1774 и 1787-1791 г. изтласква Османската империя от Северното Причерноморие. През 1806-1812 г. цар Александър I отново води продължителна война против султана, която приключва поради нашествието на Наполеон в Русия. Значително по-сполучлива е следващата война на цар Николай I през 1828-1829 г. Насърчен от своя успех, той предприема самонадеяно нова офанзива срещу Османската империя. Това е т. нар. Кримска война през 1853-1856 г., която се оказва злощастна за Русия.

Прави впечатление, че всичките споменати военни кампании са предварително замислени и, общо взето, грижливо подготвени. Причините за тях във всичките случаи са едни и същи. Само конкретните поводи са различни в зависимост от обстоятелствата. **А понякога, ако липсва конкретен повод, лесно се намира такъв**, както става например във връзка с Кримската война.

За разлика от изброените „нашата“ руско-турска война няма такава агресивна насоченост. Тя не се мотивира от традиционната експанзивна руска стратегия. Този път царското правителство не желае военен сблъсък с Турция и прави всичко възможно, за да го предотврати. Ала въпреки всички усилия в това отношение не успява. Обстоятелствата буквално заставят цар Александър II мимо волята му и в разрез с възприетия външнополитически курс да обяви война. (Косев & Дойнов, Освобождението (1877-1878), 2003)

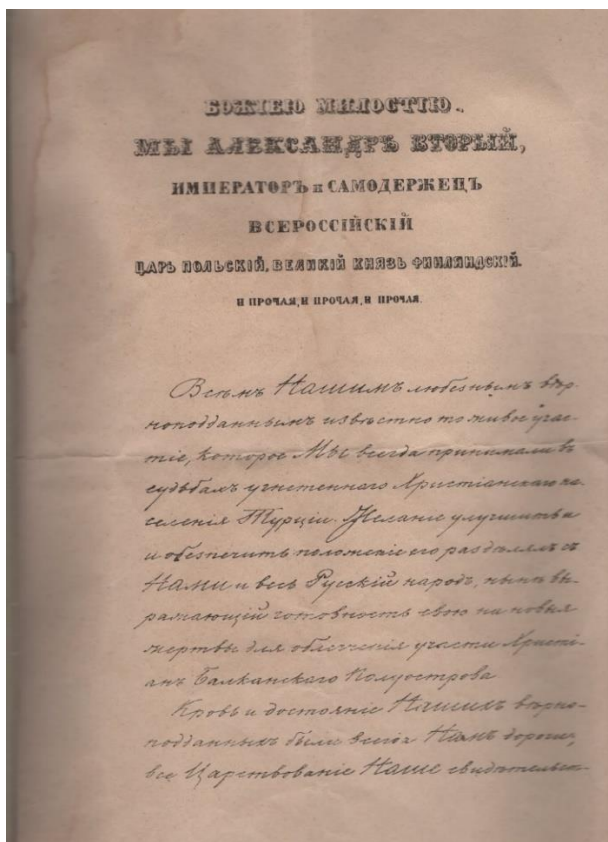
И да напомня:

„...руско-турската война от 1877-1878 г. е пряко свързана във функционална зависимост с нашето националноосвободително движение. Няма никакво

съмнение, че **тъкмо българската национална революция стои в основата на мъчителната принудителна преориентация на царското правителство в посока към военната алтернатива.** Ала макар да играе ключова роля в това отношение, българската революция не е в състояние да запали фитила на войната. В Петербург не я възприемат като достатъчен повод за военна намеса. За започването на войната съдействат още цяла редица фактори от сферата на голямата политика, които въздействат и върху развързката на Източната криза. Това съответно означава, че темата за **Освободителната война следва да се разглежда и да се интерпретира обезателно в контекста на българската национална революция, но в тясна връзка с Източния въпрос и неговите общоевропейски измерения.** Само чрез такъв глобален комплексен подход с възможно професионално, обективно и адекватно тя да бъде възприета цялостно, да бъде осмислена като преломно, съдбовно събитие в новата ни история. В противен случай неизбежно ще се сблъскаме, както често се случва, с всевъзможни профанирани представи и твърдения, белязани със знака на политическите пристрастия и наивната емоционално-романтична посредственост.“ (Косев & Дойнов, Освобождението (1877-1878), 2003)

Не знам, дали представата ни е профанна или не, но ще разгледаме някои факти, пък „всеки сам си прецени!“.

В утрото на 12 / 24 април 1877 г., в гр. Кишинев император Александър II подписва подготовения от канцлера княз Андрей Горчаков „Манифест за обявяване война на Османската империя“.

Манифест на Александър II за обявяване на война на Турция. (в текста става дума за „угнетено християнско население), а не за българи)

Това става възможно след Лондонския протокол на Великите сили, Райхщадското споразумение между Русия и Австро-Унгария и Будапещенската конвенция. След молебен в градската катедрала е устроен преглед на руски военни части и две дружини на Българското опълчение. Киевския епископ Павел прочита Манифеста.

Да прегледаме този Манифест и ние – все пак с него започва нашето освобождение. Сигурно ще разберем

причините руския цар да поведе армията си срещу Османската империя – да ни освободи, да създаде България! А може би и нещо повече? Четем:

„С Божията Милост Ний, Александър Втори, Император и Самодържец Всеросийски, Цар Полски, Велики Княз Финландски и прочее, и прочее, и прочее.“

Така започва този документ, който ще цитираме по изданието *„Нашето Освобождение“* (Райнов, 1928) и аз като един невъзпитан ученик, ще прекъсна царя. Защото някои твърдят че наред с изброяваното „Самодържец всеросийски“, „Цар полски“, „княз Финландски“, щяло да се появи и нещо като владетел на новосъздадена България! Защото искал да създаде „Задунайска губерния“, но аз не вярвам – убеден съм в чистите намерения на императора – така ни учеха в училище! Затова четем нататък:

„На всички наши любезни верноподанни е известно, какво живо участие сме вземали Ний всякога в съдбините на угнетеното християнско население в Турция. Нашето желание да подобрим и обезпечим положението му е разделял и целия Руски народ, който нине изразява своята готовност за нови жертви, само дано се облекчи съдбата на християните на Балканския полуостров.“

Пак ще прекъсна императора – то на всички е известно, Русия колко е била заинтересована за съдбата на християнското население тук. Е, повече за гръцкото, сръбското и румънското, но и ние сме християни – сигурно идва и нашия ред – просто са имали друга работа досега.

„Кръвта и имота на нашите поданици са били всякога скъпи за нас; всичко наше царуване свидетелствува за постоянната Наша грижа да запазим на Русия благословенията на мира. Ний не сме забравили никога тази грижа през всичкото време на жалните събития, които стенаха в Босна, Херцеговина и България.“

Видяхте ли? Идва ред и на България! Вярно, след Босна и Херцеговина, но все пак, идва!

„Най-напред имахме за цел да подобрим състоянието на истинските християни чрез мирни преговори и съгласия със съюзните и дружествени Нам Велики европейски държави. Ний не сме преставали да се трудим цели две години, за да склоним Портата на преобразувания, които биха могли да оградят от произвола на местните власти християните в Босна, Херцеговина и България.“

Не знам кои са „истинските християни“, но пък виждате ли – цели две години се мъчили да склонят Портата за „преобразувания“ за християните в Босна, Херцеговина и България. Е, междувременно подписали споразумение в Райхщадт да няма голяма тук голяма славянска държава – нито България, нито друга! Но пък сигурно искат да ни освободят – пък после държава! То сигурно така се прави. Четем нататък – ей сега ще видите:

„Като изчерпахме до край нашето миролюбие, Ний се принудихме да употребим по-решителни действия срещу високомерното упорство на Портата. Това се изисква и от чувството на справедливостта и от чувството на нашето собствено достойнство. Турция с своето отказване ни кара непременно да се обърнем към силата на оръжието.

Дълбоко проникнати от убеждението, че нашето дело е право, Ний в смиреното си упование на помощта и милосердието на Всевишния, обявяваме на всички наши верноподаници, че е настанало времето, предвидено от Нашиите думи, на които единодушно се отзова цяла Русия, Ний казахме, че ще работим самостоятелно, когато намерим за нужно, и когато това поиска честта на Русия...

Александър“

Това в общи черти е текстът на Манифеста за обявяване на войната по „Нашето Освобождение“ (Райнов, 1928). Но за да няма съмнение – проверих – същият е текстът и във

„Възпоменателен сборник по случай стогодишнината от Освободителната руско-турска война 1877-1878“, цитиран от родолюбивото българско списание „Път“ (Кънев, 2019). Излиза, че в този основополагащ документ няма нито дума за „поробени българи“ или поне – за „братя славяни“! Е, пет пъти се споменава думата „християни“, но това значи „българи“ само в очите на българите-русофили. На два пъти се споменава „България“, заедно с „Босна и Херцеговина“, но **няма и дума за някакво „освобождение“ – нито на България, нито на която и да е друга държава!**

Война е това, но въпреки това не става ясно каква е целта ѝ?!? Май единствената спомената тук причина е, че Портата не искала да чуе исканията, с което нарушила „**чувството на нашето собствено достойнство**“.

Следва парад на войските, командван от генерал-майор Михаил Драгомиров. Руските посланици в столиците на европейските велики сили правят достойни правителствени циркуляр на княз Горчаков относно съдържанието на Манифеста, в който за пръв път като непосредствена цел е заявено възстановяването на българската държавност.

Началото на войната е дадено!

Утин и Достоевски ...

„...Два-три дни след преминаването на Дунав напуснах Петербург и тръгнах за България.“ (стр. 25)

„... Исках да говоря за нещо друго, и се обърнах към един от съседите ми, гвардейски офицер, когото топло изпращаха и офицери, и войници, и се обърнах към него с банален въпрос:

- Вие отивате в действащата армия? на Дунав?

- Да, на Дунав - отговори той - но не в действащата армия. ... Отивам да служа в България в гражданското управление под ръководството на княз Черкасски...

- *Вие навярно сте служили по-рано в граждански части?*

- *Не, никога! През целия си живот съм военен. Възпитавах ме в корпус, след това постъпих в полк и до последната минута бях в строя.*

- *Но навярно по една или друга причина сте се занимавали с България, изучавали сте този край, интересували сте се от тях?*

- *Не, не - бързо ми отговори офицерът. - никога не съм се занимавал с България и не съм я изучавал.*

- *Но поне сте започнали да изучавате историята на България, прочели сте няколко книги, с други думи запознали сте се със страната, която отивате да управлявате?*

И на този въпрос, уви! последва същият категорично отрицателен отговор. Този втори все пак единичен факт ме наведе към тревожни мисли. „Работата нещо не е съвсем наред“, се завъртя в главата ми. Излиза, че за управление на България са призвани хора, които не само че не са подготвени за административна работа, но и нямат висше образование, и които през живота си не са се занимавали с нищо друго освен с военни дела.

- *Позволете да ви попитам - обърна се някой е известно смущение към офицера, - кой ви покани на тази длъжност?*

- *Поканата дойде от името на княз Черкасски, отговори твърде симпатичният ни събеседник: - тъй като той назначава губернаторите в цяла България. Той се е обърнал с молба от всеки гвардейски полк да му дадат по двама - трима офицери, за да заемат длъжностите окръжни началници, вицегубернатори и губернатори в гражданското управление на България.*

Този отговор сякаш удовлетвори всички. Щом княз Черкасски смята за правилно да кани за управлението на България хора съвсем неподготвени за тази работа, той естествено има своите основания.,, (стр. 28)

Това уважаеми Читателю не са мой думи – доста млад съм, за да съм бил там. Не съм като онези 60-70 годишни „ветерани“ от Втората световна, накичени с ордени като коледна елха, седнали до Вожда на Червения площад на деветомайския парад, разказващи „спомени“ от фронта, „случили се“ преди 80 години!

Това са думи на Евгений Утин, руски адвокат от Санкт Петербург, писател, публицист и кореспондент на някои френски вестници, тръгнал с руската армия като военен кореспондент. Пише „*Писма от България*“ (Утин, 1879), която излиза в Петербург още през 1879 година. Книгата на Утин не е преведена на български до 2017 г, най-вероятно, защото очевидно не се харесва на управляващите (иначе колко руски книги бяха издавани и преиздавани) и ръкописът потъва в забравата! Преводът, който ви предлагам по-долу е мой директно от оригинала, публикуван през 1879г. (претендирам да владее добре руския език), за да не бъде упрекнат в нарушение на Закона за авторското право. Дори обратно, позволявам този мой превод (а и всеки друг по-нататък) да бъде ползван от всеки абсолютно безплатно, дори и без позоваване на този източник – за мен ще остане удовлетворението, че подобно на българските будители, съм помогнал за ограмотяването на заблудения ни народ!

Още в първите страници на книгата, авторът безпристрастно, но учудено коментира бъдещото гражданско управление в освободена България, предоставено, забележете, на **военни, някои от които доста млади и неопитни във военните дела, камо ли в административните!**

Аз лично не разбирам! Русия, идва да „освобождава“ територии било за себе си като „Задунайска губерния“, било като нова Българска държава с бъдещо самостоятелно управление. И тази територия ще бъде ръководена от „аджамии“ без никакъв административен опит? Или всички те, ще трябва послушно да изпълняват заповеди по военному,

спуснати отгоре? Щом началникът „смята за правилно...“, значи със сигурност е прав. И не се разсъждава! Робската руска психика е родила израза „начальство лучше знает!“ Само този разговор, цитиран от Евгени Утин вече е достатъчен аргумент, обясняващ нежеланието на Русия, а и на много русофили в България, книгата да стане достояние на българите.

Продължаваме последователно по страниците:

„Скоро руската граница беше зад нас. След 2-3 часа бяхме в Яш.

„Европа!“ неволно се откъсна от всички. Да, Европа, - всички го чувстваха, всички го виждаха, всички го разбираха. Яш – малко градче, и в това градче има прекрасни мостове, чисти улици, хубави къщи, магазини, великолепна обществена градина, навсякъде прекарана вода, град, осветен с газови лампи, целия живот чисто европейски, в това не можеш да се усъмниш. В какво се изразява целия този европеизъм? – ще попитате вие. Как да ви кажа? – във всичко, което минава пред очите ви. Хората се държат по друг начин, различно говорят; може да слушате за какво разсъждават колкото искате. У тях няма дори и най-малък страх, че някой ще ги чуе, за всичко говорят на висок глас, като свободно изказват мнението си... Те знаят, че от тях зависи да дадат друга посока на политиците, те осъзнават правото си да искат отчет за всичко, което касае управлението им...

Дали защото Кишинев е толкова близо до Яш или по друга причина, но много пъти чувах:

- Кажете моля, защо сме такива неудачници, защо не можем да уредим порядъчно живота и градовете си? Не ви ли е обидно, не ви ли е яд, когато сравнявате Кишинев, който напуснахте само преди няколко часа, с Яш? (ibidem, стр. 49) ...

„Преминавайки през Румъния, ние си въобразявахме, че румънците трябва да падат в краката ни и да ни гледат като някакви богове. Това не се случи, нека признаем, че

нямаше и никакви основания да се случи, и ние се обидихме. Бяхме **възмутени, че не срещнахме работолепно отношение**, изненадахме се, че те не се отказват от правото да кажат и своето мнение по въпросите, които засягат съществуването им – „да бъде или да не бъде“ тяхната политическа независимост. Всъщност каква странна претенция! - да искаш право на глас! Веднага щом забелязахме **техния стремеж към равнопоставеност** във взаимоотношенията ни, тутакси започнахме да използваме най-дребния случай, за да ги обвиним едва ли не в „черна неблагодарност“ и в други и също неоснователни престъпления...“ (ibidem, стр. 53)

Ще си позволя да прекъсна тук Евгени Утин, за да поразсъждаваме за цитираното – пристигането в „Европа“, разбирай малкото румънско градче, близо до руската граница впечатлява всички пътуващи! И това са хора адвокати, журналисти, офицери, идващи от големите руски градове. И какво ги впечатлява? Чистотата и редът в малкия град, хубавите къщи, водопроводът (какъвто и до днес няма в много части на Русия) и видиш ли – „обществената градинка“!?! Сякаш попадат в друга вселена! И това е част от елита на Русия, образован, който говори помежду си френски! Всички са впечатлени от Свободата – Свободата да говориш, каквото мислиш, без страх от доносничество и репресии, Свободата, да изискваш от политиците (това последното май и ние още не сме го постигнали!). Пък и искат от румънското население, което вече има своя независима държава, през която преминават транзит, да работолепничи и да гледа на руснака, като на Бог! А ние мислим, че с нас ще се отнасят по братски, или по християнски? Та тия, които се впечатляват от Чистотата, Редът и Свободата в малкото румънско градче, тръгнали да ни „освобождават“, „Свобода да ни дарят!“. А, стига бе! Не на мен тия!

„- Как ще обясните, - попитах веднъж, слушайки острата критика на нашите военни действия, едно от най-

компетентните лица: - *че същите тези хора, които успяха така гениално изпълниха прехвърлянето, се оказаха несъстоятелни при изпълнението на следващите действия от плана.*

- Първо, - *раздразнено отговори той, - за мен е съвсем ясно, че **никакъв план никога не е имало, а ако го е имало, по-добре да не говорим за него, освен ако – с тъжна ирония** добави той - **планът не е бил турците да ни бият на всяка крачка, за да загубим не само военното си могъщество, а и възторга!***“ - *признание от „най-компетентно лице!“ (ibidem, стр.73)*

Малко по-нататък авторът споделя първите си впечатления от „турския бряг, на който в онова време гледахме като на наш бряг“ (а Ботев, няколко години по-рано слиза на „българския бряг“!), както пише авторът – Свищов.

В глава IV – „В Свищов - и до Търново“ четем:

„...Каквото и да попитаеш, отговорът е един: **ня-ма!** Предлагаеш пари, даваеш на домакините, вземете, но дайте - нищо не успяваш да получиш ...**Ето какви са българите, ето я тяхната любов, симпатия, родството, благодарността! А заради тях се пролива руска кръв!**

*Неприятно ми въздейства този разказ, някакво съмнение се прокрадва в душата ми. Макар да знаех, че, строго погледнато, **българите няма защо особено да ни обичат, не сме им сторили кой знае какво добро в миналото, но все пак повече гостоприемство нямаше да попречи.***“ (ibidem, стр. 81)

Ще каже човек, че свищовлии за негостоприемни, лоши и посрещат толкова студено „освободителите“. Познаващите историята или прочели предните глави имат обяснение: „**Изгорялството**“ – през 1810 г., при поредната руско-турска война, **руската армия опожарява целия град Свищов**, вкл. две големи православни църкви – църквата „Св. Николай“ (днес „Св. Преображение“) и църквата Св. Илия. Отмъкват мощите на Св. Дамаскин Габровски. Спомен, който още „топли“ оцелелите и техните наследници от „изгарящата“ братска любов.

Това са първите впечатления на Евгени Утин от българската земя, но доколко те са реални?

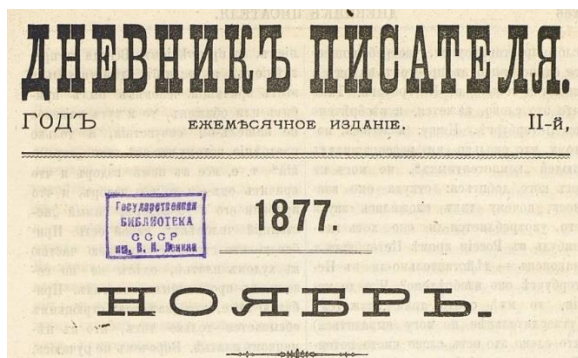
Да чуем друга гледна точка - тази на Достоевски. Да, същият онзи Фьодор М. Достоевски – руският писател, който не се нуждае от представяне. Световно известен със своите романи „Престъпление и наказание“, „Братя Карамазови“, „Идиот“ и „Бесове“. По-малко популярен е неговия „Дневник“, в който той много старателно, година по година, месец след месец описва и анализира, с умението на публицист, но и психолог, детайли от живота.

Разлистваме „Дневника“ на писателя и по-специално написаното през ноември 1877 г., където срещаме интересна информация, описваща Руско-турската война 1877-1878г.

В „Глава Втора, II. Самый лакейский случай какой только может быть“ четем:

„Помните ли, господа, как и еще летом, еще задолго до „Плевны“, мы вдруг вошли в Болгарию, явились за Балканами и онемели от негодования ...

...вдруг мы увидели прелестные болгарские домики, кругом них садики, цветы, плоды, скот, обработанную землю, родящую чуть не сторицею, и, в довершение всего, по три православны церкви на одну мечеть, — это за веру-то угнетенных! „Да как они смеют! ...“

пробковый шлем?) — а передь Европой деликатность, передь долгомъ европейскаго просвѣщенія „деликатность“, въ которой мы враслаи, погрязли до потери самостоятельной личности и изъ которой долго намъ не выкарабкается.

Подвозъ патроновъ въ турецкую армию изъ Англии и Америки колоссальный; достоверно теперь исполнѣн, что турецкій солдатъ въ Плевно тратитъ въ день иной разъ по 500 патроновъ;

II.

Самый ланейскій случай какой только можетъ быть.

Помните-ли, господа, какъ еще хлѣбомъ, еще задолго до „Плевни“ мы вдругъ вошли въ Болгарію, явились за Балканами и ошѣмили отъ негодованія. То-есть не всё, это первымъ дѣломъ надо заявить, даже далеко не половина, а гораздо меньше,—но все

1877. НОЯБРЬ.

275

же вознегодовавшихъ было значительное число и раздалися голоса. Голоса корреспондентовъ изъ армии и потомъ точась-же голоса въ нашей прессѣ, особенно въ Петербургской. Это были горчиче голоса, убѣжденные, полные самаго добродѣтельнаго негодованія...

Все дѣло вышло изъ-за того, что обладатели голосовъ этихъ шли, какъ известно всему міру и особенно намъ, спасать угнетенныхъ, униженныхъ, раздвоенныхъ и измученныхъ. Еще до объявленія войны я помню читалъ въ самыхъ серьезнѣйшихъ изъ нашихъ газетъ, при расчетѣ о шансахъ войны и необходимо предстоящихъ издержекъ, что конечно „вступивъ въ Болгарію намъ придется кормить не только нашу армию, но и болгарское население, умирающее съ голоду“. Я это самъ читалъ и могу указать гдѣ читалъ, и вотъ, послѣ такого-то понятія о болгаряхъ, объ этихъ угнетенныхъ, измученныхъ, за которыхъ мы пришли съ береговъ Финскаго залива и всѣхъ русскихъ рѣкъ отдавать свою кровь—вдругъ мы увидѣли предѣльные болгарскіе домики, кругомъ нихъ садики, цвѣты, плоды, скотъ, обработанную землю, поляну чуть не сторицею и, въ довершеніе всего, по три православныхъ церкви на одну мечеть,—это у за вѣру-то угнетенныхъ! „Да какъ они смѣютъ!“ загорѣлось мгновенно въ обиженныхъ сердцахъ ншихъ освободителей и кровь обиды залила ихъ щеки. „И къ тому-же мы ихъ спасать пришли, стало-быть они-бы должны почти на колѣнкахъ встрѣчать. Но они не стоятъ на колѣнкахъ, они косятся, даже какъ-будто и не рады намъ! Это намъ-то! Хлѣбъ-соль выносятъ, это правда, но косятся, косятся!“

И поднялся голосъ. Послушайте господъ, какъ вы думаете: вдругъ вы

получаете или фальшивую или ложно понятую вами телеграмму о томъ, что близкій вамъ человекъ, другъ или братъ вашъ, лежитъ больной, гдѣ-то тамъ ограбленъ, или подъ вагонъ попалъ, или что нибудь въ этомъ родѣ. Вы бросаете всѣ дѣла ваши и мчитесь къ несчастному брату,—и вдругъ ничего не бывало: вы встрѣчаете человека, который здоровѣе васъ, сидитъ за столомъ и обѣдаетъ, съ крикомъ зоветъ васъ за столъ и хохочетъ о фальшивой вашей тревогѣ, о вышедшемъ qui pro quo. Любите вы, или даже не очень любите этого человека, но неужели вы рассердитесь на него за то, что его не ограбили и что онъ не попалъ подъ вагонъ? Главное за то что у него такіа красныя щеки и что онъ такъ исправно ѣстъ обѣдъ и пьетъ вино? Вѣдь неправда-ли что вѣтъ? Напротивъ, вѣдь вы порадуетесь еще должны, что онъ живъ и здоровѣе вашего. Ну, конечно, по человѣчеству немножко и рассердитесь,—но вѣдь не за то же что ему не перерѣзало колесами ноги? Вѣдь не пойдете же вы сейчасъ изъ-за стола писать объ немъ корреспонденціи и анекдоты, чернить его характеръ, подмѣчать невыгодныя черты... Ну а вѣдь про болгаръ это дѣлалъ. „У насъ дескать и зажиточный мужикъ такъ не птается, какъ этотъ угнетенный болгаринъ“. А другіе такъ вывели потомъ что русскіе-то и причиною всѣхъ несчастій болгарскихъ: что не грозили-бы мы прежде, не зная дѣла, за угнетеннаго болгарина туркѣ и не пришли-бы потомъ освобождать этихъ „ограбленныхъ“ богачей, такъ жилъ-бы болгаринъ до сихъ поръ какъ у Христа за пазухой. Это и теперь еще утверждаютъ.

Я только съ той стороны говорю что нашу „деликатность“ передь Европой

Прилагам Факсимиле от „Дневник писателя“, Ф М Достоевски, 1877 г от който превеждам един по-голям пасаж:

„Спомняте ли си, господа, как още през лятото, още дълго преди „Плевен“, ние изведнъж навлязохме в България, **появихме се на Балканите и онемяхме от негодувание**. Е, не всички, дори не и половината, а много по-малко,— но все пак възнегодуваха доста хора и се надигнаха гласове. Гласове на кореспондентите от армията и веднага след тях гласове в нашата преса, най-вече в Петербургската. Това бяха пламенни гласове убедени, изпълнени с най-добродетелно негодувание ...

Така стана, понеже притежателите на тия гласове бяха тръгнали, както се знае в цял свят и особено у нас, да спасяват угнетените, унижените, смазаните и измъчените. Помня, че още преди обявяването на войната **бях чел в наши най-сериозни вестници** предвиждания за шансовете в предстоящата война и за необходимите разходи и излизаше, **че безспорно, „влизайки в България, ще бъдем принудени да изхранваме не само нашата армия, но и умиращото от глад българско население“**. Лично съм го чел и мога дори да посоча къде съм го чел; и ето, с такава представа за българите ние тръгнахме от бреговете на Финския залив и на всички руски реки да проливаме кръвта си за тях, поробените и изтерзаните - **и изведнъж видяхме прелестните български къщици, около тях градинки, цветя, плодове, добитък, обработена земя, която богато се отблагодарява за грижите, и като връх на всичкото по три православни църкви на всяка джамия — и ще се бием за вярата на поробените!** „**Но как смеят!**“ кипнаха мигновено оскърбените сърца на някои освободители, лицата им пламнаха от обида. „**И ние сме дошли да ги спасяваме, значи те едва ли не на колене трябва да ни посрещат. Но те не коленичат, те ни гледат накриво, даже май не ни се и радват! Не ни се радват на нас! Вярно е, посрещат ни с хляб и сол, ама гледат накриво, накриво!**

... “

Картината, описана от големия писател май нещо не се връзва с днешните ни представи за робство! Но и за освободителите – изненадани (приятно или неприятно) от стандарта на живот, казано на днешен език, на българите, в сравнение с огромната част от населението на Руската империя!

Ще продължа с още от „Дневника“ на Достоевски, защото неговите думи казват много за действителността в онова време:

„... У нас и заможените мъжици не се хранят така, както тоя поробен българин.“ А други по-късно направо стигнаха до извода, че именно русите са причината за всички нещастия български: ако не бяхме почнали да държим сметка на турците заради поробените българи, без да знаем как стоят нещата, и не беше се наложило след това да освобождаваме тия „ограбени“ богаташи, българинът и досега щеше да си живее безгрижно. И продължават да го твърдят.

От другата страна казвам, че нашата „деликатност“ пред Европа и нашият просветен европеизъм, ние все пак понякога можем да наваксаме по своему у дома, където Европа вече не ни вижда и не поглежда, а и не разбират руски. А България – това си е у нас. Ако ние сме тръгнали да ги освобождаваме, значи все едно сме си у дома, те са наши. Той си има там градинка, имот, та тоя имот е все едно мой; естествено нищо няма да му взема, понеже съм благороден човек, пък и нямам и нужната власт, но той все пак трябва да го усеща и да ми бъде вечно благодарен, защото след като вече съм там, всичко, което той има, все едно, че съм му го подарил аз. Отнел съм го от угнетителя турчин и съм му го върнал. Той трябва да е наясно... Пък да излезе, че никой не го е потискал – каква обидна неприятност, нали?

...Видя се първо, че българинът никак не е виновен, че е трудолюбив и че земята му се отплаща стократно. Второ, не е виновен и за това, че бил „гледал накриво“. Вземете само

това, че той от четири века е роб и **посрещайки новите господари не вярва че те са му братя, той вярва само, че те са новите му владетели** и от горе на това се страхува от старите и тежко си мисли: „**А ако пак се върнат и разберат, че съм поднасял хляб и сол?**” Ето такива вътрешни въпроси са го карали да гледа накриво – **и е бил прав, познал е напълно сиромаша**: след като ние извършихме първия юнашки натиск на Балканите и изведнъж отстъпихме - при тях наистина се завърнаха турците и какво стана - вече е достояние на световната история. **Тези красиви къщички, посеви, градинки, добитък – всичко е било разграбено, изпепелено и изтрито от лицето на земята. Не десетки, не стотици, а хиляди и десетки хиляди българи са изтребени с огън и меч, децата им са разкъсвани на части и те са умирали в мъки, обезчестените жени и дъщери или са избити след позора, или са отведени в плен за продан, а мъжете – същите които са посрещали русите, а пък и ония дете никога не са ги посрещали, но при които русите биха могли някога да дойдат, всички те са платили за нас с бесилки и клади...**“

Достоевски, уважаеми Читателю!

Е, ще каже някой - все пак Достоевски е писател, може и да си е доизмислил това – онова, само и само да бъде издаван в бъдеща демократична България. Колко добре живеело населението в поробена България!

Но подобни сведения дава и Михаил Газенкампф в дневника си на стр. 54:

„По отношение на храна в Гърново (и във всички села, през които почти минахме) има забележително изобилие. Градът по свое желание храни и пои за своя сметка цялата чета на Гурко (10 дружини, 22 ескадрона и 32 оръдия - около 10 000 души). И сега, по време на по-нататъшния си път към планината, Гурко продължава да живее със средствата на страната. От това става ясно колко погрешни са били нашите сведения за окаяното положение на България.

Икономическият просперитет на българите е непостижим идеал за нашите селяни...“ (Газенкампф, Мой дневник 1877-78 г., 1908)

Няколко страници по-късно, Газенкампф споделя още интересни факти:

„Мисля, че след първия голям военен успех (победа в открито поле над значителни сили или превземане на Русе), турци сами ще поискат мир, и войната ще свърши, ако те се съгласят на създаването на васално княжество от Северна България и на административната автономия на Забалканска България...

Тъй като предишния освободителен плам толкова бързо охладня, трудно е да очакваме, че ще искаме да доведем докрай унищожаването на Турция. По-скоро това, което сме посклонни е, тя да се разпадне малко по малко от само сама, още повече че все още не е дошло времето да се решава основният въпрос: кой трябва да владее проливите?“ (ibidem, стр. 61)

Забелязахте ли? Руснаците **предварително са подготвили вариант с две отделни държави**, а „голяма Санстефанска България“ май изобщо не влиза в плановете!

Но остава въпросът на въпросите за Русия – „Кой да владее проливите“!

... и фон Хун

Заедно с руските войски, в България, като кореспондент на „*Kölnische Zeitung*“, пристига пруският офицер **Артур фон Хун**¹⁹⁸. През 1886 г., в Лайпциг, и почти веднага – в Лондон, излиза книгата му „*Борбата на българите за съединението си*“,

---

¹⁹⁸ https://bg.wikipedia.org/wiki/Артур_фон_Хун

преиздадена през 1890 г., вкл. и на български (фон Хун, 1890). И после бива забравена за повече от 120 години! Защо ли?

Защото репортажите му, изпълнени с чувство на възторг и уважение към българския народ, същевременно демонстрират неудобните страни на руската имперска политика! Да прегледаме второто, допълнено издание от 1890 г. (запазил съм оригиналния правопис):

„Първото, което забележих беше това, че този уж „угнетен“ народ се намираше в такова благосъстояние, в каквото малко народи се намират в цивилизована Европа. Това чудно откритие не направих само аз, но и всички руски офицери и войници. Те предприеха своя кръстоносен поход, за да избавят своите бъдещи еднокръвни братя от турско робство. ... Но какво намериха братушките в България при кръстоносния си поход? - Те не намериха угнетени робове, а един състоятелен, богат народ, който се наслаждаваше почти с по-големи права, отколкото самите му избавители! Навред чувах думите: „Но болгары находятся в более лучшем положении, чем мы русские, а наши крестьяне были-бы очень счастливы, если бы могли сделать замену с болгарами!“ И наистина, тази замяна нямаше да е лоша за руските селяни, които се хранят само с картофи и овесеник...

Колкото по-много се бавих в България, толкова по-много се уверявах, че тя е една богата земя. Нийде в цяла България не срещнах ни най-малка следа от истинска бедност, която в Русия се среща на всяка стъпка. Всеки българин си има своя къщичка, своя нива, свое лозе, свои волове, крави и овци, а при това и готови парички. С една дума: всеки български селянин е, по имот, малък чокой. Следователно, ако се касаеше само за материални богатства, то русите спокойно можеха да пропуснат освобождението на България. Също и това не беше дотам истина, че турците преследваха по свиреп начин християнската религия в България. Никъде не намерих разрушени християнски църкви и

българските полове бяха също така добре угоени, както и руските. Най-доброто доказателство за богатството на страната е този необорим факт, че България цели шест месеца е хранила без затруднение цялата руска армия.

Руското интендантство беше до крайна степен лошо. То се грижеше само за своя джоб, но не за руската войска. Ако останеше да се надява само на него, то руската армия би измряла десет пъти от глад. То проводи през Дунав едно нищожно количество провизия, а при това развалена. Какво би станало с руската армия, ако не беше намерила достатъчно храна в България? Този въпрос може да си разреши всеки сам, без да размишлява дълго време... Разказванията за угнетяването на християнската религия могат да се оборят вече чрез този единствен факт, че тя след 500 годишното робуване под турското иго не е претърпяла ни най-малко променение в религиозните си обичаи. Напротив, християнската религия беше запазена в България непокътнатата, както е била преди 500 години. Това не е измислица, а жива истина, която не може да обори дори пресветейшият руски синод.

...България по време на освобождението си представляваше една селска държава с малочислена интелигенция... Затова изникна в Европа въпросът, как ще се управлява тази страна. Отговорът, че русите ще се погрижат за това, не беше дотам утешителен за европейската дипломация. Но русите не искаха и да знаят за европейската дипломация и приготвиха тази страна не самостоятелна държава, а като руска губерния. ...Българите се убедиха твърде скоро, че Русия обича много България, но не и българския народ... (стр. 3-7) (фон Хун, 1890)

„Великите сили в берлинския конгрес не си правиха много главоболие за бъдещността на България и Източна Румелия. Те знаеха твърде добре, че тези две области ще станат рано или късно руска губерния. Договорът на Сан-

Стефано се измени сами по формата си, но не и по естеството. Европейската дипломация знаеше добре, че **Русия иска да употреби България и Източна Румелия като авангард за Цариград...**

... Ако сетне не излезе всичко така, както желаете Русия, това не е по вина на Европа, а на българския народ и държавните му мъже.“ (ibidem, стр.7)

За казионната история, която трябваше да учим десетилетия, думите на Артур фон Хун звучат като ерес! И неслучайно, книгата му потъва в съзнателна заборава! А той има и друга, която ще разгледаме по-късно.

След „вредното западно влияние“ на фон Хун, се връщаме на Евгени Утин – наш човек - руснак! В глава V – „Нашето гражданско управление“, той продължава:

„Има неща, които ни се струват смешно очевидни, но понякога трябва хората, дори цели народи по-често да се замислят за някои от тях. Например ироничното изречение „Който иска да управлява други, трябва първо да се научи да управлява себе си!“. Колко пъти си спомнях тази азбучна истина в България, когато очи в очи се срещам с онова гражданско управление, което ние въвеждахме след влизането ни в тази нещастна за хората, но оцеляла страна ... (стр.100) (Утин, 1879)

„Какво предизвиква вашето недоволство? – попитах.

- О! Много скоро ни дадох да почувстваме как гледат на нас! С първите си крачки ни показаха, че не са дошли в България, за да влезнат в положението ни, да опознаят отблизо страната, внимателно да се отнесат към нуждите ни, а само за да заповядват и повеляват, без да обръщат никакво внимание на нашето мнение, на нашите представи!...

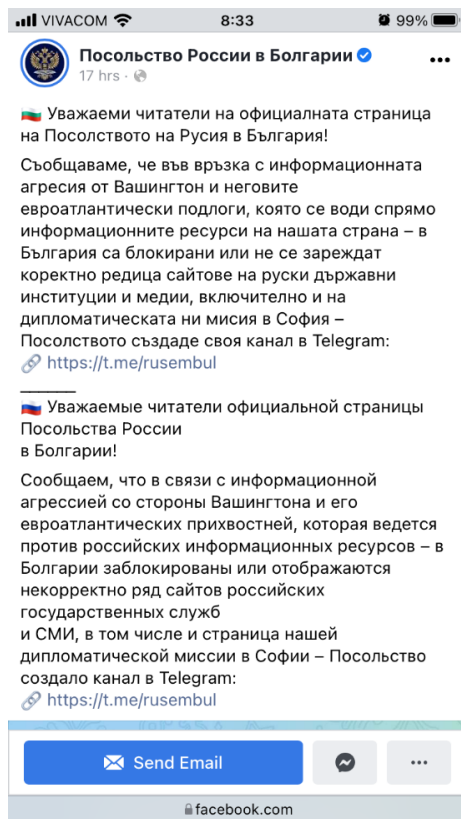
- Искате факти, - продължи българинът: моля. Ето един. Още преди руските войски да преминат Дунав - започна да разказва той - към Плоещ се отправила българска

депутация. Тя била крайно милостиво приета от самия Господар, княз Горчаков, също бил дружелюбен, а след това се отнесли съвсем иначе. **Остро им заявили, че не се интересуват от никакви депутации, да не са посмели да мислят, че се явяват като представители на българския народ, че България няма и няма да има политическо представителство** и със заплахи ги посъветвали да си избият от главите всички политически искания. Представете си, - разгорещено продължи българинът, - когато един от депутатията поискал да изкаже някакво съображение, високо му закрецели: „**Ние нямаме нужда от вашите съображения, длъжни сте само да слушате и да изпълнявате, а не да разсъждавате!**” Кажете моля - добави той, - **у вас така ли е прието да се отнасяте с хора, които не са извършили престъпление, защото ние мислехме, че така се отнасят само в Турция.**“ (ibidem, стр. 114)

Обърнете внимание! „**България няма и няма да има никакво политическо представителство**“ !?! Какво означава това? Че няма да има и българско управление – нито самостоятелно, нито васално?!? Че ще бъдем крепостни? Абе „Задунайска губерния“, която ще бъде управлявана „по божията милост“ от „Государь всея Руси и Болгарии“? Няма да разсъждавате, а да изпълнявате! Това е! Така е било и в царска Русия, и в болшевишкия Съветски съюз, май така е и днес, когато посланик на държава, обявила България за „неприятелска“, изживяващ се като генерал-губернатор тук, нарече мен и вас – „**евроатлантически подлоги**“ (Прилагам скрийншот от профила на руското посолство от 28 февруари 2022 г., който лично съм направил, преди да бъде изтрит!)

И тъй като един мастит „анализатор“, известен с проруската си ориентация веднага излезе и обясни, че на руски преводът е друг, потвърждавам - така е! Само че на български - подлога си е подлога! А такъв коментар е абсолютно недопустим в дипломатическия език! Така беше и у нас, като

Народна република – случайно съвпадение или кал, полепната и разнасяна навсякъде, където е стъпил миризливия руски ботуш?

След посланията на днешното руско посолство, да се върнем на спомените на тогавашния руски кореспондент - Евгений Утин и неговите „Писъма из Болгарии в 1877 г.“:

„...всички разходи по издръжката на хората, викнати за гражданското управление, трябваше да се плащат с пари, събирани от българските земи и българите щяха да разберат, как техните пари ще бъдат похарчени. Знам, че сега може да се каже: колкото и да им струва на българите

руското управление, то все пак ще им излиза по-евтино от турското! Спор няма, но нали ние дойдохме в България, за да я освободим от гнет и разорение. И така, какво гласят щатните таблици? Губернаторът получава **7 000 рубли**, а за извънредни разходи му се полагат годишно от **6 000 до 10 000 рубли**. След него е вицегубернаторът, който получава **4 500 р.**, после началникът на окръг **2 500 р.** и още **1 500 р.** за извънредни разходи, началникът на полицията и той толкова и т.н. и т.н. Да не пропуснем да отбележим, че според наредбата за щатното разписание „сумите за извънредни разходи са за безотчетно разпореждане на лицата, за които са предназначени“. Като добавим, че значителна част от тези възнаграждения се дава в злато, че всички призвани в България от Русия получаваха повишение на годишната заплата „и двойни пътни разноски според чина на равно основание с чиновете, заминаващи на служба в Туркестан“, че за всички лица „се отпускат съответни помещения за сметка на градовете и селищата“, става ясно, че материалните условия бяха толкова привлекателни, че съвсем лесно можеха да заглушат съзнанието за абсолютна неподготвеност на призованите за делото, за което бяха длъжни да служат.

... ако материалната изгода не надделяваше над всяко друго съображение, защо не бяха отказали поканата, осъзнавайки своята неподготвеност и некадърност? ... (ibidem, стр. 120)

Край на цитата!

Малко уточнение: през 1877 г. една монета - сребърна рубла тежи 20,73 гр., а златна монета от 5 рубли – 5,997 гр. 24к злато! Което означава, че по прости сметки, губернаторската заплата се равнява или на 145 кг. сребро, или на **42 килограма чисто злато!!!** По 3 ½ килограма злато на месец!!! И това го казва Евгени Утин!!! Дай боже всекиму, ама не на наш гръб! Защото това е включено в т.нар. „окупационен дълг“, изплатен

с Указ No.1144 на княз Александър I Батенберг, който дължим на Русия, както ще видим по-късно!

Продължаваме:

„Длъжен съм да кажа, че повечето хора, дошли в България, гледаха на заеманите места като на проба и мнозина скоро се убедиха, че опитът е неуспешен. Почти всички се оплакваха, че е трябвало да работят с божия помощ, не получили никакви сериозни, смислени инструкции, а когато получавали, те били невъзможни за изпълнение.“ ... (ibidem, стр. 122)

„- Знам, - каза ми един от началници на окръга, когато обхождахме владението му и спирахме в селата, - че „братушките“ не могат да ме понесат, но ми е все едно, това е боклучав народ, с който да се отнасяш с него строго. Сега ги е страх от мен, защото знаят, че нищо няма да им се размине: виновен ли е - двадесет и пет нагайки! Нека ги е страх! ... - А аз бих ви направил за седмица началник ... всеки ден бихте изсипвали по 200 – 300 броя!

- Чакайте - възразих му аз, - нагайката е твърде глупаво средство, за да бъде спечелено приятелството на българите. - Забравяте, че сме дошли да ги освобождаваме! А вие, с нагайката!

- Повярвайте ми, за тях нагайката е най-доброто освобождение!

И колкото и да спорих с него, той убедено държеше на своето – че е невъзможно българите да бъдат управлявани без нагайка и продължи да я смята за най-доброто средство на държавническа мъдрост.“ (ibidem, стр. 123)

Нагайката

Какво ли пък е това – нагайка? „Къс, дебел камишик, съставен от къси кръгли кожени ленти, сплетени в плетка“,

останала още от монголската орда. Основно, нагайката се използвала за удряне на коне, но металната част на камшика се използвала и срещу вълци!

За нагайката споменава и [Захари Стоянов в „Кой“](#)¹⁹⁹:

„Да бъде проклета оная минута, когато е стъпил руски крак в нашата земя, когато се е произнесла за първи път думата освободителка и покровителка! Аман, бей, аман! Лошо нещо било московлука... То не прилича ни на даалии, ни на кърджалии, ни на фанариоти! ...

*Царуването на нагайката, монголското иго, татарщината и крепостното право може би да са едни от най-силните фактори, които са **направили от руските държавни мъже зверове и идиоти**. От друга страна пък, твърде е обяснимо тяхното подло поведение, защото хората искат да ни направят московци, прочее, правят ни всичките злини и пакости, които може да измисли развратният човек.“*

Стига бе! Нашите братя – освободители бият нас българите с камшик! И то без повод! Употребата на нагайката, често пъти просто като садистично средство за доказване на превъзходството на руските военни над българските селяни може и да е художествена измислица. Дали пък Евгени Утин не е измислил тези твърдения, за да има книгата му пазарен успех в бъдеща демократична България? Да се ни се хареса днес? И после, Захари Стоянов да не е разбрал нещо...

... и Немирович – Данченко

Ще се обърнем към друг автор – [Василий Немирович – Данченко](#)²⁰⁰ – руски писател, публицист и журналист. Участник

¹⁹⁹ <https://chitanka.info/text/10048-kojy>

²⁰⁰ https://ru.wikipedia.org/wiki/Немирович-Данченко,_Василий_Иванович

в Руско-турската война (1877 – 1878 г.) като военен кореспондент на вестник „Новое время“. Непрекъснато бил сред войската. Участвал в действията при боевете при Плевен, Шипка, похода на генерал Йосиф Гурко към София, боевете при Шейново и др. Награден е с войнишки „Георгиевски кръст“ (3/15 декември 1877 г.) за лично участие във военните действия при Плевен. Създава бележития си труд с мемоарно-документален характер в три тома „Год войны. Дневник русского корреспондента. 1877 – 1878 г.г.“ (Немирович-Данченко, 1878) въз основа на очерците, писани от него през цялата война. След края на войната дори остава в Княжество България и в друга книга описва възобновяването на Българската държава в първите години след Освобождението.

*„...Аз вече няколко пъти споменавах за **нагайката**. Това беше, така да се каже, **джобен речник за разговори с братушките** (разбирай българите – бел. съст.). **Тях не ги биеше само който го мързеше**. При това често се случваха твърде тъжни недоразумения. Върви, например, братушка по пътя и насреща му офицер. Без да му мисли, за да изрази симпатията си към руснаците, братушката приближава офицера и му подава ръка, за което получава удар с нагайката „през главата“. Особено жестоки с българите бяха интендантските, транспортните и парковите господа. ... Тиловаците – там беше гнездото на недоволство на братушките. Помня как един живописно описваше разправата си в село Вена.*

– Аз го налагах, налагах с нагайката, докато ръката ми се умори. През главата, през главата... Даже пръстите ми се вдървиха.

– И защо вие така?

– Е как: пристигам, питам слама има? – Няма, братушка... Ичмик²⁰¹ има? – Няма, братушка... – И започнах да го налагам.

– А Вие колко му предложихте за това?

– Ето пак! За него кръв проливат... – с патос започна той...

– А Вие ли си проливахте кръвта?

Колкото до цените на стоките, **никой не взимаше поевтино от българите**. После в Адрианопол (Одрин), Чаталджа, Сан Стефано видяхме какви са гърците, добродетелните турци, от които така се възхищаваха нашите Маниловци. ...“ (том.2, стр. 255) (Немирович-Данченко, 1878)

„Ние сами сме виновни за това, че истинското съчувствие в началото, скоро отстъпни място на друго, съвсем противоположно чувство. Върху тях (българите) се нахвърли първо нашата преса, после и настроението на войската се измени не в тяхна полза. И това е разбираемо. В началото ние мислехме, че само да преминем Дунава, да гръмнем с пушки – и от турците следа няма да остане. А само като се показахме и се оказа, че нашите врагове са въоръжени по-добре, и продоволствието им е доста по-обилно и че се бият не на шега. Разказите за нищожните военни сили на Турция, поддържани от нашата константинополска дипломация (помните ли кой е посланик там?) и военната агентура, се оказаха глупости;... И цялото разочарование и недоволство се изсипа не върху преките виновници, не върху тези които настояваха за слабостта на Турция, а на причината за войната – на нещастните братушки.

- Всичко това е заради вас, подлеци!

Стигнахме дотам, че зад командирските маси, пред турските парламентъори, идващи да преговарят (при което

---

²⁰¹ Ечемик – бел. съст.

ние верни на своето гостоприемство, ги угощавахме с обяди), звучаха **фрази, от които да те хване срам**; тези фрази бяха произнесени на разбираем за турския бей или ефенди, френски език.

- И за какво ние с вас се бием!... **Струваше ли си за тези копелета – братушки да се караме ...**

Турският офицер любезно се усмихвал и на свой ред добавял:

-Тези братушки са ужасни негодници. Почакайте, те още ще ви се покажат. Сами ще видите, че няма друг начин да ги управлявате, освен както ги управлявахме ние ...

Следват ръкостискания. Само нямахме клетва за вечна дружба, така да се каже да увенчаят това *entente cordiale* (сърдечна връзка) между турския ефенди и руския генерал ...“ (ibidem, т.2, стр.241)

Виж ти! Тоя, Немирович – Данченко странни неща пише! Я да видим някоя друга страница:

„... Случвало се е да видиш следната сцена: по улиците на града комендантът освирепял, собственооръчно чупи съдовете с ракия и сливовица, които въпреки заповедите му, един българин продава на войниците, получил разрешение от гражданската администрация и затова се смята в правото си да опива войниците със спиртни боклуци.

– Аз се справям бързо с тях – разказваше един: – **с нагайката през главата.**

Това означава **да удари така, че нагайката да се обвие около лицето.**

Случвало се е и следното - върви комендантът - насрееща му казак се кара с българин.

– Какво става?

– Ваше благородие, братушката ми взе парите и не ми ги връща.

– Какво си направил, кучи сине?

Кучият син започва да обяснява, че казакът му е изпил сливовицата, че е изял това и това ...

– Лъже, нищо не съм пил, Вашескородие... – пояснява казакът с преплитащ се език.

Бам, бам и българинът се запознава с общоразпространения у нас прием. Ошашавеният братушка, започва да обяснява нещо, комендантът повтаря аплодисмента и в края на краищата братушката връща парите на казака... “(ibidem, т.2, стр. 263)

„ ... към това ще прибавя и това, че и търговците действаха безцеремонно. Взимайки двама – трима казаци със себе си, **те отмъкваха цели стада добитък „за армията“**, колежа го, за да могат след това да го продадат на гладните офицери на неимоверна цена във вид на бифтеци или супа. **Българинът, ограбен, и без да получи нищо отива да се жалва – но жалбата му е удовлетворена като го запознават с нагайката**, произнасяйки същата съдбовна фраза „**всичко е заради вас, подлеци!**“. Смелият кавалерийски генерал Л. дори се хвалил с това, че в което и село да отиде, веднага налагал цялото мъжко население. Интендантството, със силата на мундира и многобройните конвоиращи казаци, действало още по-добре. **То просто реквизира продоволствие за армията, при което храните се взимат даром, но на хазната излизат скъпо...** “ (ibidem, т.2, стр.242)

И отново Утин

Дали пък не са се наговорили тия руски писатели?

Я да продължим пак с Евгений Утин и неговите „Писма от България“ (Утин, 1879).

„ ... **Примерът е заразителен и употребата на нагайка бързо минаваше от един на друг. За съжаление, тя получи право на гражданство и кой ли не злоупотребяваше с това**

оригинално цивилизационно средство! Българите очевидно не бяха особено доволни от такова управление, наред с всичките беди и страшни жертви на войната. Между другото, и това, понякога зле прикрито недоволство, служеше като източник на обвиненията за неблагодарност и поквара...

От една страна, недоволството на тези, които дойдохме да освобождаваме, от друга - **отсъствие на каквато и да е ясно определена задача за точно определено разбиране на ролята и задълженията си**, предизвикаха на свой ред недоволство и сред тези лица от гражданското управление, за които все пак се намери работа в северната част на България, - а такива, строго казано, не бяха много. Ако едни мрачно се оплакваха от съдбата си и не веднъж проклинаха деня, когато бяха приели поканата на княз Черкаски, какво да кажем за други, които си измисляха работа, защото в действителност нямаше какво да вършат. Мнозина дойдоха в България с целта да управляват, но нямаше какво да се управлява и те бездействаха.

Гражданският губернатор на България явно не обръщаше внимание и в желанието си да размества повиканите, ги назначаваше за губернатори, вицегубернатори и началници на окръзи в Русе, Пловдив, Плевен. Всички назначения се извършваха през тревожния месец юли, през който преживявахме колкото изненади, толкова и печални неуспехи. Подобни назначения имаха преки последици - дискредитиране на гражданското управление и всеки правеше обидни иронични забележки:

- А не е ли назначен още одрински губернатор?

- Между другото, добре ще е да назначат губернатор на Константинопол...

Представете си в какво положение е човекът, който на въпроса каква длъжност заема е принуден да отговори:

- Назначен съм за губернатор на Русе!

- Русе? Той нали още не е превзет?

- Не е превзет, но може да бъде превзет!

И губернаторът на Русе получава 7000 р. заплата, и Филипополският губернатор също получава 7000 р. Не бяха ли в правото си българите да се чудят на оригинално изразходваните суми, които нашите власти събираха от тях.“ (ibidem, стр. 126)

Така значи! Дошли братушките да ни освобождават и още не започнали боя с нагайката, вече назначили губернатори на заплата, и то каква! Нали помните колко е една рубла в злато или сребро! Нищо, че простия войник загива на фронта, с въоръжение, доста по-лошо от отбраняващия се с по-модерни средства турски аскер! А за опълченците – да не говорим! Справка за загиналите по време на сраженията за Плевен показва, че турците са дали по-малко убити и ранени от руси и румънци. Но заплатите на Управниците вече се раздават! И ще бъдат включени в т.нар. „Окупационен дълг“, който ще изплащаме на освободителите десетилетия след войната (виж. съотв. глава – Указ №1144).

Продължаваме с пътеписа на Утин – отново авторът, като човек – реалист, е потресен от наложеното от пристигащите „освободители“ управление:

„...Изглежда би било съвсем естествено във въвеждането на гражданско управление в България да участват хора, които поне донякъде са свикнали с тази работа при предишната си работа в Русия, - хора, които дори и да не са специално запознати с българския народ, все пак имат висше образование и са по-способни да се справят с историческите условия на близкото ни население. **Обаче такива хора нямаше, с изключение на трима-четирима, на които беше възложено да се занимават с финансовите и съдебните дела. Защо? Да не би да не е имало хора, които да са искали да заминат за България и да се посветят на скромната и невидима работа в непознатата страна?“ (ibidem, стр. 130)**

„Но срещу доводите на първите, т.е. защитниците на гражданското управление, струва ми се, има още едно, най-сериозно възражение. Ако е вярно, че в Русия няма хора, подготвени за такава работа, **това не е ли най-доброто доказателство, че ние не бива да внасяме в България нашите порядки, че не е нужно да организираме гражданско управление в тази страна, а следва само да освободим този народ от петстотин годишното робство и да го оставим да устрои политическия си живот по собствена преценка?** Току-виж българите излязат не по-лоши от сърбите, които успяха без външен надзор да организират своя политически живот и той се опира на разумни основи. Признавайки, че **нашият обществен живот не е подготвил достатъчно хора дори за собствена употреба**, - единствената поука е азбучна истина - **преди да възпитаваш други, нужно е да се погрижиш за собственото си възпитание.** Като започнем от тук, нека признаем, че нашето поведение към българите би било по-смислено, ако се бяхме ограничили с въвеждане на изключително военно управление по време на войната и бяхме отхвърлили настрана всеки опит да им дадем и висок обществен строй.“ (ibidem, стр. 132)

„...особено внимание беше необходимо в България, където **ние през всички предишни войни не бяхме дали доказателства за нашата твърда политика.** В резултат българите се отнасяха с известно недоверие към гръмките декларации на гражданското управление“ (ibidem, стр.141)

„...Бях поразен колко скоро **нашето гражданско управление стана непопулярно сред българите...**“ (ibidem, стр. 153)

...

Слагам многоточие, за да спрем за малко с четенето и да осмислим написаното. Потресавачо признание на руски интелектуалец, пряк свидетел на събитията от 1877-1878 г.! Признание, което няма нужда от коментар. Само за сведение на

една кохорта „русофили“! В главата „Трудни дни: Стара Загора и нашето отстъпление“ четем и още един пример, този път за българското участие във войната:

„ - Не попаднахте при нас в подходящо време - обърна се към мен един офицер. - И не мога да изразя колко е обидно, защото до днес така добре вървеше всичко, като по масло. Какво да се прави, налетяхме на страшна сила, можеха всички ни да унищожат, колко хора загубихме, **само колко „братушки“ загинаха, бедните, а с тях и нашите най-добре офицери.**

- Как се сражаваха българите? - попитах аз.

- **Дай Боже, всички така да се бият, молодци,! За първи път влязоха в сражение, а настъпваха като опитни воини, затова мнозина паднаха, половината не останаха в строя.**

Тази оценка за българското опълчение не беше единствена.“ (ibidem, стр. 185)

„...Както на всяка крачка повтаряхме: „**Българите са богати, руският народ няма да разполага с такова благосъстояние и след двеста години**” и същевременно не положихме и най-малко усилие, за да разберем колко завидно е било това благосъстояние, така и казвахме: „**Българите не ни харесват, вижте как ни гледат изпод вежди.**“ (ibidem, стр. 226)

„Едно от първите обвинения срещу българите, които се чуваха както на място в България, така и впоследствие в различни кореспонденции във вестниците, се заключава в така наречената „неблагодарност“ на българите.

„Неблагодарен народ!“ – ето думите, които се чуваха във всеки разговор, касаещ българското население, а тези разговори бяха твърде много“. (ibidem, стр. 233)

„...Нищо неестествено нямаше в тревогата, с която българите мислеха за черни дни. Тези им мисли сякаш бяха нравствена причина за студенината, заради която толкова ги

обвинявахме. Но как да не се опасяваха тези хора за черни дни, когато цялата история, предшестваща днешната война между Турция и Русия, не подсказва нещо друго.

- Ние сме предани и благодарни на Русия - казваха българите - заради нейното желание и старание да облекчи бедственото ни положение, да ни освободи от тежкото мюсюлманско иго, но знаем добре, че между желанието и изпълнението му все още има цяла пропаст!

Действително, вместо да искаме благодарност преди да сме направили каквото и да е за българския народ, щеше да е по-добре да проумеем колко тежко са се отразили на крайдунавска България нашите предишни войни е Турция. Тези войни винаги завършваха със страшни жестокости...

...Какво беше отношението по време на Източната (Кримската) война, се вижда от кратък пример, който цитира в своето известно съчинение генерал Богданович.“ (ibidem, стр. 238)

„...Въпросът е как тогава ние се отплатихме на българите за тяхното старание и как се отнесохме към тях, когато за България настъпиха мрачни дни? Същият автор, няколко страници по-нататък описва неочакваното сваляне на обсадата на Силистра и с красноречив факт описва нашето отношение към българите: „Внезапното отстъпление на нашата войска ужаси местните жители българи, които се бояха от отмъщението на силистренския гарнизон заради изразената преданост към руснаците. След като изпросиха разрешение от главнокомандващия да се прехвърлят на левия бряг на Дунав заедно с нашата армия, няколко хиляди семейства дойдоха при моста с каруци, с всичко, което бяха успели да вземат със себе си, и с големи стада животни. Княз Горчаков отпусна няколко часа за тяхното преминаване и българските обози се насочиха към моста. Генерал - майор Бевада, генерален полицейски началник в армията, човек колкото енергичен, толкова и добър и състрадателен, е цялата

военна полиция и е неколцината изпратени му на помощ офицери трудно можеше да запази ред в това стълпотворение. Привечер главнокомандващият реши да забрани по-нататъшното прехвърляне на българите, опасявайки се от бъркотия в случай на нощно нападение на турците. По молба на всички от главния щаб генерал Коцеба помоли княза за спасение на жителите от околността, така верни на Русия. **Една българка, промъкнала се през кордона, който не пускаше местните жители до моста, прегърна коленете на главнокомандващия, умолявайки го да ѝ разреши да премине с децата на другия бряг на Дунав. Но нищо не можеше да промени решението на княз Горчаков и по моста продължи да преминава с големи промеждутъци само войска и само около сто български семейства бяха прехвърлени на лодки, подготвени за ранените. Почтеният историк не описва какво се е случило с българите, на които, заради тяхната безпределна вярност към руснаците, беше отказано дори правото да се прехвърлят с нашите войски на левия бряг на Дунав. Но, като познаваме характера на турците, можем да си представим каква е била злочестата съдба на тези няколко хиляди семейства.**

...Реших да се позова на пример от войната през 1853-1856 г., защото извънредно често трябваше да слушам за beneficia, които Русия изсипала с щедра ръка върху българския народ. **Всъщност до сегашната война от наша страна не е сторено нищо за сериозна промяна в неговата наистина трагичната съдба. След като нищо не е било направено, ние нямаме право да изискваме възторжена благодарност ...** За да обобщя, нека попитам: от къде идва обвинението за неблагодарност? Две са причините. Преди всичко, крайно ограниченото познание за историята на българския народ, преувеличените представи за мними beneficia, които сме оказвали на българите в миналото, и накрая някаква съвсем фантастична представа за

безпределната любов, която южните славяни изпитвали към нас. Народът е чужд на сантимента и не познава платоничната любов. С любов той се отплаща само за наистина извършени услуги, а не за думи и намерения. До края на последната война, **освен добри намерения, българите не са получили нищо друго от нас. А те може и да не смятат тези намерения за съвсем искрени.**

Друга причина за **прекомерните ни изисквания за благодарност**, без съмнение са нашите качества, формирани исторически. ... В продължение на векове първо сме били унижавани под татарско робство, след това – под вътрешно иго през московската епоха, обицувайки твърде близо с татарите, **ние почти не сме чувствали нужда от самостоятелност**... някои мракобесници, които прикриват лакейските си чувства и мисли зад паравана на нашата обществена незрялост и неподготвеност, са я представяли за задгранично чудо, съвсем неприложимо за самобитния руски народ. Това продължава и днес. По силата на минало, с което още не сме се разделили, **гледаме на всеки дребен успех в обществения ни живот не като на нещо, което е в реда на нещата, а като на милостиня**, зависима от случайността. Ако искат - ще дадат, ако искат - няма, днес дали, утре взели. **Обществото е така унижено, че подобни нрави минават за нормални.** При такова отношение към естествените надежди на общество, което, според самото него, е излязло от дивашко състояние, е ясно, че по силата на исторически легенди ние знаем само да благодарим. Благодарността не пада от устата ни. Погалят ни по главичката, ние благодарим, наплескат ни хубавко за някоя пакост, ние малко помърморим, но и в мърморенето ни отеква благодарност за получения урок, както правят послушните деца. Понятно е, че след като исторически сме възпитавани в чувство на **благодарност, я изискваме и от другите, които имат щастието или нещастията да се срещнат с нас. Длъжни са да благодарят,**

а за какво - това е друг въпрос. Така настояваме и продължаваме да изискваме благодарност от румънците, макар, честно казано, да не сме извършили Бог знае какви добрини към тях. Дори се сърдим, наричаме ги неблагодарни, защото не се възхищават на неща, които не биха възхитили никого, дори и нас. **И от българите така от първия ден поискахме коленопреклонност,** настоявахме за нея дори в дните, когато нашето покровителство им навлече бедите, описани в предната глава. **Прекомерното искане на благодарности по времето, когато нямаше още за какво да се благодари,** бе последвано от значително охлаждане на неочакваното влечение, което бяхме почувствали към южните славяни. Въпросът за „благодарността“ не е излишен. Сега се усеща някаква хладина, в бъдеще тя може да формира недружелюбни отношения между нас и другите славянски народи и това ще се отрази особено зле в мига, когато стане възможно осъществяването на всеславянски съюз.“ (ibidem, стр. 240)

Сега разбирам защо постоянно искат благодарност и до днес, 125 години по-късно, а като гледам – и во веки веков хора, които даже хабер си няма от събитията в ония години!

„... Войната с Турция в началото на нашия век повдигнала духа им, те замечтали за независимост, но и на тези мечти не било съдено да се сбъднат. През 1810 г. значителни отряди български въстаници поискали да бъдат в помощ на руската армия, но усилията им бяха напразни - разтревожена от военната подготовка на Наполеон, Русия сключила мир с Турция, а българите били изоставени на безчинствата на старите поробители. Много успели да се спасят с бягство в Бесарабия, други паднали жертва на турското отмъщение ...

... Никакви удари на съдбата не можеха да изтръгнат нишката у българите на надеждата за освобождение, и при всеки сблъсък между Турция и подчинените ѝ или други

държави тази надежда ги изпълваше отново със сила и енергия. Жертви не ги плашели, всяко ново разочарование бързо изчезвало, без следа, и следващия, и те, когато избухнала войната между Русия и Турция през 1828 г., **отново и отново горещо вярвали, че войната ще ги измъкне от острите нокти на турското господство.** С още по-голяма енергия от когато и да било българите се старали всячески да помогнат на руснаците. Българските патриоти, начело в Мамарчев, подготвили въстание, но Мамарчев бил заловен и отведен в главната квартира. Одринският мир бил тежък удар за българския народ, отново **Русия предоставила съдбата му на великодушнето на турското правителство и цялата награда за българите било заточението в Сибир на някои от водачите на българските отряди...** Надигналото се чувство за независимост не изчезнало и българските патриоти подготвили въстание, готово да избухне, когато се намерил предател... Екзекуциите нямали край, в Търново било пълно с бесилки. Като един от предводителите на въстанието, капитан Мамарчев, който бил на руска служба бил хвърлен в затвора. **Въпреки заслугите му за превземането на Силистра, Руското посолство, не сметнало за необходимо да се застъпи за своя офицер...**

Убедили се, че не могат да чакат помощ отвън, започнали организацията на въстания, които не прекъсвали до сега. Избухнало въстание през 1841г, повторило се през 1851г и ако тези въстания били неуспешни, то все пак били важни, защото показвали, че българите никога не се примирявали с робското си положение и даже да не вярвали в успеха им, те взе пак грабвали оръжие...

...Сърцата им радостно забили отново, когато през 1853 г. Русия пак обявила война на Турция и българите, не искащи да си спомнят как трагично завършвали за тях предишните ни войни с турците, отново помагали на руските войски.

И тази война завърши плачевно за българите. Те имаха всички основания да не вярват в истинска руска помощ. Пораженията не ги накараха да захвърлят оръжието и през 1862 година паднаха нови жертви, принесени от българския народ за свободата и независимостта на родината.

... Една от причините за това въстание беше преселването в Османската империя на няколко хиляди кримски татари, но които турското правителство оказа гостоприемство, раздавайки им най-добрите български земи и задължи българите да им построят жилища. Много българи избягаха, и то точно в Крим, но скоро по думите на един историк, се завърнаха от Русия, дълбоко разочаровани...

Последното десетилетие беше тежко време за българския народ: въстанията през 1867-1868 година и след това избухналият пожар през 1876-а струваха скъпо - хиляди младежи, цветът на нацията, бяха избити, изклани или оковани в затвори, където смъртта ги спасяваше от мъченията. Тази загуба на най-добрите нямаше как да не се отрази сега във вяла инициативност и загуба на енергия, поради което през тази война отношението към нея изглеждаше на някои като разложение и липса на желание за освобождение на България.

Ако българите са по-пасивни от очакваното, сега всеки може да види, че **тази пасивност се корени в чисто исторически обстоятелства** и известна умора, заради предходните въстанията, отнели живота на най-енергичните. Отчасти причина за пасивността е и **недоверието към сериозното желание на Русия да помогне за освобождение на родината им.** Не бива да се съмняваме, че това недоверие е справедливо, като си спомним предишните руско-турски войни, завършили печално от гледна точка на българските интереси.“ (ibidem, стр. 266)

„Писма от България“ на Евгени Утин, дават много добър поглед върху българската история в първата половина на XIX

век. Как ли биха коментирали българските патриоти, те и русофили, поведението на Империята? А как ще коментират първите впечатления от Европа – коренно различна от порядките и руската действителност. Авторът продължава:

*„...Искам да отбележа нещо, което тук ме поразя. Руските военни в Браила бяха същите като в Петербург, Москва и всеки друг руски град, но настроението им беше различно. Не мога да забравя как **въодушевено всяка вечер се посрещаше изпълнението на „Марсилезата“** и искаха на бис този републикански химн, как ръкопляскаха след всеки куплет. Гледах, слушах и недоумявах. Никой от тези, които ръкопляскаха възторжено на „Марсилезата“, дори не подозираше, че върши нещо подсъдно.*

- Какво толкова се чудите - попита ме един военен, когато го заговорих за това.

- Нима не знаете, че у нас, **в Русия, този химн е строго забранен**? Ще му ръкопляскате ли, ако някой дръзне да го запее публично в Петербург?

- Че защо пък не?

- Защото веднага ще бъдете заподозрян, че сте заразен със зловредни идеи... “(стр. 306) (Утин, 1879)

Виждате ли! – „Марсилезата“ е забранена в Русия! Идеите на републиката – също забранени! Но те дошли да освобождават и да управляват народ, който е дал на света хора като Левски, с идеите за „чиста и свята република“?!? И каква „свобода“ ще донесат?

А като цитирам „Марсилезата“, не знам днес, не е ли вече забранена? Или обявена за „[чуждестранен агент](#)“^{202?}

---

²⁰² <https://factcheck.bg/kakvo-e-chuzhdestranen-agent-v-rusiy/>

Захари Стоянов за Васил Левски (и за Русия)

Нека се прехвърлим горе-долу по същото време, но при друг автор: Джендо Стоянов Джедев. Малцина знаят, че това е истинското име на велик българин, съвременник на събитията и поборник – Захари Стоянов. През 1883 г. пише биография на Васил Левски: „*Василъ Левски (Дяконътъ). Черти изъ живота му*“ (Стоянов, 1883). Книгата започва с:

„Не се ръководихъ отъ никакви автори и правила: святата истина ми бе знамето...“

В нея, на стр. 76-77 четем:

„ - Когато България се отърве отъ турците, то трябва да се бори още дълго време, за да махне отъ себе си кръстените турци, владиците и омразните калугери, — говорел той. — Те мъчат народа заедно съ турците и пречат за освобождението ни. Владцици и патрици, царьове и князьове и богати чорбаджиши са народните пиявици.

— Кой ще да ни бъде царь, когато изгонимъ турците? — попитали го единъ път няколко души отъ работниците, които желятели да чуятъ името на бъдещия си християнски господарь.

— Царь, князь! Где се намирате вие? — отговорилъ нашиятъ герой, каточели бъдещият владетел на България идед вече за Велико-Търново. — Ние се мъчим да се отървемъ отъ единъ, а вие желаете да поставите на мястото му други? Но, билъ той християнинъ, ако щете и нашъ българинъ? Все едно; разликата ще бъде само тая, че единиятъ е съ фесь, а другиятъ съ златна корона украсена съ кръстове!... Ако азъ зная, че България ще се управлява отъ царски скиптъръ, то отдавна бихъ отишълъ да служа при някой владика: ние ще да се управляваме помежду си по републикански... (*)

— А ти какъвъ ще да станешъ, бай Василе, когато се освободимъ? — попиталъ го единъ пътъ Божилъ Георгиевъ въ

присъствието на други трима апостоли: Ангелъ Кънчевъ, Димитъръ Общи и Сава Младеновъ.

— *Когато се освободи България, за мене не остава вече работа помежду ви, — отговорилъ той. — Тогава азъ ще да отида въ Русия и ще съставямъ комитети, защото тамъ, макаръ и да нъма чалми, народътъ е потиснатъ повече отъ насъ.*

(* За бъдещата форма на управление въ България най-много е говорилъ А. Кънчевъ. Навсякъде той е писалъ и разправялъ, че България ще се именува Балканска република. Въ едно заседание на комитета въ Русчукъ, където е участвувалъ и самъ Кънчевъ, е протоколирано следущето: „Днесъ, 17 декемврий 1871 година, решихме: Първо, главното задължение на Ч. К. (частниятъ комитетъ) е да се доставятъ хора за работа, заради това отсега нататъкъ действителните членове се задължаватъ да се запознаятъ и да убеждаватъ своите приятели, познайници и пр. да ги приготвяватъ въ всеки случай за помощници на народното освобождение и Балканската Република.)

Запазил съм до голяма степен оригиналния правопис на Захари Стоянов. Още по времето на Левски е било ясно положението в Русия (на книга, крепостничеството току-що е било отменено).

Но цитирайки думите на Левски, пресъздадени от Захари Стоянов, лъсва още една лъжа – комунистическа ли, русофилска ли, преценете сами – през времето Соца, горечитираните думи на Апостола по повод **Русия, където „народът е по-потиснат от нас“** биваха тиражирани в друга редакция – **щял да ходи да освобождава „други народи“!** Нали помните Оруел: „Който владее миналото – владее бъдещето, който владее настоящето, владее миналото!“

чягь на освобождението ни. Владици и патрици, царйове и князове и богати чорбаджи, сж народните пиявици.

— Кой ще да ни бжде царь, когато изгонимъ турците? попитали го единъ пкъть, нѣколко души отъ работниците, като желяели да чуютъ името на бждщиятъ свой християнски господарь.

— Царь, Князь! Гдѣ са намирате вие? отговорилъ на шиятъ херой, като че бждщиятъ владѣтель на Бжлгария, идѣлъ вече за велико Търново. — Ние са мжчимъ да са отжрвемъ отъ единъ, а вие желяете да поставите на мѣстото му други? Но билъ той християнинъ, ако щѣте и нашъ Бжлгаринъ? Сѣ едно; разликата ще бжде само тая, че единътъ е съ жесь, а другиятъ съ златна корона, украсена съ кржстове! . . . Ако азъ знаяхъ, че Бжлгария ще да са управлява отъ царски скиптарь, то отдавна бихъ отишелъ да служа при нѣкой владика: ние ще да си са управляваме помѣжду си, по республикански . . . *)

— А ти какъвъ ще да станешъ бай Василе, когато са освободимъ? попиталъ го единъ пкъть Божиля Георгевъ, въ присѣтствието на други трима апостоли: Ангель Кжичевъ, Димитрь Общиятъ и Савва Младеновъ.

— Когато са освободи Бжлгария, за менъ не остава вече работа по мѣжду ви отговорилъ той. — Тогава азъ щѣ

*) За бждщната форма на управление въ Бжлгария, най-много е говорялъ А. Кжичевъ. На сбѣждѣ той е говорялъ и писалъ, че Бжлгария ще да са именува Балканска Република. Въ едно засѣдание на комитетътъ, въ Русчукъ, гдѣто е участвувалъ и самъ Кжичевъ е протоколирано слѣдующето: „Днесъ 17-й Декемврий 1871 г. рѣшихме: Първо, главното задлжение на Ч. К. (частниятъ комитетъ) е да са доставягь хора за работа, заради това, отъ сега натагъгь дѣйствителните членове са задлжазатъ да са запознагь, и да убѣждаватъ своите приятели, познаници и пр. да ги приготвяватъ въ сѣки случай за помощници на народното освобождение и Балканската Република.“
Слѣдватъ подписитѣ съ цифри.

да ти отида въ Руссия да съставлявамъ комитети, защото тамъ макаръ и да нѣма чалми, но народътъ е претиснатъ отъ насъ повече.

Въ качеството си на дияконъ, учителъ, пѣвецъ, слуга и пр., Левски ималъ възможность да са запознае най-добрѣ и съ лицемерната набожность, подъ маската на която са криѣли най-големите кепазета. Ето защо той нѣмалъ никакво земание-давание, съ божите работи и съ оня свѣтъ.

— Расправете ми най-напрѣдъ ходи ли тоя човѣкъ често на черкова и има ли намѣрение да посѣти свята гора? питалъ той предварително, когато му обадали, че еднѣй желаетъ да са занеше за работнигъ.

— Кога ще да са освободимъ, поне пътъ гжрците и нашите чорбаджи? попитали го единъ нхтъ въ събранието, частно, въ ханътъ на Червена Стояна, въ Пазарджикъ.

— Когато захваните да ѣдете мѣсо и презъ великите пошти, отговорилъ той.

Кжсно една вечеръ, когато престигалъ той въ Т. Пазарджикъ, заедно съ бай Ивана Арабаджията, срѣснали на пътя нѣколко калугери, на коне, които кржстосвали на о коло по просидба. Левски пламналъ. Щомъ той видѣлъ тие отвжнъ свѣтътъ хора, които ходили мѣжду простото население да го лжжатъ и заблуждаватъ, наумилъ си минали години, когато и той ходѣлъ така и билъ принуденъ да кисне въ келийските развратни вертени.

— Безсрамници, харамѣдци! Не ви е срамъ да крадете и лжжите въ името на бога, да ходите да са храните отъ потѣтъ на народътъ, като че турските бюлюк-башии и заптии му сж малко!

— Да бждете проклѣти во вѣки вѣковъ! още повече, че вие имате пълна възможность да извршите голѣми добрини . . . !

Така поздравилъ Левски нѣкогшните свои въ Христе

За невярващите прилагам Факсимиле от Захари Стоянов - „*Василь Левски (Дяконътъ). Черти изъ живота му*“, 1883. Защото у нас има винаги някой „неразбрал“. Или не вярващ! Още по времето на Левски е било ясно положението в Русия (а на книга, крепостничеството вече било отменено).

Интересни книги! На Утин, на Немирович – Данченко, на Достоевски, разбира се и на много български съвременници на събитията! Интересни от историческа, но и от философска гледна точка! А и от чисто психологическа. Тема, предполагаща дълбок размисъл за истинските цели на войната. Цели, които ясно ще проличат и в по-нататъшните българо-руски отношения само няколко месеца и години по-късно!

Наистина, българския народ щял да има своя, независима държава, но дали от любов към нас, Русия започва поредната война? Може би единствено имаме щастието, че в този момент в историята, интересите на България и Русия, съвпадат.

1877 – Шипка

Пиша тези редове на дата трети март, след всички телевизионни коментари, репортажи и мнения.

Спорът, който владее обществото в последните години дали това трябва да бъде националният ни празник или друга дата е по-достойна! И колоните от българи, желаещи да отдадат почит на загиналите за Свободата на България, катерещи в студа и снега върха „Св. Никола“. Между другото, боевете там са през лятото, когато посетителите са доста по-малко от тези на 3 март, но нейсе! Болшинството от тях носят българския трибагреник, тук-там реплика на Самарското знаме и немалко руски знамена. Знамена в бяло, синьо и червено. Много от „знаменосците“ дори и не подозират, че знамето, което размахват често по-високо и от българското, няма нищо общо с Шипка! Знамето няма нищо общо и датата 19 февруари (3 март) 1878 г., когато всъщност се подписва прелиминарният (предварителен) договор, влязъл в разговорния език като „Санстефански“. Много от вас сигурно са изненадани, но тогава, знамето на Руската империя е в съвсем различни цветове – черно, жълто и бяло! Но няма да си разваляме празника заради това. Ще цитирам, макар и приблизително проф. Андрей Пантев: *„У нас бъркат признателност и благодарност, с раболепие!“*

Е, раболепие – много, но все пак, ние сме признателни на всички отдали живота си, за да задържат прохода и да възпрепятстват прехвърлянето на турските войски на север, с което до голяма степен решават изхода от войната! Откърмени сме със стиховете на Вазов – всеки път настръхвам, когато ги чета!

Ще помним Шипка! И ще сме признателни и на българи, и на руси, украинци, румънци, фини! Ще сме признателни и на стотиците цивилни габровци, анонимни и позабравени от историята – те също са били там, доброволно и всеотдайно – в неумолимата августовска жега, носели вода на бойците и изнасяли ранените от бойното поле!

Българското опълчение

Ще се качим на Шипка, но първо да кажем няколко думи на българското опълчение – българската гордост! Гордост, защото хиляди обикновени хора се вдигат, за да воюват за свободата на нашата Родина! Гордост, защото не сме получили Свободата „даром“, както твърдят някои, само и единствено благодарение на Русия! Защото хиляди българи са пролели кръвта си, без да чакат облаги – просто за да ни има!

Затова миналото трябва да се помни – и с добрите, и с лошите му моменти! А Историята трябва да се помни, не за да знаем кога точно да размахваме знамена, и да викаме с пълен глас „Да живеят България!“, а за да се учим от нея!

Всъщност, ние учим много малко за „Десетата война“ – знаем по малко за Стара Загора и Плевен, разбира се - за Шипка! Знаем за Скобелев, Гурко, Столетов, а май не можем да кажем нито едно име на български опълченец? А и дали нашите представи отговарят на историческата истина? Наистина ли стратегията на руските пълководци е най-правилната, наистина ли турската армия е толкова силна и добре въоръжена, та се дават толкова жертви от руска страна (всъщност май не са толкова много, колкото някои искат да ги изкарат!)

Кой друг би могъл да ни разкаже за миналото, освен неговите съвременници - да разкаже от първо лице за ужасите, но и за геройствата през една война. Едни от малкото преки, и все пак забравени спомени за българското опълчение имат две

издания през далечните 1897 и 1902г. – „[Българското опълчение в Освободителната руско-турска война 1877 – 1878 – Въспоминания на запасния подполковник С. И. Кисов](#)“²⁰³, последното от Придворната печатница на Братя Прошек в София. Изключителна документална книга, описваща военното ежедневие по целия път, чак до края на войната.

[Стефан Кисов](#)²⁰⁴ е роден през 1849 г. в Болград, Бесарабия. Командир на рота в Българското опълчение и пряк свидетел и участник в повечето битки, той е един от спасителите на Самарското знаме. Неговият документален разказ започва още в Кишинев, с организацията на Българското опълчение. В интерес на историческата истина, когато говорим за Опълчението, трябва да отбележим, че в него, освен българи, участват и сърби, гърци, черногорци, цигани и дори... турци!

„- *Защо не отидеш при своите*“ казваха опълченците на турчина, ...*да станеш башибозук и да колиш мирните българи? В опълчението може да те убият, освен това, нам ще ни готвят свинско.*

- *Затуй ще се бия с моите едновърци, защото убиват и мъчат мирните жители; а колкото до ястието, аз и сух хляб може да ям, а по-нататък каквато бъде волята на Аллаха - и той казваше това тъй смирено и добродушно, щото съвършено обезоръжаваше своите другари българи, които после го обикнаха и се отнасяха с него по другарски, а особено след битките, в които нашия турчин се би със своите едновърци не по-лошо от българите.*“ (стр.39) (Кисов, 1902)

На 25 май 1877 г., лично императорът идва да поздрави опълченците. След обичайните поздравления, се случва нещо необичайно!

203

<https://archive.org/details/blgarskotooplch00kisogoog/page/n7/mode/2up>

²⁰⁴ https://bg.wikipedia.org/wiki/Стефан_Кисов

„Когато Царя тръгна към фаетона, той съгледа в шпалера между опълченците едно хлътнало в панталоните си и „българката“ и захлупено под калпака, момче на възраст не повече от 14-15 години. Императорът се приближи към него и усмихнато го попита“ „на колко е години и ще може ли да се бие с турците.“

На първия въпрос юнакът – войник отговори бодро, че е на 15 години, а на втория – „хай“, „хай“, съпровождано в поклатване на главата.

За туй съм постъпил в опълчението, ваше Императорско Величество, да се бия с българските душмани, завърши момчето. Това момче впоследствие беше министър на свободна България – Димитър Петков.“ (Кисов, 1902)

А година преди това, същият Димитър Петков се е записал доброволец и е участвал и в Сръбско-турската война през 1876 година в четата на Филип Тотю. Участвал във всички боеве, проявява се и е награден с медал!

Да замълчим, уважаеми Читателю, в негова памет! Почти дете, тръгнал да воюва с душманите за Свободна България! Същият, който губи ръката си в боевете при Шипка, по-късно е убит като 14-ти Министър-председател на същата тази България не от „душманите“, а от българин! За което събитие сочи един скромен и [почти незабележим паметник](#)²⁰⁵ – малко над метър висок, на лобното му място – точно срещу Монумента на окупационната червена армия, наречен на съветската армия, извисяващ се над София с височина, забележете – 47 метра! (Докато подготвям този материал, МОЧА стана с няколко статуи по-нисък!) Цинизмът на историята е, че този мегапаметник е издигнат от същите, ликвидирали неговият син – Никола Петков!

Да замълчим за минута и в памет на всички, знайни и незнайни опълченци, сражавали се за Свободна България!

²⁰⁵ https://stara-sofia.blogspot.com/2014/03/blog-post_18.html

Дълбок поклон пред хилядите жертви, май умишлено забравени през годините! За да „пребъде“ ролята на „освободителката“!

...

Така през 1877 г. започва подготовката на Опълчението, част от която е и бойното обучение на отрядите. И там българите проявяват своята воля и старание, което прави впечатление на руските офицери още при стрелбите!

„От съкращения курс по стрелба не можеше да се очаква по-добър резултат – на 200 крачки се избиваха от 80 до 92%.

„Молодцами стреляли сегодня“ хвалеше един потен командир ротата си.

Тия резултати от стрелбата трябваше да бъдат толкова по-задоволителни за офицерството, защото пушките се оказваха не съвсем безукорни: на много от тях иглите се чупеха, гуменият кружок изгаряше, вследствие на което барутните газове опалваха очите на опълченците, а на други затворите не можеха да се затварят след няколко изстрела, по която причина се случваха, по някой път нещастия при ваденето на патрона. Тогава где се криеше причината за незадоволствието на някои от учителите, към своите ученици?...“ (стр.62) (Кисов, 1902)

Въпреки добрите резултати, офицерите често бият с нагайките и при най-дребни провинения. Но, защо? И тук излиза първият сериозен проблем - въоръжението на опълченците! Финансовите средства, осигурени от Славянските комитети са достатъчни за модерно въоръжение! Но и тогава се проявява една типична черта на руския характер, проявяваща се и до днес (примери от войната в Украйна бол!) – в Германия, с цел закупуване на въоръжение, са изпратени няколко висши руски офицери. За да може по-голяма част от предоставените средства да потънат в джобовете им, те закупуват на безценица от складовете морално остарелите пушки „Шаспо“, които били подготвени за претопяване! Пушките „цъкали“, но изстрел не

последвал!... Но пък джобовете били пълни (точният термин е кражба в особено големи размери! Сигурно е заразно, защото се случва и днес по пътя на руския ботуш! И у нас сме прихванали заразата от братушките - джобовете се пълнят кой с каквото може, безогледно, та понякога и с асфалт от магистралата – но това е друга тема)!

В своята книга, Стефан Кисов подробно разказва бойния път на опълчението, но търси и отговори на въпроси относно подготовката на Русия за войната – и по отношение на материалната база, и по отношение на липсата на ясен стратегически план! Това се вижда още и от факта, че руската армия на Балканите е разделена на три главни отряда: „Русенски“, който трябва да противодейства на турската армия около Варна и Шумен, но така и не влиза в бой. Втори отряд – „Западен“, който воюва около Плевен и трети – „Преден“ под командването на ген. Гурко. Той е най-малък, но на него се възлага превземането на София, след което да се отправи към Одрин и Цариград (ако забелязваш уважаеми Читателю – за Македония, като част от българското землище и Българската екзархия, никой не го е грижа – важни са проливите!).

Българското население посреща „освободителите“ с цветя, всички носят храна, но старците още тогава са скептични:

„Аз набелязах между множеството един старец, който както беше си донесъл лептата, стоеше от страна равнодушен и умислен. Аз се доближих до него и го попитах:

-Радваш ли се, дядо, че се освободихме от турците?

-Е, е, синко, че как да не се радвам. Радвам се зер, но мисля, до кога ли ще трае нашата свобода.

И тук дядото се впусна в разсъждение. Той каза, че е доживял да види четвърта война между Русия и Турция, че преди 48 години пак биле дохождали руските войски, когато също им биле казвали, че са освободени, но русите пак си отишли, като оставили българите в ръцете на бесните турци.

-Зер, синко аз съм на 84 години и друг път съм виждал дядо Ивановите войници! Нали е тъй дядо Никола? Се обърна старецът с въпрос към друг един съвсем побелял старец. Ето го, той е на пет години по-стар от мене, прибави първият – и той е виждал русските „юйски“ (войски).

Аз съзнавах, че старецът е прав ...“ (стр. 154) (Кисов, 1902)

Стефан Кисов, българин, потомък на преселници от преди няколко десетилетия, родом от Бесарабия в Русия, като един честен документалист, не се колебае да нарече нещата с истинските им имена. **Четири пъти дядото бил „освобождаван“!** И посрещал „освободителите“ си с хляб и сол, помагал с каквото може! Русите си тръгвали, явно изпълнили основната си мисия, като четири пъти след това оставяли „братята християни“ на турците, които си отмъщавали, като колели и бесили беззащитните българи! Как да не обичаш „освободителите“ си до гроб – гроб, който май те са ти изкопали!!! Е, как да повярваш, че този път вече е наистина, че намеренията са най-човечни, и че няма никакви други интереси?

Не! Аз не вярвам! Колкото повече чета, толкова повече не вярвам!

Но отново ще кажа – не обвинявам Русия, нито тогава, нито сега – тя е империя, тя преследва интересите си – не на руския народ, а както винаги – на управляващата каста (дали царска, дали болшевишка, или днешна – „рашистка“). Но времето на империите мина! „Нормалните“ империи се разпаднаха мирно и тихо – вижте Англия, Франция, Нидерландия, Белгия...

Аз обвинявам българските уж „русофили“, готови да предадат интересите на своя род! Дали от глупост, дали от слепота, дали за пари! Но в трите случая е непростимо!

Ще се отклоня малко от темата. Професията ми ме среща постоянно с хора от различни държави, от различен етнос и така

е от години. От 2022 г. съдбата ме среща все по-често с украинци, намерили убежище в България. С много от тях водя разговор на актуалните теми за войната, за Мира (не случайно пиша думата Мир с главна буква – ние рядко разбираме каква ценност е това, равностепенна на Живота), за възстановяването! Как нито един от тях не спомена, че са ни освободили или поне, че са помагали за това, при условие, че по-голяма част от мобилизираните в „Десетата война“ са от териториите на Украйна и със сигурност, много от днешните бежанци, имат деди, оставили костите си по нашите земи! Как нито един от тях не искаше да сме му „благодарни“! А има защо!

За сведение - още през 1876 г., в резултат от развитието около Източната криза, руският император Александър II издава указ за мобилизация на войските. В него изрично се посочват **трите украински военни окръзи** – Киевски, Харкивски и Одески. Жители на Полтавска и Харкивска губерния съставят 33-ти Елецки, 34-ти Севски, 35-ти Брянски и 36-ти Орловски пехотен полк. **Все украинци!** И [генералите Радецки и Драгомиров – и те украинци](#)²⁰⁶!

А в очите на днешните украинци има тъга по загубените роднини, близки, приятели или просто украинци! И надежда, че Мирът и Справедливостта скоро ще тържествуват! И между другото, откровено питат – защо някои хора в България гледат лошо на тях, бежанците от война! Споменавам думата „русофилия“ и много от тях не я разбират – и в пряк и в преносен смисъл. Между другото, говоря за „русофилия“ и пред чужденци от други държави, споменавам я на английски, немски, френски. Но не мога да я превода! Защото на другите езици такава дума съществува само на книга.

И винаги се сещам за [думите на Димитър Талев](#) от „На завой“ – „Знаеш ли, Милке, последният правоверен комунист ще умре в България. И тогава, когато никъде по света няма да

---

²⁰⁶ <https://www.svobodnaevropa.bg/a/31966500.html>

има правоверни комунисти, нито дори в большевишка Русия, тук, у нас, все ще се намери някой. Ах, какъв народ сме ние!..
...“²⁰⁷

Писал го е за комунизма, но то май у нас много хора не правят разлика с русофилията!

Но...

Войната продължава и опълченците стигат до Стара Загора!

На повече от 30 страници Стефан Кисов описва боя при Стара Загора и това е единственото пряко свидетелство, при това на един от незнайно как оцелелите герои от Трета опълченска дружина!

На 12 юли 1877 г. генерал Гурко е посрещнат с хляб и сол от българските старейшини начело с Петко Р. Славейков, като ги уверява, че градът е огрян от очакваната пет века свобода. В същото време, руското разузнаване не може да не знае, че срещу него се насочва 30-хилядната армия на Сюлейман паша - тя е превозена с кораби от Албания до Дедеагач и след това, с железницата се придвижва на север. Въпреки това, генерал Гурко разпръсва отряда си, като основните сили под негово командване, незнайно защо се насочват по посока Нова Загора. На българските опълченци е поверена отбраната на Стара Загора.

Няма отговор на въпроса, защо най-рисковото място – отбраната на този важен град, е оставена само на опълченските дружини и на три кавалерийски полка под командването на ген. Столетов – общо 4500 души. Като пушечно месо!

Опълченците разбират, че са сами срещу настъпващите пълчища на Сюлейман паша, път за отстъпление няма и това ще бъде тяхното бойно кръщение. Населението изпраща един от младите свещеници при офицерите с въпроса „*Да бягаме ли?*“ Но от към Нова Загора са пристигнали двама казаци с поръка от

---

²⁰⁷ https://bg.wikiquote.org/wiki/Димитър_Талев

щаба, да предадат, че генерал Гурко пристига с войската си на следващия ден и дружинните командири разпореждат офицерите да казват на населението „да се не боят, ще бъдат защитени“. Някои напускат града, но повечето се подчиняват и тихомълком се прибират по домовете си, макар че черкезите и башибозуците вече палят и грабят предградията. Повече от 20 села са напълно разорени. От там пристигат „потънали в скръб, осакатени, обезобразени и гърчещи се в предсмъртна агония ранени мъже, жени и деца“. Те разказват за събраните в село Козаревец 2000 българи, изклани като овце от башибозука на 13 юли. Два дни по-късно близо 7000 души българи са събрани в тогавашната Гюнелийска махала, отбраняват се цял ден срещу черкези и башибозуци, но пристигат и два табора редовна войска и повечето българи са изгорени в черквата, а останалите са изклани като добитък. Турската войска дълго се отдава на адски оргии и пъклени тържества.

Редовна армия, съставена от черкези и албански башибозуци, с викове „Аллах“ се нахвърлят върху четирите опълченски дружини. Те са 7–8 пъти по-малобройни и отбранителната им позиция се простира на осем версти. Въпреки това отбраняват града в продължение на цял ден, с което дават възможност поне част от населението да се оттегли на север.

Първа опълченска дружина отбива две атаки и бавно отстъпва. В Стара Загора се водят ожесточени улични боеве. Част от населението се изтегля с армията. В града влизат три османски табора като последва масово клане над останалото българското население. На следващия ден Стара Загора е изгорена до основи - избити са около 15 000 души мирно българско население.

В тази връзка искам да разгледаме една друга гледна точка – руската. В „Дневника“ на Михаил Газенкампф четем:

(стр. 81) „5 август. ...Ако Гурко не разполагаше с тази свежа бригада, той щеше да бъде поразен от численото

превъзходство на армията на Сюлейман и да бъде притиснат към планинските проходи. Но, благодарение на победите от 18-и и 19-ти юли при Йени Загръ²⁰⁸ и Джуранли²⁰⁹, настъпването на Сюлейман паша беше спряно, въпреки победата си в Ески Загръ²¹⁰. Целият отряд на Гурко напълно спокойно, без някой да го преследва, се оттегли в Хаинкьойския²¹¹ и Шипченския проход, окопавайки се на главните проходи.“ (Газенкампф, Мой Дневник 1877-78 г. Издание исправленное и дополненное, 1908)

И какво разбираме? Че хилядите българи, избити при оттеглянето на Гурко от Стара Загора, саможертвата на опълченците, изгорените села – не са намерили място в спомените на руския хроникьор Газенкампф – какво са тези няколко хиляди българи! Но пък „Гурко напълно спокойно се оттегля...“!

(стр.83) „5 август. ...От всичко по-горе изложено ми става ясно: 1) Придвижването на авангарда към Балкана не беше нито преждевременно, нито рисковано. Напротив, произтичаше директно от плана на войната, одобрен от Ваше Императорско Величество, за чиято цел беше определен Константинопол.“ (Газенкампф, Мой Дневник 1877-78 г. Издание исправленное и дополненное, 1908)

Константинопол, уважаеми Читателю! Кон-стан-ти-но-пол...! Колко пъти трябва да прочете един русофил, поклонник на тезата на „безкористното освобождение на братския български народ“ тази думичка, за да осъзнае смисъла на всичко, сторено от Русия в последните векове!?! Една думичка, която казва всичко – без „обаче“, „но“ и други оправдания!

Константинопол!

---

²⁰⁸ дн. Нова Загора – бел. съст.

²⁰⁹ дн. Калитиново – бел. съст.

²¹⁰ дн. Стара Загора – бел. съст.

²¹¹ Хаинбоаз – бел. съст.)

Опълченците на Шипка!...

След неуспеха с Предния руски отряд при Стара Загора, предвид многократно превъзхождащите османски сили, опълченците биват оттеглени към позиция на Шипченския проход. Стефан Кисов пише:

*„Балкана продължаваше да е мрачен. Дъждовете се сменяваха с гъсти мъгли, през които не можеше да се види нищо на няколко крачки. Опълченците вече цяла неделя седяха в своите палатки, **намокрени като мишки** и трепереци от студ. Освен това, **те търнях** страшен глад, тъй като **не само продукти не се получаваха на позицията, но даже и сухари нямаше.**“* (стр. 270) (Кисов, 1902).

Под проливен дъжд, валящ цяла седмица, с по 200 гр. сухар на ден, се тъпчат в прогнили палатки, недостигащи за всички! Над 100 души са без шинели, като всички са с изпокъсани дрехи от предходните преходи и сражения! А неприятелят идва!

Столетов се опитва да мотивира всички:

„Момчета! Вий видяхте в Старозагорско, как вековните ви врагове предаваха всичко българско на унищожение, а самите българи – на изстребление! ... вие безсъмнено знаете, че в по-голяма степен, от участието на Шипченската позиция, зависи съдбата на вашето отечество – съдбата на България; ... Подир Старозагорската битка Царя и цяла Русия гледа на вас като на храбри, неустрашими и самоотвержени войници... Помнете, юнаци, че на вас царя и цяла Русия възлагат отбраната на шипченската позиция. А България чака вашата помощ за освобождението си...“ (ibidem, стр. 275).

Но едва ли опълченците се нуждаят от допълнителна мотивация! Въпреки всички трудности и лишения!

„С оправяне на времето известието за приближение на противника, отлъчивишите опълченци започнаха да се връщат

в ротите си. Мнозина от тях се връщаха облечени с антерии, абички, панталони и др.

-Къде се губихте и как посмяхте да напуснете ротите си? Нахвърлиха се върху им някои от офицерите. Знаете ли, че във военно време, за напущане на ротите си, виновните се наказват със смърт?

-Ваше благородие, аз бях болен, казваше един.

-Нямах шинел и обуца, казваше друг.

-Освен гимнастическа риза, бели панталони и опинци без навуца, други дрехи нямах, казваше третият.

Офицерите добре знаяха това. Княз Вяземски не веднъж беше обикалял опълченците в палатките им и виждаше тяхното съвсем незавидно положение...

-Сърдцето ми се къса, като гледам тия нещастници голи и боси, казваше княза на окръжаващите го офицери.“ (ibidem, стр. 276)

Глад и мизерия, които правят бъдещата победа на Шипка още по-значима! Но не е само това – няма оръжие! Вазов пише, че те грабнали „камъни и дърве“, когато свършили патроните, но горчивата истина е отново по-различна:

„Но при все това, между опълченците се забелязваше едно тъпо равнодушие към всичко. Причината на това равнодушие бе неудовлетворителното продоволствие... Но най-главната причина, която правеше опълченците равнодушни към всичко, беше тая, че всички **не само нямаха доверие в пушките си**, но виждаха, че са положително без пушки, тъй като у мнозина от тях бяха съвсем развалени и не действаха.

Сюлейман паша днес-утре ще ни нападне с цялата си армия, а ний сме само шепа хора и то без пушки, казваха опълченците.

Е, че тук на Балкана малко ли са камъни? забелязваше някои от тях. С камъни ще ги бием.“ (ibidem, стр. 276)

На 8 август 1877 г. генерал Столетов изпраща на генерал Радецки тревожна телеграма: „*Донасям безпогрешно, че целият корпус на Сюлейман паша, който виждаме като на длан, се развърща срещу нас на осем версти от Шипка. Силите на неприятеля са грамадни. Говоря това без преувеличение, ще се защитаваме до крайност, но подкрепления са крайно необходими.*“

На 9 август започва епосът, който по-късно ще наречем „Шипка“!

„*Следват атака след атака, отбивани с нечовешки усилия! С викове „Аллаа“, „турските колони, предшествани от гъста верига и поддържани от топовни гърмежи, се хвърлиха като бесни върху нашите по цялата линия окопи.*“

„*Чак към 4 ½ след обяд, вниманието ми беше привлечено към 4-та дружина. Опълченците ... се бяха разпръснали зад своите окопи и се навеждаха, като че ли беряха гъби по земята.*

Какво ли берат? – мислено се питах аз. Моето недоумение скоро се разреши. Когато пак затръбиха тръбите и турците се хвърлиха в атака, опълченците от 4-та дружина, вместо да срещнат противника с дружни залпове, срещнаха го с град от камъни. По-сетне се научих, че на св. Никола и орловците срещнали турците също с камъни. ... Мене ми се чини обаче, че той беше предизвикан от недоверието на опълченците към пушките си, по-голямото число от които, вероятно, не са действували вече.“ (ibidem, стр. 293)

...

Шипка!

*Нека носим йоще срама по челото,
синила от бича, следи от теглото;
нека спомен люти от дни на позор
да висне кат облак в нашия кръгозор;*

нека ни отрича историята, века,
нека е трагично името ни; нека
Беласица стара и новия Батак
в миналото наше фърлят своя мрак;
нека да ни сочат с присмехи обидни
счупените окови и дирите стидни
по врата ни още от хомота стар;
нека таз свобода да ни бъде дар!
Нека. Но ний знаем, че в нашто недавно
свети нещо ново, има нещо славно,
що гордо разтупва нашите гърди
и в нас чувства силни, големи плоди;
защото там нейде на връх планината,
що небето синьо крепи с рамената,
издига се някой див, чутовен връх,
покрит с бели кости и със кървав мях
на безсмъртен подвиг паметник огромен;
защото в Балкана има един спомен,
има едно име, що вечно живеи
и в нашта история кат легенда греи,
едно име ново, голямо антично,
като Термопили славно, безгранично,
що отговор дава и смива срамът,
и на клеветата строшава зъбът.

О, Шипка!

Три деня младите дружини
как прохода бранят. Горските долини
трепетно повтарят на боя ревят.
Пристъпи ужасни! Дванайсетий път
гъсти орди лазят по урвата дива
и тела я стелят, и кръв я залива.
Бури подир бури! Рояк след рояк!

Сюлейман безумний сочи върха пак
и вика: „Гърчете! Тамо са раите!“
И ордите тръгват с викове сърдити,
и „Аллах!“ гръмовно въздуха разпра.
Върхът отговаря с други вик: ура!
И с нов дъжд куришуми, камъни и дървее;
дружините наши, оплискани с кърви,
пушкат и отблъскват, без сигнал, без ред,
всякой гледа само да бъде напред
и гърди геройски на смърт да изложи,
и един враг повеч мъртъв да положи.
Пушката екнат. Турците ревът,
Насипи налитат и падат, и мрат; —
Идат като тигри, бягат като овци
и пак се завръщат; българи, орловци
кат лъвове тичат по страшиний редут,
не сецат ни жезга, ни жажда, ни труд.
Щурмът е отчаен, отпорът е лют.
Три дни веч се бият, но помощ не иде,
от никъде взорът надежда не види
и братските орли не фърчат към тях.
Нищо. Те ще паднат, но честно, без страх —
кат шъпа спартанци под сганта на Ксеркса.
Талазите идат; всички нащрек са!
Последният напън вече е настал.
Тогава Столетов, наший генерал,
ревна гороломно: „Млади опълченци,
венчайте България с лаврови венци!
на вашата сила царят повери
прохода, войната и себе дори!“
При тез думи силни дружините горди
очакват геройски душманските орди
бесни и шумещи! О, геройски час!
Вълните намират канари тогаз,

патроните липсват, но волите траят,
щикът се пречупва — гърдите остаят
и сладката радост до крак да измрът
пред цяла вселена, на тоз славен рът,
с една смърт юнашка и с една победа.
„България цяла сега нази гледа,
тоя връх висок е: тя ще ни съзре,
ако би бегали: да мрем по-добре!“
Няма веч оръжъе! Има хекатомба!
Всяко дърво меч е, всякой камък — бомба,
всяко нещо — удар, всяка душа — плам.
Камъне и дървье изчезнаха там.
„Грабайте телата!“ някой си изкряска
и трупове мъртви фръкнаха завчаска
кат демони черни над черний рояк,
катурят, струпалят като живи пак!
И турците тръпнат, друг път не видели
ведно да се бият живи и умрели,
и въздуха цепят със демонский вик.
Боят се обръща на смърт и на щик,
героите наши като скали твърди
желязото срещат с железни си гърди
и фърлят се с песни в свирепата сеч,
като виждат харно, че умираат веч...
Но вълни по-нови от орди дивашки
гълтат, потопяват орляка юнашки...
Йоще миг — ще падне заветният хълм.
Изведнъж Радецки пристигна със гръм.

.....
И днес йощ Балканът, щом буря зафаща,
спомня тоз ден бурен, шуми и препраща
славата му дивна като някой ек
от урва на урва и от век на век!

Иван Вазов / Пловдив, 6 ноември 1883

Позволих си да цитирам цялото произведение на Поета – то казва много, почти всичко! Отново ме побиват тръпки и очите ми се навлажняват, четейки редовете! А и между тях! Мемориал на опълченците, оставащ във вечността!

И вечен паметник, доказващ че не сме получили Свободата си даром, както се опитват да ни вменят някои!

Руският поглед върху историята ...

Но в тази битка има и други участници и сигурно в тяхната история се изучават подобни стихове, посветени на подвига при „Българските Термопили“. Дали да не видим и друга гледна точка за тези епични събития? Гугъл чичко - знае всичко! Търсим, какво се знае за Шипка сред руско говорещите, те също имат основание за гордост – все пак отбраната на Шипка осигурява и победата във войната (предходната Руско-Турска война – Кримската от 1856 г. е срамно загубена от Русия!).

Отваряме първите два сайта, отговарящи на ключовите думи „[Оборона Шипки](#)“²¹² – вероятно това са най-посещаваните и най-информативните за всеки, който реши да се поинтересува за Шипка. Ще ги цитирам:

Първият е от руската Уикипедия. Публикувам текста в оригинал на руски, но ако не ви се чете този език, по-надолу има превод на български (Wikipedia, 2023):

Оборона Шипки

... У русских в это время находились на перевале только Орловский пехотный полк и 5 болгарских дружин (всего до 4 тыс. человек) с 27 орудиями, к которым уже во время боя

---

²¹² http://ru.wikipedia.org/wiki/Оборона_Шипки

следующего дня прибыл из города Сельви²¹³ Брянский полк, увеличивший число защитников Шипки до 6 тысяч....

Утром 9 августа турецкая артиллерия, заняв гору Малый Бедек к востоку от Шипки, открыла огонь. Последовавшие затем атаки турецкой пехоты, сначала с юга, потом с востока, были отражены русскими. Бой длился весь день; ночью русским войскам, ожидавшим повторения атаки, пришлось укреплять свои позиции. 10 августа турки не возобновляли атак, и дело ограничивалось артиллерийской и ружейной перестрелкой. Между тем Радецкий, получив известие об опасности, угрожающей Шипке, двинул туда общий резерв; но он мог прибыть, и то при усиленных переходах, только 11-го числа; кроме того, приказано было идти на Шипку ещё одной пехотной бригаде с батареей, стоявшей у Сельви, которая могла подоспеть лишь 12-го числа. 11 августа было самым критическим днём для защитников перевала.

Бой 11 августа начался с рассветом; к 10 часам утра русская позиция была охвачена противником с трёх сторон. Атаки турок, отбиваемые русским огнём, возобновлялись с ожесточённым упорством. В 2 часа дня черкесы зашли даже в тыл русского расположения, но были отброшены. В 17 часов турецкие войска, наступавшие с западной стороны, овладели так называемой Боковой горкой и угрожали прорвать центральную часть позиции. Положение защитников Шипки было уже почти безнадежным, когда наконец, в 7-м часу вечера, прибыла на позицию часть резерва — 16-й стрелковый батальон, поднятый на перевал на казачьих лошадях. Он немедленно был двинут к Боковой горке, и при содействии других перешедших в наступление частей отбил её у неприятеля. Подоспевшие затем остальные батальоны 4-й стрелковой бригады под командованием генерал-майора

---

²¹³ дн. Севлиево – бел. съст.

Цвецинского дали возможность остановить напор турок на другие участки позиции. Бой окончился в сумерках.

Русские войска удержались на Шипке. Однако, и туркам удалось сохранить своё расположение — их боевые линии находились лишь в нескольких сотнях шагов от русских. В ночь на 12 августа на Шипку поднялась 2-я бригада 14-й пехотной дивизии, с прибытием которой Радецкий располагал 20,5 батальонами при 38 орудиях, а потому решился в следующий же день перейти в наступление, чтобы сбить турок с двух высот западного кряжа — так называемого Лесного кургана и Лысой горы, откуда они имели наиболее удобные подступы к русской позиции и даже угрожали её тылу. На рассвете 12 августа турки атаковали центральные участки русских позиций, а в 2 часа дня — и гору св. Николая. Они были отбиты на всех пунктах, но предпринятая русскими атака на Лесной курган тоже не имела успеха.

13 августа Радецкий решился возобновить атаку на Лесной курган и Лысую гору, имея возможность ввести в дело больше войск вследствие прибытия на Шипку ещё Волынского полка с батареей. В то же время Сулейман-паша значительно усилил свой левый фланг. На протяжении всего дня (13 августа) шёл бой за обладание упомянутыми высотами; с Лесного кургана турки были сбиты, но их укрепления на Лысой горе овладеть не удалось. Атаковавшие войска отошли к Лесному кургану, и здесь в течение вечера, ночи и на рассвете 14 числа, были неоднократно атакованы неприятелем. Все атаки были отражены, но русские войска понесли настолько большие потери, что Радецкий, не имея свежего подкрепления, приказал им отступить на Боковую горку. Лесной курган был опять занят турками.

В шестидневном бою на Шипке потери русских составили до 3350 человек, в том числе 2 генерала (Драгомиров ранен, Держинский убит) и 108 офицеров; турки потеряли более чем в два раза больше. Никаких значительных

результатов бой этот не имел; обе стороны остались на своих позициях, но русские войска, охваченные неприятелем с трёх сторон, по-прежнему находились в очень трудном положении, которое вскоре ещё значительно ухудшилось с наступлением осеннего ненастья и зимних холодов и вьюг.

С 15 августа Шипка была занята 14-й пехотной дивизией и 4-й стрелковой бригадой под начальством генерала Петрушевского. Орловский и Брянский полки, как наиболее пострадавшие, были отведены в резерв, а болгарские дружины переведены к деревне Зелено Древо для занятия пути через Имитлийский перевал, обходящий Шипку с запада. С этого времени начинается „шипкинское сидение“ — один из самых тяжких эпизодов войны. Защитники Шипки, обречённые на пассивную оборону, заботились главным образом об укреплении своих позиций и об устройстве, по возможности, закрытых ходов сообщения с тылом. Турки тоже усилили и расширили свои фортификационные работы и непрерывно осыпали русскую позицию пулями и артиллерийскими снарядами.

Вторая атака турок

5 сентября, в 3 часа ночи, турки снова предприняли атаку с южной и западной сторон. Им удалось овладеть так называемым Орлиным гнездом — скалистым и обрывистым мысом, выдающимся перед горой св. Николая, откуда они были выбиты лишь после отчаянной рукопашной схватки. Колонна, наступавшая с запада (от Лесного кургана), была отражена огнём. Турки потеряли 3 000 человек и после этого серьёзных атак уже не предпринимали, а ограничивались обстрелом позиции. С наступлением зимы положение войск на Шипке сделалось крайне тяжким: морозы и метели на вершинах гор были особенно чувствительны. Особенно ощутимы были эти лишения для вновь прибывших русских войск: три полка 24-й дивизии в короткое время буквально растаяли от болезней. За время с 5 сентября по 24 декабря в шипкинском отряде вышло

из строя убитыми и ранеными всего около 700 человек, а больными — до 9,5 тысяч...”

Малко по-дълъг е, но вторият е по-кратък: друг сайт, тясно специализиран в руска история (historybook.ru, 2023):

[Освобождение православных стран от османского ига](#)²¹⁴

„В 1828 году Россия вновь ввязалась в войну с Турцией. Итог войны - освобождение в 1829 г. Греции от более чем трёхсотлетнего османского владычества.

Самую большую роль Россия внесла в освобождение славянских народов от турецкого ига.

Произошло это в русско-турецкую войну 1877–1878 г. Эта война запомнилась небывалыми подвигами русских солдат, чего только стоит переход через Шипкинский горный перевал зимой и оборона крепости Баязет в жуткую жару и без воды. Очень здорово в этой войне себя показал генерал Скобелев. К русским войскам присоединялись болгарские ополченцы, также помогали румынские войска и другие славянские народы, находившиеся под покровительством Османской империи.

Очень характерным примером самоотверженности русских солдат была оборона Шипки, о которой стоит рассказать подробнее. Небольшой русский отряд вместе с болгарскими ополченцами держался на шипкинском горном перевале. Их общая численность составляла 4 тыс. человек. С целью завладеть этой стратегической местностью османский полководец Сулейман-Паша выставил против защитников Шипки 28-тысячный отборный отряд. В августе 1877 г. за шипкинский перевал между русскими и турками состоялась битва. Русские упорно отбивали вражеский напор и в первый день этой битвы к ним присоединился Брянский полк численностью примерно в 2 тыс.

---

²¹⁴ www.historybook.ru/russko_tureckie_voiny.html

чел. Солдаты Российской империи сражались отчаянно, но вскоре русский отряд стал очень сильно страдать от нехватки боеприпасов и турки уже начали теснить русских. Из последних сил оборонявшиеся стали от османских воинов отбиваться камнями и на время задержали неприятеля. Этого времени и хватило защитникам Шипки, чтобы продержаться и дожидаться подкрепления, совместно с которым они отбили турецкий натиск. После чего османы, понесшие огромные потери на данном участке, уже так решительно не действовали. Русским отрядом, защищавшим Шипку командовали генералы Драгомиров и Дерожинский. В этом кровопролитном сражении первый был ранен, а второй убит.“

Край на цитата. Мислех да не ги превеждам! Който разбрал, разбрал! Пък и няма какво ново да научите! Да не говорим, че междуременно може и да промени в текстове, но аз имам факсимилета.

Но защо занимавам любезния читател с факти, добре известни на всички български деца от началните класове? При наличието на множество източници на български, и то с повече подробности, добре илюстрирани? И то на руски?

Точно защото са на РУСКИ!

И в двата широко достъпни за руската публика сайта има нещо, което повърхностния БЪЛГАРСКИ поглед може да пропусне!

Да се вгледаме в първия цитат, вече в превод на български:

„...от руснаците по това време на прохода се намираха само Орловския пехотен полк и 5 български дружини (общо 4 хил. Човека).

Сутринта на 9 август, турската артилерия...открила огън. Последващите атаки, отначало от юг, а след това от изток били отблъснати от руснаците. Боят продължил целия ден; през нощта руските войски, очакващи нови атаки, укрепвали позициите си... Междуременно, Радецьки получил

известие за опасността, заплашаваща Шипка, придвижил натам общия резерв: но той можел да пристигне, и то при усилен преход, едва на 11-ти (август)... Боевете на 11 август започнали още на разсъмване; към 10 часа руската позиция била обградена от противника от три страни. Атаките на турците, отблъсквани от руския огън, се възобновявали с ожесточена упоритост. В 2 часа през деня черкези преминали даже в тила на руската позиция, но били отблъснати... Положението на защитниците вече било почти безнадеждно, когато накрая, към 7 часа вечерта, на позицията пристигнала част от резерва... и с помощта на други, преминали в настъпление части, отблъснал противника. Пристигналите по-късно останали батальони... спрели нападението на турците на другите участъци на позицията. Боят приключил по здрач.

Руските войски удържали Шипка. Само че и турците успели да съхранят своето положение – боевата линия се намирала само на няколко стотин крачки от руснаците... На разсъмване на 12 август, турците атакували централно руските позиции, а в 2 часа през деня – и вр. Св. Никола те били отблъснати във всички точки, но предприетата от руснаците атака също нямала успех...

Всички атаки били отблъснати, но руските войски понесли толкова тежки загуби, че Радецьки, бе разполагайки със свежи подкрепления, заповядал отстъпление...

В шестдневните боеве на Шипка, руските загуби са около 3350 човека, в това число 2 генерала и 108 офицера; турците загубили над 2 пъти повече.

След 15 август Шипка била заета от 14-та пехотна дивизия..., а българските дружини изведени към с. Зелено дърво...

Защитниците на Шипка, обречени на пасивна отбрана, се занимавали основно с укрепване на своите позиции...

Втора турска атака.

На 5 септември, в 3 часа през нощта, турците отново предприели атака от южната и западната страна. Отдава им се да овладеят Орлово гнездо... откъдето били отблъснати едва с отчаяна ръкопашна схватка. Колоната, настъпваща от запад... била отблъсната с огън. Турците загубили около 3000 човека, вследствие на което не предприемали повече сериозни атаки, а се ограничили само с позиционен обстрел...“

Да видим втория източник. Превеждам:

„Освобождение на православните страни от османско иго

„През 1828 година Русия отново влязла във война с Турция. Резултатът от войната – било освобождението на Гърция от над тристагодишното османско владичество. Русия играе най-важната роля в освобождението на славянските народи от турско иго.

Това става с Руско-Турската война 1877-1878г. Тази война ще бъде запомнена с невероятните подвизи на руските войници... Към руските войници се присъединили и български опълченци, а също така помагали румънски войски и други славянски народи, намиращи се под покровителството на Османската империя. Особено характерен пример за самоотвержеността на руските войници била отбраната на Шипка, за която си струва да разкажем по-подробно. Неголям руски отряд, заедно с българските опълченци отбранявал шипченския планински проход. Общата им численост наброявала 4000 човека... През август 1877 се състояла битка между руснаците и турците се състояла битка за Шипченския проход. Руснаците упорито отблъсквали вражеските усилия, като в първия ден на битката, към тях се присъединил и Брянския полк, с численост около 2 хил. човека. Войниците на Руската империя се сражавали отчаяно, но скоро руския отряд започнал да страда от липсата на боеприпаси и турците започнали да притискат русите. С последни сили защитниците започнали да се бият с камъни

срещу османските войни и временно задържали врага. Това време било достатъчно на защитниците на Шипка за да издържат и да дочакат подкрепления, заедно с които отблъснали турската атака...“

Дори и по-малко наблюдателните сигурно са забелязали нещо странно!

На Шипка няма българи!

Имало някакви опълченци, които не разбрах какво са правили там, но... Излиза, че всичко това, дето го пише дядо Вазов явно е плод на творческа измислица. Или на великобългарски шовинизъм. И Самарското знаме, и то вероятно е от комиксите на списание „Дъга“. Няма „камъни и дърве...“, няма „ведно да се бият живи и умрели“, няма нищо! Само някакви руски части, които криво-ляво си свършили работата!

По братски!

Ей това е **пропагандата и фалшифицираната История!** И после се чудим, защо съвременния руснак иска вечна благодарност! Невежество, мания за величие или просто – обикновена пропаганда!

А някои „патрЕоти“ нека да ходят загърнати с флага на днешната Руска федерация на Шипка, да носят портретите на Путин и да викат с всичкия си глас:

„Да живеј България!“ ...

Е, в интерес на истината, има и добри думи в руски исторически източници.

За разлика от днешната руска Wikipedia, Газенкампф, в своя „Дневник“, между другото все пак дава няколко добри думи и за българското опълчение на Шипка:

(стр. 87) „11 август. ...Беше много трудно за нашите малобройни войски на Шипка, но те излязоха от изпитанието с неувяхваща слава, отблъсквайки десет ожесточени атаки. Денят 9 август завинаги ще остане в хрониките на бойните подвизи на Орловия пехотен полк и ще бъде изписан със златни

букви на първа страница от военната история на бъдещата българска армия: дружините се биеха се като лъвове. Строго погледнато, **това е вече вторият подвиг на българските дружини**: те поеха на плещите си цялата тежест на кървавата битка при Ески Загръ (Стара Загора)...

Трудно е да си представим какво са понесли нашите на Шипка. **Срещу четиридесет турски батальона** имаше само три батальона на Орловския пехотен полк и четири български дружини. Тези седем батальона и отблъснаха десет атаки на шест пъти по-силен противник. Трябва да се отбележи, че те бяха под напрежение още от 7 август, когато пред очите им започнаха да се съсредоточават войските на Сюлейман. Оттогава Шипченският отряд почти не е спал и нямал топла храна. Дори вода прохода почти няма, а жегата е чудовищна. На 9 август нашите изстреляха всички патрони; значителна част от оръдията и три оръдия станаха неизползваеми от продължителна стрелба. “ (Газенкампф, Мой Дневник 1877-78 гг. Издание исправленное и дополненное, 1908)

...

А на 3-ти март, всички са на Шипка! С български и руски знамена...

1878 – или приказка за един 3-ти март

„Едно повече от вековно българско управленско безгръбначие спрямо Русия, което го има и до ден днешен, дълго насаждано, вече работещо като инстинкт за подчинение на всичко руско и съветско, продължава да поругава националното ни достойнство. Защото никоя уважаваща себе си нация не чества за свой национален празник едно външно събитие“ ...

„Дори и да има спорове за това какво точно се е случило на 3 март, просто това е събитие, в което няма българско присъствие. Има българско участие във войната, но няма българско участие в подписването на Санстефанския договор. Освен това негов главен автор е граф Игнатиев. В записките си, публикувани в България още преди 1989 г., той в прав текст казва, че историческата мисия на Русия е да обедини славяните под свое ръководство върху развалините на Австрия и Турция. Това изречение ни казва, че човек трябва да има много голяма фантазия, за да твърди, че граф Игнатиев е освободител на България. Това е един българоядец, един човек, който е искал унищожението на България. Но сега една от централните софийски улици носи неговото име. Така че това е една наистина пагубна дата“.

Цитирам [думи на покойния проф. Пламен Цветков](#)²¹⁵ – историк и преподавател в Нов Български Университет, дадени в едно от последните му интервюта пред [debatl.bg](#)

---

²¹⁵<https://debatl.bg/prof-plamen-tsvetkov-3-mart-ne-e-natsionalniat-praznik-obyavyavaneto-na-nezavisimostta-e-golemiat-balgarski-praznik/>

Едно доста остро изказване по отношение на националния ни празник – 3 март! Но защо толкова критично за един акт, дълбоко вкоренен в националното ни съзнание? Обяснението за това отново се крие между редовете, в детайлите, във фактите, упорито премълчавани с години. Да се разходим по страниците на Историята – миналата и настоящата! За да не правим грешки в бъдещата...

В последните години, и без това разделеното ни общество е изправено пред нов идеологически казус, прокарващ дълбока разделителна линия сред българския народ – „горещата“ тема с националният ни празник - Трети март.

Хората, които се съмняват в достойнствата на тази дата да бъде наш НАЦИОНАЛЕН празник, биват наричани от един уж български президент - „безродници“ (!?!) защото посягали на „държавността“. Странно или не, но подобна критика идва почти винаги от хора, известни в обществото с открито русофилски позиции!

Неволно, пак опрях до термина „русофил“ и неговият антипод – „русофоб“. Термини, особено вторият, дълбоко неправилни, защото в дъното им стои не отношението към Русия, във всичките ѝ исторически метаморфози, а отразяващи отношението на съответния индивид спрямо бъдещето на България (в предговора коментирахме значението на думата „фобия“). Правилно прочетохте - на България! Дали тя да бъде суверенна и независима държава, с право да избира собственото си настояще и бъдеще, без влиянието на Русия (мнението на „русофобите“) или да бъде форма на руски протекторат (че по едно време и на „Задунайска губерния“ или „16-та република“ – за което във всички времена са се борили уж „патриотите – русофили, често спекулирайки с думата „независимост“). Без всякакво съмнение, за това допринасят и онези 45 години, с комунистическата им историография, която винаги е следвала един основен канон в отношенията между България и Русия - всеки, който е русофил, е „патриот“, а останалите, които се

противопоставят на политиката на по-тясното ни обвързване с Русия, са „предатели“, че и „фашисти“! За целта биват премълчавани или просто подменяни факти и събития с цел манипулиране на българската история, а оттам - и на българското обществено мнение, насаждайки в съзнанието на българите пагубният за нас мит на „русофилството“, което уж било от векове, като най-истинската форма на патриотизъм. Така ни се налага вече десетилетия чуждият, а именно руския прочит на българското минало. А оттам и овладяването на бъдещето (по Оруел). Целта на тези (псевдо)патриоти е не разкриване на истината за миналото на българския народ, а обслужването на пропагандния мит за „Дядо Иван“, в това число лъжата за безкористната „освободителна мисия“ на Русия, а после и на Съветския съюз - лъжа, която отдавна е разобличена още от нашите велики революционери Раковски, Левски, Ботев, Захари Стоянов, Стамболов.

Но говорехме за празника – всъщност, той не трябва ли да бъде свързан със събития, предопределили съществуването на нацията и на държавата? Не трябва ли да обединява народа, следвайки онази непреходна мъдрост, изписана и на фасадата на нашия парламент: „Съединението прави силата“? Което всъщност е съкратения вариант на [предложеното от Стамболов](#)²¹⁶:

„Съединението прави силата, а силата ражда независимостта!“

Независимост, която не корелира с „конника“, вперил строг поглед към вратите на Народното ни събрание и която не била угодна на „експлоатиращите“ всячески темата за „освободителката“ и датата „3 март“. Може ли един „национален празник“ да изразява „благодарност“ към друга нация, която пък се интересувала от собствените си интереси?

---

²¹⁶ https://www.actualno.com/curious/otkyde-idva-izrazyt-izpisan-na-narodnoto-sybranie-syedenienieto-pravi-silata-news_1814836.html

Историците мълчат! Точно Историята е науката, която трябва да се базира именно на фактите, а не на конюнктурните й интерпретации!

А ние имаме и „по-български“ празници. На практика, с Берлинският договор е „Актът за раждане“, с който се създават освен Княжеството България и Източна Румелия. А в пределите на Турция остават Македония, части от Тракия и Родопите. Съединението на 6 септември 1885 г. пък нанася България на картата на Европа почти в днешния си вид (само без Благоевградски окръг и по-голямата част от Родопите). Още един друг паметен ден - 16 април. Това е денят, когато през 1879 г. се подписва Търновската конституция, което всъщност е рожденият ден на Третата българска държава!

Ще цитирам едно мнение защо 3 март **не може, а и не трябва** да бъде наш национален празник – това на [доц. д-р Момчил Дойчев](#)²¹⁷: според автора, Руската империя подписва на 3-ти март 1878 **предварителен договор** за мир с Османската империя, а не окончателен мирен договор, признат от всички велики сили, което по същество е протокол за предварителен мир, проектодоговор, който de facto няма никаква международно-правна стойност. Да не говорим, че подписването на протокола в Сан Стефано става без никакво българско участие. Това ще се повтори и в Берлин през юли същата година, когато все пак се сключва истинският международен договор за мир.

Не е за подценяване фактът, че

„Трети март утвърждава преклонението пред чужда държава, утвърждава българския комплекс за малоценност пред нея, затвърждава мита за „двойната освободителка“, към която трябва да изпитваме само вечна признателност и колелнопреклонение.“

---

²¹⁷ <https://fakti.bg/mnenia/556482-sedem-argumenta-zashto-3-ti-mart-ne-trabva-da-bade-nacionalen-praznik-na-balgaria>

Бих добави – и „челобитие“!

Още по-подробна статия по темата от същия автор, може да се прочете във [Faktor.bg](https://faktor.bg)²¹⁸.

Хайде малко факти за деня Трети март:

След като на българския престол с руска благословия се възкачва княз Александър Батенберг, от 1880 г. 3 март започва официално да се чества като „Ден на възшествието на престола на император Александър Втори“. (да не стане грешка - това не е нашия Александър Батенберг - това е руския император!) След първото честване, Министерският съвет начело с Драган Цанков (който ще получава от Русия десетки хиляди златни франкове за русофилска дейност), на 25 юли 1880 г. приема решение за неприсъствените дни за всичките правителствени учреждения и там записва, че 19 февруари / 3 март е ден на „Възшествието на престола на Александър Втори и заключение на Санстефанский мир“. След падането на правителството, формулировката за императорското възшествие, отпада, още повече, че през 1881 г. Александър Втори е убит при атентат и на руския трон вече е синът му Александър Трети.

Трети март разбира се, не се отбелязва по време на Първата световна война, когато Русия воюва срещу България, и то на два фронта – и в Добруджа, и в Македония! А и по-късно – и земеделците, и социалистите са против честването на 3 март.

През 1951 г. вече при Социализма, той е премахнат като официален и [става обикновен работен ден](#)²¹⁹. По-важен за тях е техния „Ден за възкачване на престола“ - 9 септември, като разбира се отново водеща е ролята, този път на Съветска Русия.

---

²¹⁸ <https://faktor.bg/bg/articles/politika/hlyab-i-pasti/3-mart-natsionalen-praznik-ili-preklonenie-pred-chuzhda-sila>

²¹⁹ <https://www.svobodnaevropa.bg/a/zabraveni-istoricheski-istini-savetska-armiya/32545171.html>

Създава се обаче традиция на този ден първокласниците да се приемат за [чавдарчета](#)²²⁰ и да им се връзват сини връзки.

По случай 100-годишнината от освобождението през 1978 г., с решение на Политбюро на ЦК на БКП, 3 март е върнат като празник „от национално значение“, но си остава... работен ден. Не са го броили за толкова важен, а само – „за сведение“! Започва да се отбелязва всяка година с тържества в извънработно време. Формулировката е „Ден на освобождението от османско иго“.

В началото на 1988 г. в официалните празници 3 март вече е добавен - като „Ден на освобождението на България от турско робство“. Забелязахте ли разликата във формулировката – „османско“ става „турско“, а „иго“, вече е „робство“. Малки разлики, с голямо политическо значение, разбира се в контекста на провежданият по това време т.нар. „възродителен процес“, с насилствената смяната на имената (или просто изгонването) на българските турци!

На 27 януари 1990 г., с указ на Държавният съвет начело с превратаджията – вече президент Петър Младенов, [3 март бива обявен за национален празник](#)²²¹. Малко по-късно, първото Народно събрание след преврата през 1989 г., доминирано от депутатите от БСП (наскоро преименуваната бивша БКП), приема националният ни празник от 9 септември (второто руско „освобождение“), да бъде сменен с 3 март (първото руско „освобождение“)! И в първия и във втория случай, за национално достойнство не може и да си помислим! Трябва да сме задължени на братушките! За да имало българска държава.

Което пък налага днес да говорим за „Третото освобождение“.

...

---

²²⁰ <https://clubz.bg/140838>

²²¹ <https://www.24chasa.bg/bulgaria/article/14971750>

Но всъщност, „държавността“ в България не започва със Санстефанския договор. Той не е договор в пълния смисъл на тази дума, а един предварителен проект за такъв, подписан с доста уговорки. Да не забравяме Райхщадт, с Австро-Унгария и Русия, които заедно нямало да допуснат на Балканите да възникне голяма славянска държава. Следователно, главният аргумент в подкрепа 3 март, датата на подписването на този не-договор, да е национален празник, защото утвърждавал нашата държавност – е меко казано – несериозно!

Ако Русия беше толкова доброжелателна към България, както някои твърдят (особено русофилите), защо не е обявила независимата държава България още на 3 март 1878 г. и то във всички земи, които са населени с българи, още повече побеждава турците по всички фронтове на войната и вече притиснала султана до вратите на Цариград? Защо няма веднага българско правителство, парламент, което всъщност са атрибутите на всяка една държава? Можеха веднага да сложат по един пагон на българското опълчение и щяхме да имаме и полиция, и армия!

Още повече месец-два по-рано вече се водят преговори между Русия и османските власти. Това не се случва, защото не е била това целта!

Одринско примирие или „Основи на мира“

Но колкото и да са воювалите или загиналите в Десетата война, тя завършва кога? Всеки ученик ще каже: на **3 март 1878!** Така знаем, но това **не е вярно!** Какво точно се случва, ще видим малко по-нататък!

Поради редица неудачи и тежките боеве при Плевен, руското командване е обмисляло възможността войната да приключи много по-рано! За това разбираме от „Дневника“ на

Михаил Газенкампф. На стр. 94, Газенкампф разказва за разговор с [Александър Нелидов](#)²²², началник на дипломатическата канцелария на главнокомандващия на Руската армия на Балканския полуостров княз Николай Николаевич, който му споделя, че е получил писмо от кралица Виктория - Англия щяла да остане „благоприятно-неутрална“, но иска войната да свърши по-бързо, страхувайки се от общественото недоволство, което лесно може да се обърне срещу Русия.

*„15 август. ...Според Нелидов, за нас е достатъчно другите велики сили да разберат, че сме **удовлетворени от автономия на Дунавска България**: всички охотно ще предложат своето незабавно посредничество, а Турция с радост ще се съгласи да сключи мир при тези условия.“* (Газенкампф, Мой Дневник 1877-78 г. Издание исправлено и допълнено, 1908)

Аз като един интелектуалец, който години наред е лъган и не приемам всичко наготово, а предпочитам да го анализирам, отново се замислям – Русия ще бъде доволна и от малка „Дунавска България“. И това го казва високо поставен дипломат! Няма освобождение „всех славян“, няма „Сан Стефанска“ България, няма и Македония! Русия била готова да разпокъса България и без Берлински конгрес, който и до днес им служи като удобно оправдание за разпокъсаното българско землище!

То май не е хубаво човек много-много да мисли, че току виж изпаднал в когнитивен дисонанс - митове, насаждани с поколения, рухват, и истината излиза доста по-различна... Полесно е да не мислим, а да викаме с пълен глас: „*Кат Русия няма втора...*“!

Руската дипломатия подготвя условията за евентуално примирие още преди падането на Плевен в края на 1877 г.

---

²²² https://bg.wikipedia.org/wiki/Александър_Нелидов

Проектът, изготвен от А. Нелидов - началник на дипломатическата канцелария при Щаба на действащата армия е от 10/22 ноември 1877 г., като е обсъден в присъствието на император Александър II и главнокомандващия руската Дунавска армия, великия княз Николай Николаевич. Проектът за условията на мира е изпратен на императорите - германския Вилхелм I и австро-унгарския Франц Йосиф.

През януари 1878 г. руските войски са пред Цариград, на косъм от векове лелеяната мечта за превземане на Проливите. Великите сили, които са наясно със завоевателната политика на Руската империя принуждават Османската империя, а и Русия да прекратят всякакви бойни действия.

Интересни данни за преговорите отново намираме в „Мой дневник 1877-78 г.“ на Михаил Газенкампф. Исторически документ, който цитираме често, поради достоверността на фактите, изложени в него.

„9 януари - Днес, в 12 часа, Сервер и Намик паша бяха официално приети от великия княз (Николай – бел. съст.). Преговорите продължиха точно два часа. Присъстваше само Нопокойчицки и Нелидов. ...

Така днешните преговори не завършиха с нищо, или по-скоро бяха прекъснати. Нелидов ми каза, че Сервер и Намик паша, както и членове на тяхната свита, в лични разговори, озлобено ругаели Англия, която ги тласна във войната, а сега ги оставила на произвола на съдбата. Сервер паша, освен Англия, яростно осъди и граф Игнатиев, наричайки го най-злия враг, не само на Турция, но и на собственото си отечество. Сървър Паша, между другото, се изрази така: „Винаги съм бил привърженик на това споразумение и на съюз с Русия; Никога не бих се отказал от тази политика, ако не бях принуден да го направя от тоя Игнатиев. Но ще се съгласите, какво трябваше да направя, когато той започна да говори на всеослушание: кажете на всички: „je porte Server dans ma poche, c'est mon homme?“ (в мой превод: „Нося Сервер в джоба си, той е мой

човек“ - бел. съст.). По неволя, трябваше да съм против договора с Русия, иначе моето правителство би заподозряло, че съм подкупен.“

„Въпреки че, благодарение на безпримерния подвиг на нашите войски, ние се оказахме достатъчно силни, за да разгромим турската империя, - ние обаче сме напълно неспособни да задържим Константинопол за себе си. Само да го превземем - ще избухне европейска война. За нищо няма да ни позволят да превземем Константинопол и проливите.“ (ibidem, стр. 346)

Какво разбираме от Газенкампф? Българският любимец Игнатиев е този, който едва ли не, вкарал Турция във войната – главният преговарящ от турска страна го определя „и като **враг на собственото си отечество**“. Елементарна интрига и простачина е да кажеш за главния преговарящ „че го държиш в джоба си“! А за дипломатия - изобщо тук не говорим!

Все пак, на 19/31 януари 1878 г., в главната квартира на действащата руска армия, между главнокомандващия княз Николай Николаевич (брат на императора) и пълномощниците на Високата порта Намик паша и Сервер паша, се сключва „Одринско примирие“. Воюващите страни сключват примирие, подписват т.нар. „Основи на мира“²²³. За разлика от други документи от периода, този Договор рядко бива коментиран, въпреки, че това е първият, който променя границите на балканските държави.

Прилагам архив: „*The map of Europe by treaty; showing the various political and territorial changes which have taken place since the general peace of 1814*“, в който могат намерени този, а и много други документи от онези години.²²⁴

---

²²³ https://bg.wikipedia.org/wiki/Одринско_примирие

²²⁴

След като много от аргументите на защитниците на 3 март, като национален празник, бяха опровергани, един от последните е, че със Санстефанския договор, България за пръв път се появява на картата на Европа. Може, но de facto и това не е вярно - границите на България са очертани още на Цариградската конференция преди година. Е, реално подписан договор за това няма, но има друг, и то подписан от двете страни - Русия и Османската империя. Несправедливо позабравени или пренебрегнати умишлено, „*Основи на мира*“, са приети и от турската страна, и поставят за пръв път документално на историческата карта, термина „Княжество България“, при това автономно! Факт забравен, може би под влиянието и на апотеозното възхваляване на Санстефанския договор. На фона на така създадената „виртуална“ санстефанска „реалност“, безсилието на Русия да съхрани съществуващото само на карта българско национално единство, се оправдава с целенасочената политика на западните Велики сили за разпокъсване на българските земи.

Още Преамбюла този първи руско-турски договор, наречен „**ПРЕДВАРИТЕЛНИ ОСНОВИ на мира между Русия и Турция**“. Подписано в Адрианопол на 31 януари 1878 г“, гласи:

„България да образува автономно трибутарно княжество с Национално Християнско правителство и местна милиция.“

По-нататък четем:

„Член 1. България в границите, определени в съответствие с принципа на мнозинството от българското население, които в никакъв случай не могат да бъдат помалки от границите, определени от Цариградската конференция, ще бъде преобразувана в автономно княжество, плащащо данък, с национално християнско правителство и местна милиция. Отомански войски няма да бъдат разполагани повече там.

Член 2. Ще бъде призната независимостта на Черна гора...

Член 3. Ще бъде призната независимостта на Румъния и Сърбия...

Член 4. На Босна и Херцеговина ще бъде дарена с автономно управление...

Обезщетение за Русия. Правата на Русия в проливите Босфора и Дарданелите.

Член 5. Високата Порта се ангажира да обезщети Русия за разходите по войната и за загубите. Формата на това обезщетение, независимо дали е парично или териториални или други, ще бъдат уредени по-късно. Негово императорско величество султанът ще се разбере с Него Величество Императора на Русия, за да осигури правата и интересите на Русия в проливите Босфора и Дарданелите. ...

Турско напускане на крепости в Турция в Европа.

Имперското османско правителство, веднага след като примирието бъде подписано, ще даде нареждания на османските войски за напускане на крепостите Видин, Русчук и Силистрия, в Европа, и тази на Ерзерум, в Азия. Руските войски ще бъдат упълномощени да окупират военно през цялото време на конференциите някои стратегически точки, определени в конвенциите за примирие на двата военни театъра.

В уверение на което е съставен настоящият протокол и е подписан в два екземпляра в Адрианопол на 19/31 януари 1878 г.

Подписали: Николай, Сервер, Намик“ (стр. 2658) (Hertsled, 1891)

Забелязахте сигурно, че **още на 31 януари 1878 г.**, всички балкански държави получават независимост или поне автономия, но веднага се набива на очи една съществена разлика с последващия, Санстефански договор – в Одрин, за България се говори още в първия член – нещо, което се случва

в Сан Стефано, едва на шесто място! А колкото до реалната независимост на останалите балкански държави, дефинирана с този Договор и потвърдена със следващия – те тези дати не ги празнуват. Даже не ги и отбелязват в календара!

За България са определени териториите, очертани още на Цариградската конференция през 1876/1877 г., които съвпадат с диоцеза на Екзархията. Тоест - върху почти всички български земи, признати за такива и от султана, и от великите сили. Те НЕ МОГАТ да бъдат по-малки от границите, определени от Цариградската конференция, докато според Санстефанския договор от автономното Княжество България, Русия изключва Северна Добруджа (независимо, че е част от Екзархията и от Източния български вилает, предвиден от Цариградската конференция), Нишкия край като част от Поморавието (въпреки че той е в диоцеза на Екзархията и е част от Западния български вилает според решенията на Цариградската конференция), а също така извън Княжество България остават Централните Родопи и Южна Тракия. А малко по-късно, Русия ще „раздаде“ щедро част от тези изцяло български земи на Румъния и Сърбия!

Същите територии са включени в двата автономни български вилаета и според общите решения на великите сили на Цариградската конференция, но в одринските „Основи на мира“ през 1878 г. липсва вътрешната линия север-юг, разделяща признатите от султана и от великите сили през 1876 г. български земи на две части – източна и западна. Това отклонение от общите договорености в Цариград, не се харесва на Великобритания и на Австро-Унгария. И нека да си кажем – това е така, не защото мразят българите, а защото са наясно с намеренията на Русия и се опасяват, от създаването на една голяма държава или територия, изцяло под руско управление, на крачка от Босфора и Проливите. Още повече, тези руски намерения са известни от поне един век!

Историкът проф. Петко Ст. Петков пише:

„Налагането на Санстефанския прелиминарен договор от Русия на победената Османска империя само месец след подписването на „Основите на мира“ измества базата за предстоящите преговори между великите сили за окончателен мирен договор от по-приемливите за тях условия в споразумението от 19/31.01.1878 г. към крайно неприемливите за повечето велики сили текстове в Санстефанския договор, предоставящи излаз на Егейско море на Българското княжество (респ. на Русия, предвидила най-малко двегодишна военна окупация на новата балканска държава в договора от 19.02/3.03.1878 г.). Одринските „Основи на мира“, макар и нехаресвани от Виена и Лондон заради почти целокупното включване на българското национално землище в новото автономно Княжество България, не отблъскват така западните велики сили, както Санстефанският прелиминарен мир. Известно е, че официално оповестените възражения на Австро-Унгария срещу „Основите на мира“ не се отнасят толкова до съдържанието на споразумението, колкото до грубото нарушение от руска страна на договореното в Райхстагт (1876) и подписано в Будапещенската руско-австроунгарска конвенция (1877) положение за колективно решаване на изхода от войната (Косев 2003: 425–426). Одринските постановления от 19/31.01.1878 г. получават подкрепата на германския император и на канцлера Ото фон Бисмарк, тъй като съвпадат с официалната мисия на Русия във войната 1877–1878 г. като мандатър на великите сили да принуди със сила Османската империя да приеме решенията на европейския концерт от Цариградската конференция (1876).“

...

„В този ред на разсъждения отново изниква въпросът – защо руското държавно ръководство се отдава на увлечението непременно да придобие излаз на Егейско море чрез променените граници на Княжество България според предварителния Санстефански договор и пропуска

възможността да развие в своя полза сравнително по-изгодните изходни позиции за преговорите по сключване на окончателния мирен договор, които създават „Основите на мира“.“ (Петков С. П., 2019)

Сан Стефано

Някои от гореизложените факти налагат доработката на договореностите между двете империи, като граф Игнатиев щедро се „олива“ над картата. Нека не забравяме, че той като висш дипломат трябва да е бил наясно с предварителните договорености на Русия с Австро-Унгария в секретното допълнение към Райхщадското споразумение, а именно – **недопускане създаването на голяма славянска, разбирай българска държава на Балканите!** Т.е. още тогава **граф Игнатиев е измамил надеждите на българите** и неговото днешно героизиране и възхваляване е напълно неоправдано! При определянето на границите, основните съображения на графа са не само населените с българи територии, но и „висши стратегически съображения“ на руското правителство. Преговорите и подписването на договора преминават през различни дипломатически интриги. Османците умишлено бавят подписването на руския вариант, защото с проекта не са съгласни Англия и Австро-Унгария. Според предложения договор, Санстефанска България, с малки изключения, припокрива картата на екзархията от 1870 г. В тези граници влизат Северна България (без Северна Добруджа), цяла Тракия (без района на Гюмюрджина и Одрин) и Македония (без Солун и Халкидическия полуостров). Създават се още две епархии - Неврокопска и Старозагорска. Площта е над 170 000 кв. км, а населението е 4 800 000 души. Санстефанският мирен договор е **прелиминарен**, т.е. **предварителен** и подлежи на одобрението от останалите Велики сили. Според него България

е автономно, васално княжество, със свое правителство и войска. Санстефанска България е в пълно съответствие с изконните етнически територии на България, с едно изключение – **Северна Добруджа**. Въпреки, че е населена с българи, тя е **изтъргувана от Русия** и подарена на Румъния, като компенсация за преминаването на Бесарабия под руски контрол.

Графът настоява, **договорът да бъде подписан на 19 февруари / 3 март** по нов стил неслучайно – в Русия, всичко се прави в името и за благо на Човека (както в оня виц от Соца - и ние знаем за кой човек става дума). Това е денят на коронацията на Александър II през 1855 г. и освобождаването на крепостните селяни в Русия през 1861 г., за което руският император е наричан Цар Освободител.

Четем „*Мой дневник 1877-78 г.*“ на Михаил Газенкампф. На страница 399, хроникьорът пише:

„Граф Игнатиев очаква не по-рано от 23 януари и не по-късно от 1 февруари. Мечтае за сключване на окончателния мир на 19 февруари. Императорът много обича да събира паметни дати, а тук би било много подходящо да освободи християните от мюсюлманското иго в деня на освобождението на селяните от робство.“ (Газенкампф, *Мой Дневник 1877-78 г.* Издание исправлено и допълнено, 1908)

И какво излиза, че днес **наш национален празник** всъщност е денят на **възкачването на престола на руския император!** Май наистина сме „Задунайска губерния“!?! Не е ли символно! Пък после кажи, че не сме 16-та република!

Повечето българи не знаят, че в този договор **НЕ СА включени** не само **Смолян и Кърджали**, но и **Варна и Шумен** – май договарящите се страни са ги „забравили“! Или са имали нещо друго предвид? Та да попитам варненци – какво празнуват на 3 март (бивш 19 февруари), защото тях Сан Стефано не ги касае - до 27 юли 1878, Варна е била под турска власт, която си тръгва едва след **решенията на Берлинския конгрес!**

И още нещо - ние не притежаваме копие от Санстефанския „държавотворен“ договор, а руския му вариант е дълбоко засекретен и недостъпен. Има копие в Турция, което много малко хора са виждали, затова ще цитираме негови преписи, публикувани в руски или в български източници.

Прелиминарен значи „предварителен“! Като се замислиш - купуваш си апартамент от строителя и сключваш „предварителен договор“. Плащаш няколко вноски, а може и цялата сума, но апартамента го имаш след години, а може и да не го получиш, както стана с много „пирамиди“ в зората на демокрацията - пиеш една студена вода, защото ООД-то на строителя е с капитал 2 лв. Гониш Михаля! А строителят си живее добре с твоите пари в ЮАР или Дубай. Та докато не си обуеш пантофите и не се протегнеш на дивана в него, апартамент нямаш! За какъв тогава „предварителен договор“ от Сан Стефано си приказваме тогава, че го и честваме като национален празник? Едни добри намерения и нищо повече... А май „пирамидата“, наречена Санстефански договор, всъщност е предотвратена от Берлинския?

Нека прелистим набързо един документ от 1928 г. – „Принос към дипломатическата история на България 1878-1925г.“, на д-р Б. Кесяков (Кесяков, 1925) който сравних с друго, по-старо издание: „Алманах на Българската Конституция“ (Бакалов, 1911) – реших, че две по-стари версии са по-близки до оригинала, имайки предвид, колко властимащи се смениха оттогава! И двете версии са почти идентични, като на места се различават само в правописа, затова ще цитирам по-новото! Та...

„Чл.1. За да се тури край на постоянните разпри между Турция и Черна гора, ще се оправя границата, която разделя двете земи, съобразно с прибавената тук карта, по следуюция начин ...

Чл.2. Високата порта признава окончателно независимостта на княжество Черна Гора...

Чл.3. Сърбия се припознава за независима...

Чл.4. Турците, които притежават имоти в присъединената земя със Сърбия, и които биха пожелали да се изселят из княжеството, ще могат да запазят в Сърбия недвижимите си имоти, като ги дават под наем под управлението на други лица...

Чл.5. Портата признава независимостта на Румъния, която заяви своите права за военно обезщетение, което трябва да се определи между нея и Турция... “

Това са първите пет члена, разбира се съкратени. Но ако нещо ви убягва, не е виновно съкращението – дотук НИЦО не се казва за България! Нали това е НАШИЯ договор? Четем за Черна гора, за Сърбия, за Румъния – и трите държави стават НЕЗАВИСИМИ!

Чак в следващия член 6 ни има!

„Чл.6. България ще бъде автономно, подвластно княжество, с християнско правителство и народна милиция.

Окончателните граници на българското княжество ще се установят от една руско-турска комисия преди изпразването на Румелия от руските войски. Тази комисия в работата си ще вземе предвид нужното изменение на общото очертание на границите, според началата на народността в бошинството погранични жители, съобразно с основните положения на мира, тъй също и топографическите нужди и практическите интереси за съобщенията на местното население.“

Има ни! България ще бъде, забележете **НЕ НЕЗАВИСИМО**, както другите, а **автономно, подвластно** (в някои преводи - трибутарно) княжество.

Е, другите държави – независими, а ние – подвластни!?! Но и това е нещо!

„Чл.7. Князът на България ще се избира от населението свободно и ще се потвърди от Портата (турското правителство) в съгласие със Силите (Великите сили). Никой

член от царстващите династии на Великите Европейски Сили не може да бъде избран за княз на България...

Едно събрание на български първенци (нотабили), свикано във Пловдив или Търново, ще изработи преди избирането на княза **под наблюдението на един императорски руски комисар и в присъствието на един турски комисар** организацията на бъдещото управление на България, както стана в крайдунавските княжества в 1830 г. след мира в Одрин. ...

Въвеждането на новото управление в България и надзора за неговото прилагане ще се повери за две години на един руски комисар. На края на първата година от въвеждането на новото управление, Европейските кабинети – ако се счете за нужно и ако до това се достигне известно споразумение между Русия, Високата порта и Европейските кабинети – ще бъдат присъединени специални делегати към Руския комисар.

Чл.8. Турската войска няма да пребивава повече в България и **всички крепости ще се съборят на разноски на местното правителство.** Високата порта ще има правото да разполага с военните припаси и други принадлежащи ней принадлежащи предмети, които са останали в крепостите, изпразнени по силата на примирието, сключено на 19/31 януари, както и върху онези предмети, които се намират в крепостите Шумен и Варна.

До свършеното образуване на туземна милиция, достатъчна за запазване на порядъка, безопасността и спокойствието, и на която числото по-късно ще се определи, чрез споразумение между Турското правителство и Руския императорски кабинет, **руските войски ще окупират страната и в случай на нужда ще оказват съдействие на комисаря.** Това военно завземане (окупация) ще има приблизителен срок от 2 години.

Числото на руския окупационен корпус, състоящ се от 6 дивизии пехота, две дивизии конница, която ще остане в България след изпразването на Турция от Императорската войска, не може да бъде повече от 50 000 души; окупираната земя ще тегли разноските за поддържането на тази войска. Руската окупационна войска ще се съобщава с Русия не само чрез Румъния, но и чрез черноморските пристанища Варна и Бургас, гдето тя през време на окупацията ще може да си направи нужните ѝ складове.

Чл.9. Количеството на годишния данък, който България ще плаща на Турция, като го внася на оная банка, която по-късно ще бъде означена от Портата, ще се определи чрез едно споразумение между Русия, Турското правителство и другите Европейски кабинети на края на първата година от функционирането на новите учреждения. Този данък ще се определи съобразно средното число на приходите от цялата територия на княжеството.

Чл.10. Високата порта ще има право да си служи с един път през България за превозване на войските и на военните си припаси, храни в онези провинции, които лежат отвъд княжеството и обратно. За да се избегнат затрудненията и недоразуменията между Високата порта и правителството на България, ще се направи един особен правилник, който ще обезпечавя военните нужди на Високата порта. Тоя правилник ще се приготви в разстояние на три месеца от утвърждаването на настоящия акт. ...

Чл.12. Всички крайдунавски крепости ще се съборят. За напред не ще има никакви укрепления по бреговете на Дунава, нито военни кораби във водите на княжествата: Румъния, Сърбия и България с изключение на обикновените стационарни и леки кораби, за изпълнение на речната полиция и митническото управление. ...

Чл.29. *Настоящият акт ще се одобри от Техни Величества Руския цар и Султанът на Отоманите и ратификациите ще се разменят в продължение на 15 дни...*

Направен в Сан Стефано, 19 февруари, (3 март по нов стил) 1878 г.

Подписали: граф Н. Игнатиев, Нелидов, Савфет, Судаллах.“

Не знам дали забелязахте, но в чл. 29 се казва, че Договорът **ще бъде ратифициран до 15 дни**, т.е. ние празнуваме като наш национален празник дата (3 март), на която договорът все още не е подписан. Де факто, **Александър II го подписва едва на 16 март!**

Ще добавя и още нещо – самият граф Игнатиев не бил съвсем удовлетворен от сключения договор, тъй като в него и дума не ставало за Проливите! (Государственное управление в России, 2023)

Не само Графът – и България е разочарована, но истината отдавна е дефинирана от историците и трябва да кажем ясно: **на 3 март 1878 г. Русия сключва Санстефанския договор с ясното съзнание, че той не може да бъде изпълнен**, защото противоречи на предвоенните споразумения, подписани между Великите сили. Припомням тайното „Райхщадско споразумение“ между Русия и Австро-Унгария! В основата на този „Санстефански блян“ са идеите на славянофилите, предвождани от тъй почитания у нас граф Игнатиев, но те най-малко не отчитат политиката на руското правителство, начертана от княз Горчаков.

Граф Игнатиев по-късно твърди, че не е знаел за тайните договори на Русия с Австро-Унгария, когато подписвал договора. Ако това е така, той е „български герой“, застанал в интерес на българите срещу собствения си император и правителство! Но тогава, датата 3 март, няма никакво основание да бъде споменавана като „Освобождение“, а Русия, като „освободителка“! Просто – гола амбиция на Графа! И обратното

- ако руското правителство съзнателно е настоявало за този „блъф“, наречен „Санстефанска България“, знаейки, че ще последва нов, Берлински конгрес, на който територията на България ще бъде „орязана от великите сили, въпреки желанията на Русия“, то излиза, че графът Игнатиев е просто един що-годе добър актьор, играещ положителна роля в очите на българите русофили, но „театрото“ е единствено в интерес на руската империя, и нищо повече!

Един от най-авторитетните българи от онова време – Димитър Маринов, за когото ще става дума и по-късно, признава:

„Санстефанска България е химеричен блян, с този договор Русия не искаше да създаде самостоятелна България, а Задунайска губерния. Защото никъде не се предвиждаше срок на привременното руско управление.“

„... за административни управници, се назначаваха гвардейски руски офицери, надути, горделиви и пияници, всички в тила, защото бяха с протекции. Те гледаха на българите с презрение; към населението те бяха груби и насилници; за тях закон нямаше; волята на техните капризи беше за тях закон.“ (по [Тони Николов - Султан или руски цар?](#)²²⁵ (Николов, 2023)

И още нещо, този път от Димитър Благоев, в често споменавания „Принос в историята...“

„Но тъкмо, когато се мислеше, че Русия е близо до целта си и че твърдо се установява на Балканския полуостров, тя трябваше да спре войната и в най-близко бъдеще да напусне завоюваните от нея области. Тя побърза да сключи мирен договор с Турция, така наречения Сан-Стефански договор, според който, между другото, Турция признаваше за свободна Сан-Стефанска България. Последното бе една доста хитра дипломатическа игра от страна на Русия. Като

---

²²⁵ <http://kultura.bg/web/султан-или-руски-цар/>

предвиждаше, че надеждите, които възлагаше върху руско-турската война, ще бъдат осуетени от Берлинския конгрес, от събранието на дипломатите в Берлин, Русия, очевидно, мислеше да убеди българите още повече в нейните безкористни намерения спрямо България и на Балканския полуостров с предвиждането в С. Стефанския договор една С. Стефанска България, в която да влизат всички турски области, които се смятат за български. Идеалът за С. Стефанска България, тъй тържествено признат от Русия чрез С. Стефанския договор, трябваше, от една страна, да премахне подозренията на българите частно и на народностите на Балканския полуостров спрямо тайните намерения на руската дипломация и от друга — да привърже към нейната политика българите, да увеличи суеверието в масата на българския народ за „освободителната мисия“ на Русия в света. Руският царизъм имаше твърде голяма нужда да поддържа това суеверие както на Балканския полуостров и изобщо вън от Русия, тъй и вътре сред масите на руската империя.“ (стр.53) (Благоев, 1906)

А като ще цитираме Бащата на социализма в България, нека отдадем заслуженото и на другите „бащи“ на социализма не само у нас, а в световен мащаб – Маркс и Енгелс. През 1889 г. пишат „Внешния политика русского царизма“. И какво виждаме там:

„След дълга борба руските войски се приближиха до самите порти на турската столица през януари 1878 г., когато внезапно четири английски бойни кораба се появиха в Босфора и принудиха руснаците, пред които вече се виждаха куполите на катедралата Света София, да спрат и предават договора от Сан Стефано, който са изработили за преразглеждане на Европейския конгрес...“

Балканите, последното прикритие на Константинопол, бяха отнети от турците и обезоръжени; България и Източна

*Румелия, формално васални на Турция, в действителност стават васални на Русия; върната е загубената през 1856 г. територия в Бесарабия; спечелени са нови важни позиции в Армения; Австрия, след като окупира Босна, става съучастник в разделянето на Турция и неизбежен противник на всички сръбски стремежи за независимост и обединение. Накрая Турция, поради загубата на територия, изтощението и огромните задължения за възстановяване на военните разходи, стана напълно зависима от Русия се оказва в положение, в което по мнението на руснаците беше напълно правилно мнение, можеше да бъде само **временен пазач на Босфора и Дарданелите за Русия**. Така изглежда, че на Русия остава само да избере подходящия момент за постигане на голямата си крайна цел - да завладее Константинопол, този „la clef de notre maison“ („ключът към нашата къща“ - думи на Александър I, изречени в разговор за френския посланик Коленкур през 1808 г“ (стр. 43-44) (Маркс & Енгелс, 1962)*

Да видим мнението и на уважавани съвременни български историци:

*„В Петербург са убедени, че е достатъчно Русия да започне военни действия като мандатър на Европа, за да стресне Високата порта и да я принуди за приеме решенията на Цариградската конференция. ... Затова и не е чудно, че войната започва с колебливи импровизации, които логично продължават и в заключителната ѝ фаза. Не е случайно, че **тъкмо царското правителство първо поставя под съмнение международната правно-юридическа валидност на санстефанския мирен договор, като го смята за прелиминарен, сиреч за предварителен или временен.**“ (Косев & Дойнов, Освобождението (1877-1878), 2003)*

Ще направим пауза, за да прочетете отново последното изречение. ... И да сложим точка на възхвалите на „прелиминарния“ Санстефански договор!

Уж слабата Русия, която зле въоръжена започнала войната единствено „за освобождението на българите“, всъщност се облажва доста добре! Включително България и Източна Румелия стават васални! Да не забравяме и проливите! Това го казват Маркс и Енгелс и е публикувано през 1962 г. в СССР, в „Държавно издателство за политическа литература“! А на първа страница пише: „Печата се с Решение на ЦК на КПСС“!

Затова ще го оставя бе коментар – КПСС е това! Да си разсъждават социалистите – русофили, на кого да вярват!

Мечтата на българите за голяма и силна България е попарена още повече с [Лондонското споразумение](#)²²⁶ за промяна на Санстефанския **прелиминарен** договор. То е тайно сключено между Русия и Великобритания на 18/30 май 1878 г. от граф Шувалов, посланик на Русия в Лондон и лорд Солсбъри, министър на външните работи. Да видим част от текста:

„Споразумение за промяна на Санстефанския договор, Лондон, 18(30) май 1878г.

Меморандум № 1.

1. Англия отхвърля деленето на България по меридиана, като Русия няма да настоява на промяна.

2. На юг България ще бъде разграничена така, че да няма излаз на Егейско море.“

Грешките на руската дипломация при съставянето на Санстефанския прелиминарен договор от 19 февруари (3 март) 1878 г. и Берлинския договор от 1 (13) юли 1878 г., в които не е определен краен срок за предаване на крепостите Шумен и Варна, водят до дълги и мъчителни преговори. Шуменската крепост е напусната от турските войски чак на 6/18 юли 1878 г., а руските войски влизат във Варненската крепост на 27 юли/8 август 1878 г.

---

²²⁶ https://bg.wikipedia.org/wiki/Лондонско_споразумение

А на 24 октомври/5 ноември 1878 г. турците окончателно напускат Варна.

...

От всичко казано дотук разбираме, че войната била спечелена от Русия, но май много повече спечелили... Османската империя и... България! Ще попитате – Защо?

Османската империя – защото в преговорите, от двустранни, между Цариград и Петербург, вече били включени и останалите европейски велики сили. С което тя си запазва Босфора.

Спечелила и България, но не само заради това, че след пет века, се появила на картата! Спечелила и още нещо – на Русия било отнето да се разпорежда самостоятелно с българските дела!

Защото следващият, Берлинският конгрес, ограничил руската окупация на 9 месеца...

P.S.

Много наши съвременници смятат, че само на „Графа“ дължим „Санстефанска България“. Но бродейки по рафтовете на Историята, попадаме на „Погромът на България. Виновникът“. Писана през 1914 г от активен участник в тези събития – Митрополит Методий Кусев. Един цитат от нея, от който разбираме какво е причината, руското командване на промени плановете и да премине оттатък Балкана въпреки първоначалните плановете:

„Дойдохме в Одрин. Там първоначално се водеха преговорите за сключването на мирът.

Стана известно, че българското княжество ще се образува до Балкана. Вдигнахме голема врява. Офицерите се разтревожиха. Един протест, покрит с хиляди подписи, се поднесе на граф Игнатиев, главния ръководител по водене преговорите за мирът. Тоя протест беше написан от покойния

дедо П. Славейков. При написването му присъствувахме в квартирата му. Въодушевлението беше, по обичая, подкрепено с малко винце.

Чрез руския пловдивски консул, българина Найден Геров, бидохме с свещеника Г. Тилев повикани от граф Н. Игнатиев.

Той ни посъветва с молба да не бунтуваме офицерството.

Каквото е възможно, ще стане. Заяви му се, че без Румелия (южна България) и без Македония, едно княжество до Балкана не го щем. Една църковна (религиозна общинска) област е предпочтителна за интересите на българския народ, от колкото едно княжество до Балкана, което ще раздели и разнебити българския народ.

Добре, да уредим щото в договорът да се каже, че се урежда една българска държава с всичките области населени от българите. Но, надали ще се осъществи.

Прокарала се Румелия - южна България, но Македония останала вън, незачислена, в новообразуваната българска държава.

Възбудихме пак ново движение. Генерали, офицери се разшаваха, развълнувани. Чрез същия консул, пак бидохме повикани от графа. Ни показа картата. Цариградската конференция беше определила границите на една автономна България. Нещо повече от тия граници влизаше в границите на новообразуваната политическа българска държава. Само гр. Солун оставаше вън, като оазис.

Дойдохме в Св. Стефано. Една заран ни повикаха в канцеларията. На стената беше окачена карта с границите на Св. Стефанска България. Чиновниците се натрупаха и ни питаха: „Ха, сега, вижте, доволни ли сте“? С големо любопитство чакаха отговорът ни. Предчувствието ни отговори: „не харошио - много е“; влизаше в границите и Корча. Страх ме беше, че като почнат да режат, ще изрежат и същественното. И така стана.“ (Кусевич, 1914)

P.S. 2

„Цялото крайбрежие на Черно море стана руско след Руско-турските войни“. Това обяви руският президент Владимир Путин в началото на годишната си пресконференция, на която отговаря на избрани въпроси на граждани и на журналисти. - [пише Клуб Z](#)²²⁷!

Помните ли завета на Петър I – Черно море да стане вътрешно руско езеро! Няма Санстефанска България, няма Берлински договор! Може нещо в превода да не са се разбрали - я да видим оригинала! Информацията е директно от [Кремъл](#)²²⁸:

„В 2023 году прямая линия с гражданами и большая пресс-конференция с представителями СМИ прошли в совмещённом формате в Москве, в Гостином дворе...”

„Весь юго-восток Украины, он всегда был пророссийским, потому что это исторически российские территории. Вот здесь коллега поднимает табличку: Турция. Он знает, в Турции хорошо знают: **всё Причерноморье в результате русско-турецких войн отошло к России.**“

Е, може ли [руския президент да не познава историята](#)? ... Или може би го казва, точно защото я познава по-добре от нас?²²⁹

А може би русофилите това и чакат – Русия да си върне цялото Черно море... И никакво евро – на Слънчака, да се плаща с рубли! Кеф! По 50 за лев!

P.S. 3

И още нещо за Санстефанския договор. И за причините, той да бъде наш национален празник. И по балкански тертип да одумама комшиите ...

---

²²⁷ <https://clubz.bg/144701>

²²⁸ <http://kremlin.ru/events/president/news/72994>

²²⁹ <https://rutube.ru/video/f8201e39ada5baa32cfd103cc10d385e/>

„Член 2. Ще бъде призната независимостта на Черна гора.“ - се казва в Договора. Но национален празник на Черна гора е „Денят на държавността“ - празник, който се чества всяка година на 13 юли, за да отбележи деня през 1878 г., на който Берлинският конгрес признава Княжество Черна гора за двадесет и седмата независима държава в света. Датата се чества и в чест на въстанието от 1941 г. срещу италианската окупация.

Черна гора има още един национален празник - Ден на независимостта - 21 май, когато през 2006 г, отделяйки се от Сърбия.

„Член 3. Ще бъде призната независимостта на Румъния и Сърбия...“ – се казва в Договора. Но национален празник на Сърбия е „Сретение – Денят на сръбската държавност“, който се празнува на 15 и 16 февруари, в памет на Първото сръбско въстание от 1804 г., когато в село Орашац започва борбата за освобождение от османско робство, след което през 1835 г. на Сретенското събрание в гр. Крагуевац е обявена първата сръбска конституция.

„Член 4. На Босна и Херцеговина ще бъде дарена с автономно управление...“ – се казва в Договора. Но национален празник на Босна и Херцеговина е 1 март - Ден на независимостта – от Югославия, (1992 г.), известен още и като „Ден на държавността на Босна и Херцеговина“;

„Член 5. Високата Порта разпознава независимостта на Румъния...“ – се казва в Договора. Но Румъния празнува националния си празник на 1 декември. Датата бележи най-важния момент в румънската история, когато през 1918 г., когато се гласува обединението на областите Трансилвания, Кришана, Сатмар, Марамуреш и Банат (най-западната част на Румъния до границата с Унгария и Сърбия) с Румъния, включително Буковина и Бесарабия.

Да споменем и Гърция, въпреки че отсъства от Санстефанския договор. Национален празник на Гърция е 25-ти

март - годишнината от въстанието през 1821 г., което води до освобождението на Гърция от османско владичество. Денят „Охи“ (Ден „Не!“) е друг национален празник, който Гърция отбелязва на 28 октомври. Той напомня за отрицателния отговор на ултиматума, предявен от италианския диктатор Мусолини на гръцкия диктатор Йоанис Метаксас на 28 октомври 1940 г.

Въпреки, че тези съседни нам държави получават своята независимост и това е записано още в началото на Санстефанския договор, нито една, повтарям – **ниито една от тях НЕ отбелязва** тази дата нито като национален, нито дори като официален празник.

Те отбелязват дните на своята независимост или на въстания, водещи до независимост. А ние, като един „горд и достоен народ“, отбелязваме денят, в който две империи сключили договор помежду си и ни споменали в него. И то – предварителен!

Робът празнува „освобождение“, свободният – своята независимост!

Аз съм свободен човек! Не съм бил, не съм и няма да бъда роб!

А, да не забравя – „Денят на Русия“ е главният държавен празник в Руската федерация. Отбелязва се ежегодно на 12 юни - през 1990 г., на тази дата се провежда Първият конгрес на народните депутати на Руската федерация, който приема Декларация за суверенитета на Русия.

P.S. 4

Главата уж беше на тема 3-ти март, но май за тази дата много-много не се говори в нея! За сметка на това – пълно с други, макар и близки теми.

Така се получи. Както е и в живота – едно ти говорят, а то – друго излиза...

1878 – Берлински конгрес

„След сключването на С. Стефанския договор веднага се свика Берлинският конгрес от дипломатите на европейските държави. Според приетия от този конгрес договор Северна България биде призната за васално княжество, а Южна България — за автономна провинция с генерал-губернатор християнин и свое вътрешно управление под името Източна Румелия. **На Берлинския конгрес руската дипломация имаше да защитава само руските интереси. В тях влизаше, без съмнение, да окупира Северна и Южна България,** както Австрия окупира Босна и Херцеговина. Но щом руската дипломация се убеди, че окупирането на двете освободени части е невъзможно, то **разделянето им от Берлинския конгрес не само не се явяваше против интересите на Русия, но, напротив, тъкмо отговаряше на бъдещите ѝ планове на Балканския полуостров.** Една С. Стефанска България, една голяма България — това не беше в неин интерес. Преди всичко една разпокъсана, следователно слаба България означаваше за руската дипломация още по-голямо привързване на масата от българския народ към Русия, още по-голямо подхранване на русофилството в България, на суеверието за „освободителната мисия“ на руския царизъм на Балканския полуостров, особено спрямо българите. От друга страна една турска област, макар и автономна, каквато се явяваше Южна България, представляваше за Русия в бъдещата ѝ дейност против Турция една точка, населена с едно признателно към „освободителката“, следователно с приятелско население, която тя може да обърне в една много сгодна база за

прехвърляне военни сили и упътването им към Цариград. Поради това **руската дипломация не само не можеше да бъде против плана на Берлинския конгрес за разделянето на България на две независими една от друга части с различно политическо положение, но тя въставаше и против протестите на населението им за това разделяне.** Така че освобождението на Северна и Южна България не беше всъщност плод на „освободителната мисия“ на руския царизъм, а плод на неговата завоевателна политика и на противодействието на другите европейски сили...

Руската дипломация веднага след закриването на Берлинския конгрес затръби, че „несполуките“ на Русия в този конгрес се дължали на немците и англичаните...“

...

Започвам тази глава неслучайно с цитат. С един прекрасен анализ за Берлинския конгрес, за който е писано много – как „разкъсва“ България, как западът ни отнема „изконни територии“, как унищожава завинаги „бляна“ за „Обединена България“, че и „на три морета“! (убеден съм, че много от патрЕотите, скандиращи за трите морета, няма да могат да ги изброят! Но поне, ако четат тези редове, могат да ги преговорят.)

Ще кажете, че горният цитат е поредната антируска, а оттам и антибългарска пропаганда! Писана от „соросоиди“! Така е! Антируска е! Но авторът не е някой прикрит „соросоид“, просто защото Сорос не е бил роден. Автор на цитата е... Димитър Благоев в неговия „Принос към историята на социализма“ (Благоев, 1906).

Ами сега!?! Каква сме я учили, а тя каква излиза... Ако Дядо Благоев греша, крайно време е социалистите у нас да се отметнат от него и да го заличат от списъка с основателите си (помните нали – „Няма човек, няма проблем“). Щото ние без Русия не можем!

Ами ако е прав...?

Ще потърсим други източници!

Един вече цитиран автор, Михаил Газенкампф в неговия „Дневник“, на 513 стр., коментира темата:

„Междувременно никой у нас не иска война, нито в Петербург, нито тук. Следователно времето се губи в безполезни преговори, а когато тази безполезност стане очевидна - непоносимата далавера веднага ще приключи с някакво драстично действие, като нашето насилствено влизане в Сан Стефано. Първо изглеждаше, че води до успех, но в крайна сметка - само голяма вреда. Успехът ни да влезем в Сан Стефано беше чисто декоративен. Какво постигнахме? Само ускорихме подписването на мира, също декоративен, защото той не струва нищо, докато не бъде подписан от европейски конгрес. В същото време, превземането на Сан Стефано предизвика в цяла Европа основателното подозрение, че се стремим да завладеем Константинопол“. (Газенкампф, Мой Дневник 1877-78 гг. Издание исправлено и допълнено, 1908).

Някои наши историци твърдят, колко дълго е обмисляно свикването на втори форум по темата, но очевидно, още два месеца преди подписването на Санстефанския договор е ясно, че предстои, детайлите да бъдат уточнени със останалите европейски сили.

Ще кажете – „Как така?“ Ето :

„В целия си развой преговорите показват, че макар Русия да иска да сключи пряк мир с Турция, тя счита, че някои от условията ще бъдат обсъждани по-късно и от държавите на Европа. Тези условия са явно отстъпване на територия в Азия, въпросът за Проливите и военните репарации. Макар че възнамерява да принуди Турция да се съгласи по принцип с тези неща, тя смята да ги отнесе до Европа за потвърждаване и осъществяване. По този начин руската дипломатия не иска да даде основание на английското правителство да търси повод за война. Даже лорд Биконсфилд

едва ли би тръгнал на война, за да предотврати автономията на България - повтарям, единственият въпрос, по който русите са непреклонни.“

Това е записал [Джанюариъс Макгахан](#)²³⁰, в своите [репортажи за Руско-Турската война](#) (1877-1878) още в Одрин на 27 януари 1878 г.²³¹ Това се случва още в дните, когато се обсъжда Одринското примирие или „Основите на мира“.

Отново там, вече с дата 26 февруари 1878 г., Макгахан записва:

„... Турците са уверени, че мирът, който ще подпишат, няма да бъде окончателен, и затова се колебаят да го подпишат. ...

Що се отнася до работата по преговорите, мога да кажа само онова, което научих от генерал Игнатиев, преди да отпътуваме от Одрин: че не се засягат други въпроси тъй обстойно, както отнасящите се до България, и че много малко е направено в разпоредбите за границите. Искам да отбележа също, че сведенията за условията на мира, публикувани в различни вестници, са повече или по-малко преувеличени – освен дадените официално от руския генерал. Общите положения са добре известни, а подробностите още не са уточнени. Не е вярно, че има някакви тайни клаузи или таен договор. Условията за мир не могат да бъдат пазени в тайна, тъй като не могат да бъдат изпълнени, ако не се знаят...“ (ibidem)

В първите дни след подписването в Сан Стефано, дори в Петербург са били наясно, че предстои „конгрес“, като май е било известно и мястото – Берлин. Конгрес, който ще промени значително тезите, описани в прелиминарния договор от Сан

---

²³⁰ https://bg.wikipedia.org/wiki/Джанюариъс_Макгахан

²³¹

Стефано! Ами нали той затова е „прелиминарен“, т. е. „предварителен“!. Забележете, още на 12 март, само дни след Сан Стефано, всички са били наясно, че следва „Берлински конгрес“! За невярващите, Газенкампф пише в дневника си (стр. 516):

„12 март. - Пълна неизвестност. Дори берлинският конгрес стана под въпрос, защото Англия настоява за преразглеждане на целия Санстефански договор според неговите глави, а ние, разбира се, това не искаме. Нелидов вярва, че със споразумение с Бисмарк и Андраши, ще бъде възможно да се излезе с такава формула, която да отговаря както на английските изисквания, така и да постави в невъзможност, лондонският кабинет да избегне участието си в конгреса. От страна на Австрия засега няма опасения, само съмнения. На Турция не може да се разчита, тя разбира се, ще бъде на страната на Англия...

Нелидов все пак се надяваше на възможността, скоро да бъде свикан берлинският конгрес. Тази остра криза, която преживяваме сега, трябва търпеливо да се изчака да премине; а когато конгресът се състои, сами да предложим някои отстъпки, за да отнемем на англичаните възможността да ни изнудват. Например да ни карат да се откажем от контрибуциите, които така или иначе няма да получим, а да воюваме заради тях е все едно да похарчим хиляди рубли, за да си върнем дълг от двадесет рубли. Освен това смело може да се откажем от прииштия към България крайбрежен участък от Егейско море с пристанището в Кавала. Жителите там са гърци, а не българи, а пристанище на Егейско море не ни е нужно нито на нас, нито на българите. А същевременно, заради Кавала, беснее почти цялата европейска преса, която ни подозира, че искаме да имаме база в Егейско море, която уж е българска. За какво ни е такава, след като нямаме дори черноморски флот.“ (Газенкампф, Мой Дневник 1877-78 гг. Издание исправлено и допълнено, 1908)

Ти да видиш...! Това го пише Газенкампф в своя дневник още на 12 март 1878 г.! Само да напомня – руският император Александър II подписва Санстефанския договор едва на 16 март, просто защото не се е намирал в Сан Стефано, а в Русия!

„Към казаното нека добавим и онова, което руския посланик в Цариград Зиновиев в средата на 1903 г., малко преди Илинденското въстание, пред управляващия германското посолство в Цариград - барон Вангенхайм:

„Ние (т. е. русите) днес можем да бъдем благодарни на Германия, че по време на Берлинския конгрес не бяха запазени разпоредбите на Санстефанския договор, защото след това ние разбрахме, че българите не желаят да слушат Русия, но искаха да бъдат независим народ с определени стремежи и за сметка на другите да образуват голяма държава. Но една Велика България никак не схожда с руските интереси. Тя би си присвоила хегемонията над други балкански държави, би обърнала Солун във военноморско пристанище и би се споразумяла с Англия. По-далечните цели на великобългарската политика биха били завладяването на Цариград. Понеже по вътрешни и външни причини България не може да бъде присъединена към Русия, то затова трябва своевременно да се попречи на една българска експанзивна политика. Македония в никой случай не може да бъде българска, нито да бъде присъединена към някоя друга Сила (разбирай Австрия). Също не може засега да става дума за автономия, защото това би предизвикало гражданска война, ето защо има само едно разрешение на Македонския въпрос: там да се запази турската власт.“ *(Gr. Politik, XVIII, стр.310-311. Донесение на Вангенхайм до германското Външно министерство, м. юни 1903 г.) Това се прие и в Мюрцигег.“ (Генов Г. П., 2001) (стр. 131)

А Симеон Радев ще напише:

„В своите мемоари - които не можем да цитираме, защото за голямо чудо ги няма или ги няма вече в Народната

библиотека - княз Бисмарк заявява с особена настойчивост, че на Берлинския конгрес той бил имал само едно желание: да бъде полезен на русите, но руските пълномощници никога не му били заявили какво собствено искат. Железният канцлер обвинява княз Горчакова, който, уязвен в своето тщеславие от укорите, отправени спрямо него от руското общество, искал да отмъсти на своя съперник Бисмарка, като хвърли върху него вината за това, що бе станало в Берлин. Както и да е, разпокъсането на Сан-Стефанска България биде сметено в Русия като един позор за нейното победоносно оръжие и една силна, люта ненавист се появи спрямо Германия, ненавист по-голяма от оная, която русите питаели към Англия, най-голямата виновница, тъй като за нея знаеха, че е техен враг. А Германия русите обвиняваха в лицемерие и измяна.“²³²

Санстефанският предварителен договор осигурявал завинаги благодарността на българите към Русия и ненавист към онези, които искат да го променят и разрушат. И днес сме свидетели на вековната устойчивост на тази руска политика и дипломация. Подписването му, предизвиква недоволството както на всички Велики сили, така и на балканските страни. Англия и Австро-Унгария открито заявяват, че Русия се захванала самоволно с разрешаването на Източния въпрос, без да се интересува от мнението на другите заинтересовани от този проблем. Още повече, че само година по-рано е подписала Споразумението в Райхщадт, обявявайки се против създаването на голяма славянска държава! Познавайки руската политическа история, те били убедени, че голяма България е удобен плацдарм за бъдещо завладяване на Цариград и проливите от Русия. Особено недоволство предизвиква обстоятелството, че

232

българското княжество има излаз на Бяло море. Против този излаз се обявяват всички със съмнението, че той ще бъде използван от Русия, за да утвърди своето присъствие в Средиземно море и по този начин да наруши равновесието на европейските морски сили. Факт, който малко се коментира, но който говори в полза на твърдата убеденост на цяла Европа, относно бъдещето на България, като руска военна база в един или друг вид!

Но не само правителствата им са недоволни – надига се и общественото мнение - уважаваният английски вестник „Дейли телеграф“ пише: „България лесно може да се превърне в „Малка Русия“, а френският „Илюстрацион“ помества критичен коментар за руския предварителен мирен договор с Османската империя. В него се казва, че Русия се опитва да постави Европа пред свършен факт и тя трябвало да бъде наказана за това.

Договорът от Сан Стефано води до втвърдяване на позициите на западните сили по Източния въпрос и до консолидирането на техните политически инициативи. Англия заплашва Русия с военни действия, като тя е подкрепена и от правителството във Виена, с аргумента, че Петербург е нарушил поетите ангажменти от 3 януари 1877 г. за несъздаване на голяма славянска държава на Балканския полуостров. Франция и Италия също ги подкрепят, като единствено Германия се въздържа от нападки спрямо Русия, съветвайки Петербург да бъде по-отстъпчив и по-сговорчив със своите опоненти.

След Сан Стефано...

Следват поредица дипломатически совапки от руска страна, които имат за цел да постигнат някаква договорка с другите велики сили. Още през март 1878 г. граф Н. П. Игнатиев

посещава Виена с цел преговори, но мисията му завършва без успех, тъй като и император Франц Йосиф, и граф Андраши настояват за спазване на постигнатите по-рано договорености и не искат да чуят дори за държава с границите, начертани в Сан Стефано. И е разбираемо – никой не обича хора, които не си държат на думата! Същото е и с държавите, пък било то и Русия!

Този неуспех, ще накара Русия да склони на известни отстъпки и през април тя се съгласява с предложението на Виена за разделянето на България на две части.

Но ако Русия предварително е начертала невъзможни граници, за да жертва по-късно части от територията на бъдеща България (пиша бъдеща, защото – да не забравяме - **Родината ни все още я няма на политическата карта**), то собствените ѝ интереси са добре защитени - през май 1878 г. от посланика ѝ в Лондон, граф П. Шувалов (ще напомня – това е същият онзи, който се споменава от лорд Биконсфийлд, в негово писмо до външния министър лорд Дерби, писано през декември 1876 г., докато тече Цариградската конференция. В писмото се казва: *„Шу (граф Шувалов) ми каза снощи, че Русия не я е грижа нито за България, нито за Босна, нито за която и да е друга земя – това, което тя наистина иска, е „Проливите“ - единственото нещо, което искаха. Отговорих му, че знам.“* (Mowat, 1922)

For the next few months—February to April, 1877—Russia was merely playing for time. Beaconsfield had everything made ready for war, which he would not declare unless Russia advanced to Constantinople. In December, 1876, the Russian ambassador had rather indiscreetly given away the Russian plan: “Schou, said to me last night that Russia did not care a pin for Bulgaria, or Bosnia, or any other land - what it really wanted was ‘the Straits’—the only thing they wanted. I said I knew that.”¹

Същият Шувалов постига споразумение с министъра на външните работи Солсбъри, **Великобритания да не възразява срещу присъединяването на Южна Бесарабия, Карс и Батум**

към Русия, а последната се съгласява с разделянето на България на две части, като границата трябвало да премине по билото на Стара планина.

На 30 май 1878 година, [Лондонското руско-английското споразумение](#)²³³ става факт. Публикувано едва половин век по-късно, през 1952 г. (Сборник договоров России с другими государствами. 1856-1917, 1952), то ни разкрива някои премълчавани подробности.

По-важните точки на споразумението са включени в два меморандума, както следва:

„Меморандум № 1

Н.В. всерусийският император, разбирайки за измененията, които правителството на британското величество предлага да бъдат нанесени на прелиминарния Сан-Стефански договор, с цел да стане той приемлив за английското правителство намира, че някои от тях не противоречат на главните цели на войната...

1. Англия отхвърля деленето на България по меридиана...

2. Разграничаването на България на юг ще бъде променено така, че да няма излаз на Егейско море...

3. Западните граници на България ще бъдат коригирани, така че да изключат от тези провинции тези, с небългарско население ...

4. България ... ще бъде разделена на две провинции, а именно: едната от тях, на север от Балкана, ще получи автономия под княжеско правителство, а другата – на юг от Балкана, ще получи широка административна автономия ... с губернатор-християнин, назначаван в съгласието с Европа, за срок 5 до 10 години.

5. Руският император отдава особено значение в Южна България да няма турска армия. Лорд Солсбъри е

---

²³³ https://bg.wikipedia.org/wiki/Лондонско_споразумение

съгласен, при условие, че руският император няма да възразява, ако турските войски имат право да влизат в южната провинция, за да се възпротивят на въстание или нахлуване от друга страна...

б. Британското правителство настоява - и Русия се съгласява, - висшите постове в милицията в Южна България да бъдат назначавани от Високата порта в съгласие с Европа.“

В този първи Меморандум се коментира и положението на Армения и Гърция. И разбира се – на Батум!

В член 11 се казва, че британското правителство ще изрази „дълбоко съжаление“ в случай, че Русия настоява за връщането на Бесарабия, но имайки предвид Парижкото споразумение, няма да намерение да защитава с оръжие границите на Румъния и няма да оспорва окончателното руско решение в това отношение. С което се разбира – **взимай!**

Лондонското споразумения включва и Меморандум №2, с който британското правителство си запазва правото, на бъдещия конгрес да отстоява правото си да изисква участието на Европа в административното устройство на двете български провинции, да обсъди продължителността и характера на руската окупация на България, както и бъдещето наименование на южната провинция. Английското правителство си запазва правото и да обсъди всички въпроси, касаещи Проливите.

Съгласението между Русия и Великобритания относно изменение на Сан Стефанския договор е подписано на 18/30 май 1878 г. от граф Шувалов и лорд Солсбъри.

Русия се отказала от редица клаузи на Санстефанския договор и приела България да бъде разделена на две части - Северна и Южна с граница Стара планина. Северната част трябвало да е самостоятелна, а Южната - само с административна автономия. Лондонското споразумение де факто е отстъпление и пробив на клаузите в договора. Но много от руските дипломати са били наясно, че Санстефанска

България не може да се случи! България е била предадена и разкъсана за сметка на **териториалните придобивки на Русия в Кавказ и Азия**, които очевидни били по-важни за Петербург, и които зависели изцяло от английското благоволение.

По постигнатите договорености е подписана специалната тайна конвенция, която на практика решава съдбата на българската държава.

Като говорим за Батум (след 1936 г. – Батуми), да кажем, че този град е най-югоизточната точка на Черно море! До 1991 г. в състава на СССР, днес е в независима Грузия. За разлика от съседния град – Сухуми, който е също грузински, но бива „освободен“ от Русия по време на агресията ѝ срещу независимата държава през 2008 г., окупирала оттогава 20% от територията! В мрежата може да се видят [разликите](#) в двата града днес - свободният (грузински) и „освободеният“ – руски!

Каква е връзката с нас ли? Никаква! Само колкото да припомним завета на Петър I – Черно море да се превърне в руско – „малко, по малко!“.

От Батуми 2008 – обратно към Берлин 1878.

Берлински конгрес

Конгресът продължава един месец – от 13 юни до 13 юли 1878 г., но четирите Велики сили – Германия, Великобритания, Австро-Унгария и Русия, са взели най-важните решения още преди той да бъде свикан. Русия вече се е съгласила, че България ще бъде разделена на части. След като предлага една голяма славянска страна с договора от Сан Стефано (наивно, или умишлено), тя отстъпва от него.

Бисмарк е опитен политик и претенциите, че действа като „честен посредник“ не са без основание, защото, за разлика от останалите велики сили, Германия няма „клиент“ сред

балканските народи. Тази нова империя все още не притежава никои от онези колониални обвързаности, които се разбират като истински „имперски“ в смисъла на късния XIX век.

Канцлерът има само една външнополитическа цел – да поддържа баланса на силите, който да блокира създаването на антигерманска коалиция. Крайъгълният камък на тази стратегия е Лигата на тримата императори, неформалното съглашение, обвързващо консервативните столици на Европа – Берлин, Санкт Петербург и Виена. Без да е точно съюз, тя насърчава координацията между трите империи. Бисмарк смята, че докато това споразумение е в сила, нито Великобритания, нито Франция, в съюз или поотделно, биха заплашили фундаменталните интереси на Германия.

Без да имат някакво особено участие, все пак на Конгреса присъстват представители на Румъния, Сърбия, Гърция, дори Албания! Българи няма, а единствената балканска нация, която може би е очаквала Конгреса с някаква надежда за успех е точно българската. Парадоксално, но по това време тя дори още не съществува като държава (което донякъде обяснява защо не е представена в Берлин, но не обяснява, защо тогава трябва да празнуваме „Денят на възкачването на престола на руския император“, в чиято чест е подписан предходния, Санстефански договор, като национален празник?). От Русия може да се очаква да се бори за интересите ни, тъй като нейните имперски цели оправдават създаването на голяма България. Българите дори не знаят, че съдбата им е била предварително решена: ще изгубим Македония, или с други думи - почти половината от територията, върху която имаме претенции (всъщност – българското землище). И така, въпреки че България има известно дипломатическо „предимство“ в сравнение с останалите балкански нации по време на Берлинския конгрес, самото рождение на страната е свързано у нас с драматично усещане за загуба на български земи. А рождението ни като

държава, макар и васална, е именно този Договор от 13 юли 1878 г.

Под диригентството на Бисмарк, Берлинският конгрес подразделя всички интереси и искания на балканските страни под три разширяващи се сфери на интереси – австро-унгарската, руската и британската. И докато османското влияние постепенно се отдалечава от западната си граница, администрациите и армиите на другите три империи се приближават все повече едни до други.

„Записката“ на граф Шувалов

В нашето национално съзнание, Санстефанският и Берлинският договори се свързват, разбира се с руския император Александър II и графът генерал Николай П. Игнатиев.

И тъй като истината се намира някъде между различните гледни точки, нека видим „показанията“ на граф Пьотр А. Шувалов - също активен участник и в двете разглеждани събития. Шувалов е едно от главните действащи лица в руската политика през онзи период. Извървял сериозен политически и дипломатически път! Член на Държавния съвет на Русия и изпратен още през 1874 г. като извънреден и пълномощен посланик в Лондон (а не в Бухара)! Почти забравен, всъщност неговата роля в Берлинския конгрес е значително по-голяма от тази на княз Александър Горчаков и на граф Игнатиев. Шувалов е втори руски делегат на Берлинския конгрес, ползващ се с пълното доверие на император Александър II. Той твърдо спазва инструкциите на „Царя-Освободител“ и особено относно стремежите на Русия да се договори с Англия с цената на сериозни отстъпки, заради своите нови завоевания от източната страна на Черно море. Сериозен интерес предизвикват и вижданията на граф Шувалов по въпроса за продължаването на

войната до завладяването и на турската столица Константинопол.

По-късно, когато войната започвала, Пьотър Шувалов уверявал правителството на Нейно величество, че руската армия ще воюва на територията на България до Стара планина. Русия приложила тактиката на дипломатическа дезинформация – иначе казано – лъжа, за да осигури ненамеса на Англия във войната.

Три години след Конгреса, през 1881 година Александр Александрович Половцов, Държавен секретар и основател на Руското историческо общество, братовчед на друг историк - С. С. Татищев, се срещнал с Шувалов в Карлсбад, където почивал след пенсионирането си (забележете, не в Крим или Сочи, да не говорим за Камчия?!?). На чаша чай (а може би и друго питие), водели дълги разговори за придворните и политически интриги, които занимавали онова време висшите руски кръгове. Шувалов не скрил от своя събеседник огорчението си от атаката на руските славянофили срещу него по повод неуспехите на руската политика на Берлинския конгрес, като в своя защита позволил на Половцов да препише „Записката“, която си е водел през този период, та по тоя начин, правейки я достойние на човек с широки връзки, да се „реабилитира“ пред висшия петербургски свят.

Тридесетте години на ХХ век са период, в който съветската историческа наука, изважда наяве множество исторически документи от времето на царска Русия, с цел дискредитиране на политиката на императора, и да изобличат и заклеймят руския царизъм. Имали са нужда от пропаганда на „новия, най-висш строй“ – комунизма! Тогава в Москва излиза сборникът с документи „*Авантюрите на руския царизъм*“ с предговор лично написан от Васил Коларов (Павлович, 1935). По-късно болшевиките разбират, че приликите между политиката на царя и на тази – на тогавашния „вожд на световния пролетариат“ в Кремъл са повече от разликите между

тях, тази практика спира и много от документите биват „забравени“.

Въпреки, че са известни и по-рано на историците, документите, които ще разгледаме по-долу, са публикувани за пръв път със заглавие „*П.А. Шувалов о Берлинском конгресе 1878 г.*“ в „*Красный архив. Исторический журнал*“ (Хвостов, П. А. Шувалов о Берлинском конгресе 1878 г., 1933). Почти веднага „Записката“ е издадена и на български език в „Българска историческа библиотека“, год. V, 1932-1933, том II, с. 119-148., откъси от която, искам да разгледаме малко по-подробно.

Нека избършем праха от тези пожълтели страници, от които разбираме, че не само силната антируска коалиция на Берлинския конгрес е провалила руската дипломация, но и неспособността на руската делегация, членовете на която не винаги са единодушни и нямат единно становище по въпроса за ревизията на Санстефанския договор и съдбата на българите. От „Записката“ разбираме и за водещите стремежи Русия да се договори с Англия с цената на сериозни отстъпки, с цел запазването на своите нови завоевания от източната страна на Черно море, около Карс, Ерзерум и Батуми. Виждаме и мнението на граф Шувалов по въпроса за продължаването на войната до завладяването и на Цариград.

В. Хвостов, който публикува „Записката“ на графа Шувалов, пише кратък предговор, в който намираме мнението на не кой да е, а на Карл Маркс, относно съдбата на българите и Руско-турската война:

„...отношенията на Карл Маркс към балканските събития от 1877–1878 години. Най-пълна анализа на политическото положение по онова време Маркс прави в едно свое писмо до Либкнехта от 4 февруари 1878 година, в което четем: „Ние решително заставаме на страната на турците“, защото поражението на русите във войната би ускорило социалния преврат в Русия, „а с това и резкия прелом

в цяла Европа“. „Работите тръгнаха другояче. Защо? – Поради предателството на Англия и Австрия“, които не отидоха срещу Русия и с това предадоха турците. „Разбира се, зад кулисите стои Бисмарк. Той създаде съюза на тримата императори, който не позволи на Австрия да се намеси. Отказът на Австрия тутакси даде превес на руската партия в Англия“.

Разбирам, защо марксистите у нас, прогресивно намаляват – хич не го е било грижа Маркс за съдбата на българското население, уж „угнетено под турско робство“! По-важно му е било царска Русия да загуби войната и там, а после и по целия свят, да се установи „най-прогресивния строй“ – властта на работниците и селяните! Е, видяхме я тази власт колко струва, но за съжаление не я видя лично Маркс! А можеше да посети някой лагер, заради различно мнение.

Но Шувалов не е бил марксист – бил е убеден царист и целият му живот протича в подкрепа на монархията и на интересите на Руската империя.

Четем „Записката“ на граф Петър Андреевич Шувалов, като чрез нея ще се върнем още в началото на 1878 г., още преди Одринското споразумение, което е началото на поредица явни и тайни договори, но и договорки. Част от цитатите са директно от руския вариант, публикуван в „Красный архив“ в мой превод – всеки може да се запознае с детайлите и в оригинал (по-трудно би било за русофилите, които не отбират и дума на руски!), а останалите – от българската публикация. Но ще кажа ясно на български език: в записките на Шувалов, до свикването на Берлинския конгрес, в който той дейно участва, **няма нито дума за България, за българския народ, да не говорим за неговото „освобождение“!** За сметка на това, думите

„Константинопол“ се срещат 35 пъти, а „Проливите“, „Дарданели“ и „Галиполи“ - 20 пъти! Sapienti sat!²³⁴

Как пък един път от човещина (или от лицемерие), Шувалов не спомена пред англичаните за България, за „изтормозените братя българи“, за „избиваните християни“, за „Русия, като закрилица на тия нещастни хора“? И да го документира в „Записката“, пък нека англичанинът да каже, че не обича българите!

Четем:

„През 1877-78., английския премиер Биконсфийлд се стремил да **попречи на царска Русия, да завладее Константинопол и проливите.**“ (за освобождение тук и дума не става!) (стр. 83) (Хвостов, П. А. Шувалов о Берлинском конгресе 1878 г., 1933)

„Вярно, че през януари-февруари 1878г, той (разбирай Шувалов) **съветвал, да се превземе Константинопол.** За това, че руските войски не превземат Константинопол, вина имат обърканите инструкции на Александър към руски главнокомандващ и колебанията на последния.“ ... „В резултат, Горчаков пише писмо на лорд Дерби, в което Русия признава, че въпросите за съдбата на Константинопол и проливите има европейски характер и не могат да бъдат решени само от Русия. По този начин **руското правителство се отказа да завземе проливите - уловка, съдържаща се в инструкциите, дадени на Шувалов само за лична ориентация, че в писмото до Дерби става дума само за постоянна окупация, а не за временно заемане на Константинопол и бреговете на проливите в хода на военните действия, не елиминира факта, че Шувалов изигра ролята си в отказа да получи „ключовете от дома си“.** (ibidem, стр. 85)

---

²³⁴ Sapienti sat. (лат.) – съкр. от Dictum sapienti sat est - казаното е достатъчно за мъдрия (бел. съст.)

„Получавайки известие, че Игнатиев ще пътува за Англия, Шувалов веднага телеграфирал в Петербург, че поради **непопулярността на Игнатиев, неговото появяване само ще провали** (в оригинала е използвана думата „изпорти“) преговорите. В отговор последвало разпореждане, Игнатиев да не стига до Лондон, а самият Шувалов, да се отпрати за съвещание с него в Париж. Шувалов действително заминал за Париж, но за да избегне **лъжливи сведения от страна на Игнатиев, поканил Орлов да присъства на техните срещи**. По време на тези срещи, Шувалов, между другото, съобщил на Игнатиев под строг секрет, че Биконсфийлд, вече от **подготвил отговор в този смисъл.**“ (ibidem, стр. 85-86) ...

„Още в деня на пристигането на Игнатиев в Лондон в „Daily Telegraph“ се появи кореспонденция на репортер, която с думите на Игнатиев предава съдържанието на подготвения отговор към Биконсфийлд. Шувалов реши да даде Игнатиев обяд с най-видните британски политици и какво беше **недоволството му при вида на отпечатаното във вестника тайно направени от него съобщения до Игнатиев!**

Щом Игнатиев пристигна за обяда, Шувалов го попита как е могъл да съобщени на кореспондента на „Daily Telegraph“ поверената му тайна. Игнатиев отговори, че не познава нито този вестник, нито някой от кореспондентите му. След обяда, когато британците се разотидоха, **Игнатиев, забравяйки казаното преди възкликна:** „Какъв негодник е кореспондентът на „Daily Telegraph!“ Той ми даде дума, че нищо от казаното от мен няма да отпечата“.

Тази история е много интересна. Ако тя е вярна, тогава **какъв човек е Игнатиев!** Ако тя не е вярна, тогава **какъв е Шувалов!** Междувременно и двамата решаваха исторически въпроси за бедното ни отечество.“ (ibidem, стр. 86)

Край на цитата. Руските архиви казват много и затова често биват „забравяни“ – и по отношение на руската политика, и по отношение на някои личности, напр. Николай Игнатиев!

Ако забелязвате, Шувалов никъде не го нарича „граф“! Дори обратното – непопулярността на Игнатиев рискува да провали договорките. А устата на „нашия герой“ май е по-голяма дори от устата на днешни наши патрЕоти!

Вероятно очаквайки Русия да стигне до Константинопол и да изпълни завета на Петър I, лорд Биконсфийлд се стараел да убеди Шувалов, че Англия разполага с грамадни военни сили и че може да доведе своята експедиционна армия до 300 000 човека, като влее в нея индийските и канадските контингенти. Възгледите в Англия бързо се променили и там настава тревога след преминаването на русите през Балкана, похода към Одрин и пълното поражение на турските армии.

По-нататък в „Записката“ се разглеждат събития, малко след подписването на Одринското примирие:

„Лондон. 27 януари (8 февруари) 1878 г.

Дерби обяви в Парламента, че флотът е получил заповед да замине за Константинопол, за да пази живота и имота на поданиците. Той поискал другите държави за съдействие.

(Шифровано). Истинските мотиви: да задоволят привържениците на войната, да отговорят на превземането на Чаталджа и да бъдат готови преди нас да заемат фортовете на Босфора.“ (ibidem, стр. 88)

Ден по-късно, следва нова шифрована телеграма от Шувалов:

„(Шифровано). Дерби ме помоли да ви повторя мирните уверения на Лофтюз. Отказах, като заявих, че не мога да ви заблуждавам след онова, което се е говорило от другите министри в Парламента, а особено извън него. Дерби каза, че десет кораба - това не е флот; отговорих, дали са шест или дванадесет – това не променя нещата. След сключване на примирие и в навечерието на мирната конференция такава мярка се явява сама по себе си недопустима. Аз настоявах, че са прекъснати нашите задължения по отношение на Галиполи;

ние сме победители, не можем да бъдем лишени от правото на вход (в Проливите).

... Изпращането на флота се ползва с популярност: гледайки англичаните и слушайки разговорите им, би могъл да помислиш, че тая мярка е спряла Русия и спасила Турция... (ibidem, стр. 89)

Телеграма на Шувалов:

„Лондон. Същата дата.

... Англичаните смятат, че те са спасили Константинопол – трябва да им се докаже, че те са му повредили и, в случай на нужда, да се спрат частичните десанти, вършени под предлог за опазване на (британските) поданиците. Ние бихме способствали също за възраждане на опозицията, която сега вече не съществува, доказвайки, че мерките предприети от правителството, водят до резултат, обратен на очаквания.

От размяната на тия първи телеграми се вижда, че аз не само не съм се противил на влизането на нашите войски в Константинопол, но дори съм се старал да подбудя императорското правителство към такава мярка...

Аз винаги съм се страхувал от конфликт с Англия, предвиждайки доколко **той може да бъде гибелен за Русия** и поради това е необходимо да обясня ония обстоятелства, които ме заставиха да съветвам превземането на Константинопол. В мене се роди увереност, че това не ще се излее в *casus belli*²³⁵; аз дойдох до тоя извод не въз основа думите на лорд Дерби, а по израза на лицето му, което изучавах в течение на много години. Аз забелязвах уплахата и мрачността му винаги, когато му говорех, че влизането на английския флот в Проливите ни освобождава от всичките ни поети задължения относно Константинопол и Галиполи, и

---

²³⁵ (лат.) - „повод за война“ – бел. съст.

виждах, че **той ставаше по-спокоен, когато ставаше дума само за Константинопол**. Поради това, аз се убедих, че **въпросът за война или мир зависи не от Константинопол, а от Галиполи**. Събитията през следните дни показаха, че аз съм прав. “ (стр. 89-90)...

Телеграма на канцлера

Санкт Петербург. 29 януари (10 февруари) 1878г

... Съвкупността на тия обстоятелства застава и нас да набележим от наша страна мерки за защита на християните, животът и имотът на които е в опасност. За достигане на тая цел трябва да се има предвид **влизането на нашите войски в Константинопол...**

Действително, на следващия ден лорд Дерби ми заяви, че ако руската армия, влизайки в Константинопол и се придвижи в същото време и към Галиполи, това ще бъде равносилно на скъсване, а от страна на Англия би предизвикало обявяване на война...

... Ние можехме, следователно, да влезем в Константинопол, без да предизвикаме Англия да ни обяви война. По тоя начин **Константинопол можеше безнаказано да стане обект на нашите операции**, а неговата временна окупация би била още един триумф за нашата армия. Заемането пък на Галиполи не би ни донесло никакви лаври – нямаше какво да правим там, а с такава стъпка бихме предизвикали Англия на война. “(ibidem, стр. 89-90)

...

Наблюдавайки събитията, разлиствайки руските архиви, си мисля, че онзи за прословут израз: „**Какво и да ти говорят, знай, че става дума за пари!**“, в руски вариант би трябвало да се добави „...и за **Проливите!**“

И май Англия (да кажем директно - преследвайки собствените си интереси), е предотвратила превземането на стратегическия пункт Галиполи, и оттам разпростирането на

руските войски и на по-големи територии, вероятно приемайки евентуалната окупация на Константинопол! Помислете - щеше да има Руско-Дунавска-Константинополска Област (или направо Цариградска губерния!). Нали не вярвате, че щеше да има „независима и свободна България“ и до нея – някакъв руски анклав, наречен вероятно „Русский Царьград“, без сухопътна връзка с „Матушка Русия“? Не че и днес не съществува подобен „военен трофей“, наречен Кьонигсберг, простете Калининград (да, кръстен на името на същия оня Калинин, дето се увличал по малолетни балерини от „Большой театр“, които изчезвали безследно след срещите си с него! А съпругата му била изпратена в лагер от „добрия чичко Сталин“, защото била виновна, че не опазила семейството си от мерациите на похотливия си съпруг!).

И една вметка за [Калининград](#)²³⁶ – *Königsberg*, както се казва този град до взимането му като военен трофей от Сталин през 1946 г.! Наречен така в чест на чешкия крал Пржемысл Отакар II през 1255 г., той е бил и немски, и полски, там са били рицарите от Тевтонския орден. По време на Седемгодишната война, за 3-4 години (1758-1762 г.) градът е и част от Руската империя. Толкоз! Четири години за девет века история. Но това няма да попречи на днешна Русия, в поредицата отсечени монети „*Древние города России*“, нагло да включи като „древен руски град“ – Калининград!?!

Добре, че в тази поредица засега няма включени „древни руски градове“ като Варненск или Бургаск, но Камчия май е на път! Нали знаете, у нас днес има руски анклав – ако не знаете или не вярвате, Правителството на град Москва притежава в България собствена територия, колкото държавата Ватикана – т.нар. Комплекс „[Камчия](#)“ – с договор, подписан от Емилия

---

²³⁶ <https://bg.wikipedia.org/wiki/Кьонигсберг>

Масларова, и правителството на съветския гражданин Сергей Станишев!²³⁷

Да не говорим за пристанището с петролен терминал, за който се плащал наем, колкото за магазин в МОЛ (по думите на наш бивш министър-председател)!

Но това е едно друго време, една друга епоха! А историята не познава „ако“ беше станало така или иначе! Руската армия спира преди Константинопол! Следва Сан Стефано, а после Берлин! И отново Шувалов:

„Берлинският конгрес

Никога не съм бил привърженик на конгреса. Идеята за него, може да се каже, витаеше във въздуха още от самото начало на войната, особено вследствие многократните декларации, с които с.-петербургският кабинет се обръщаше към Европа и които не пестеше. Освен задълженията, които бяхме поели към Германия и Австро-Унгария, които ни принуждаваха към съглашение с държавите относително резултатите от войната, ние, освен това, неуморно повтаряхме, че защитаваме с оръжие в ръка европейските интереси и че по-късно те ще бъдат разрешени с общо съгласие. Но по-късно, при примирието в Сан Стефано ние се

²³⁷ www.actualno.com/society/rusija-ima-teritorija-u-nas-kolkoto-vatikana-koj-ja-prodade-evtino-news_1731901.html

постарахме да се отклоним от този принцип.“ (стр. 128)
(Златарски, Миятев, & Велков, 1932-1933, том II,)

Веднага правя малък коментар. Още от училище знаем, че Англия е тази, която искала да има преразглеждане на Санстефанския договор, защото, видиш ли, не ѝ харесвали българите и искала да им ореже територията. Сякаш на инат! Не знам, но тук, лично руският посланик в Лондон говори, че идеята за това съществувала още преди войната. А на всичкото отгоре, Русия се отклонила „от този принцип“! Казано простичко и недипломатично – **излъгала!** Една „дребна лъжа“, но не в наш интерес, както се твърдеше и както ще разберем по-нататък.

„Аз се отнасях към конгреса с опасяване по следните причини (моите доклади, направено през разни времена служат за изчерпателно доказателство на моите думи):

В течение на целия кризис ние имахме един прекрасен коз: скритото разногласие между Австро-Унгария и Англия...

*Лорд Дерби, който беше тогава министър на външните работи, никога не бе бил приятел на Австрия. Той никак не ѝ вярваше; ... лорд Дерби с раздражение ми говореше за граф Андраши и неговата недостатъчна добросъвестност. ... Споменавам това, понеже **разногласието между Австро-Унгария и Англия имаше голямо влияние за развитието на източната криза...***

*... Аз се **страхувах от конгреса.** Предвиждах, че съглашението, което бе мъчно да се постигне издалече, лесно ще се осъществи между английските министри и граф Андраши в Берлин и че това съглашение ще бъде насочено против нас. Помня, че в едно от писмата си до княз Горчаков казах приблизително следното: „Ако, от една страна, свикването на конгреса се явява единствена възможност да се избегне европейска война, от друга страна, той представя голяма опасност, понеже, да се съберат министрите на Великите държави около зелената маса, значи да им се облекчи*

възможността да се договарят против нас, което досега те не можяха да сторят“.

В това време всички официални съобщения, които получавах от С.-Петербург, говореха, че там жадуват за конгреса, като се ласкаят от надеждата, че Европа не ще пречи и ще санкционира С.-Стефанския договор. По-късно беше ми възложено да способствувам за свикване на конгреса. ... (ibidem, стр. 129)

От бележитото „Русия не е сърдита – тя е съсредоточена“, – красиви, но не значещи нищо думи – **ние се ограничавахме с фрази и само с фрази**. С тях са пълни писмата на княз Горчаков. Моите колеги и аз често сме изпадали в много тежко положение: **очакваме точни инструкции, а получаваме образци от дипломатическа литература с гръмливи думи**. Дори телеграмите имаха такъв недостатък. Историкът трябва само да прочете документите, които се отнасят до онова време, за да се убеди в това.

И тъй, ние желяехме свикването на конгреса, но **не желяехме да обсъждаме неговите принципи и пределите на неговата компетентност**, както искаха много справедливо другите кабинети, тъй като **нищо не може да бъде по-печално от конгрес без определена програма**. Ние също така **не искахме да представим на обсъждането на Европа всички статии на Сан-Стефанския договор, освен статиите от общ характер**. Ни англичаните, ни австрийците не можяха да се съгласят на това. Заедно с това **ние не желяехме Европа да разбере нашето намерение**. И като желяехме да маскираме мисълта си, **прибягвахме до гръмки фрази**. На многократните запитвания на лорд Дерби ние отговаряхме, че в основата на конгреса трябва да бъде сложена: „Обща свобода на действията и оценката“. **Когато ни поискаха точна формулировка, ние не можяхме да я дадем**. На моите запитвания към княз Горчаков той отговаряше: „**Ограничете**

се да искате свобода на действията и оценката“. Понеже нямаше възможност да получи от нас по-пълни съобщения и поради своята осторожност се **отказваше да приеме такава мъглива формула**, лорд Дерби излезе против нас с друга декларация, която има непредпазливостта още същия ден да съобщи в Парламента. Англия искаше Сан-Стефанският договор изцяло да бъде представен на конгреса и да се подложат на обсъждане всичките му статии.

По този начин ние се озовахме в задънена улица. Ни едната, ни друга страна не можеше да се отрече от декларацията си без да урони своето достойнство. Свикването на конгреса ставаше невъзможно; военните приготовления в Англия се усилиха...“ (ibidem, стр. 130)

Още един предълъг цитат от Шувалов, от който ясно личи нивото на руската дипломация – **лъжи и общи приказки**, „гръмливи думи“, на които може би „ще клъвнат“ двама-трима български русофили, може би и малко повече! Видяхте ли – **„Когато ни поискаха по-точна формулировка, ние не можахме да я дадем“**. А ние знаем, че Русия била „се борила“ за нашите интереси – за Санстефанска България!?! Химера! Или просто – **лъжа!**

Но не може да излъжеш опитните западни правителства, с отдавна утвърдени принципи. И чест! Забравихме напоследък тази дума, но в ония години, за едната чест и на дуел са отивали! А руската делегация „маскира мисълта си с гръмки фрази“ в стил на много съвременни ВГ политици – „Не гледай какво правя, слушай какво ти говоря“!

„Лорд Солсбъри ми отговори, че споделя мнението относително опасността от свикване конгреса без определени предварително основи. Според него, това би довело до европейска война, война неизбежна; ...

... Ние трябва да се сговорим с Англия и да установим точно кои части от Сан-Стефанския договор можем да поддържаме, а кои трябва да изменим....

Лорд Солсбъри помисли няколко секунди и отговори приблизително следното: „Ако, както предлагате, започнем да обсъждаме с вас тия пунктове, това би станало общеизвестно, а ние бихме желали да се договорим **не отделно с вас, но с всички други държави**“. (ibidem, стр. 131)

...Тогава аз започнах преговори с лорд Солсбъри. Те послужиха за **подготовка към тайното съглашение от 30 май**, подписано от мене и английския министър. Още в началото на преговорите аз забелязах, че главна цел на Англия е да раздели България на две части така, че **Балканският гребен да принадлежи на султана, за да му даде възможност да се брани от нашите бъдещи нападения**. Колкото важно да беше изменението на границите в Мала Азия, **даването на Карс, а главно на Батум, на Русия, Балканският въпрос имаше най-голямо значение за Британската империя**.

В това бе **грешката на лорд Солсбъри и лорд Биконсфилда**. Очевидно беше, че отделянето на северна България от южна можеше да бъде само **изкуствено**, дори ако се приемеше, че защитата на Балкана бъде в ръцете на турците, и аз помня, предложих на лорд Солсбъри, когато търсеше название за тия две Бългрии, да наречем едната България доволна, а другата – недоволна.“ (ibidem, стр.132)

Още преди Лондонското споразумение, за западните велики сили е ясна далечната цел на Русия, скрита под благовидните обещания за „освобождение на християните“, което по-късно ще бъде лицемерно подменено с „освобождение на българите“! Българите - щото пред другите християни, тоя номер не минава! „**Балканският гребен да принадлежи на султана, за да му даде възможност да се брани от нашите бъдещи нападения**“. С една дума, английската страна директно в очите им казва: „Не вярваме на уж „благородните“ Ви намерения – знаем, че искате плацдарм към Проливите!“ Припомням принципа на Екатерина Велика формулиран в три точки: „1.Освободи; 2.Дай автономия; 3.Анексирай!“ Е,

английската страна не вярва, но много българи и до днес, въпреки огромното количество факти – вярват! „Русия – туй име свято...“, в интерес на която, те са готови и майка си да продадат. (напомням за Драган Цанков, получил десетки хиляди златни франкове от руския дипломатически агент. Напомням и за Вапцаров, който при майка и баща българи, закърмен от Коминтерна, се оказва „македонец“). Но това са едни други теми. Отново – неудобни!

„Две години след конгреса стана очевидно: 1) че султанът не може да се защитава от линията на Балкана и 2) че след няколко години или дори месеци тия две провинции ще се съединят. В края на краищата, в течение на седмицата аз се домогнах до обещание за свикване на конгреса, който трябваше да остави на Русия Карс и Батум.

Оставаше само да излезем из задънената улица, в която бяхме се озовали благодарение на руската и английска декларации. За достигане на тая цел аз предложих на лорд Солсбъри следното: аз ще отида при княз Бисмарка, ще го посветя в нашите преговори и ще му предложа да вземе инициативата за свикване на конгреса, като се измъкнем от нашето затруднено положение с помощта на следната формула: всяка държава, като се съгласява да вземе участие в конгреса, със самото това заявява своята готовност да обсъжда всички пунктове на Сан-Стефанския договор. (ibidem, стр. 132)

... Като минавах през Берлин, аз се представих на германския император, който ми съобщи същите опасения, както и канцлерът, по повод непосредственото съглашение с Англия и също така изрази учудването си, като узна, че Англия е съгласна ние да вземем Карс и Батум. (ibidem, стр. 133)

За момент ще прекъсна графа – обърнете внимание – на Конгреса и в разговорите, които го предшестват, темата „България“ почти не съществува. За сметка на руските интереси в Кавказ – обърнахте ли внимание, колко често в „записката“ се

повтаря „Карс и Батум“? Очевидно те са по-важните за империята!

... онова, що се представи пред очите ми в С.-Петербург, беше до такава степен необикновено в сравнение с обратата в общественото мнение, който се извърши след конгреса, че трябва да го разкажа.

Още с пристигането си (в Санкт Петербург – бел. съст.) аз чух как **от всяка страна осъждаха политиката на императора и, въпреки големите успехи на нашата армия, съжеляваха, че сме започнали войната.** Това мнение беше всеобщо, без ни едно изключение. Изглежда, че всички мислеха еднакво. Едни (говоря за министрите и други влиятелни лица) съжеляваха за започнатата война от гледна точка на общественото благосъстояние на Русия ... Славянските комитети се засилиха и на правителството ще бъде трудно отново да стегне юздите, след като съвсем ги е отпуснало. Дори военните, които бяха участвували в последната кампания и се намираха в голямо количество в С.-Петербург поради конгреса, критикуваха войната, нейната необходимост, **говореха за високото благосъстояние, което се наблюдавало между християнското население в Турция.**

...

... императорът не искаше да вярва, че в замяна на разделянето на България на две части от Балкана англичаните са склонни да ни отстъпят Карс – с една дума, всички съществени предимства на Сан-Стефанския договор, от които (както всичко през време на моето пребиваване в С.-Петербург ми доказваше) ние бихме се отказали, само за да не подновяваме борбата, тоя път при намесата в нея на други Велики държави. На моя доклад за преговорите императорът отговори приблизително в следните изрази:

„Безразлично ми е дали ще бъдат две или дори три Българи, стига само те да бъдат обезпечени от учреждения, които би ги гарантирали от възобновяване на ония ужаси,

които ние видяхме. Що се отнася до **останалото** – **Карс, Батум** и така нататък, аз нищо не вярвам. Когато дойде работата да се подписва съглашението, англичаните ще се откажат от това. С една дума, те ви лъжат“. (ibidem, стр. 135)

Още тогава аз предвиждах, че лицето, което ще се прати в Берлин като представител на Русия и ще бъде длъжно да избави преди всичко отечеството си от продължаване на войната и да изпълни поръченията на правителството, **без да държи сметка за толкова много засилената славянофилска партия**, че това лице в даденото положение ще бъде козел отпущения²³⁸ ...“ (ibidem, стр.135)

„Тук искам да **отбележа инцидента**, който тогава трябваше да замълча от страх да не мина за самонадеян, но който оказва известно влияние на резултатите на конгреса. На минаване през Берлин аз преди всичко отидох при княз Бисмарка; той беше настроен извънредно доброжелателно по отношение на делото, което аз трябваше да защитавам...

Той още не бе свършил да говори, когато му донесоха разшифрована телеграма от генерал Швейниц. В нея се казваше, че императорът направил посещение на княз Горчакова с цел да му даде да разбере, че неговото отиване в конгреса е невъзможно поради състоянието на здравето му; но че, отстъпвайки на настояванията на канцлера (Горчаков – бел. съст.), Негово Величество в края на краищата се съгласил да го назначи главен пълномощник вместо мене. При тая новина, прочетена гласно от княз Бисмарка, изразът на лицето му бързо и многозначително се измени.

„Обстоятелствата се промениха съвсем – ми каза той, – ние лично ще си останем приятели във време на конгреса, но

---

²³⁸ козел отпущения - жертвен козел в юдаизма се наричал козел, върху който по времето на Йерусалимския храм символически се възлагали греховете на целия народ. (бел. съст.)

аз не ще позволя на княз Горчаков втори път да се качи на раменете ми, като ги употреби като пиедестал“.

Тоя факт за излишен път доказва, до каква степен у нас всичко се принася в жертва на личните интереси. ... **Императорът знаеше, че княз Горчаков е абсолютно нищожество, известни му бяха враждебните чувства, които княз Бисмарк имаше към руския канцлер; неговото присъствие в Берлин можеше само да повреди на нашето дело. Всичко това беше очевидно и все пак на княз Горчаков бе разрешено да замине за Берлин...“** (ibidem, стр.137)

„Императорът ни събра само веднъж. ... Княз Горчаков, който току-що беше се поправил от болестта си, бе дотолкова отслабнал умствено, че не разбираше онова, което се говореше. ...“

„Тук се случи инцидент, който трябва да отбележа. Като се връщах от Царское село, аз пътувах по железницата заедно с военния министър (Милютин – бел. съст.). Аз горчиво му се оплаках, че е незначителна помощта, която мога да очаквам от главния пълномощник, а особено, че са недостатъчни инструкциите.

Генералът ми отговори: „За какво ви са инструкции, драгий графе, и как искате да ви ги дадем? Вие знаете положението. Ние не можем повече да се сражаваме. Не можем това ни по финансови, ни по военни съображения. Вие сте поели патриотична задача и затова защитавайте ни колкото се може по-добре. Отстоявайте пунктовете, които смятате за възможно да отстоявате, и отстъпвайте, по-добре отстъпете всичко, отколкото да развалите конгреса“.

... на конгреса аз не само не правих отстъпки, но постигнах всичко, което беше обусловено в съглашението от 30 май, тоест всичко онова, което преди няколко седмици напълно задоволяваше императора и неговите съветници. Единствената отстъпка, която трябваше да направя със съгласието на С.-Петербург, беше отстъпването на Австро-

Унгария една ивица земя (I'enclave) до Митровица. Тя не я е окупирали и досега, две години след конгреса! Във вид на реванш аз добих присъединяването към България на Софийския санджак, което изглеждаше за императорското правителство така малко вероятно, че аз дори не получих инструкции да поддържавам това искане.“ (ibidem, стр. 138)

„...**Състоянието на умствените способности на княз Горчаков в момента на неговото отпътуване от С.-Петербург внушаваше такива страхове**, че аз получих разрешение да употребявам шифъра на Военното министерство за предаване в случай на нужда на ония сведения, които сметна за необходимо да скрия от него. ...“ (ibidem, стр. 139)

Отново, уважаеми Читателю, ще прекъсна достолепния граф Шувалов! Не са ме възпитавали да прекъсвам така, но пък „сърце мъжко, юнашко, майко не трае...“!

Руският император, дето ни бил „освободител“ (нарочно изписвам с малка буква!), много искал Санстефанска България, но май „немал желание“ тя да се случи, защото на тези толкова важни преговори (за бъдещето на България, но и на Русия), изпратил... „**абсолютното нищожество Горчаков**“, който на всичкото отгоре „**бе дотолкова отслабнал умствено, че не разбираше онова, което се говореше...**“. А и „**състоянието му внушавало такива страхове...**“. Не знам какво е било състоянието на императора, изпратил Горчаков на тези уж толкова важни преговори.

Май не Англия ни е прецакала... Нито пък Бисмарк...

...

„**Княз Бисмарк председателствуваше конгреса с известна военна рязкост, която у никого не предизвикваше неодобрение и пред която се прекланяха представителите на всички държави, без да изключваме и двамата английски министри, от които очаквах повече гордост. Но значително влошаваше моята работа методът въведен от председателя**

на конгреса, с цел да спести силите си и да избегне отегчението при изслушване детайлното обсъждане на българските, черногорските и други въпроси – „делата на ония човеци“, както ги наричаше той. С тая цел той ни заставяше нас тримата, представителите на Русия, Англия и Австрия, предварително да се договорваме помежду си и само в случай на постигнато съглашение, ако то се явяваше възможно, да внасяме тия въпроси на разглеждане в конгреса. Тия заседания между трима, които обикновено ставаха в Английската легация, аз отнасям към най-мъчителните часове на моя живот; те бяха непоносими за пълномощника на Русия. Аз отивах там сам и сам трябваше да се браня със зъби (*nich herumbeissen*) по цели часове от лорд Биконсфилда и лорд Солсбъри, от една страна, и от граф Андраши и барон Хаймерл, от друга. Такова положение беше непоносимо; случи ми се не веднъж да предупреждавам княз Бисмарка, че ще се откаже от него и че моля да се пренесе обсъждането на тия въпроси в общото заседание. (*ibidem*, стр. 140)

„И все пак в време на едно от тия заседания на тримата аз се възползвах от грешките, които направиха лорд Солсбъри и граф Андраши, и добих отстъпването на Софийския санджак за България.“

... След подписване на договора аз се оказах виновен, че цяла редица национални стремежи не бе задоволена, а също така и за всички изменения внесени в Сан-Стефанския договор; забравяха, че тоя договор бе сключен с враг победен, изчерпал своите източници, враг, с когото преговори се водеха само проформа. Можеше ли да се очаква, че Сан-Стефанският договор ще бъде приет изцяло от Европа, враждебна на нашата политика...

Добри или лоши бяха тия резултати, те не бяха достигнати от руските пълномощни представители на тяхна отговорност. Отчет за всяко заседание на конгреса тутакси се предаваше по телеграфа в С.-Петербург и всеки пункт,

който се подлагаше на обсъждане, до утвърждаването му получаваше санкцията на императора. (ibidem, стр. 141)

Излиза, че ние – софиянци, трябва да сме благодарни не на оня граф, който тачим и благославяме (разбирай – Игнатиев), а на друг граф, вярно пак руски, но вкарал София в пределите на Княжество България, ловко използвайки грешките на другата страна. И ще препоръчам на софийските русофили, бюстът граф Игнатиев (който предава на Сърбия Западните покрайнини), на ъгъла на „Сан Стефано“ и „Шипка“, да бъде заменен с такъв на Шувалов – той поне е направил нещо за София! Е, разбира се, най-добре да си сложим някой българин там! (Между другото, да попитам реторично – колко паметници на български царе или държавници има в София? Първият за когото се сещам е един, с разцепена глава! И един със светещи очи, които вече не светят - нямат батерии! ...)

„В Русия много злословиха по повод на ролята, която игра на конгреса княз Бисмарк; обвиняваха го в неблагоприятност след поддръжката, която Русия даде на Прусия в 1870 г. Наистина, княз Бисмарк не искаше да се кара с никого заради нас ... Обаче, ако, от една страна, се вземе предвид пращането в Берлин за главен пълномощник един човек, когото князът смяташе за виновен (Горчаков – бел. съст.) пред него (а това имаше голямо значение при характера на германския канцлер) и ако, от друга страна, се изброят всички случаи, в които ние се обръцахме към него и когато той смяташе, че ни е направил услуга, ще бъде несправедливо да му се приписва враждебно отношение към Русия, както правеха в С.-Петербург. И наистина, от самото начало на Източната криза ние се стараехме да го направим защитник на нашите интереси, като твърде често му напомнявахме за услугите, които сме му направили. От психологично гледище това бе грешка“. (ibidem, стр. 143)

„Германският канцлер два пъти ми разказва – веднъж в Фридрихсруе, друг път в Берлин – за предложението, което

направил на императорското правителство в началото на Източната криза (не мога точно да си спомня по кое време) – предложение останало без отговор.

Според неговите думи, той ни предлагал морална и материална поддръжка против Турция, като **давал на наше разпореждане до сто хиляди души**, в замяна на гарантиране от страна на Русия ненарушимостта на германската територия. ...“ (ibidem, стр. 143)

„Конгресът заседаваше вече трета седмица, когато, като избухване на бомба дойде разгласяването от английския печат на **англо-руския договор**.

Това събитие произведе в Англия такова силно вълнение и такова неблагоприятно впечатление, че двамата английски министри в едно прекрасно утро ми заявиха, че се отказват от оня пункт на съглашението, според който те се задължаваха да не се противят на отстъпването Батум на Русия. Развълнуван от тая новина, аз напомих на маркиз Солсбъри, че той е дал подпис и че аз му предлагам да не се отказва от него.

Министърът на външните работи признаваше задължителния характер на това съглашение, но заяви, че за да заобиколи тоя пункт, той ще подаде оставка и че в същия ден той ще бъде заместен от друг министър на външните работи, за когото тоя подпис не ще бъде задължителен.

... Аз тутакси отидох при княз Бисмарк: това бе във време на неговата вечеря. Аз му съобщих признанията, които ми направи маркиз Солсбъри, и го помолих да ми даде доказателство за обещаната подкрепа, като направи последен опит пред Биконсфилд. Той направи това незабавно, като отиде в Кайзерхоф при английския пръв министър, и след два часа тоя тежък инцидент беше ликвидиран. (ibidem, стр.144)

„Князът ми съобщи от какво средство се е възползувал. Той казал на лорд Биконсфилда, че най-добра политика е

честната политика и че трябва човек да държи на обещанията си, дори ако се е излъгал, когато ги е давал...

Княз Бисмарк дори си послужил със заплашване, като обърнал вниманието на Биконсфилда, че съглашението от 30 май, макар да е двустранно, му е било съобщено със съгласие на лицата, които са го подписали, и че именно въз основа на това съглашение канцлерът е сметнал за възможно да посъветва германския император да свика конгреса в своята столица. Поради това, отказът от изпълнението на този договор ще бъде вече не дело между Русия и Англия, но ще се яви като нелоялна постъпка по отношение на Германия.“ (ibidem, стр. 145)

„Батум, както казах по-горе, беше отстъпен на Русия, но въпросът бе за едно извънредно важно обстоятелство, а именно за прокарване на границата малко или много далече от Батум и Карс: англичаните имаха намерение да ни изтласкат до самите стени на тия градове.“ (ibidem, стр. 145)

„Наближаваше краят на конгреса. Княз Бисмарк, който бързаше да замине за Кисинген, бързаше и с неговото довършване и всеки ден ме питаше постигнато ли е **съгласие между Англия и Русия по въпроса за азиатската граница**. Аз му известих, че княз Горчаков е поел воденето на тия преговори; същото съобщих и на маркиз Солсбъри, който също така ме подканяше да бързам. Той ми отговори с някакъв ужас: „Но, драгий ми графе, лорд Биконсфилд не може да води тия преговори, той никога не е виждал картата на Мала Азия“. В себе си аз помислих, че и нашият пълномощник се намира в същото положение.“ (ibidem, стр. 146)

„За да стане по-ясно онова, що последва, трябва да забележа, че ние имахме карта на Азия, на която нашият главен щаб бе прокарал с една боя границата установена от Сан-Стефанския договор, а с друга – линията, която съставляше *pes plus ultra* на онова, що пълномощниците можеха да отстъпят под натиска на Англия. Излишно е да добавям, че

втората линия беше, така да се каже, държавна тайна.“ (ibidem, стр. 146)

„Това последно заседание, посветено на азиатския въпрос имаше тържествен характер. От него зависеше мирът или войната в Европа.

Председателят предложи на двамата пълномощници да заемат места един до друг и да изложат съдържанието на тяхното съглашение. И двамата седнаха и всеки разгъна карта специално начертана за този случай. Ние застанахме на група зад тях. Князът започна да говори и аз тутакси разбрах какво недоразумение трябваше да произлезе. На картата на княз Горчаков имаше само един чертеж, Сан-Стефанският, и князът важно заяви, че „милордът вече го е приел“. Но милордът на всяка дума на княза отговаряше с лаконично: „не... не...“ и показваше на картата си оная линия, на която се е съгласил. И за мое най-голямо учудване, тая линия във всичките си извивки беше тъкмо оная, на която ние имахме право да се съгласим като на краен предел на нашите отстъпки.“ (ibidem, стр. 146)

„И това именно недоразумение послужи за наша полза. Аз настоявах на линията Сан-Стефано, маркиз Солсбъри – на чертежа *pes plus ultra* на нашия Главен щаб. Княз Хохонлое предложи една междинна линия, която разделяше спорната територия на две равни части.

Аз се съгласих и въпросът беше решен.

На другия ден ние подписахме договора.“ (ibidem, стр. 147)

„Резюмирам съдържанието на моята записка.

1) Аз не само не пречех на влизането на нашите войски в Цариград и не плаших с последиците от тая мярка, но на своя отговорност заявих на лорд Дерби в момента, когато английският флот форсираше Протоците, че тая мярка ни освобождава от всички наши по-раншни задължения по отношение на Цариград. И трябва да се забележи, че тия по-

ранини задължения бяха поети не по мой съвет – те изхождаха непосредно от императорския кабинет...

...

5) Аз водих преговорите по съглашението от 30 май, условията на което бяха повече от задоволителни за императорския кабинет, тъй като сам императорът не вярваше, че това съглашение ще бъде някога подписано.

6) На конгреса аз постигнах санкционирането на всички съществени пунктове, които се съдържаха в моите инструкции...

7) Аз успях да спечеля Софийския санджак за Българското княжество.

Аз напуснах Берлин на другия ден след подписване на договора и го отнесох на императора. Той ме посрещна с тия думи:

„Аз зная, че всичката тежест на конгреса падна на вас и вие сторихте всичко, което можехте. Признайте, обаче, че резултатите на конгреса са много печални за нас“.

Аз винаги предвиждах враждебността, която трябваше да предизвикат у невежествената или фанатична в славянските си тенденции публика някои пунктове на договора, но бях учуден, че правителството, вместо да мусира (така е в оригинала – разбирай – „сумира“ – бел. съст.) получените резултати – а те бяха доста значителни – тръгна с недоволните и едва не застана начело на тях. Това бе грешка: тоя път Русия се сърдеше и нейното недоволство, насочено главно против Германия, ни създаде сериозни затруднения в много последващи стадии от изпълнение на договора.

Безпристрастната история ще каже своята дума по тоя въпрос: тя ще реши, чие положение на конгреса беше по-добро – на руските пълномощници ли, които се върнаха в отечеството си „с подвита опашка“, или на английските министри, посрещнати у дома си с почести и триумф.“ (ibidem, стр. 148)

Българският Рожден ден

След едномесечни разисквания, на 13 юли 1878 г., Конгресът утвърждава: Северна България, без Северна Добруджа, и Софийският санджак образуват Българско княжество, зависимо от Портата. То има територия 63 752 кв. км и население 2 007 919 (по преброяване от 1881 г.). Южна България под названието Източна Румелия е обособена като автономна област под върховната военна и административна власт на султана. Югозападните български земи - Македония, Беломорска Тракия и Одринско се връщат на Турция. Северна Добруджа и според този договор се предоставя на Румъния, а към Сърбия се присъединява Нишкият санджак (така е и по Санстефанския договор) плюс Пиротско и Вранско.²³⁹

Само ден след края на Конгреса (15 юли 1878 г.), вестник „*Berliner Tageblatt*“ коментира, че мирът от Берлин представлява компромис, който не задоволява никого и все пак гарантира мир в Европа за кратко време. **Русия е изисквала прекалено малко, Англия е отстъпила прекалено много.** Австрия е разровила славянското гнездо на оси, а малките балкански държави са нещастни... Италия и Франция си отиват с празни ръце и се измъчват от това... И това е нашата победа в Берлинския мир. (Глени, 2013)

След Берлинския конгрес, политическата карта на Балканите изглежда по следния начин: договорот възстановява Македония и Тракия като части от османската империя. На Сърбия, Румъния, Гърция и Черна Гора получават различни територии, за сметка на Османската империя.

Русия ще продължи да поддържа окупационни сили в България и Източна Румелия до май 1879 г., но и след тази дата, руското влияние както в Княжеството, така и в Източна

---

²³⁹ <https://fakti.bg/world/694778-13-uli-1878-g-berlinskiat-kongres-razdela-balgaria-na-tri-chasti>

Румелия, си остава сериозно. На Австро-Унгария се разрешава да окупира Босна-Херцеговина и санджака Нови пазар. Султанът все още е номинален суверен на тези територии (и Виена, разбира се, прави всичко възможно Истанбул да си остане отговорен за дълговете на Босна), но, както и в случая с България, всички разбират, че Босна, Херцеговина и санджакът са изгубени за Империята завинаги. (ibidem)

Територията на България е намалена от заложените в Санстефанския договор 176 000 км², като освен това, е разделена на две, по билото на Стара планина, а третата ѝ част - Македония, е придадена обратно на Османската империя. Българското княжество трябва да избере монарх, приемлив за великите сили, макар че на теория той все още си остава поданик на султана.

Източна Румелия се явява неделима част от Османската империя. Създават се местни милиции, обучавани от руските окупационни сили и съставени само от българи. Главният губернатор е руснак и с изключение на някои несъответствия в икономическите политики на княжеството и Източна Румелия, между нея и Княжеството, не може да се направи особена разлика.

За предадената на Русия Южна Бесарабия, Румъния получава Северна Добруджа! Все пак, под руски натиск, Берлинският договор дава част от южна Добруджа на България. **А Сърбия получава обещаните ѝ от граф Игнатиев, населените с определили се като българи, Пирот и Ниш!**

И други балканци „губят“ територии. Черна гора, като верен приятел на Русия, получила в Сан Стефано сериозни териториални придобивки, които биват съществено редуцирани в Берлин. Сърбия, Румъния и Черна гора стават, също като Гърция, независими държави.

Много българи смятат, че единствената цел на Берлинския конгрес, е да „ореже“ българските територии. Всъщност, той повишава и залозите в „голямата игра“, англо-

руското съперничество в Кавказ и Централна Азия. Дори съвременната история на Афганистан, Босна и Судан, страни, за които светът не предполага – всички те, по един или по друг начин, започват с Договора от Берлин. (ibidem)

В заключение трябва да се кажат две неща. Първото е, че Европа не е била нито безразлична, нито апатична по отношение на българския въпрос. Европа изобщо не е била против автономията на България, нито против защитата на правата на българите в самата Османска империя. Европейската дипломация всъщност е изключително активна, особено след Априлското въстание, което изиграва ролята си. Разбира се, различните европейски държави имат различни интереси, но никоя от тях не е против създаването на ново „status quo“, което изключва изказано на Цариградската конференция от Мидхат паша, лицемерие – *„Империята вече има конституция и няма нужда от никакви други гаранции за правата на българите.“*

Второто, което произтича от горното е, че Русия води Руско-турската война от 1877-1878 година, след пълно съгласуване с Австро-Унгария и Великобритания. Нещо повече, позициите на тези три велики сили постоянно се подлагат на „фина настройка“ в хода на събитията.

Несъмнено не бива да се отрича и ролята на руския император Александър Втори, принуден от развитието на събитията да изиграе ключова роля и в частичното освобождаване на българите и в създаването на българска държава, макар и ограничена. Има изследователи, които предполагат, че Александър Втори е разглеждал България и като някакъв експеримент, от който да прави изводи за по-нататъшното развитие на реформите му в Русия, позовавайки се на либералния характер на проекта за бъдещата българска Конституция. Така или иначе, край този „експеримент“ в Русия слага приемникът му, Александър III, но това е друга тема.

От своя страна, останалите Велики сили „позволяват“ на Русия, да води война с Отоманската империя заради

„подигравката“ с тях на Константинополската конференция през декември 1877 г. Разбира се – не от желание за мъст - някои от великите сили се възползват от ситуацията - Австро-Унгария подготвя окупацията на Босна и Херцеговина и Новопазарския санджак; Англия получава остров Кипър и се укрепява здраво в Източното Средиземноморие; Франция получава Тунис. Германия пък следва своите стратегически интереси, свързани с ангажирането на Русия и Австро-Унгария на Балканския полуостров.

„Така че, тезата за конфликт между Русия и „вероломната Европа“ преди и по време на Берлинския конгрес, даже не е легенда - тя е просто басня, която обаче остава в употреба за пропагандни нужди вече почти век и половина.“
(Дечев, 2023)

1878 – Приказка за Граф, и още нещо

Граф Игнатиев – „Българският княз“

Нека поговорим за личността на [граф Николай Игнатиев](#)²⁴⁰ – едно от главните действащи лица на Балканския политически театър през 70-те години на XIX век, а и не само тук! До болка познат, а сякаш не можем да кажем много за него! Освен разбира се – Сан Стефано! И толкова... И паметника във Варна, често обект на „всенародна почит“!

Бюст-паметник на граф Игнатиев във Варна (малко паднал) – [novini.bg](#)

Аз съм човек свързан още от ранно детство с граф Игнатиев – израснал съм на централната софийска улица, кръстена на него, учил съм в училище, чийто патрон е „Графът“. Десетилетия почитан и тачен у нас от повечето българи, като един от „бащите“ на българското „освобождение“, неговото име

---

²⁴⁰ https://ru.wikipedia.org/wiki/Игнатъев,_Николай_Павлович

е едно от първите, за които се сещаме, разглеждайки онзи период от историята ни. И с основание – той е водеща фигура в руско-османските отношения по онова време. На негово име са кръстени села и улици, издигнати са паметници. Но какъв всъщност е приносът на тази личност в нашата история, и дали този принос е положителен или отрицателен, или до голяма степен е плод на пропагандата – неудобен въпрос, който досега предпочитахме да не си задаваме!

Да видим тяхно величество Фактите:

Бъдещият граф е на руска дипломатическа служба от 1856 г., преминал през поста военен аташе в Лондон, но бързо бил отзован оттам, тъй като докато разглеждал военна изложба, „по невнимание“ прибрал в джоба си, най-нов модел на патрон за пушка²⁴¹, а после се разходил из Близкия и Далечния Изток. От 1864 г. е извънреден и пълномощен посланик на Руската империя в Цариград. Всъщност, това било понижение в длъжност, тъй като длъжността била не толкова отговорна, а и била опасна – султанът не признавал „неприкосновеността“ на неверниците, пък било то и дипломати! Уволнен е през май 1878 г. !!! (злите езици твърдят, че това се случва заради Сан Стефанския договор, въпреки, че режисирано е подписан именно на 19 февруари / 3 март в чест на годишнината от възкачването на император Александър II на трона в Петербург).

Връщайки се от Цариград, за кратко става Министър на вътрешните работи и като отявлен антисемит, това време му е достатъчно, за да въведе т.нар. „Майски закони“²⁴² – едни от първите антиеврейски закони в Европа, много преди нацистите в Германия. На невярващите, препоръчвам да прочетат интервюто му, публикувано в „*The Russian Advance Towards India*“ (Marvin, 1882). Имам оригинала, но няма да го

²⁴¹ <http://deduhova.ru/statesman/nikolaj-pavlovich-ignatev/>

²⁴² https://ru.wikipedia.org/wiki/Майские_правила

публикувам, за да не разпространявам ужасните слова, използвани от Николай Игнатиев по повод на еврейското население – само заради тях, сигурно щеше да бъде почетен гражданин на нацистка Германия, да не кажа и неин главен идеолог! Гоненията в Русия принуждават много евреи да напуснат страната или да сменят вярата си!

Но да се върнем на Балканите, с цитат от историка Янко Гочев:

*„Тайната на успехите на граф Н. Игнатиев са не само неговите безспорни дипломатически умения, но и подкупите, които е раздавал на корумпираните китайци. В Русия тогава подкупът не е незаконна облага, а част от нейния богат дипломатически арсенал. Раздаването на подкупи в средите на служителите от школата на Азиатския департамент (под юрисдикцията на тази класификация на руската външна политика като азиатска зона са спадали и европейските Балкани - Бел. авт.) **даже се толерира**. Основната причина е, че колкото и големи да са били подкупите, то те са били по-малки от разходите за въоръжаване и пращане на войски за заграбване на тази голяма територия чрез война. Един вид подкупът за руските дипломати е оправдан и **даже представлява изгодна финансова сделка**. От Азия тази практика генерал-майор Н. Игнатиев ще пренесе и на Балканите след като става руски посланик в Цариград.“* (Гочев, Убийството на Левски - Виновниците, 2016) (стр. 569)

*„Първата документирана **враждебна изява** на граф Н. Игнатиев **срещу българите** е във връзка с организираното от Русия преселение от 1861 - 1862 г. Това е последното голямо преселение на българи в Южна Русия и единственото, което е силно критикува но от българските възрожденци. Затова някои руски дипломати са поставени в много неудобна позиция и им се налага да обясняват антибългарските действия на своето правителство. Сред тях е и граф Н. Игнатиев. Чрез вицеконсула в Пловдив Н. Геров той дава обяснение за*

„правилността“ на руската преселническа политика спрямо българския народ. Според него руската императорска политика била с „добри“ намерения с основна цел „да се помогне на сродните православни християни“. Преувеличените обещания на руските агенти и техните лъжи за „земния рай“, който чака в Южна Русия всички българи се тълкуват като „противоположни на намеренията на руското правителство“. „Нашите намерения са напълно безкористни.“ (ibidem, стр. 571)

Преселение, за което Раковски издава цяла брошура, цитирана в предходните глави. „Графът“ удобно забравя за тази, изключително срамна търговия с хора, която руското правителство предприема уж „да се помогне на сродните православни християни“, а всъщност, единствено в своя угода и във вреда на българския народ! Забравя за преселенията на черкези и татари, които именно Русия след договорка със султана, изпраща в българските земи!

Прекрасна, но и тъжна книга на Янко Гочев! „Неудобна“ разбира се, и затова „убита с мълчание“! Но и на нашата улица, имам предвид улицата на която съм израснал и в пряк и в преносен смисъл, ще изгрее слънце – „*Panta rhei*“ или „*Πάντα ῥορεῖ καὶ οὐδὲν μένει*“²⁴³, пише Хераклит от Ефес преди повече от 2500 г. Не може да криеш и да лъжеш вечно един цял народ!

В Цариград ...

Легенди се носят за Графа, втори поред руски консул в Цариград, наричан в руската преса „Руският княз на Българите“, а в Цариград - „вицеимператор“ заради огромното си влияние над Султана!

---

²⁴³ От гръцки. - „Всичко тече, нищо не остава“ – бел. съст.

Между другото, Николай Игнатиев става граф не по собствени заслуги. Графско достойнство придобива неговият баща и то едва през декември 1877 г. във връзка със 100 годишнината от рождението на император Александър I, при когото е започнал службата си. А нашият герой просто унаследява титлата.

Николай Игнатиев, **лично настоява българските владици да бъдат заточени**, за да спре изграждането на българската църква и оттам – единението на българската нация по цялата територия на Екзархията. Османските власти приемат и на 21 януари 1872 г. българските владици са заточени в Измир.

„Лъжа – не е вярно!“ - ще възкликнат някои родни патрЕоти и русофили! Абе и аз така мислех, ама има един сериозен източник по темата - Симеон Радев. Някои ще каже, че Симеон Радев не е съвременник и не може да е достоверен! Може и така да е... но как да възприемем тогава тезите на някои днешни историци - те пък са на дистанция 100 години от него!

Други ще кажат, че Радев е писател!. И това е вярно, но как да квалифицираме някои съвременни евразийци, които направо си пишат „научна фантастика“, сравнявайки техните писания, с документи от ония години?

Та нека да чуем Симеон Радев:

„В неделя, на 23 януари, народът се събра в църквата, но богослужение не се извърши. След една „жалостна реч“ на П. Р. Славейков избра се една депутация, която да поднесе на великия везир молбата на българите за връщането на техните архиереи. Славейков, Икономов, десетина души първенци от еснафите - македонци повечето - се упътиха към Високата порта, следвани мълчаливо от една множество от 3000 души българи. Щом пристигна до Портата, тълпата почна да вика: „Да живее султанът!“ Тя добавяше, че иска владиците си. В Портата, дето не знаяха целта на тази демонстрация, се яви отначало голямо смущение. Наистина многолюдието се увеличаваше постоянно от любопитни хора, привлечени от

тия ненадейни за Цариград викове. Великият везир Махмуд Недим паша, като разбра за какво се касае, поиска да му се представят неколцина „по-разбрани хора“, за да изразят желанията на народа. Явиха се при него Славейков и Икономов. Пашата ги прие твърде благосклонно. **Той не се стесни да им каже, че тази строга мярка е била взета по настояването на граф Игнатиева**, на „балъкчията“ (Балъкчии - рибари, наричат простите турци, т.е. всички руси), както той се изразил, който със сила го заставил да отстрани владиците. Икономов и Славейков стояха дълго при великия везир. Тълпата бе почнала да се бои да не би и те да са арестувани и през някоя друга врата пратени на заточение. Тя почна да вика, цепенки въздуха с думите: „Падшахъм чок яша!“ (Да живее султанът!). Малко след това двамата делегати се върнаха и заявиха радостно, че носят обещание за връщането на владиците.“ (Радев, 1990).

Изненадващо за всички днес, но **бъдещият граф „със сила го заставил да отстрани владиците“**. „Why, бе джанъм?“, казано на чист френски! Нали сме братя, славяни, християни и т.н. изтъркани до болка приказки! Великият везир обаче спазил обещанието си и още на 30 януари владиците са върнати в Цариград. Натискът продължава, и през 1872 г. Руската църква и Вселенската патриаршия, отново под налягането на Николай Игнатиев, обявяват **схизма против Българската църква**. Махмуд Недим паша, като далновиден политик, дава ултиматум на **Патриаршията** (която отдавна пише голяма част от документите си на български, а само ги подписва на гръцки) (Верюжский, 1948), да признае Българската църква и вследствие нейният отказ изпраща заповед до привременния български съвет в Ортакьой да избере Екзарх на основание на султанския ферман. Колко силно е било влиянието на руския консул си проличава само месец по-късно, когато след лична визита до султана, той успява да отстрани Махмуд Недим паша!

Излиза, че „графът“, който уж бил „прегърнал“ българската кауза - борбата на българите за църковна независимост - толкова силно я прегръщал, че за малко да я задуши в прегръдките си, внушавайки междуременно на Високата порта да изпраща на заточение български владици, отказващи да се подчинят на гръцкото църковно господство, покровителствано от Русия.

Във връзка с църковната ни независимост и делата на „Графа“ ще цитирам още един автентичен източник – „Стар българин, МАКЕДОНЕЦ“, както той сам се нарича. През 1914 г излиза брошура, в която четем:

„Нашия църковен въпрос е една история образувана от верига на обстоятелства които потвърждават тая истина.

Борбата по църковния ни въпрос беше борба против руската дипломация. Зад нея се криеше гръцката патриаршия, националните — панеллинистически — интереси на която бяха достойно защитавани и покровителствувани от славянска Русия.

Подялбата на ръководителите по църковния ни въпрос на две групи, на две партии, на русофоби и русофили, показва тая истина, че имаше борба, „за“ и „против“ руската дипломация.

Русия настояваше да се образува една област на българската църква в граници каквито ни определи патриаршията. С нейно благословение да се образува тая автономна църква.

Русофобите бяха националисти — либерали. Те настояваха и работеха да се добие правото щото в кръга на българската църковна област да влязат, като съставни части, всичките епархии в турската империя, гдето българите бъдат в множество. А русофилите, консерватори, антинационалисти, но ортодоксални, защитаваха каузата на руската дипломация: да приемем само това, което ни дава патриаршията. Без нейно благословение нищо да не приемаме.

Те тогава бяха слепи русофили, оръдия послушни на руското правителство, каквито бяха и са и днешните — от освобождението насам — русофили, слепи оръдия не на българската, а на руската кауза.

Първоначално руското правителство настояваше да се образува една българска църковна автономна област ограничена до Балкана, в границите на Мизия, Северна България.

Сериозната съпротива, която с неумолима жестокост упражняваше българския народ, правеше руската дипломация да прибегне до маниера с постепенното и неусетно отстъпване.

Строптивостта²⁴⁴ на българите плашеше руската дипломация да не би с нейното упорито постоянство да изгуби българите от своето покровителство и влияние.

Руското правителство на църковната област гледаше като на бъдещата политическа държава.

Русия беше за една малка България; за една политическа държавица до Балкана.

От там тя беше която най-много пречеше за разширението областта на българската църква.

Боеше се да не би България, като стане велика и силна, пожелала да посегне на проливите и на Цариград.

Това опасение не се криеше щателно.

Покойния граф Игнатиев, руския тогава посланик в Цариград, ме убеждаваше, че в наш интерес е да възприемем образуването на църковна област до Балкана. Това ще бъде с благословието на патриаршията. В такъв случай, казваше, ще ни се даде възможност да образуваме от тая църковна област едно българско княжество. После, това княжество, да се грижи за разширението на своите граници.

---

²⁴⁴ строптив – (книж. остар.) упорит, своенравен, опърничав -бел. съст.

И тогава руската дипломация беше в съюз с гърците, за да се съкрати църковната област на България в малък обем, както и днес е в съюз с гърците, с сърбите и с ромъните против уголемяването на България.“

Сигурно много от вас няма да познаят автора и не случайно – и той е „позабравен“, като много други. Но крилата е неговата фраза:

„Русофилството във България достигнало до идиотство. Когато руската дипломация прави пакостите, ние българитъ нарочно си закриваме очите; жумимъ за да не виждаме пакостите правени намъ отъ Русия;“

Въпреки, че съм запазил автентичния правопис, много читатели ще го познаят – митрополит Методий Кусев, който пише „Виновникът“ (Кусевич, 1914). А цитатът ясно обяснява защо е заметен под килима на историята! Но ние ще го цитираме отново и отново!

След неуспешния опит да убие църковната свобода на българите още в зародиш, по-късно приписали на Игнатиев „загриженост за българската кауза“, при положение, че точно независимостта на българската църква е била първият и най-голям успех, постигнат не с помощта, а **въпреки руската съпротива!** Очертаните етнически граници на българското население на Балканите - открили се според богослужението на български, отвоювано от самите българи, ще се превърнат след това и в основанието за картата, която Игнатиев „обещава“ с подготовения от него мит за Санстефанска България, с ясното съзнание, че нищо подобно не може да се случи – днес вече знаем, че е имало тайна договорка с Австро-Унгария в Райхщадт още от лятото на 1876 г., зад гърба и на българите, и на целия свят, а именно - да не се допусне възникването на голяма славянска, т.е. българска държава.

За ролята на граф Игнатиев в българската история и „освобождение“ се разбира доста по-късно и както много пъти в живота – случайно!

През 1930 г. турският държавен архив бива разчистен от книжнина, трупана с векове, която на всичкото отгоре била написана и на ползваната преди 1928 г., арабска писменост. Две български фабрики за производство на хартия проявяват интерес към суровината и купуват няколко вагона за претопяване. Оказва се, че те съдържат безценна информация от архивите на османската империя. Правителството в София не допуснало хартията да бъде рециклирана, нито да бъде върната в Турция, за което е настоявала Анкара. Именно този „отпадък“ днес е част от основните източници за историята на Османската империя. Сред архивите са открити освен друго и документи от разпитите на свидетели по време на процеса срещу Левски. Тези документи хвърлят още светлина върху нееднозначната роля на Русия и нейния пратеник в Цариград за начина, по който борбата на българите за освобождение е била използвана за целите на руската имперска политика на Балканите.

Що ли пак се сетих за Проливите?!?

*„Българофобията на граф Н. Игнатиев изпъква още повече, ако разгледаме неговото предписание № 1212 от 21.12.1871г. до генералния консул в Русе Ал. Мошинин. То е издадено във връзка с оплакванията на великия везир от употребата на израза „в България“ в бланката на генералното консулство в Русе. **Граф Н. Игнатиев забранява да се употребява израза „в България“,** което води до промяна на модела на бланките, използвани от консулството. В дипломатическата си кореспонденция руският генерален консул в Русе започва да **задрасква с мастило „България“ и вместо нея добавя „Русчук“.** (124) Така по изрична заповед на граф Н. Игнатиев името на България изчезва от дипломатическите бланки на руското консулство в Русе. Туркофилство и българофобия, обединени в едно - още един щрих към политиката на руски посланик в Цариград, обявен от казионните историци за „българофил“!? (124 - АВПРИ, ф. СПб,*

Главный архив, V-A2, оп. 118/2, д. 759, л. 31-32. ЦДА, КМФ 09, инв. №495/2, л. 1075 - 1078. Публ. в: Жейнов И. „Документи от архива на външната политика на Руската империя“ (1865-1877), Русе 2009г., с. 51-52) “. (Гочев, Убийството на Левски - Виновниците, 2016)

Интересни сведения за „графа“, намираме в един малко известен, но абсолютно достоверен източник: „Мой Дневник 1877-78 г.г.“, на [Михаил Газенкампф](#)²⁴⁵. Въпреки немски звучащото име, той е руски благородник, генерал от инфантерията и много доверен човек на императорския двор – назначен да води кореспонденцията на главнокомандващия руските войски, великия княз Николай Николаевич. Описва подробно военната кампания, а и някои неудобни факти около подписването на Санстефанския договор и Берлинския конгрес. Но по темата „граф Игнатиев“, за когото в „Дневника“ има интересни сведения. На стр. 470, четем:

„15 февруари - Вчера вечерта посетих един от нашите дипломатически служители, М. А. Хитрово. С него седеше военният представител на Сърбия полковник Катаржи, чичо на принцеса Наталия. Страшно раздражен от граф Игнатиев, като говори за него с нескрито озлобление. По неговите думи, граф Игнатиев, преминавайки през Букурещ, кръвно обидил румънците, а тук обидил и сърбите. Първите вече се предадоха, а вторите могат да се станат наши врагове и то само благодарение на пренебрежителното отношение на граф Игнатиев относно интересите и особено самочувствието на двете малки държави. С него няма никакъв сериозен разговор, а само подигравки и издевателства. По същия начин той обижда и турските пълномощници, поради което мирните преговори вървят толкова бавно и трудно. Впрочем, самото назначаване на граф Игнатиев за воденето на преговори вече е обидно за турците, тъй като те са дълбоко убедени, че

---

²⁴⁵ https://bg.wikipedia.org/wiki/Михаил_Газенкампф

това е той и никой друг, довел делата до война, което те изобщо не искаха. Турците не вярват нито дума на граф Игнатиев и постоянно се страхуват от някакъв трик от негова страна. И ако сега, те са готови да се хвърлят в обятията на англичаните, на които те също не вярват и се страхуват - тогава и това трябва да се брои на сметката на граф Игнатиев. Ако преговорите бяха поверени на Нелидов - вече да са свършили...

*16 февруари. - Днес Катаржи, при среща с мен, се изказа още по-откровено. По негови думи, **сърбите са започнали войната през 1876 г. само по подбуда на граф Игнатиев**, като ги уверявал, че **Русия веднага ги подкрепи**. Когато било получено официалното изявление на Императора, че не желае война – Сърбия се обърнала към граф Игнатиев за изясняване на това противоречие. Твърди се, че той отговорил: „Как искате императорът директно да ви изрази тайното си желание? Разбира се, той това не може да направи. А аз ви повтарям: щом обявите война, Русия ще ви последва.*

С това уверение, сърбите и обявили война. На въпроса, скоро ли ще се присъедини Русия, Игнатиев неизменно отговарял: „потърпете, издръжте още месец – два“ Така и се стигнало до погрома при Алексинац и Дюнис.“ (Газенкампф, Мой Дневник 1877-78 гг. Издание исправленное и дополненное, 1908)

Интересни сведения за „българския герой“ – май много-много е бил недолюбван дори и в по-висшите дипломатически кръгове! Но покрай „графа“, от „Дневника“ получаваме и още сведения за войната - ако си мислите, че Русия сама, на своя глава, противно на волята на останалите велики сили, е започнала Десетата война срещу Турция – отново ще ви разочаровам! С цитат от „Моят дневник 1877-78 г.“ на същият Газенкампф! Напомням, че като силно приближен служител на главнокомандващият руската армия княз Николай - брат на

император Александър II, цитираният хроникьор е наясно с много от „кухнята“ на събитията.

„Без съчувствената поддръжка на Германия и без предварителния тайно обещан крупен подкуп за Австрия (Босна и Херцеговина), ние изобищо и не бихме могли да воюваме. Нашата подкрепа, даде възможност на Германия да доведе войната през 1870–71 г. до превземането на Париж, а сега, благодарение на германската подкрепа ние стигнахме победоносно до Константинопол...

*За нас, да предизвикваме **европейска война** изобищо не ни се налага: **тя изцяло би показала нашата вътрешна несъстоятелност**. Военната ни слава би се разсеяла като дим. Храбростта, самоотвержеността, уменията да понесем нечувани лишения и да преодоляваме невероятни препятствия е нещо, което никой не може да ни отнеме. Но за водене на европейска война се иска още система, ред и умения, а ние нямаме такива.*

*Не трябва също да забравяме, че **всяка война с Турция** – който и да я води – **е общоевропейски въпрос**. Защото Турция държи в ръцете си „пъпа на земята“ Константинопол. Най-малкото докосване до него води до обща намеса. Ето защо не бива да се обиждаме, когато не ни допускат до сепаративен мир с Турция, понеже тя не е самостоятелна държава. Освен всичко, **ние предварително сме се обвързали с обещанието да сключим мир с Турция, само след споразумение с други държави.**“ (т.е. Газенкампф потвърждава, че Санстефанския договор е бил обречен още с подписването си, да влезе в сила „след споразумение с други държави“, вкл. с тези, с които Русия се е разбрала да няма голяма славянска държава на Балканите! – бел. съст.)*

„Разбира се, във външната политика отдавна е прието никой да не се церемони с срамежливи обещания, ако тяхното нарушаване може да донесе сериозни ползи. Но това може да си го позволи само онзи, чиято сила надхвърля правото. По мое

дълбоко убеждение, ние нямаме тази сила. А тъй като няма полза да изнасяш своето вътрешно безсилие, пред целия свят на показ, то по-благоразумно е да го замаскираш с лична вяност пред своите задължения.

Политиката на Игнатиев се придържа към обратната гледна точка: искай повече, за да може да изваждаш от цялото. Не намирам този подход за държавнически. Възравяват ми, че нищо не разбирам от политика. Напълно съм съгласен, но въпреки това оставам с убеждението, че всичко на този свят се крепи преди всичко на доверието, поради което главната задача на всички държавни мъже както във вътрешните, така и външните работи, трябва да се ръководят от стремежа да заслужат всеобщото доверие и да го затвърдят. ... Не случайно поговорката казва: „С лъжа ще минеш през света, но няма да се върнеш.“ (стр. 490) (Газенкампф, Мой Дневник 1877-78 г. Издание исправлено и допълнено, 1908)

Дейността на „графа“ може да бъде проследена в няколко много подробни проучвания: тритомника „Руската империя срещу България“ от Янко Гочев, (Гочев, Руската империя срещу България, 2006), добре познатото на любознателната публика; в „Измамата Сан Стефано“ на Иво Инджев, (Инджев, 2022), която претърпя вече две издания.

„Разбивайки митове, но и заемайки непоклатима позиция, „Измамата Сан Стефано“ е първата книга в България, остро критикуваща руската агресия. Тя маркира онези аспекти от руската политика, които оставят трайна следа не само в българската и руската история, но и окончателно променят световната карта, и напълно осъжда без критичния прочит на историята“, се казва в анотацията на издателите на последната от „Сиела“.

Още едно подробно проучване: „Убийството на Васил Левски – Виновниците“ на Янко Гочев, не просто обръща внимание и на участието на „Графа“ в процеса и обесването на

Васил Левски, но директно разкрива, какъв проблем е бил Апостола за осъществяването на целите на Имперска Русия. Четем как Н. Игнатиев пише за *„племе, за което Русия трябва да се грижи“*, как целта на Русия е да държи *„в нравствено подчинение съседните области като България и да превърнем българското население... в послушно оръдие на руската политика...“* (Гочев, Убийството на Левски - Виновниците, 2016). С факти, Янко Гочев доказва, че Игнатиев работи срещу революционерите и прави всичко възможно те да бъдат залавяни и преследвани. Според историка, графът е основният манипулатор с най-важна роля за обесването на Левски. Той отказва да го спаси и вероятно и въздейства върху софийските комисари, за да се стигне до трагичната развръзка. Гочев разкрива, че всички членове на комисията са подставени лица, българите също са посочени от графа.

Днес удобно се премълчава отношението на Левски към Русия. Колкото и да татуират лика му новоизлюпените „патрЕоти“, никъде няма да срещнете добра дума на Дякона за източната империя. Точно обратно!

През 1883 г., Захари Стоянов издава книгата *„Васил Левски (Дяконът). Черти от живота му“*. Освен много други сведения, авторът на „Записки по българските въстания“ припомня думите на Апостола, предадени му от един от най-близките му съратници Иван Арабаджията от село Царацово. Много автори и днес цитират превратно думите на Левски, когато отговаря на въпроса на съселянина на бай Иван Арабаджията, Божил Гергев в присъствието на Ангел Кънчев, Димитър Общи и Сава Младенов (стр.75):

„А ти какъв ще станеш бай Василе, когато са освободим?...“

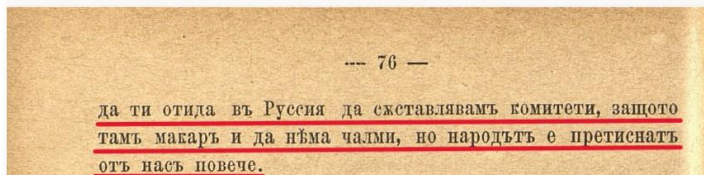
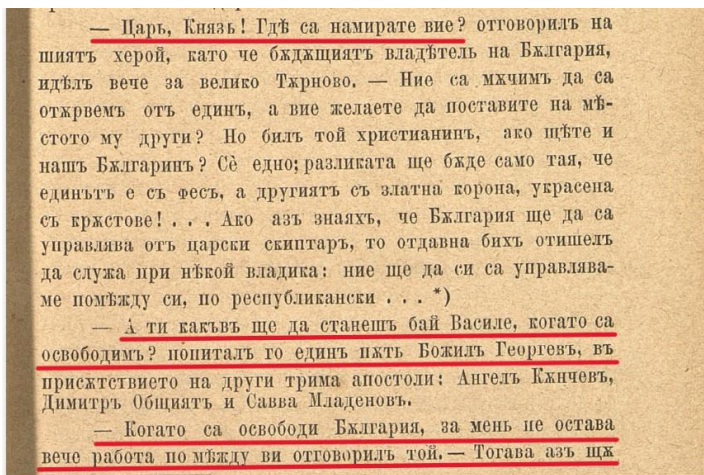
„Когато са освободи България, за мен не остава вече работа по между ви, отговорил той. – Тогава аз ще да ти отида в Руссия и да съставлявам комитети, защото там,

макар и да няма чалми, но народът е притиснат от нас повече.“ (Стоянов, 1883)

Конюнктурните биографи и изследователи след 1944 г., преобразуваха този текст, влагайки в устата на Апостола лъжата, че той щял „да отиде да се бори за свободата на други народи“, замитайки под килима, които точно са „другите народи“!

А по отношение на освободителната мисия на Русия и Сърбия, по-долу той ясно и категорично отбелязва:

„Никому не се надявайте, говореше той. – Ако не сме способни да се освободим сами, то значи, че не сме достойни да имаме свобода; а който ни освободи, той ще да направи това, за да ни подчини отново в робство...“ (ibidem, стр. 81)

Факсимиле от „Васил Левски (Дяконът). Черти от живота му“ на Захари Стоянов, 1883

Отбелязвам страниците на които могат да бъдат намерени тези цитати, за да избегнем от години тиражираните спекулации, отричащи фактите. Ако не вярваме на съвременниците на Апостола, някои от които лично присъствали на срещи с него, как да вярваме на днешните уж „историци“, които го отричат? Защото всъщност цялата човешка история като наука се крепи именно на това кой, кога, какво е казал и написал – можем ли да отречем шумерските таблички, или Аристотел, Херодот и още стотици автори, само защото днешните историци не са присъствали там?

Но разказът на революционерът Иван Арабаджията, предаден от Захари Стоянов се потвърждава и от друг автентичен текст, излязъл изпод ръката на... Апостола! Неговото писмо от 18 април 1871 г. до войводата Филип Тотю, който по това време се е намирал в руския град Одеса. Писмото прилагам веднага, по неговата публикация от 1973 г. в документалния сборник „Васил Левски. Документално наследство. Юбилейно издание по случай 100 години от гибелта му“. (Косев & Унджиев, Васил Левски - Документално наследство, 1973) Интересно защо изследователите на Васил Левски отхвърлят написаното от Захарий Стоянов, като същевременно се правят, че не съществува [писмото на Апостола до Филип Тотю](#)²⁴⁶! Писмо, части от което са добре известни, но което малко българи са прочели. Та затова – малко повече от него, за да стане пределно ясна позицията на Дякона спрямо Русия:

„... За първото, което вий предлагате и искате го по-скоро, та чрез Н. М. Тошкова да помолите негово високо императорско величество за помощ, за което сте уверени, че и без друго ще помогне? Дай боже да помогне и да подпише

246

барем за нашата република, ако техните републиканци гони и наказва до смърт...

Брате, ний не се отказваме и от помощта и от дяволът. Но имаме си предназначение.

... То не ни е засега работата да говорим. А искам да докажа на горните ни родолюбци, че българите, ако бяха се повлекли след четите, щяха да принесат полза на руския цар, пък за тях си щяха да изгубят най-добрите си юнаци, на кои в ръцете стои българската свобода; пък тогава нека отсвирюва България чак един век още. Това така доказвам на нашите родолюбци, щото да престанат ония бърборения. **С факт имам да докажа, че с руски агенти съм имал да работя, без да знам. В 69-то [лето], препоръчан единия от одеските българи, за добър помощник на българите; пък не излезе така? Улових му няколко шартанлъци и хайде - отгдето е дошел. Коги стане за нужно, каза ще го с сичките му работи. Цели сме изгорели от парене и пак не знаем да духаме.**“

Между другото – същият текст, макар и малко съкратен, фигурира и в сборника „Свята и чиста република. Избрани страници от писмата на Васил Левски“ (Унджиев & Кондарев, 1987), така че, който е искал, е можел да го прочете.

Левски е наясно, че руския император никога няма да помогне за установяването на „демократска република“ – той руските републиканци „наказва до смърт“! Левски е убеден в необходимостта от създаването на мрежа от революционни комитети, вместо да разчита на хайдушки набези, при които, както отбелязва, българите „щяха да изгубят най-добрите си юнаци, в ръцете на които стои българската свобода“!

А говорейки за Апостола, често чуваме друга негова фраза:

„Времето е в нас а ние сме във времето; то нас обръща и ние него обръщаме.“

Но отново цензурата е „поорязала“ някои части от писмото на Левски до П. Хитов от 10 май 1871 г. [Точният текст](#)²⁴⁷ е:

„Ако е за Българско, то времето е в нас а ние сме във времето; то нас обръща и ние него обръщаме. А колкото за извън Българско, днес не даваме ухото си на никакви техни обещания. Пък да ни уплашат, не им вадим очите.“ (Кондарев, 1946)

Усетихте ли разликата – „Ако е за Българско... А колкото до извън Българско...“! Съвременният прочит „случайно“ пропуска **антипода на Българското**, за чиято роля в „освобождението ни“, трябва да ни убедят! Защото руските власти никога не са подкрепяли по никакъв начин нито едно българско въстание, за разлика от моралната, но и материалната, дипломатическата, финансовата и военната помощ, която са получавали гърци, сърби и прочее български съседи при техните бунтове. За нас – църковна литература, за да ни убедят в покорство и смирение!

В същото писмо, [Апостолът дава препоръката](#):

„Тая тяхна голяма дума за нас [нека] ни е урок, че трябва по-напред да си наредим работите отвътре, че после да им се молим за по-голямото. И така е.“²⁴⁸

Излиза, че и Русия, и граф Николай Игнатиев, са имали достатъчно причини да недолюбват Левски, което може да обясни текста на една депеша (телеграма) от Архива на външната политика на Руската империя от 30 януари 1873 г., подписана от графа, като руски върховен дипломатически представител в Истанбул, в която между другото четем:

„Пера, 18/30 януари 1873.

Господин Канцлер,

---

²⁴⁷

https://bg.wikipedia.org/wiki/Времето_е_в_нас_и_ние_сме_във_времето

²⁴⁸ <https://www.vasil-levski.org/7-3.htm>

Както известява нашият Генерален консул в Русе, **въпросът за предполагаемото Софийско съзаклятие е получил задоволително решение.** Изпратената от Цариград Следствена комисия (*) е успяла да открие само неколцина злосторници. Тя е приключила своята работа и трябва скоро да се върне тук.

Вътрешното положение в българските области, обаче, остава несигурно. Сред населението се шири дълбоко недоволство, предизвикано от лошото управление. Това състояние на духовете съдържа в зародиш елементите на не един заговор.

Безспорно е, че **щастливият изход от Софийската афера се дължи на умереността на Великия везир, който този път изглежда е последвал нашите съвети.** Вместо да подпомага играта на Мидхат паша, придавайки на обстоятелствата преувеличено значение, той е препоръчал на **Комисията да не надхвърля целта, като тласне разследванията отвъд строго необходимото.**

Имам чест да съм с най-дълбоко уважение Господин Канцлер, на Ваше Височество, най-смирнен и най-покорен слуга.

Н. Игнатиев

Източник - ЦДА, ф. 1318, оп. 1, а.е. 3740, л. 127-129; Оригиналът се пази в: Архив внешней политики Российской империи, ф. Канцелярия, 1873 г., л. 202–203“

*Тя е в състав: Али Саиб паша, Шакир бей и х. Иванчо х. Пенчович.“ (Гочев, Убийството на Левски - Виновниците, 2016)

Ще кажете – граф Игнатиев не е чувал за Левски, а и да е – това писмо не се отнася за Левски, а за нещо друго! ... Може!

Да разгледаме друга статия – „Левски и Русия“, с автор Ваня Рачева, публикувана в сп. „История“ през 2011г.:

„Кои са каналите, по които руският посланик би могъл да получи достоверна информация за действията и идеите на организатора на комитетската мрежа в Българско? ...

Все пак убедително може да се твърди, че един от най-сигурните канали, по които ген Игнатиев перманентно получава информация за Левски, е руският вице-консул в Пловдив, копривщениецът Найден Хаджидобревич Геров. След Кримската война Геров е назначен за руски дипломатически агент, на който пост остава до Освобождението...

Интересно е едно строго секретно писмо на Игнатиев до В. И. Вестман, датирано от 8 април 1869 г. ⁽⁹⁾. Същността на секретния документ е сравнително подробна поименна справка за полски емигранти в османската империя... и най-вече за враждебните им намерения спрямо Русия. В последната точка пета обаче е вмъкната информация, която на пръв поглед стои встрани от горното и която се отнася за „някой си поп Василий“, който **странства по Пловдив и Казанлък с цел да подготви в България въстание.** ...

Интересно е и признанието на Иванчо хаджи Пенчович в писмо до Марко Балабанов от 31 декември 1872 г., че с издаването на присъдата на Димитър Обици те смятали работата си за приключена ⁽¹⁰⁾. Но се наложило да я продължат поради залавянето на Васил Левски...“ (Рачева, 2011)

А Янко Гочев обяснява някои детайли около „съдебния процес“:

„Левски не е съден, а е само анкетиран (разследван) от извънредна правителствена комисия, която заседава в София след разкриване на обира на турската поща в Арабаконак. Съставът на Софийската правителствена комисия не е от дипломирани и практикуващи юристи съдии, каквито вече е имало в империята. В нея са включени само политически и административни лица. Направен е специален подбор на комисарите. Всички членове на комисията са поставени лица. Те имат скрити или дори явни зависимости, които се дължат на особености в тяхната биография, служебната им

дейност или произхода им. Това опорочава анкетата и въвежда много силна форма на задкулисие в нейната работа.

Българите в комисията са одобрени за нейни членове от веселения руски посланик в Цариград „вицеимператора“ граф Н. Игнатиев. Включени са по негово настояване. Целта на тази Игнатиева лична квота в комисията е ясна - обезглавяване на българското националноосвободително движение и подчиняването му на целите на руската дипломация. Граф Н. Игнатиев е искал да бъде сигурен, че Левски ще бъде осъден на смърт и екзекутиран. „Съдебният“ състав е натоварен с мисията тихомълком да се разправи с революционерите и да издейства и обоснове на всяка цена смъртна присъда над Левски.“ (Гочев, Убийството на Левски - Виновниците, 2016)

А как се прикриват следите?

„За да скрият ролята на Русия, русофилите много държат да насадят предателството на българите, които уж не били спасили Левски. Така се постигат две цели едновременно. Гибелта на най-великия българин се използва, за да се насажда колективно чувство на вина и комплекс за малоценност на поколения българи. Паралелно се пропагандира митът за „освободителната мисия“ на Русия. Русофилите дори на теория не могат да измислят оправдание за безспорния факт, че руският посланик в Цариград граф Н. Игнатиев не си е мръднал пръстта да спаси от бесилото Дякона. Факт е, че великата Руска империя не направи нищо, за да го отърве от бесилото. Това е политика, провеждана умело, със широк замах, но коварно, скрито и подло за българския народ от граф Н. Игнатиев.“ (Гочев, Убийството на Левски - Виновниците, 2016)

В заключение, историкът пише:

„Граф Н. Игнатиев е голям враг на българското национално движение през Възраждането, както на черковниците, които изпраща на заточение, така и на революционерите ни, които не подкрепя, а преследва. Той е

главният манипулатор и изкусен играч в сянка на „процеса“ срещу Левски. **Граф Н. Игнатиев изиграва ключова роля за смъртта на Левски, тъй като не само не го спасява, но и задкулисно диктува поведението на софийските коми- сари. На практика убийството на Левски е поръчано от него, но е наредено от султана, който потвърждава искането на комисия- та за налагане на смъртно наказание. Хитрият замисъл на граф Н. Игнатиев е водачът на БЦРК и идеологът на българската национална революция, мозъкът на мрежата от местни революционни комитети да бъде ликвидиран. Подлата цел на руския посланик, изискващ смъртта на Левски е да обезглави българското националноосвободително движение и то да бъде подчинено на целите на Руската империя, което българските революционери и най-вече Левски не допускаха и срещу което се бореха.**

Затова граф. Н. Игнатиев е палачът и истинският убиец на Левски, станал неудобен за Русия с твърдата си решимост да се бори за свободата на България с български сили без руско покровителство (и дори срещу него). Неподкупният Левски е бил пречка за руските имперски ламтежи към Проливите и планове за контрол над бъдещето на българите. Затова е бил „ликвидиран“ (както се изразявали по-късно болшевиките) с ръцете на турските власти, над които граф Н. Игнатиев е имал толкова голямо влия- ние, че е могъл да спаси всеки подсъдим в турско съдилище.“

Ще кажете – „няма доказателства!“ . Вярно е – няма! Или поне – не знаем!

Но няколко години по-късно, на 8 май 1879 г., лично княз Дондуков (императорски комисар в България със задача да оглави Временното руско управление), [назначава хаджи](#)

Иванчо Хаджипенчович²⁴⁹ – един от четиримата, осъдили Левски на смърт, за член на Висшия съдебен състав в България – дали пък не като благодарност за удобно издадената смъртна присъда? Или отново случайност?

Нещо много случайности станаха... Пък има и документи! Помните ли – *Cui bono!*

„Графът“ за „г(р)афа“

През 1939 г от печат излиза една интересна книга – „Граф Игнатиев и нашето Освобождение“ (Йоцов, 1939) с автор Димитър Йоцов²⁵⁰. Историк, дипломат и политик, негови трудове върху българската история в периода на Възраждането и Освобождението са отпечатани на френски, немски, италиански, английски, холандски. Близък приятел на генерал Петър Димитриевич Паренсов, който по онова време е комендант на императорския дворец в Нови Петерхоф и успява да му осигури посещение в имението на граф Игнатиев в „селцето Кроподернци, Казатинска област“, както самият той пише в книгата си.

„Още на другия ден от пристигането ми ние започнахме с графинята да отваряме под ред 6-7 желязно-оковани сандъци и да подреждаме архивата, като аз отделях ония материали, които ме интересуваха и които са непосредствено свързани с нашите борби за църковна и политическа независимост. ...

Така успях да сменя копие от около 800 документи, които дълго време от тогава, 1909 година лежаха в моите

---

²⁴⁹ <https://istinata.bg/2016/02/русия-щедро-се-отплаща-на-убийците-на-л/>

²⁵⁰ https://bg.wikipedia.org/wiki/Димитър_Йоцов

архиви. Сега им дойде ред да послужат за написването на тая книга“ (ibidem, стр. 12)

Русофил и „поклонник“ на графа (както личи от тона и емоцията на книгата), в книгата си той цитира множество събития и факти, съгласно записките на покойния граф.

Ще цитирам само някои по-интересни от тях, които все пак будят (поне у някои от читателите) размисли.

В главата посветена на Цариградската конференция:

„Европа капитулира пред хитруванията на султана да остане сам господар на положението в неговата империя; на дипломатите не оставало друго, освен да напуснат Цариград. Маркиз Солсбъри бил първият да заяви на турския министър на външните работи, Савфет паша, че ако Турция не приеме предложените реформи, то той, както и акредитирания при султана британски посланик, имат заповед да напуснат Цариград.“ (ibidem, стр. 96)

Уточнявам: лорд Солсбъри е представител на британския премиер на Конференцията. Очевидно, „лошата“ Англия е имала достатъчно основания да заплашва с напускане на този международен форум, ако Турция не приеме реформите, препоръчани от Великите сили. А Русия по-скоро я саботира, имайки предвид предписаното няколко месеца по-рано тайно Райхщадско споразумение с Австро-Унгария.

„В едно писмо на барон Жомини²⁵¹ до Игнатиев, от 19 дек. ст. ст. 1876 г., ние виждаме да се рисува истинското психологическо състояние в Петербург и безпътицата в руската официална политика. Жомини пише:

... „С една дума, по настоящем тук е такъв хаос, какъвто аз не помня да е съществувал в Русия... При такова

---

²⁵¹ Александр Генрихович Жомини – руски дипломат и историк, действителен таен съветник, през този период управлявал заедно с канцлера външното министерство, подготвил тайното Съглашение на Русия в Австро-Унгария (бел. съст.)

положение как може да се излезе в светлина... Но странното е това, че ние преговаряме още с Виена, за сключването на една конвенция, която може би скоро ще бъде подписана и ние се готвим да назначим княз Черкаски за бъдещия губернатор на България...“ (ibidem, стр. 97)

Очевидно, Русия имала планове за ново споразумение с Виена (което не сме чули да е било сключено), но вече е подготвила княз Черкаски за „губернатор на България“. Що ли се сетих за „Задунайска губерния“? А колкото до предното споразумение, Димитър Йоцов дава още една информация:

„Райхщадското споразумение, което гарантирало на Австрия присъединяването на споменатите славянски провинции, било сключено още на 26 юний 1876 година, в най-големия и трагичен развой на нашата въстаническа акция и когато цяла почти България беше преобърната на гробница и пепелища от башибозушките орди. В една последна конвенция, - след разясненията станали по тоя въпрос между Андраши и Новиков в Буда-Пеца, на 3 януарий 1877 г. — станала пак в Буда-Пеца, на 6 март същата година били формулирани респективните права и задължения на Австрия и Русия, досежно придобивките за всяка една в случай на война.

Игнатиев пише в записките си:

„В Министерството на външните работи криеха от мен това споразумение; на мен ми дадоха оригиналния текст да прочета, по заповед на императора, едва на 12 януарий 1878 г., когато получих и от военното министерство картата на Балканския полуостров, съставена от генерал адютант Обручев, въз основа на споразумението между Русия и Австрия.“

И по нататък:

„Аз водих в Цариград политика да се облекчи положението евентуално да се освободят всичките славяни

под турското иго, а в Петербург охотно раздаваха славянски земи на Австрия“... (ibidem, стр. 106)

Виж ти! Както и друг път сме отбелязвали, графът избягва да говори за Априлското въстание – само споменава че България била обърната на гробница от башибозука. Но важно - излиза още, че едно от главните руски действащи лица на източния дипломатически фронт, което боготворим като наш благодетел, е било държано настрана от най-важните детайли на дипломатическата кухня! И едва през януари 1878 г. разбрал, какви са договорените граници на бъдещите държави. И въпреки това съставил Санстефанската карта на България, с ясното съзнание, че е абсолютно невъзможно тя да бъде осъществена! Тогава, защо да сме благодарни на Русия и да празнуваме 3 март като наш национален празник? Просто един посланик, подписал договор, въпреки договореностите на своето правителство!

Продължаваме:

„На Игнатиев направило силно впечатление тезата на Горчаков. Руският канцлер говорил, че честта на Русия изисква да води война, щом великите сили откажат да я подкрепят против Турция или да се издаде височайши манифест, придружен от министерско окръжно, че понеже тройното споразумение на императорите, усилията на шестях велики държави в Цариградската конференция не можеха да укажат влияние над Турция и понеже Балканският въпрос не е чисто руски, а европейски, то Русия се отказва от по-нататъшни преговори и съвместни действия с другите правителства, разпуца армията си и си запазва за в бъдеще пълна свобода на действие.“ (ibidem, стр.112)

„На 7 април ст. ст. 1877 година императорът заминал за Кишинев. Той бил придружен от великия княз Николай Николаевич, младши, племенник на Царя, от Сергей Максимилиянович Романовски и от многочислена още свита, в състава, на която бил и граф Игнатиев. Царят се спирал на

няколко места, за да направи преглед на войските. ... След парада, царя събрал офицерите и държал следната кратка реч:

- „Мъчно ми беше да ви пратя на война; **направих всичко да я избегна и опитах за това всички средства, с които разполагах...** Но сега честта на Русия е засегната и аз вярвам, че всички ние, до последна капка кръв, и до последния човек ще съумеем да защитим тази чест...“ (ibidem, стр. 127)

„В същият ден, в който императора отпътувал за Кишинев, т.е. 7 април (с.с.) Горчаков отправил до Великите сили един циркуляр, в който, като прави преглед на събитията, изтъква обстоятелството, че злата воля на турското правителство и на Султана са изчерпили всяко търпение и че Русия за да защити своята чест и премахне смутовете на Балканите - които смутове се отразяват зле върху мирното вътрешно развитие на самата руска империя, — решила да обяви война на Турция и че с това си решение тя смята, че действува в съгласия с чувствата интересите на Европа“. (ibidem, стр. 130)

Три кратки цитата. И трите говорят за честта на Русия (много честолобовиви, бе!). Но и казват още нещо – че Русия не е искала да води война, до последно! Но... нали искаха да ни освобождават? Толкова пъти!

„Турското правителство се изплашило от решението на Русия да обяви войната и поискало, по силата на Парижкия договор от Великите сили да се намесят като посредници, за да спрат военните действия. **Обаче, силите отказали да действуват,** вследствие категоричното изявление на Горчакова, че за мир е късно вече да се говори, че времето на хитруванията и фразеологията мина, и че сега има думата оръжсието...)

Императорът написал собственооръчно писмо на германския император, за да му извести за обявяването на войната, на което писмо **Вилхелм I отговорил с уверение за**

непоколебимите чувства към Александра и му пожелал успех. Княз Бисмарк се изказал в същия смисъл пред руския посланик в Берлин, Убрил и прибавил, че той изпратил в Цариград новия посланик Рьойс, който имал нареждане от германското правителство да упражни всичкото си влияние пред Високата порта в денят, когато Русия намери за добре, че е настъпило време за мир. Бисмарк изказал още надеждата, че победоносна Русия ще бъде великодушна към победена Турция.

„Германия, заявил Бисмарк, не може да действа другояче; това би било от нейна страна престъпление да действува в вреда на руските интереси; доверете се на нашата пълна лоялност... „ (ibidem, стр. 131)

И от този цитат имаме новина – Русия, не само че не тръгнала против волята на Великите сили да „освобождава братята българи“, но и те – Великите сили – не искат да действат във вреда на руските интереси.

Димитър Йоцов, цитирайки документите прочетени в имението на граф Игнатиев, ще опише още една случка, разиграла се в Зимния дворец в началото на 1878 г. – случка, на която искам да обърнем специално внимание:

„На 8-ий януарий вечерта Царят повикал при себе си Игнатиев, Горчаков и генерал Милютин и им съобщицил телеграмите, които получил от брата си, от Казанлък за победоносното напредване на руските войски в Тракия и към Одрин.

По повод на тия телеграми, Императорът искал да сподели мнението си с тях. В разговора Царят казал следните думи, които Игнатиев записал тутакси на връщане в къщи:

- „Всичко изглежда да върви по настоящем по твоите желания; ние се приближаваме до Цариград. Бог ми е свидетел, че аз не искам такава жестока война! Аз не исках, освен едно справедливо удовлетворение за Русия и едно подобрене участва на християните в Турция. Скърбя за

толкоз пролятата кръв! За това са отговорни англичаните пред историята. Техните вероломни (perfides) съвети разориха нещастния Султан и ме накараха да отида подалеч, отколкото имах намерение“.

Тия думи са предадени на френски в записките на Игнатиев“ (ibidem, стр. 163)

Видяхте ли сега? Батюшката не искал да ни освобождава, а само да подобри „участта на християните в Турция“. А за резултата от войната, разбирай за този развой на военните действия (и освобождението на България) трябва да благодарим на ... англичаните!

Спирам с Димитър Йоцов. Не защото няма какво още да се прочете в записките на „графа“, а защото много от информацията, която видяхме дотук, ще видим още веднъж, но за сметка на това – доста подробно. Ще цитирам още един пряк свидетел – човек, който най-добре познава Николай Игнатиев. Човек, в достоверността на думите му не можем и за миг да се съмняваме, антисемит, но и българомразец! Защо българомразец, ще разберете... !

През 1986 г., „народната“ ни република е един от най-верните сателити на СССР. Направо съветска колония - „16-та република“! Но въпреки цензурата, е допуснато едно „недоглеждане“ – издадени са откровени признания за политиката на царска Русия и истинските цели на Руско-турската война 1877 – 1878 г. (Десетата) – издаден е сборникът „Н. П. Игнатиев. Записки (1875-1878)“ (Игнатиев, 1986) – съставител Иван Илчев, в превод Велислава Димитрова. Доста подробен сборник от официални документи, както и от личните писма и бележки на граф Игнатиев. Публикуван по времето на Соца, вероятно с идеята да бъде поредният му, този път книжовен „памятник“. Книгата обаче разкрива някои доста интересни, но и компрометиращи руската политика факти в отношенията с Османската империя, а най-вече – за мита за „безкористното освобождение“. Сборникът е обемист и много

русофили няма да си направят труда да го прегледат, затова ние ще го прелистим вместо тях, цитирайки някои „неудобни“ пасаж!

Ще се разходим из страниците му последователно, дори и малко нарушаващо хронологията на историческите събития (получерният текст е мой, коментарът в скобите – също). Но за начало, противно на всяка логика, ще започнем с последната му страница. Там, с едно изречение, простичко, като за ония 80%..., е формулирана целта на руската политика на Балканите. Няколко думи, които обобщават цинизма на руската политика и отричат лъжата за „освобождението на българите“ като причина за самата война. На последната, 818 страница от спомените си, Игнатиев дефинира:

„За свой съюзник и приятел в Европа можем да смятаме само този, чийто главни интереси не противоречат на нашите, който може в даден случай да ни помогне съзнателно или даже неволно да се доближим до решаването на нашата историческа задача: завладяването на Проливите, установяването на присъствие в Цариград, освобождаване и обединение на славяните под ръководството на Русия върху развалините на Турция и Австрия.“ (Игнатиев, 1986)

Проливи, Цариград, славяни под ръководството на Русия... Думи, които често виждаме в руските историческите документи от ония години, в спомените на съвременници, а и „между редовете“ на много събития, днес интерпретирани в друга светлина, угодна на повече от вековната пропаганда! Къде в толкова ясно формулираните цели на руската война, виждате фактора „освобождение на българите“? Напомням и Манифеста на Александър II за обявяването на войната.

Прочетохме края на „Записките...“, вече можем да започнем от началото – от предговора. Написан е от проф. д-р Константин Косев (по-късно и академик) от Историческия факултет на Софийския университет. Професионалист! Е, както

много други в онова време, има и друга „професия“! „Найденев“²⁵², след промените, беше осветен като шатен служител на Държавна сигурност, което днес пък е сигурна гаранция, не само за „историческата“, но и за „политическата“ убеденост на фактите, които той изнася. Нито за миг, не може да бъде упрекнат в „русофобство“, (нали помните – „Държавна сигурност – филиал на КГБ“²⁵³“!), изрично подчертавайки доверието си в автентичността на написаното, формулирайки: „*Записките на Игнатиев са първокласен автентичен документ с най-висока научно-историческа стойност*“ (ibidem, стр. 5).

Е, щом Найденев, прощавайте – Косев е убеден в автентичността на документите „с най-висока научно-историческа стойност“, няма как да не им повярваме на „графа“ и ние!

„...според него целта на руската политика по Източния въпрос е да се засилва непрестанно могъществото на самодържавна Русия. Това можело да стане само като се сплотяват родствените славянски народи под егидата на руския монарх и като се използват за съюзници в борбата против западните държави главно срещу германизма и неговите оръдия - австрийците и маджарите. Поляците се изключват от тази схема защото са заразени от католическия фанатизъм. За сметка на това православните гърци и арменци се приемат като надеждни съюзници на славянската идея. Дори султанът може също да бъде привлечен за целите на руската политическа кауза.“, казва Косев.

Забелязахте ли – българи тук няма! А за „освобождение“, за война срещу Турция, историкът, проф.

---

²⁵² <https://agentibg.com/index.php/bg/2014-02-18-16-00-28/142-2014-04-22-20-01-24>

²⁵³ <https://desebg.com/iblock/2228-2015-03-28-09-23-16>

Косев дори и не споменава – обратно – султанът ще бъде привлечен за изпълнение на руските цели!

„Определяйки по този начин главната цел и съюзниците за нейното достигане, Игнатиев препоръчва час по-скоро Русия да пристъпи към едностранно, радикално решаване на Източния въпрос по насилствен начин в угода на руските интереси, при пълна неутрализация на западните съперници. Само по този начин Русия можела да затвърди трайно своето присъствие върху Черноморските проливи - Босфора и Дарданели те, и техния хинтерланд - Балканския полуостров. А това от своя страна щяло да гарантира руско надмощие в Европа и над западните държави и Средиземноморието.“ (ibidem, стр. 6-7)

В дългия няколко десетки страници предговор на „Записките“, проф. Косев, може би неволно споменава още някои интересни факти:

„Същия ден руският посланик в Цариград генерал Игнатиев връчил на Високата Порта ултиматум с искане за незабавно сключване на примирие със Сърбия, заплашвайки, че в противен случай Русия ще се намеси със сила. За да продемонстрира сериозността на своя ултиматум, царят подписал указ за частична мобилизация“ – пише проф. Косев и продължава - „Тези драстични мерки на руското правителство наистина изиграли своята роля. Уплашено от категоричния тон на руския ултиматум и извършената демонстративна мобилизация, турското правителство прекратило военните действия срещу Сърбия.“ (стр. 24).

Става дума за поражението на сръбската армия във войната с турците през октомври 1876 г. И без човек да е историк, от този цитат се разбира, до каква степен Русия е била в състояние да влияе на османската власт в случаите, когато наистина е искала, какво е била в състояние да наложи на султана. И се замислям – дали наистина е искала да помогне за спасяването на Левски? Или може би... обратното!

„Сключеният в Сан Стефано мирен договор обаче имал прелиминарен или предварителен характер. Това произтичало от поетите още преди войната ангажирани от руската дипломация към Австро-Унгария и Англия. Според тези ангажирани уреждането на всички въпроси, свързани с резултатите от войната, които засяга ли интересите на великите сили, трябва да бъдат обсъждани и окончателно решени от общ форум с участието на всички велики държави.“ (ibidem, стр. 40).

Това пише проф. Константин Косев към края на предговора си, като от позицията на историк, но и на служител на Държавна сигурност, но дава да разберем, че творението на граф Игнатиев от Сан Стефано е било всъщност **бутафорно и по дефиниция и по резултат!**

Тръгваме по редовете, изписани вече лично от ръката на граф Игнатиев:

„2. На Русия ѝ е тясно в Черно море и тя трябва да владее изхода му, т.е. Проливите, пряко и косвено, и то не само заради осигуряването на безопасността и благосъстоянието на своя Юг, колкото поради политически и икономически съображения. (няма освобождение, няма братя християни – чиста политика и бизнес! – бел. съст.) Русия е принудена да бъде господар на Константинопол (колко скромно! – бел. съст.) по един от двата начина: или да подчини владетеля на града и Проливите, обезпечавайки своето изключително влияние над съществуващата там власт, или пък при противодействие на Европа и неподатливост на местното правителство да завладее този пункт. За трайно опазване на руските интереси и за разрешаване на Източния въпрос заедно с европейските сили друг изход няма. Това може да стане мирно, без опасни сътресения и европейски усложнения, ако ни се удаде да установим изгодни за Русия отношения с турското

правителство, подобни на онези, които императорското правителство започна да постига от 1871 до 1875 г.

Нашето влияние пред Портата следва да бъде най-значително. **Живеейки в дружба със султана и разпореждайки се с министрите му, бихме могли да подготвим автономията на единоверците ни и задължените нам християни, да обезвредим Турция и придобивайки правото да се разпореждаме на Проливите, да оставим султаните в Константинопол да доизживеят дните си, докато може да се мине без тях, като намерим такова радикално разрешение на Източния въпрос, което да остави в наше безспорно владение Проливите и съответно – влиянието ни върху българите, гърците, сърбите и арменците... За да бъде властта ни здрава и да не изисква постоянно извънредно напрежение от наша страна, е необходимо да държим в нравствено подчинение съседните области и да превърнем българското и гръцкото население, от една страна, и арменското, от друга, в послушно оръдие на руската политика (тъжко – но го виждаме и днес! – бел. съст.) и в постоянни съюзници, като унищожим всякаква възможност за преминаването им във враждебен лагер. (ibidem, стр. 51-52)**

3. Расовата особеност на славяните за разлика от германците се състои в стремежа на всяко племе, на всеки клон от едно и също семейство да запази своята самостоятелност и разновидност, като не се подчиняват едно на друго.

Те биха могли да се обединят бавно при общ литературен език и само под формата на отбранителен съюз, който би обединил военните им сили против общия враг и би ги подчинил на една обща дипломатическа и икономическа насока. Главната спънка за разрешаване на славянския въпрос в руски смисъл и с цел бъдещото съществуване на славяните в качеството им на естествени наши съюзници са поляците с техния католически фанатизъм, западничество и латинска

ненавист към православните. (...) Старата Австрия ... е наш естествен съперник и враг, с когото рано или късно ще ни се наложи да се сразим на смърт заради **първенството и целостта на Русия**, заради възможността за запазване и развитие на историческото положение, придобито с вековни усилия и **предназначено от всевишния за Русия** – представителка на православието и на най-многобройното и могъщо славянско племе.

Австрийските и **турските славяни** трябва да бъдат наши съюзници и **оръдия на нашата политика** срещу германците. Само за постигането на тази цел Русия може да принася жертви в тяхна полза и да се грижи за тяхното освобождаване и засилване. **Да се жертват изключително руските интереси, погрешно вземайки средствата за цел, т.е. имайки предвид само освобождаването на славяните**, предоставяйки им възможност да служат на враждебна за нас политика и удовлетворявайки се със собствения си хуманитарен успех – **е безразсъдно и осъдително.**“ (ibidem, стр.51-52)

От текста очевиден се разбира, че освен за правото на Русия да се разпорежда с Проливите, любимият на някои българи граф, държи „изключително на руските интереси“, като любезно нарича сънародниците ни - „**турски славяни**“! Които дори и по турско се наричали БЪЛГАРИ! Без коментар! Или по-скоро ще оставя коментара именно на тях!

„**Всичките ми действия** в Турция и сред славяните от 1861 до 1867 г. бяха вдъхновени от споменатите по-горе мисли и клоняха към това – **да може Русия сама да господства на Балканския полуостров и в Черно море** (помните ли идеята на Петър I – Черно море да бъде вътрешно руско езеро?); ... и източните народи, особено славянските, да обръщат погледи изключително към Русия, **поставяйки своето бъдеще в зависимост от нея** (чакай бе, нали ще ни носят

независимост?), а не от другите европейски държави.“ (ibidem, стр. 54)

„Преследвайки тези цели, аз с всички зависещи от мен средства се стараех да възстановя нашето влияние на Босфора, без да пренебрегвам никакви дреболии. Сближих се със султана, парализирах англо-френско-австрийското споразумение от 1856 г., насочено срещу нас, поддържах едно или друго посолство против останалите, като се стараех да посея и отгледам семената на раздора сред нашите противници, като по този начин неутрализирах действията на чуждите агенти; завързах връзки с всички славянски народи, подготвяйки ги към самостоятелност. Поддривната работа, насочена срещу Парижкия договор, срещу западното и въобще срещу чуждото влияние на Босфора и особено срещу самата Турция и Австро-Унгария, би трябвало да продължава, докато развитието на силите на Русия и благоприятните европейски обстоятелства биха ни позволили да предприемем самостоятелно решаване на Източния смисъл в руския смисъл, т.е. до образуването на еднокръвни и единоверни нам области, неразривно свързани с Русия, и Проливите да бъдат предоставени на наше разположение.“ (ibidem, стр. 55).

За теб, уважаеми Читателю не знам, но аз доста често чета за Проливите! И „области“, а не държави, камо ли – независими ... !

„Тъй като верността на Михаил Сръбски (Михаил Обренович – княз на Сърбия – бел. съст.) към нас и недоверието му към Австрия не можеха да бъдат подложени на съмнение, а българите представляваха засега само суров материал, без достатъчно кадри за образуване на самостоятелно княжество, то се предполагаше всички сръбско-български земи, които се удадеше да освободим от турско иго, да се съединят отново в границите на сръбско-българска държава под властта на княз Михаил. Херцеговина се предназначаваше за Черна гора, а Босна, ако

обстоятелствата позволят, искахме да присъединим към Сърбия.“ (ibidem, стр. 57)

Забелязвате ли уважаеми сънародници – тъй като сме „суров материал“, ще получим „Сръбско-българска държава под властта на княз Михаил“!!!

„... ако въстаналите срещу турците народи не бъдат под наше, а попаднат под западно влияние, тогава неизбежно (infailliblement) нещата на Балканския полуостров така ще се променят, че ще бъдат несравнимо по-вредни за Русия, отколкото сегашното, в края на 1866 г., положение на Турция.“ (ibidem, стр. 58)

*„Идеите на прогреса, забравянето на бащините предания и всеобщият стремеж към равенство на хората проникват в масите и променят предишния тип хора (как ще допуснат равенство – диктат и терор!). Истинско народно и здраво развитие може да има само при образуването **под ръководството на Русия** на самостоятелни и единоверни области. Дотогава е невъзможно да се промени и насочи образованието на младежите, слабо приспособено към действителните нужди на православните народи. **Умовете на младежите сега са насочени не към нас, а към Запада.** Това, което става вече в Румъния, ще се случи и в Сърбия, и в България. Всичко, което ни е враждебно в Европа, се старая да въздейства в този смисъл на християнските населения на Балканския полуостров и да ги отблъсне от Русия - ... и революционните комитети.*

В Сърбия можем да разчитаме напълно на предаността на княз Михаил, който ни дава изключителни гаранции.“ (ibidem, стр.60-61)

А такааа! „Безкористното освобождение“ се свежда до това – кой да кара влака през тази територия! Защото още тогава, по-будните и заможни българи са пращали децата си да се образуват там, където ги пращат и днес – на Запад! И отново, и отново - Сърбия е фаворитът на Русия на Балканите!

„Обръщайки основно внимание на Сърбия, аз възнамерявах да съдействам за сключване на изчерпателна и официална конвенция между нея и Гърция, за да може Русия да запази правото си на глас при неизбежното появяване на антагонизъм между гърците и славяните. Да изтъкваме възникналите неотдавна славянски претенции за бъдещето на Цариград е полезно само с това, че ни дава възможност при разрушаването на Турската империя да отстраним елините, като се позволим на сръбските, българските и даже румънските възжеления, между които ние единствено ще трябва да можем да спазваме равновесие.“ (ibidem, стр. 63)

„Дялото ни изкуство трябва да се състои в това да не възбуждаме преждевременно християнските народи, да не даваме поводи на други държави да се намесват непосредствено и открито да ни противодействат и като избягваме разрыв с Портата, да държим в наши ръце нишките на възможното движение на балканските народи“. (ibidem, стр. 64)

Така е, уважаеми Читателю! Наистина е изкуство да убедиш един народ, колко много си направил за него, плетейки множество интриги зад гърба му с всичките му съседи, и всичките – в негова вреда! Достойно за Оскар! Или поне за „Димитровска награда“!

„Обединените сили на гърците и славяните не са в състояние веднага да се справят с турците и да ги изтласкат от равнинната част на България, от по-голямата част от Македония и Тракия. Вероятно османското господство ще се задържи в тези части от империята. Ще има време да се огледаме и да измислим съобразно обстоятелствата една или друга комбинация, изгодна за нашите интереси.“ (ibidem, стр. 67).

Дааа... „изгодна за нашите интереси!“ А интересите на Игнатиев и на Русия, не са български - не са война с Турция, пък била тя за нашето освобождение – а точно обратно!

„В периода от 1871 г. до 1875 г. установихме такива отношения с Портата, по-добри от които не можеха и да се желаят и които бяха предмет на завистта на другите европейски народи и източник на нашето преобладаващо влияние върху всички балкански народи. Султанът имаше пълно доверие в руския посланик и този път можехме да постигнем мирно и постепенно отстраняването на вредните за нас влияния на Запада, а също и подготовянето на възраждане на нашите съплеменници и единоверци за времето, когато на Русия ще ѝ бъде изгодно да повдигне Източния въпрос.“ (ibidem, стр.72)

„За своите самостоятелни възгледи аз минавах по това време в Министерството на външните работи за туркофил, нещо, за което ме обвиняваха не само в Петербург и Москва, но даже и във Виена.“ (ibidem, стр. 76-77)

„... при завръщането на канцлера (Горчаков – бел. съст.) в Петербург, направих последно отчаяно усилие да го спра от пътя, който неизбежно водеше към разрыв с Турция, към изостряне и разширяване на кризата и трябваше да завърши с гибелта на нашето влияние в Константинопол и с война.“ (ibidem, стр. 98).

Но някои днешни българи, зомбирани от Русия, повтарящи като папагали името „Игнатиев“, който всъщност се провалил в **опита си да предотврати война с Турция**, пък била тя и „освободителна“, днес искат от целия български народ, да сме му благодарни за резултатите от нея!

Горе-долу след стотина страници „Записки“, идва ред на събитие, известно на всеки ученик – Априлското въстание. Но не си мислете, че „графът“ ще се трогне от кръвта и саможертвата на въстаналите! Друго тревожи Николай Игнатиев:

„През 1876 г. в България последваха избухвания и стълкновения между мюсюлманите и християните и – предимно на юг от Балкана – клане на християните.“ (ibidem, стр. 140)

Ами това е! От над 800 страници „записки“, за епопеята, за хекатомбата, която наричаме „Априлско въстание“ – само едно изречение! „*Стълкновения между мюсюлманите и християните*“! Няма Копривщица и Панагюрище, няма Бенковски и Волов, няма Батак! Няма Райна Княгиня и знамето „Свобода или смърт“, което днес се вее и без повод! Няма дори Ботев, извършил „терористичен акт“, отвличайки австрийски параход! И няколко страници по-надолу:

„Събитията на Балканския полуостров неизбежно ще намерят отклик в цяла Русия. Те **възбуждат общественото мнение**, тласкат ни към огромни жертви, държат ни в тревожна неизвестност“ – пише Николай Игнатиев. Но за да не си помислите нещо като съчувствие към „братята българи“ или дори за желание за „освобождение“, той продължава изречението – „и продължавайки прекалено дълго, **влошават нашето икономическо и финансово положение**, нещо което е равносилно на война.“ (ibidem, стр. 148)

„Изглежда, че преговорите (по Източния въпрос - бел. съст.) ще навлязат в по-практична фаза и че държавите по-охотно ще се съгласят на обща намеса в полза на нашите единоверци, ако разсеем опасенията, вдъхнати от незнанието на нашите условия за крайния мир, които трябваше да бъдат представени след сключването на примирието; както и от последствията на **нашето двустранно споразумение с Австро—Унгария**, предизвикващо недоверие и безпокойство в някои кабинети. С оглед на това би било твърде полезно да представим положителна програма, съдържаща исканията, които възнамеряваме да предоставим на Портата заедно с Европа.“ (ibidem, с. 149).

От тези редове вече става ясно, че граф Игнатиев е бил наясно със споразумението в Райхщадт, а именно за **недопускането на голяма славянска държава на Балканите!** Тогава, за каква Санстефанска България говорим! Или графът е съставил този проект зад гърба на правителството си, което го дефинира като предател, а Санстефанския договор – лично негов блъф, или ако Русия е наясно с детайлите на прелиминарния договор (зад гърба на Австро-Унгария), то това наистина е демонстрация, колко струват договорите с нея, особено знаейки, че това не може да се случи!

В описана програма от 6 точки, Игнатиев отрежда на България едва **четвърто място** в класация, оглавявана от Черна гора и Херцеговина, следвана от Сърбия и от Босна – доста по-добре от Санстефанския договор, в който сме едва шести в списъка на печелившите. Игнатиев предлага не някаква реална българска независимост, както по-късно ще се твърди, а някаква автономия, с руско - турското настояничество. Но веднага прави уговорка, че ще има големи затруднения, поради многобройното мюсюлманско население и затова *„ще се наложи да се **ограничим с искане, с България да се въведат реформи, подобно на ония, които ще бъдат направени в Босна... По-големи отстъпки от наша страна са невъзможни след ужасите, извършени в областта от мюсюлманите със знанието и одобрението на местните власти.**“* (ibidem, стр. 152)

Сигурно не сте и чували за „Освободителна война в Босна“, така че този модел очевидно не включва подобни „екстри“ и в България, в която да се проведат подобни реформи! Графът посочва местните власти като извършители, с което сваля всякаква отговорност от султана.

„Всеки път, когато възниква въпросът за даряване права на българите, се изтъкват затрудненията да се определят действителните граници на България. Говори се, че докато Балканският хребет се признава за географска граница

на България, етнографската граница на България минава далеч на юг. Действително две трети от Македония и Тракия са населени с българи. Разграничаването на окръзите със смесено население — гръцко, сръбско и турско - несъмнено ще породи страсти и взаимна ненавист, които ще доведат до разпри, подобни на онези по време на гръцко — българския църковен конфликт. За да се избегне това препятствие, би трябвало да се измени постановката на въпроса, в смисъл че всички онези местности на Румелия, които пострадаха при последните събития, ще се възползват от новото устройство и ще бъдат отделени от онези части в Румелия, където всичко беше спокойно.“ (ibidem, стр. 154).

За „гръцко-българския конфликт“, графът отдавна е застанал на страната на гръцката Патриаршия. А в предложената програма, Николай Игнатиев не визира каквато и да било форма на българска държавност. Дори с терминът „България“, той подразбира географска област, а не държава. Но това не пречи на русофилите да повтарят мантрата, че Русия била единствената, тръгнала да воюва с Турция, да пролива руска кръв, заради братята българи, за тяхното освобождение!

Но ние, отдавна невярващи на празните приказки, а само на фактите, ще отговорим отново с цитат на графа:

*„Вместо да се оставим турците и техните съветници да ни въвлекат във война, **противно на собственото ни желание**, и то в момент, който смятат най-изгоден за себе си, би следвало, избягвайки обясняването на нежеланата от господаря война, още сега да пристъпим към **мерките**, които са необходими за **защита на интересите и достойнството на Русия**.*

След прочитането на тази записка господарят император написа „какви мерки“. По всяка вероятност канцлерът не е обърнал внимание на Негово Величество на по-пространната ми записка, в която по-подробно бяха посочени дипломатическите стъпки, които трябваше да бъдат

направени в **Берлин, Лондон и Виена**, за да се изработи **обща европейска програма** и да се избегне остро поставяне на въпроса за война само между Русия и Турция.“ (ibidem, с. 164).

А отгатак Ламанша, на Острова, Гладстон, по това време водач на опозицията във Великобритания, също подготвил програма, изразяваща масовите настроения на населението във връзка с кланетата, последвали Априлското въстание. Малко известно е обаче, че Александър II, наречен и у нас „**Цар Освободител**“, всъщност иска да съхрани **Османската империя**, като съдейства на Портата да ликвидира всякаква съпротива! Не вярвате?

„Програмата на Гладстон, разбира се, има и добри, и лоши страни. Тя отстранява политическите усложнения, свързани с разрушаването на Османската империя. Империята би продължила да съществува, тъй като самоуправляващите се области ще продължат да влизат в състава ѝ; те **ще внасят данък на Портата**, която ще се ползва от доходите, без никакъв разход за **администриране на областите, за издръжка на войските в тях и за неспирно потушаване на въстанията**. Европа, осигуряваща на християнските области самоуправление, би могла в замяна да гарантира на Портата запазване на *status quo* и **смазване на всякакъв опит на населението да наруши установения ред.*** (*Господарят император написа „да“), добавя под линия Игнатиев (ibidem, стр. 168).

Ще повтора последното изречение – „...**гарантира на Портата запазване на *status quo* и СМАЗВАНЕ НА ВСЯКАКЪВ ОПИТ НА НАСЕЛЕНИЕТО ДА НАРУШИ УСТАНОВЕНИЯ РЕД!**“ И отдолу, императорът Александър II парафирал „ДА“!

За вас не знам, но аз се потрисам! Не от Графа или от Императора всероссийский – те си гонят интереса! Потрисам се от наши сънародници (трудно ми е да ги нарека българи), които като безмозъчни папагали повтарят мантрите за нашето

„безкористно освобождение“! Една лъжа повторена сто пъти ставала истина! Ние пък ще повтаряме Истината сто пъти, хиляда пъти ако трябва, в името на едната справедливост! И срещу всяка ЛЪЖА! И разбира се, в името на бъдещето на България. За да няма хора, „които да владеят миналото й“, по Оруел!

А графът обяснява още един оксиморон в руската / съветската външна политика! Окупацията, която окупаторът - руснак, а и някои окупирани българи, наричат „освобождение“! Смехотворно звучи, но това се планува и за Цариград!

„Превръщането на Константинопол в свободен град, в случай на разпадане на Турция, смятах, че е неизгодно на Русия. Ако в този град бъде настанен общ европейски гарнизон, той ще бъде заплаха за нас, а без европейска военна охрана ще бъде под господстващото влияние на Англия, тъй като ще се намира под заплахата на британския флот. Би било възможно да се допусне съществуването на свободен град, само ако го окупираме, създадем морска база в Дарданелите и унищожим босфорските укрепления.“ (стр. 170).

„Свободен, само ако го окупираме“ – това става със Санстефанския договор, който налага 2 годишна руска окупация на новосъздадена България. Същата е сведена до 9 месеца от „лошия“ Берлински договор. Подобна окупация се случва и през 1944 г, и то за цели три години, когато СССР обявява война на вече обявилата неутралитет, България! Да не се чудите, ако и аз започна да бъркам думите „освобождение“ и „окупация“! Като при Оруел: „Войната е мир. Свободата е робство!“

За тези, които още не могат да повярват, любимият им граф Игнатиев продължава:

„Аз се опасявах от войната, защото смятах, че да се залавяме с нея, без да стигнем до логичен край, т.е. до завладяване на проливите, е напразно проливане на кръв и загуба на пари. А флот ние нямаме, финансите са лоши и

армията вследствие на превъоръжаването е в преходно положение; когато започне сериозната работа с турците, аз няма да отстъвам, но бих желал преди това да бъдат обмислени всички начини за действие и последствията от нашия разрыв с Портата.“ (ibidem, стр. 173).

Подчертавам „**логичния край**“ на войната! Нямам друг коментар, защото думите ми не стигат! А в началото на октомври 1876 г., Игнатиев пише:

„Що се отнася до последния пункт, т.е. искането да се **унищожи повсеместно робството в Турция, то аз смятах за преждевременно да го поставяме. Подобно заявление щеше да настрои безполезно и безвъзвратно цялото мюсюлманско духовенство, чиновничество и народа срещу Русия, още повече че Портата можеше да отговори, че робството всъщност не съществува, тъй като хората и особено жените, които се намират в робство, не носят това име, а се преименуват в „гепулу“. Значението е твърдествено, но наименованието „роб“ може да бъде оспорено. Аз мислех, че във всеки случай подобно искане, непородено нито от преките интереси на Русия, нито от условията за развитие на нашите единоверци, засягащо целия мюсюлмански начин на живот, би могло да бъде предизвикано само при разрыв или в окончателна декларация при прекратяване на преговорите.“ (ibidem, стр. 189)**

„Освободителят на българите“, „Българският княз“ смята, че **унищожаването на робството в Турция е преждевременно!** И това, само няколко месеца след априлските кланета, само няколко седмици преди Цариградската конференция! Недоумявам! Всъщност, познаващите историята са наясно с тези факти – недоумяват все още вярващите в „Освободителната мисия“ на Русия и в частност – на „графа“! Направо изпадат в когнитивен дисонанс! Съжалявам ги! Най-искрено и човешки! Да вярваш години в

нещо, а фактите да доказват противното! Но малко са хората, които са в състояние да признаят грешките си!

А историята не свършва до тук. През лятото на 1876 г. Сърбия и Черна гора, започват война срещу османците, в която участват и много български доброволци, надявайки се на освобождение и на България. Въпреки някакви първоначални успехи, Турция бързо взема превес, като изправената пред разгром Сърбия, бива спасена от... Русия, поставила ултиматум за прекратяване на военните действия. Посланикът на Русия в Константинопол, Николай Игнатиев, дава 24 часа за размисъл на Портата, като дори вече е натоварил багажа си на кораб, заплашвайки Османската империя с война!

*„От внезапното предявяване на руския ултиматум, след като вече се бяхме споразумели, султанът и министрите стигнаха до заключението, че в Русия е съзряла мисълта за война и че по принцип тя е решена под един или друг предлог, рано или късно да я обяви. Едва от този момент крайните схващания на партията на Мидхат, отдавна говореща за неизбежния разрыв с Русия, взеха решителен превес над умерените възгледи на **нашите стари приятели** и едва от този ден Турция се зае сериозно за борба с нас“ (стр. 191).*

За Игнатиев, „**нашите стари приятели**“ всъщност са тези, които кърваво са потушили Априлското въстание, само няколко месеца по-рано! Кланета, които са потресли цяла Европа, дори Англия, която се смята за приятелски настроена към Османската империя (припомням Гладстон!). Но за „графа“, турските приятели са по-важни от българите! Част от които и до днес му целуват краката!

И въпреки всичко казано до тук, Игнатиев лицемерно започва да си приписва заслуги по отношение на свиканата Цариградска конференция. За която мимоходом става ясно, че заслугата била на ... българите!

На тази Конференция, Великите сили се обединяват около английските предложения и граф Игнатиев вече не смята окупацията на Цариград за необходима!

„Много по-безопасно и по-удобно е да се отхвърли придаването на изключително руско значение на повдигнатите в Босна, Херцеговина и България въпроси, и поддържайки европейския характер на започнатото дело, да го насочваме към по-добър и най-благоприятен за нас изход, без да се стоварва само на плещите на Русия цялата тежест на борбата. Още повече, че от руска гледна точка тя не представляваше вече оная изгода, която можеше да има преди шест или седем месеца. Причините, изложени от мен пред канцлера за доказателство, че следва да се откажем от проекта за окупиране на България от руските войски и да предпочетем мирното разрешаване на повдигнатите въпроси пред войната с Турция, бяха следните:

1.Щом като сме заявили на Европа, че възнамеряваме да действаме безкористно и да не се стремим към никакви изгоди за Русия, войната няма да ни донесе никаква непосредствена полза, а между другото ще наложи грамадни жертви, съпроводени със значителен риск.

2.Англичаните ще заемат Дарданелите под предлог да помогнат на Турция и тогава ще ни бъде трудно да ги изкараме оттам. А за нас това е най-съществената част на източния въпрос;

3.Оставайки на почвата на конференцията, ние можем да възстановим нашето влияние в Константинопол без риск, за да отложим решителните действия и окончателния удар за по-благоприятно време.“ (*ibidem*, стр. 198).

Миротворец е не само Игнатиев. Миротворци са и Горчаков, и Гирс, който в писмо предупреждава:

„За да избегнем недоразумения, считам, че не е излишно да ви повторя, че канцлерът (Горчаков) извънредно много желае да избегне войната.“ (ibidem, стр. 213).

Става очевидно още нещо: граф Игнатиев, въпреки че доста си е повярвал и смятал, че от него зависи много, всъщност е бил недолгобван от управляващите в Русия. Самият той твърди, че е бил държан настрана от основни ходове на руската политика и дипломация.

„След пристигането си в Петербург за пръв път разбрах за някои подробности от преговорите с Австро-Унгария. Тяхното съдържание по молба на граф Андраши и по настояване на канцлера, дал на австро-унгарския министър своята честна дума, старателно криеха от мен, уверени, че няма да одобря отстъпките...“

Възстановяването на някакъв ред в България няма да замени у Русия загубата на доверието не само на славяните, но и на самата Русия към собственото ѝ призвание, към нейното правителство. Славянските патриоти считаха това за толкова важно и мислеха, че ако такова съглашение с Виена, за каквото се разпространяваха слуховете, съществува, то несравнимо по-добре е да се откажем от войната (засега) и да обявим, че се отказваме от всякакви съглашения и се връщаме към свободата на действие.“ (ibidem, стр. 216).

Отново разбираме, че този, който уж много искал война, с която да освободи българите, май изобщо не искал такава. Нещо повече – канцлерът, външния министър, дори посланикът в Лондон, Шувалов, били против войната:

„Граф Шувалов, нашият посланик в Лондон, виждаше навсякъде опасност... Той настояваше, че не само правителството, но и английския народ откровено и решително са настроени срещу нас. Същите неприязни чувства той откриваше и във френската преса... Той

съветваше, в случай на неуспех на конференцията, да приемем всичко само и само да избегнем войната.“ (ibidem, стр. 221).

И още един цитат от „Записките“, и още един път за „освободителната мисия“:

*„Макар военните приготовления и проектите за бъдещите операции да не ме засягаха непосредствено и никои да не ме питаше за моето мнение, като стар офицер от генералния щаб, аз, беседвайки с военния министър, започнах след пристигането си в Петербург, да защитавам идеята, че **главен театър на военните действия трябва да бъде не Европейска Турция, а Азиатска...**”* (ibidem, стр. 223).

Аз не съм военен, но все пак съм наясно с географията. Пък и има Google maps! И понеже не разбирам, очаквам някои да ми разясни (пък било то и русофил), как с военни действия в Кавказ, ще постигнеш освобождение, че и независимост на българите тук, на Балканите. А „освободените“ кавказци, не съм чул да са му издигнали паметник. Щото у нас – няколко, а пък и един голям такъв – „нерукотворен“!

Уверен съм, че „българският“ граф, не са го интересували паметници (пък знае ли човек, а няма и кого да питаш! Освен „Записките“!). Но в същите Записки разбираме, че освен уж филантропията, и на него не му е чуждо счетоводството. И то като онова, което беше в българските мутренски времена – счетоводна таблица, само с две графи“ Не, не – не „приход / разход“! Таблицата беше друга – „дадоха ми“ / „взех им“! Ето какво пише под черта:

„...Канцлерът (Горчаков – бел. съст.), възразявайки срещу моето мнение, че **Русия трябва да получи материално възнаграждение** за понесените жертви, постоянно **наблягаше на долния характер на подобни съображения**, които не съответстват на възвишеното великодушие и пълното безкористие на политиката на господаря император.“* (ibidem, стр. 231)

„**...Русия трябваше да получи непосредствени изгоди от войната и да разреши Източния въпрос в руско-славянски смисъл. Княз Горчаков не споделяше това мнение, господарят... по-скоро беше склонен да подкрепи мнението на канцлера.“ (ibidem, стр. 232).

Стига бе! Она, който много искал да ни освободи, уж безкористното, май искал да си платим – хем да ни освободят срещу заплащане, хем да ни окупираат „под ръководството на Русия“ – чиста далавера в стил Остап Бендер! То така и става - веднага след края на войната се създава „Окупационен фонд“ и българите започват да събират и да плащат милионите, поискани от Русия. (виж Указ No 1144/1883г. на княз Александър Батенберг)

Малко по-нататък в „Записките“ четем нещо, което Николай Игнатиев, явно ядосан, споменава. Факт, който и днес всеки българин трябва да знае: **българите са причината за поредицата от събития**, довели до английската инициатива за свикване на Цариградската конференция и до самата война накрая. Посланик Шувалов, според Игнатиев, прокарвал в Лондон идеята България да бъде ограничена на юг до Балкана. Във връзка с това Игнатиев ядосан, в момент на рядко откровение, нетипично за руски политик, споделя:

„Така бе изгубена от погледа на руското правителство изходната точка на изстъпленията, извършени в Южна България от мюсюлманите. А именно те предизвикаха предложенията на Дерби да се свика конференция (виж ти кой предложил срещата – външният Министър на Великобритания! – как да не я провалили тая конференция! - бел. съст.), решенията на Цариградската конференция и картата, съобщена на Портата от европейските представители; накрая – европейският ултиматум, подаден от тях до Портата в навечерието на отпътуването на посланиците на всички държави от Константинопол.“ (ibidem, стр. 261)

Жертвите на Априлското въстание, пролятата българска кръв, всъщност става основополагаща причина за европейската реакция!

Непосредствено преди войната, граф Игнатиев бива отзован от Константинопол, като се присъединява към руското командване в Пloeц, Румъния. Макар и недолюбван, той не се свени отново да си каже, може би и без да го питат:

„Струва ми се, че се нагърбваме с непосилна и деликатна задача за освобождаване на всички българи без изключение. Нямаше да пречи преди съставянето на тази прокламация да се направи справка при хората, познаващи местните условия: докъде точно на юг в посока Солун, Кавала и Константинопол достигат българските селища, преди да се задължаваме да ги освободим всички от турското управление.“ (ibidem, стр. 272)

Този път получерният текст не е мой – така е в оригинала! Оригиналът, под редакцията на агента „Найденев“, разбирай проф. Константин Косев! Но пък графът казва нещо, което не е отбелязано с курсив – „турско управление“! Помните ли, няколко реда по-нагоре: „...*аз минавах по това време в Министерството на външните работи за туркофил, нещо, за което ме обвиняваха не само в Петербург и Москва, но даже и във Виена*“.

Сигурно е така, защото дори на прага на войната, която уж се води за „освобождението“ на българите (това май само го мислят в Русия и тук-там у нас!), графът не използва думата „турско робство“ (тази дума почти отсъства от речника му), или дори по-мекото – „турско иго“! Не! За графа тук има турско управление! Обръщам внимание на родните патрЕоти – дали не трябва да послушат любимия им граф, не просто съвременник, а пряк участник в събитията, и да престанат с това „турско робство“!

Но войната започва, и граф Игнатиев се мести близо до главната щаб квартира в с. Пордим. И там – „обръща

палачинката“! Довчера противник на войната, графът вече дава съвети за пълното поражение на Османската империя. Вече се замислил и за българите:

„Ако турците помолят за примирие или за мир нашите аванпостове, Негово императорско величество е длъжен да заповяда да се отговори, че военните действия не могат да бъдат преустановени, освен ако Негово величество султанът приеме следните принципни положения:

1. България в границите на територията, където мнозинството от населението принадлежи към българската народност, и в никакъв случай не по-малка от очертанята на Цариградската конференция територия, ще бъде преобразувана в самоуправляващо се княжество, плащащо данък на Портата, с народно християнско правителство и земска войска. Османските войски няма да имат правото да стоят в България (с изключение на някои пунктове, които ще бъдат определени по взаимно споразумение).*

* Тогава още нито една крепост в България, с изключение на старинния Никопол, не беше превзета от нас или опразнена от турците и на господаря му се струваше съмнително, че е възможно да се принудят турците да освободят всички онези крепости в България, чиито гарнизони едва ли щяха да бъдат изтласкани от нас през войната.“ (ibidem, стр. 281).

И за да не забравяме за най-важното и за граф Игнатиев, и за Русия - Проливите, като причина за войната:

*„Докладвайки на господаря моите предложения, изтъквах, че сред условията, които трябва да бъдат поставени в нашия договор с Портата, неизбежно да има такива, които, както **въпроса за Проливите**** и пр., имат общоевропейски характер... (** Аз подчертавах пред господаря, че тъй като за Русия най-важно от всичко в Източния въпрос е да получи възможност да затвори Проливите за чужди военни флоти и да открие за себе си*

достъп до Средиземно море, би било желателно, ако този въпрос не може да се реши радикално в наша полза, то поне да се доближим до желаното решение.“ (ibidem, стр. 283)

*„Вечерта на 8 януари аз бях повикан при господаря, заедно с канцлера и военния министър, и Негово величество ни съобщи за получените от него сведения от действащите армии за победоносното шествие на нашите войски в Турция. Той ми каза със сълзи на очите: (тук разговорът продължава на френски – езика, на който са разговаряли във висшето руско общество – не на руски! Но изданието предлага превод, с който ще продължим! – бел. съст.) “ „Понастоящем всичко изглежда, че върви съгласно Вашето желание. **Ние се приближаваме към Константинопол.** Бог ми е свидетел, че не желаех толкова страшна война. Исках само на Русия да бъде дадено едно справедливо удовлетворение, а **християните в Турция да получат едно действително подобрене на положението си.** Съжалявам за количеството пролята кръв. Англичаните са тези, които ще отговарят пред историята. Злонамерените им съвети опропастиха нещастния султан и ме принудиха да отида по-далеч, отколкото имах намерение.*“ (стр. 290 / стр.838)*

Императорът Александър II „не искал толкова страшна война“ – искал само християните в Турция да получат „подобрене“, но... англичаните били виновни за хода на войната! Не знам за теб, уважаеми Читателю, но аз разбирам, че Русия не е тръгнала да ни „освобождава“, а само да „подобри положението ни“! И разбира се – за своето – завземайки Проливите! А англичаните били тези, които са „виновни“ войната да стигне до там, до където я познаваме, със създаването на държава, наречена България! Но паметник на „англичаните“, у нас няма.

А, да не пропусна звездичката в горния цитат, записана под черта, която графът отбелязва, развълнуван от съчувствието на господаря му към „нещастния“ султан:

„*Така ме порази християнското смирение и възторженото настроение на императора, че аз бях дълбоко трогнат и след завръщането в къщи записах тези думи“, отбелязва Игнатиев, (ibidem, стр. 290).

Милия! ...

Прелиствайки „Записките“ читателят ще забележи, че Игнатиев „скромно“ започва да говори в трето лице, единствено число, подобно на царска особа, описвайки какво е предвиждал той за България – според „първоначалния проект на граф Игнатиев“. След Черна гора, Сърбия, Румъния и Босна и Херцеговина, едва в пета точка идва ред и на България:

„5. България, в размери не по-малки от определените на конференцията за двете области, обединени сега в една, трябваше да бъде васално княжество с народно правителство и земска войска... Окончателните граници на българското княжество трябваше да бъдат определени от смесена комисия, преди руските войски да напуснат Южна България. При това картата, подписана от руските и турските пълномощници, склучващи мира, трябваше да служи за ръководство при прокарването на граничната линия.“ (ibidem, стр. 320).

Подготвил програма човекът, но докато преминавал малко трагикомично Балкана (катастрофирал с файтона, като неговите си - руски войници го и поограбили), взели, та **склучили Примирие в негово отсъствие!**

„Този безспорен факт поддържа угнетяващо на Игнатиев“ – ще напише отново в трето лице, обиден той.

Стигаме с графа до Одрин, където се провежда следващия кръг преговори. За начало, графът се среща с руските съюзници, сражавали се срещи османците. Очакват, първата среща да бъде с българите, с нашите опълченци, воювали все пак за собствената си свобода и независимост, спасили честта на руската армия край Шипка, с което решили развоя на войната? Не, първата среща не е с българите. Нито

втората, нито третата... Среща се с представители на Сърбия, Черна гора и Румъния! И започва една делба, както ще се окаже - на наш гръб! Сърбите поискали Косово, Ниш, Пирот, че и Видинския санджак! Нищо, че при преброяването преди 7-8 години, болшинството от жителите на тези райони се определили като българи и били включени в Българската екзархия!

„Присъединяването на Ниш** към Сърбия – писа Игнатиев на канцлера – признавам за напълно справедливо поради близостта на този град до сръбските граници и поради превземането на този град от сръбските войски“. На това основание Игнатиев се реши да измени проектираната за сърбите граница, включвайки в предаваната на Сръбското княжество територия още Ниш и цялата близка местност...

(** Нишката епархия влизаше в състава на българската екзархия по желание на населението и принадлежеше към областите, които се считаха за български, макар отчасти да са заселени със сърби. Освен това Ниш беше в състава на западнобългарската област, проектирана от Цариградската конференция, а в принципите за мира, които бяха в основата на ултиматума при сключването на примирието, беше казано, че ще бъде създадена България в граници, не по-малка от предложените на конференцията. При все това Игнатиев се реши да поеме на своя отговорност предаването на Ниш на сърбите... въпреки, че в проекта, който е съставен в Петербург от Игнатиев, и който му служеше за инструкция, Ниш влизаше в състава на бъдещето Български княжество.“ (ibidem, стр. 411)

Видяхте ли – Ниш бил близо до Сърбия и затова, **граф Игнатиев щедро подарява това землище на западните ни съседи!** Отчитайки все пак, че болшинството от населението се определя като българи! Не друг, а именно Игнатиев предоставя Западните български покрайнини на Сърбия! Въпреки че,

местното население е българско и иска да бъде в рамките на Българската екзархия! Напомням – текстът, въпреки, че е в трето лице, всъщност е писан от самия граф Игнатиев!

Нека да видим какво представлява „подаръкът“ на Графа. Град Пирот и неговата доста голяма кааза (околия) до Освобождението на България през 1878 г. са неразделна част от Отечеството – там и по географско положение, и по етнически състав, населението винаги е било тясно свързано със София, Видин и Ниш. Съгласно чл. 10 на Фермана за учредяване на Българската екзархия от 1870 г. Пиротско влиза в нейния диоцез. Тук възниква Нишавската българска епархия, обхващала каазите Пирот и Трън. Всички открити в Пирот и околията църкви и училища са били български, с български свещеници и учители. А е имало доста български училища, най-старото от които е създадено през 1852 г., и българско читалище, носещо името „Просвещение“.

Пиротчани вземат активно участие в освободителните борби на българския народ - Пирот е център на две въстания на българите против османската власт - 1835 и 1838 г., които са част от освободителните движения в западните български земи.

Така че, претенциите на България към Пирот са абсолютно закономерни и най-вече – справедливи! Те са етнически обосновани и подкрепени с желанието на пиротчани да бъдат част от свободна и обединена България. Но Графът всичко това не го интересува!

Не знам дали в Пирот и в Ниш има паметници на българомраза Игнатиев, но мисля, че трябва да има! И то цели мемориални комплекси! И в Белград! Все пак, човекът, без жертви от сръбска страна им подарява щедро тези чужди за тях, територии, населени с българи! А ако има паметник на Игнатиев оттатък границата, дали нашите патриоти ще отидат да поднесат цветя така, както правят по неговите паметници на българска територия? От благодарност...

От Ниш, нека се върнем в Одрин, където текаат преговори. Савфет паша, с когото Игнатиев си имал приказката още от преди Цариградската конференция, искал да избегне създаването на българска държава, като предлагал българите да получат само правата, които искали великите сили на същата оная конференция. А графът цени приятелите си, дори когато воюват един срещу друг:

„Но вземайки под внимание справедливите стремежи на Савфет да опази както следва от произвола на бъдещите български власти оставащото в княжеството мюсюлманско население и турската поземлена частна собственост, Игнатиев се съгласи да включи в своя проектодоговор няколко допълнителни разпоредби, предоставящи уреждането на бъдещите отношения между жителите от различните националности и вероизповедания на смесените турско-български комисии, под наблюдението на руските власти или комисари.

Тези разпоредби, приети вследствие на споразумението с турците, макар и изгодни за България, всъщност несравнимо повече защитаваха частните интереси на малцинството от населението и бяха по-справедливи към мюсюлманите, отколкото впоследствие решенията на Берлинския договор и на международната комисия.“ (ibidem, стр. 422)

На 6 февруари 1878 г., преговорите приключили, като останало само да се уточнят границите на нова България, за което последна дума имал султанът. Последният обаче, не подписал лично примирието, с което станало ясно, че всичко до тук е май само къс непотребна хартия!

Добре известно е, че на 19 февруари / 3 март 1878 г., в Сан Стефано се подписва договор, който ще разгледаме допълнително. Но сагата не свършва дотук. Вече прибиращ се в Русия, графът продължава да твори дела, за които разбираме отново от неговите „Записки“

„По време на пътуването си от Одеса до Петербург Игнатиев написа обяснителна записка до Министерство на външните работи, в която изясни произхода и значението на всеки договорен член... Ето съдържанието на тази записка, представена на 3 март на канцлера: ...“ (ibidem, стр. 595)

Ще пропуснем първите точки, които преповтарят първите пет глави на Санстефанския договор – както знаем, ние се появяваме едва в шестата! Но ще цитирам няколко изречения от чл. III, касаещ Сърбия, но и нас:

„... в същото време, ние бяхме задължени при създаването на Българското княжество да го опазим от изключително големите претенции на съседите му... И затова ...отделихме в полза на Сърбия от териториите, определени за България от Цариградската конференция...“ (ibidem, стр. 602)

„България. Чл. VI.... Българските пристанища на Черно море Варна, Бургас и Созопол, егейските пристанища на България и тези, отстъпени на Черна гора и на Адриатическо море, освен търговското си значение като экспортни пристанища на най-близките области, имат особено значение за нас като бъдещи бази на руския флот, който за развитието си се нуждае от складови бази в Близост до Проливите и във водите на Средиземно море. (ibidem, стр. 608).

И без допълнителен коментар става ясно: освободените територии на уж „независима България“ ще приютят **„бъдещи бази на руския флот“**, които трябва да бъдат **„в близост до Проливите“**!

Само ще попитам реторично – Има ли някой не разбрал?

Или може би нова България, само ще бъде управлявана от Русия, заради умствената ѝ изостаналост? Ще попитате – как така? Графът отговаря лично:

„*Запознат по време на някогашната си работа по народното възраждане в България с действителните нужди

*на създаваната държава и с умствения потенциал, който тя ще притежава, Игнатиев бе далеч от мисълта, че на народа, току-що излязъл изпод двойното иго турско и гръцко, внезапно трябва да му бъде дадена най-либералната и разюздана конституция. Той смяташе, че е необходимо Русия да ѝ даде само органически устав, за да може окончателната форма на управление да бъде изработена постепенно от самите българи към **края на руската окупация**. Ако бяха последвали това мнение, България нямаше да бъде разорена от партии, политикани и чужди интриганти. Влиянието на Русия върху самостоятелното развитие на България нямаше да бъде загубено.*“ (ibidem, стр. 609).

На знам, уважаеми Читателю, какъв е твоят „умствен потенциал“ и дали предпочиташ една „либерална конституция“, но терминът „руска окупация“ е ясен на всички! Какво разбира графът под „окупация“ – не знам (или всъщност знаем много добре, имаме опита, и то на два пъти), но дори и ние, с пониския умствен потенциал сме чували старата поговорка: „Каквото и да ти говорят, знай, че става дума за пари“! Е, същият този, Граф - българомразец предлага и как да бъде държана в зависимост „за дълго време“ (та май и до днес!) бъдещата българска държава:

„Освен това, на Русия трябваше да се предостави възможността да получава данъка от България.

*Така Русия щеше да получи възможността да реализира в европейските банки заем от триста милиони златни рубли... **Българският данък би останал на наше разположение**. Така Русия щеше да си осигури претекст от икономическо естество, за да установява своето влияние за дълго време над освободената от нас страна.*“ (ibidem, стр. 562)

„*Игнатиев смяташе да не отстъпва нито копейка от 300 милиона рубли и Портата трябваше да ни осигури пълно обезпечаване на плащането, включвайки между впрочем и гарантираното право на Русия да получава българския

данък. Така България щеше да бъде във всички отношения поставена в независимо положение от султана, в същото време, намирайки се в пълна зависимост от нас в течение на достатъчно време, за да укрепне славянската позиция на Балканския полуостров и за да не може руското влияние да бъде подкопано от Австро-Унгария“ (ibidem, стр. 614)

Виждате ли – пари, пари, пари! Но има и още нещо – власт! Граф Игнатиев тайно се надявал лично той да стане княз на новосъздаденото княжество. Игнатиев не е пропускал всяка възможност да подчертае неприязънта си към Дондуков - негов съперник за българския престол:

„Княз Дондуков при крайното си честолюбие и самолюбие винаги и преди питаше завистливо, макар и скрито недоброжелателство към Игнатиев. Пристигнал в Константинопол, той намери благоприятна почва за себе си в Главната квартира и ръководейки се от лични съображения, направи всичко зависещо от него, за да накара българите да се отвърнат от оня, когото смятаха за своя главен избавител и ръководител; да предотврати замисленото от българите избиране на Игнатиев за княз на България* и дори да попречи за завръщането на посланика (Игнатиев – бел. съст.) в Константинопол.“ (ibidem, стр. 636).

Дондуков бил честолюбив! А Графа, който говори в трето лице, продължава под черта:

„* Не може да има и най-малко съмнение, че Игнатиев щеше да приеме този избор. Това той бе съобщил на българите. На княз Дондуков му се струваше обидно обаче, че макар цялата власт в България да бе съсредоточена в неговите ръце и че всичките му подчинени се мъчеха да осигурят избирането му за княз на българите, населението предпочиташе отдавна известния си защитник пред турците и Европа пред пълномощния императорски комисар.“ (ibidem, стр. 637)

„Скромният“ граф Игнатиев е силно обиден и не пропуска да обвини за неизбирането си за княз, своя съперник Дондуков. Слава Богу, тези мераци всъщност биват порязани от Берлинския конгрес и руския император – новоизбрания българския княз да не е руски поданик! Кое то от своя страна възпрепятства и избирането на Дондуков-Корсаков за такъв. Обиден, графът отново пише:

„По време на Берлинския конгрес се държах на голямо разстояние от работите, намирайки се в Киевска губерния и в чужбина.“ (ibidem, стр. 802)

Уж обиден, граф Игнатиев просто е бил отстранен от преговорите в Берлин, заради Санстефанския договор, а и заради силно антиевропейските му настроения! Помнете, интригите, които създавал сред балканските народи, помнете, че го наричали „туркофил“ – вероятно не без основание! Той приема европейските велики сили като враг, който би попречил на вечните руски интереси. И да не забравяме - Проливите, Проливите и пак Проливите:

*„Без съмнение **войната е голямо зло, обаче не е най-голямото** в историческия живот на народите. И без война може да се претърпят редица политически и духовни поражения, които ще се отразят тежко на устройството и бъдещето на държавата. **Всяко увлечение от европейски съображения, непроверени от гледна точка на изключително руските интереси, всяко безкористно великодушие в политиката може да нанесе непоправима вреда на Русия.**“* (стр. 817).

„По-голямата част от европейските държави не случайно, а обосновано е враждебна на Русия по различни причини. Следователно за нас Европа е безопасна само тогава, когато политическото равновесие и съгласие между западноевропейските държави е нарушено... За свой съюзник и приятел в Европа можем да смятаме само този, чиито главни интереси не противоречат на нашите, който може в

даден случай да ни помогне съзнателно или даже неволно да се доближи до решаването на нашата историческа задача: завладяването на Пролитите, установяване на присъствие в Цариград, освобождаване и обединяване на славяните под ръководството на Русия върху развалините на Турция и Австрия...” (ibidem, стр. 818)

...

Това е – Европа, винаги е била антипод в очите на руските политици – нещо, което и до днес се насажда в съзнанието на непросветените маси!

Толкова за „графа“.

Ако това беше цирк, оркестърът щеше да свири туш, и конференсието на висок глас да представи: „Граф Игнатиев, дами и господа!!!“. Но тъй като това е една скромна книга, предлагам да замълчим! Защото тук всякакви коментари са излишни! „Г(р)афът“ каза достатъчно!

А ако има задгробен живот, представям си как се кикоти – не - направо се залива от смях вече над 100 години, виждайки отгоре всички тези паметници, улици, училища, кръстени на него, от „признателния български народ“! И да уточня – Аз не съм му признателен! А вие?

...

Послепис

Сигурно знаете, че в България в чест на Николай Игнатиев са наименувани град Игнатиево във Варненска област, село Граф Игнатиево в Пловдивска, булеварди и улици, училища...

Сигурно не знаете обаче, че в България има няколко паметника на граф Игнатиев.

През 1902 г, **няколко години преди смъртта** му, общинските съветници във Варна приели единодушно три решения, които били протоколирани под №44-168/15.09.1902 г.:

„1. Централната градска градина се наименова „Цар Освободител“.

2. *Негово сиятелство граф Николай Павлович Игнатиев да се провъзгласи за почетен гражданин на Варна в знак на дълбока и искрена признателност, за заслугите му към нашето отечество.*“

Но може би най-скандална е трета точка:

„3. *Да се издигне бюст на сиятелния граф в естествена величина в градината „Цар Освободител”. – във Варна*“²⁵⁴

Е, варненци били признателни на „сиятелния граф“, но има една малка подробност: Санстефанският предварителен договор е подписан от ген. Игнатиев на 19 февруари / 3 март. И в него **НЕ Е включена Варна!** Освобождението на Варна се случва близо ½ година по-късно - на 27 юли. След Берлин! А през това време? Това, което е вълнувало населението на Варна между 3 март и 27 юли е било решаването на... имотни проблеми. Населението било около 21 000 души, от които само 3 500 са българи - във Варна преобладавали ... гърците! И гръцките имоти били много. Гръцката общност е била много загрижена да не изгуби имотите, които е притежавала – надявали се Варна да бъде обявена за Елино-гагаузка република.²⁵⁵

Това обаче не става и след Берлинския конгрес Варна остава в границите на Княжество България. Без помощта на графа!

Първият паметник на Николай Игнатиев в София е открит повече от един век по-късно – през 2008 г. в „Докторската градина“ – символично на ъгъла на „Сан

²⁵⁴ <https://visit.varna.bg/bg/graf-ignatiev.html>

²⁵⁵ <https://bnr.bg/varna/post/101787988/osvobojudenieto-i-varna>

Стефано“ и Шипка“, в присъствието на Сергей Лавров. Но амнезията сред русофилите е очевидна, защото 10 години по-късно, през 2019 г., вестникът „Россия сегодня“, който между другото излиза в България, на български вече над 25 години и струва само 1 лев (пита се, кой ли го финансира, **защото нали се сещате – „който плаща, той поръчва музиката“**), излиза със съобщение, че видиш ли, **Инициативен комитет от известни учени, интелектуалци и общественици прави първите стъпки за осъществяване на една идея, датираща от далечната 1902 г. - в София да бъде поставен паметник на бележития руски дипломат и голям приятел на българския народ граф Николай Павлович Игнатиев**. Такава е била волята на софийското гражданство, изразена в решение на Столична община, което по различни причини не е осъществено.²⁵⁶ Ти да видиш! Сякаш един не им стига!

Съставът на този „инициативен комитет“ ви е добре известен – „[петата колона](#)“²⁵⁷! Но съм притеснен от нещо, което четем в съобщението, а именно, че ще бъде „стартирана подписка за събиране на средства“! Дали средствата от „Окупационния фонд“ за свършили, или „Азиатския департамент“ – вече не дава! Не знам! Сигурно парите отиват за закупуването на снаряди от Северна Корея и дроневи от Иран! И за охраната на Бункера! Или за куфарчето? Не ядреното, а [онова – от тоалетната](#)²⁵⁸! Но знам, че веднага беше организирана петиция срещу изграждането му, а и диктаторът в Кремъл захвана на „освобожава“ Украйна от украинците, та засега изграждането на втори паметник се отлага. Поне докато

---

²⁵⁶ <https://faktor.bg/bg/articles/petak-13/vizhte-chlenovete-na-sazaklyatiето-pametnik-na-graf-ignatiev-v-sofiya>

²⁵⁷ <https://www.dw.com/bg/петата-колона-на-русия-в-българия/a-61743740>

²⁵⁸ https://www.actualno.com/europe/ohranata-na-putin-sybira-ekskrementite-mu-po-vreme-na-pytuvaniya-v-chujbina-eto-zashto-news_1766103.html

не ни освободят отново! Но тогава пък ще трябва да издигаме паметник на един друг „освободител“, бункерния...

Е все пак на Графа му издигнаха паметник, но слава Богу не тук, а родната му Русия - първият паметник на „графа“ там е открит едва ... през 2020 г., и то в с. Игнатиево, Благовещенски район. И за да не се чудите къде е това, ще ви улесня – на м..ната си в [Приамурския край](#)²⁵⁹, до границата с Китай. Толкоз... Други негови паметници в Русия - йок!

...

P.S. Сигурно не знаете, но през 1927 г. Съюзът на руските ветерани у нас издава специален сборник „Спомени на руските ветерани за Освободителната война – 1877-1878“ (Золотухин & Николаев, 1929), с подробно описание на белогвардейци, получили убежище в България след Октомврийската революция. Новата им родина им отпуска държавна помощ само заради участието им в Десетата война, която до днес наричаме „Освободителна“. На края на брошурата, на стр. 128 забелязваме, че:

„със същия Царски Указ и Решение на Народното събрание се отпусна държавно парично пособие наравно с ветераните и на синът на граф Н. П. Игнатиев – Генерала от Ген. Щаб от свитата на Н. Имп. Величество Николай Н. граф Игнатиев...“.

Забележете – [Николай Николаевич Игнатиев](#)²⁶⁰ е роден през 1872 г. и не е участвал във войната, просто защото тогава е бил... едва на 5 години! Но Царство България му оказва тази почит заради „великото дело“ на баща му. Младият Игнатиев (син), като генерал от щаба и свитата на император Николай II, след Октомврийската революция, заедно с хиляди други руснаци бяга от болшевиките и се заселва в България. С Указ на

---

²⁵⁹ <https://ampravda.ru/2020/07/13/097382.html>

²⁶⁰ https://ru.wikipedia.org/wiki/Игнатиев,_Николай_Николаевич

цар Борис III от 1924 година и с решение на Народното събрание на всички руски ветерани в България е отпусната месечна помощ - първоначално им е изплащало по 1000 лева, а по-късно увеличава сумите на 2000 и 2500 лв. Получават безплатно облекло и им се дава право на лечение в държавни, окръжни и общински болници, както и в санаториуми и почивни домове. Че и да пътуват безплатно до лечебни заведения и почивни домове. Май още тогава се заформя каста, подобна на по-късно създадените АБпФК! За сравнение, пенсията на Венета Ботева, отишла си от този грешен свят през 1919 година е само 60 лв.! А синът на графа умира в София едва през 1962 година.²⁶¹

Сигурно не знаете и още нещо: един от внуците на „графа“, Николай Леонидович Игнатиев, през 1920 г. бяга от болшевиките във Франция, а после – в Швейцария. Постъпва във Френския чуждестранен легион. Участва във Втората световна, където губи крака си. След войната, сключва брак с Румяна Оббова, българска журналистка, с която се запознава на Парижката мирна конференция през 1947 г. и идва да живее в София, като кореспондент на френски вестник. Грешка, защото в България ония години цари шпиономания и той се озовава в Старозагорския затвор за 16 години. Лежи „само“ 13 - при помилването му, навръх 3 март 1968 г., му казали: *„Съжаляваме, погрешка си лежал, но за щастие всички 13 години, прекарани в затвор, ще ти се броят за трудов стаж за пенсия.“*²⁶²

Уважаеми Читателю,

Ако има някаква „погрешка“ – извинявай и ти! След толкова приказки, сигурно дни наред ще сънуваш „проливите“!

---

²⁶¹ <https://faktor.bg/bg/articles/sinat-na-balgaromrazetsa-graf-ignatiev-poluchava-2500-lv-mesechna-pensiya-ot-tsarstvo-balgariya>

²⁶² <https://www.168chasa.bg/Article/2306253>

И оня „граф“! Съжалявам, но все пак се постави на мястото на една царска династия, и на една империя, която години – не, от векове също сънува Проливите! И един „граф“, с болезнена мания за величие! Как да не ги съжали човек! Стига да не е българин!

* * *

(следва продължение)

Библиография

- de Custine, A. (1844). *La Russie en 1839* (sec. ed. изд.). Bruxelles: Societe Belge de Librairie.
- de La Coste, E. (1825). *Précis des dernières guerres des russes contre les Turcs*. Paris.
- de Saint-Denys, A. d. (1844). *Histoire de L'Empire Ottoman depuis 1792 jusqu'en 1844*. Paris.
- Hertsled, E. (1891). *The map of Europe by treaty; showing the various political and territorial changes which have taken place since the general peace of 1814*. London: Harrisons and sons.
- historybook.ru. (16 септ. 2023 г.). *historybook.ru*. Извлечено от Русско-турецкие войны: https://www.historybook.ru/russko_tureckie_voiny.html
- Marvin, C. (1882). *The Russian Advance Towards India*. London: Sampson Low, Marston, Searle & Rivington.
- Mowat, R. (1922). *History of European Diplomacy (1815–1914)*. London: Edward Arnold & co, London.
- Wikidal, E. (17 август 2020 г.). *Das erste Bauwerk der Zweiten Republik*. Извлечено от Wien Museum Magazin: <https://magazin.wienmuseum.at/75-jahre-russendenkmal-am-schwarzenbergplatz>
- Wikipedia. (27 юли 2023 г.). *Wikipedia*. Изтеглено на 2023 от Оборона Шипки: http://ru.wikipedia.org/wiki/Оборона_Шипки
- Академия Наук СССР. (1954). *История Болгарии в двух томах*. Москва: Издательство Академия Наук СССР.
- Амбарева, Б. (12 януари 2023 г.). *faktor.bg*. Извлечено от Митът за руските паметници в България – строени по нареждане и с пари на московците: <https://faktor.bg/bg/articles/mitat-za-ruskite-pametnitsi-v-balgariya-stroeni-po-narezhdane-i-s-pari-na-moskovtsite>

- Бакалов, П. Г. (1911). *Алманах На Българската Конституция*. Пловдив: Петър Г. Бакалов и С-ие.
- Бенкендорф, А. Х. (2012). *Воспоминания*. Москва: РОССИЙСКИЙ ФОНД КУЛЬТУРЫ. Извлечено от <http://feb-web.ru/feb/rosarc/ben/ben-001-.htm>
- Благоев, Д. (1906). *Принос към историята на социализма*. София: Партийната социалистическа книжарница.
- Божинов, И. К. (1914). *Стремежите на руската дипломация, Борбата ѝ против обединението на българския народ“ 1773-1913*. София: Печатница "Иван К. Божинов".
- Ботев, Х. (4 април 1875). Български известия. *Знаме, бр. 13*, стр. 51.
- Буровский, А., & Бушков, А. (2000). *Россия, которой не было-2*. Красноярск: ОЛМА-пресс,.
- Валев, Б. Л. (1976). *Советско-болгарские отношения и связи: Док. и материалы в 2 т. Т. I. Ноябрь 1917-сентябрь 1944*. Москва: Наука.
- Верюжский, п. п. (12 декември 1948 г.). *Русская православная церковь - Журнал Московской патриархии*. Извлечено от Происхождение греко-болгарского церковного вопроса: <http://archive.e-vestnik.ru/page/index/194812978.html#r50>
- Войнов, Г. (2006). *Геноцидът и холокостът над българите*. София: Аратеб.
- Газенкампф, М. (1908). *Мой дневник 1877-78 гг.* С. Петербург: В. Березовский.
- Газенкампф, М. (1908). *Мой Дневник 1877-78 гг. Издание исправленное и дополненное*. С. Петербург.
- Генов, Г. (1940). *България и Европа. Сан-Стефано и Берлинъ, 1878*. София: Българска Историческа Библиотека.
- Генов, Г. П. (2001). *Политическа и дипломатическа история на България, т. 13*. София: Ваньо Недков.
- Глени, М. (02 май 2013 г.). *Реалният Берлински конгрес*. Извлечено от Либерален преглед:

<https://www.librev.com/index.php/2013-03-30-08-56-39/prospects/europe/2046-2013-05-02-13-01-04>

- Государственное управление в России.* (16 септ. 2023 г.). Извлечено от Николай Павлович Игнатъев: <http://deduhova.ru/statesman/nikolaj-pavlovich-ignatev/>
- Гочев, Я. (2006). *Руската империя срещу България.* София: Анико.
- Гочев, Я. (2016). *Убийството на Левски - Виновниците.* София: Анико.
- Гумилев, Л. (2002). *От Руси к России.* Москва: АСТ.
- Гумилёв, Л. (2010). *От Руси до России: очерки этнической истории.* Москва: Айрис-Пресс.
- Гълъбов, К. (1930). *Зовът на Родината.* София.
- Дайнов, Е. (2020). *Русия: Една история на страна без история.* София: Издателство: Нов български университет.
- Данилевский, И. (26 май 2021 г.). *Пять лиц Александра Невского. Чье 800-летие отмечают в России?* Извлечено от The Insider: <https://theins.ru/history/242018>
- Данова, Н. (12 юни 2014 г.). *Александър ЛАНЖЕРОН: Едно вечно петно върху паметта на генерал Кутузов.* Извлечено от <https://www.lechitel.bg/newspaper.php?s=8&b=440>: www.lechitel.bg/newspaper.php?s=8&b=440
- Данова, Н. (24 януари 2014 г.). *Търговия, корупция и преселение в Северна България по време на война.* Извлечено от Институт за пазарна икономика: http://www.easibulgaria.org/assets/var/docs/Pouki_stopanska_history/Svistov_expulsion_corrption-and-trade.pdf
- Дечев, Т. (06 март 2023 г.). *Няколко думи за Европа, Руско-турската война (1877-1878) и за частичното освобождение на България.* Извлечено от svobodennarod.eu: <https://svobodennarod.eu/gledischa/nyakolko-dumi-za>

evropa-rusko-turskata-voyna-1877-1878-i-za-chastichnoto-osvobozhdenie-na

- Джурова, Г. (9 януари 2001 г.). *Литературен форум - Иван Вазов и Захари Стоянов в Русе през 1878 г.* Изтеглено на 10 септ 2023 г. от <https://www.slovo.bg/old/litforum/101/gjurova.htm>
- Димитров, Б. (2006). *Истинската история на Освобождението 1860-1878*. София: Фондация КОМ.
- Зидаров, В. (20 април 2016 г.). *Изграждането на Паметника на Съветската армия*. Извлечено от Блог Стара София: https://stara-sofia.blogspot.com/2016/04/blog-post_20.html
- Златарски, В. Н., Миятев, К., & Велков, И. (1932-1933, том II), „Българска историческа библиотека“, год. V. София: Печатница "Книпеграф" АД.
- Золотухин, А., & Николаев, И. (1929). *Спомени на руските ветерани за Освободителната война – 1877-1878*. София: Съюз на руските ветерани от Освободителната война.
- Игнатиев, Н. П. (1986). *Записки*. София: Отечествен фронт.
- Илиев, Б. (2008). *"Исторически очерци"*. София: Културно просветно дружество "Родно Лудогорие".
- Инджев, И. (2022). *Измамата Сан Стефано*. София: Сиела.
- Йоцов, Д. (1939). *Граф Игнатиев и нашето Освобождение*. София: Печатница "Стопанско развитие".
- Кесяков, Б. (1925). *Принос към дипломатическата история на България 1878-1925*. София: Печатница Родопи - Т. Клисаров.
- Кисов, С. (1902). *Българското опълчение в Освободителната Руско-Турска война*. София: Придворна печатница Братя Прошек.
- Кондарев, Н. (1946). *Васил Левски. Биография*. София: Издателство на българската работническа партия (Комунисти).
- Косев, К., & Дойнов, С. (2003). *Освобождението (1877-1878)*. София: Академично издателство "Марин Дринов".

- Косев, К., & Унджиев, И. (1973). *Васил Левски - Документално наследство*. (К. Възвъзова, & Н. Генчев, Ред.) София: ДИ "Наука и Изкуство".
- Кусевич, М. (1914). *Погрома на България. Виновникътъ*. Стара Загора: Печатница Светлина.
- Кънев, А. (Ред.). (2019). Манифест на Александър II за обявяване на Руско-турската война 12 април 1877. *Път*, 27, 43.
- Ланжерон, А. (1911). Записки графа Ланжерона. *Русская старина*, т.147, 254.
- Левчик, Д. (20 февруари 2021 г.). *Невские мифы*. Извлечено от kasparov.ru:
<https://www.kasparov.ru/material.php?id=6031599EABCF>
С
- Манчев, В. (1982). *Спомени*. София: Издателство на Отечествения Фронт.
- Марков, М. (1917). *Историческите права на България върху Добруджа*. София: Държавна печатница.
- Маркс, К., & Енгелс, Ф. (1962). *Сочинения, Издание второе, т.22*. Москва: Государственное издательство политической литературы.
- Начович, Г. (1999). *Из дневниците*. София: СУ "Св. Климент Охридски".
- Немирович-Данченко, В. (1878). *Год войны*. С. Петербург: Новое время.
- Нестеренко, А. (2016; 4 (42)). Мифологемы Невской битвы. *Гуманитарный вестник (МГТУ им. Н.Э.Баумана)*. doi:10.18698/2306-8477-2016-04-356
- Николов, Т. (02 март 2023 г.). *култура.бг*. Извлечено от Султан или руски цар?: <http://kultura.bg/web/султан-или-руски-цар/>
- Николова, Ю. (2006). *Достойно естъ. Свищов през деветнадесетия век и първото десетилетия на XX век*. София: Иврай.

- Ортега-и-Гасет, Х. (2015). *Бунтът на масите*. София: Бард.
- Оруел, Д. (1989). *"1984"*. София: Профиздат.
- Оруел, Д. (1989). *1984*. София: Библиотека Век.
- Павлович, П. (1935). *Авантюризма на руското царство в България*. Сборник документи. Москва: Государственное социально-экономическое издательство.
- Паси, И. (1994). *Към философията на живота*. София: УИ "Св. Климент Охридски".
- Пашова, А., & Воденичаров, П. (28 февруари 2022 г.). *Първите руски паметници в България, свързани с Руско-Османската война 1877-1878 – трансформации на паметта*. Извлечено от Либерален преглед: <https://librev.com/index.php/discussion/bulgaria/4153-parvite-ruski-pametnitzi-v-balgariya-svarzani-s-rusko-otomanskata-voina>
- Петвеков, Б. (1908). *История на Източния въпрос преди освобождението на България*. София: Печатница Тане Пеев.
- Петков, Д. (1892). *Окупационный фонд основанный для устройства Русско-Дунайской области*. София: Българска Народна Печатница.
- Петков, С. П. (2019). Балкански измерения на „Основите на мира“ – първото мирно споразумение между Русия и Османската империя през 1878 г. *Балканите – език, история, култура*. Т. VI., 414-426. Извлечено от <https://journals.uni-vt.bg/balkans/bul/vol6/iss1/>
- Правда. (14 март 1946 г.). *Правда, [газета], 1946, № 62 (10144), 14 март*. Изтеглено на 10 септ 2023 г. от <https://electro.nekrasovka.ru/books/6165351>
- Правий, П. (08 август 2016 г.). *Александр «Невский». Как из монстра сделать героя*. Извлечено от Аргумент: <https://argumentua.com/stati/aleksandr-nevskii-kak-iz-monstra-sdelat-geroya>

- Радев, С. (1990). *Строителите на съвременна България, т.1*.
София: Български писател.
- Радичков, Й. (1984). *Ние, врабчетата*. София: Отечество.
- Райнов, Б. (1928). *Нашето Освобождение (Спомени за Сан-
Стефанска България)*. София: Печатница П. Глушков.
- Раковски, Г. С. (1886). *“Преселение в Русия, или руската
убийствена политика за българите от Георги С.
Раковский (С предисловие от З. Стоянов)*. София: в.
Независимост, Скоропечатница на К. Т. Кушлев, .
- Ранд, А. (2009). *Атлас изправи рамене т.2*. София: Изток-Запад.
- Рачева, В. (2011). Левски и Русия. *История - научно-
методическо списание*, 6, 15-20.
- Родев, Ц. (1980). *Тътени*. Пловдив: Христо Г. Данов.
*Сборник договори на Русия с други държави. 1856-
1917*. (1952). Москва: Государственное издательство
политической литературы.
- Свободна Европа. (16 май 2022 г.). *Европа "загива", Русия "ще
я спаси". Как руската пропаганда в България нарасна 10
пъти*. Извлечено от Свободна Европа:
<https://www.svobodnaevropa.bg/a/31851762.html>
- Стоянов, З. (1883). *Василь Левски (Дияконът)*. Пловдив:
Централна Печатница на Ед. Дионне.
- Страшимиров, А. (1916). *Войни и Освобождение*. София.
- Тимофеев, А. (2011). *Стоит над горою Алёша. Облик
красноармейца, освободителя Балкан. Родина, 1*.
Извлечено от
<https://www.elibrary.ru/contents.asp?id=33743360>
- Тошев, Л. (12 септември 2015 г.). *ИЗГОРЯЛСТВОТО :
Изгарянето на Свищов на Кръстовден 1810г*. Извлечено
от Блог Лъчезар Тошев:
<http://toshev.blogspot.com/2015/09/1810.html>
- Улицкая, Л. (2012). *Казус Кукоцкого: роман*. Москва: АСТ.

- Унджиев, И., & Кондарев, Н. (1987). *Свята и чиста република: избрани страници от писма на Васил Левски*. София: Наука и изкуство.
- Утин, Е. (1879). *Письма из Болгарии в 1877 г.* С. Петербург: Типография М. Стасюлевич.
- Феннел, Д. (1989). *Кризис средневековой Руси: 1200-1304*. Москва: Прогресс.
- фон Хун, А. (1890). *Борбата на българите за съединението си*. Русе: Скоро-печатница Ст. Ив. Роглев.
- Хвостов, В. (1931). Записка А. И. Нелидова в 1882 г. о занятии проливов. *Красный архив, Исторический журнал, т.3 (46)*, 179-187.
- Хвостов, В. (1933). П. А. Шувалов о Берлинском конгрессе 1878 г. *Красный архив. Исторический журнал, т.59*, 82-109.
- Христов, Х. (10 ноември 2015 г.). *Държавна сигурност.com*. Изтеглено на 10 sept 2023 г. от <https://desebg.com/-a-/2516-2015-11-10-08-46-58>
- Христов, Х. (31 декември 2020 г.). *Държавна сигурност.com*. Изтеглено на 10 септ 2023 г. от <https://desebg.com/2011-01-13-09-25-08/4621-2020-12-31-12-59-20>
- Чаадаев, П. (2004). *Апология Сумасшедшего*. Москва: Азбука.
- Чеславський, О. (04 февруари 2015 г.). *Настоящий русский, святой человек, лицо России, Александр Невский – кто он?* Извлечено от Александр Невский – "святой" предатель Руси: <https://fakeoff.org/history/aleksandr-nevskiy-svyatoy-predatel>
- Чеславський, О. (26 юли 2021 г.). *Александр Невский - как коллаборант стал лицом России*. Извлечено от Кто он, настоящий кондовый "русский", "святой", лицо России Московии, ее герой и фактически основатель?: <https://fakeoff.org/history/aleksandr-nevskiy-kak-kollaborant-stali-litsom-rossii>
- Широкоград, А. (2000). *Русско-Турецкие войны 1676-1918 г.* Минск: Харвест.

- Шопов, А. (1880). *"Достозабележителни разкази от делата и живота на Петър Велики"*, 1672-1725 г., част I. София: превод на А.П. Шопов.
- Югов, А. (1983). *За землю русскую. Александр Невский*. Москва: Молодая гвардия.
- Яворов, П. (1904). *Гоце Делчев*. София: Олчева книжарница.

Проект „Третото освобождение“

Защо „Трето освобождение“? От кого?

Защото Историята показва, че зад първото „освобождение“ на България, се крие просто амбицията на Руската империя за реванш за загубената 20 години по-рано, война! И стъпка към заветната цел – Проливите!

Защото следващата война на Русия през 1916 г. този път срещу България, щеше да мине под мотото „освобождение на България от немското влияние“, визирайки Фердинанд!

Защото терористичните актове на Съветска Русия през периода 1923 – 1944 г., се извършваха с аргумента за „освобождение“ от „фашисткия режим на Цанков“ !

Защото митът за „освобождението от монархо-фашизма“ на 9 септември 1944 г., всъщност ни „освободи“ от самите нас - от министри, депутати, държавни служители, банкери, от голяма част от интелигенцията, от предприемачите, от частната собственост на голяма част от българските граждани, като ни натрапи един човеконенавистен режим, под прякото управление на Москва!

Защото ако не се освободим от зависимостите, които ни водят към Евразия, разбирай – Азия на монголската орда, никога няма да бъдем свободни хора!

Това е Проект за „Освобождение“ от мита за „Двойното освобождение“!

„И ще познаете истината, и истината ще ви направи свободни“ (Йоан 8:32)

ISBN 978-619-92977-0-4

9 786199 297704

Цена:

разпространява се безплатно